T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

KIRSAL KALKINMADA ATIL MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANILMASINA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: SEYDİKEMER-DODURGA ÖRNEĞİ

Tuğba ÖKSÜZ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TEMMUZ 2025

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

KIRSAL KALKINMADA ATIL MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANILMASINA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: SEYDİKEMER-DODURGA ÖRNEĞİ

Tuğba ÖKSÜZ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TEMMUZ 2025

ANTALYA

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIRSAL KALKINMADA ATIL MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANILMASINA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: SEYDİKEMER-DODURGA ÖRNEĞİ

Tuğba ÖKSÜZ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

Bu tez 03/07/2025 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ (Danışman)

Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN

Dr. Öğr. Üye. İbrahim BAKIR

Doç. Dr. Serkan KILIÇ

Dr. Öğr. Üye. Mehmet NORASLI

ÖZET

KIRSAL KALKINMADA ATIL MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANILMASINA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: SEYDİKEMER-DODURGA ÖRNEĞİ

Tuğba ÖKSÜZ

Doktora Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ

Temmuz 2025; 289 sayfa

Endüstrileşme ile başlayan süreç ile tüm dünyada görülen kırsaldan kentlere doğru yaşanan göçler, kırsal yerleşimlerin gitgide ıssızlaşmasına sebep olmuştur. Issızlaşan bu yerleşimlerin sahip olduğu kültürel miras ve sahip olduğu yapı stoku kullanılmamaya bağlı olarak yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Gerek ülke kalkınması gerekse yerel kalkınma bağlamında kırsal yerleşimlerin yeniden canlandırılması için çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada, kırsal yerleşimlerin kalkınması ve yeniden canlandırılmasında atıl yapı stokunun yeniden kullanımını sağlamak amacıyla bütüncül bir model önerilmiştir.

Önerilen model için Muğla'nın kırsallık düzeyi yüksek olan Seydikemer İlçesi'nin Dodurga yerleşimi örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmanın başlangıcında kırsal yerleşimlerin demografik, ekonomik, kültürel ve mekansal dinamikleri ayrıntılı olarak irdelenmiş, nüfus kaybı süreçleri ve buna yol açan doğal, sosyal ve ekonomik etkenler tespit edilmiştir. Literatür taramasında kırsal kalkınma, kültürel mirasın korunması, yaratıcı sektörlerin kalkınma stratejilerine entegrasyonu ve sürdürülebilir kırsal canlandırma modelleri çerçevesinde ulusal ve uluslararası çalışmalar gözden geçirilmiştir. Bölgedeki atıl yapı stoku, somut ve somut olmayan kültürel değerler, doğal peyzaj kaynakları ve mevcut altyapı imkanları detaylı veri toplama ve analiz metodolojisiyle incelenmiştir. Doğal yapının çeşitliliği ve tarihsel katmanlarıyla öne çıkan kültürel miras unsurları model önerisinin geliştirilmesinde temel girdi olarak kullanılmıştır.

Elde edilen verilerden hareketle önerilen model, yerel katılım esaslı, kültürel yaratıcılığı merkeze alan ve atıl yapıları turizme yönelik konaklama birimleri, kütüphane, eğitim merkezi, zeytincilik uygulama alanı, ticaret birimi gibi çeşitli işlevlerle dönüştüren çok boyutlu bir stratejik çerçeve sunmaktadır. Model, uluslararası kalkınma hedefleri ile uyumlu olup; kültürel mirasın korunması, ekonomik çeşitlendirme, altyapı iyileştirme ve toplumsal kapsayıcılık başlıklarını dengeli şekilde ele almaktadır. Modelde, kültürel ve kırsal turizmin çeşitlendirilmesi; geleneksel ve modern tarım-hayvancılık faaliyetlerinin entegre edilmesi; yerel zanaat, atölye ve sanat etkinlikleriyle yaratıcı sektörlerin teşvik

edilmesi; su, ulaşım ve enerji altyapısının sürdürülebilir çözümlerle güçlendirilmesi; yerel halk katılımını ve toplumsal ağları pekiştirecek programların geliştirilmesi gibi çeşitli eylemler yer almaktadır. Elde edilen bulgular, Dodurga'nın hem mevcut kültürel miras envanteri hem de coğrafi konumuyla tarım, turizm ve eğitim odaklı çok yönlü bir canlandırma stratejisine elverişli olduğunu göstermiştir. Sahip olduğu esnek yapısıyla farklı kırsal yerleşimlere de uyarlanabilir olması çalışmanın uygulama ve yaygınlaştırma potansiyelini artırmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Dodurga, Kırsal kalkınma, Kültürel miras, Kültürel yaratıcılık, Likya, Seydikemer, Yeniden canlandırma, Yeniden işlevlendirme.

JÜRİ: Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ

Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN

Dr. Öğr. Üye. İbrahim BAKIR

Doç. Dr. Serkan KILIÇ

Doç. Dr. Mehmet NORASLI

ABSTRACT

A MODEL PROPOSAL FOR THE REUSE OF IDLE ARCHITECTURAL HERITAGE IN RURAL DEVELOPMENT: THE CASE OF SEYDİKEMER-DODURGA

Tuğba ÖKSÜZ

PhD Thesis in Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ

July 2025; 289 pages

With the onset of industrialization, migration from rural areas to urban centers has been observed globally, leading to the gradual depopulation of rural settlements. This depopulation threatens the survival of cultural heritage and the existing building stock in these areas, as they fall into disuse. In the context of both national and local development, various initiatives have been undertaken to revitalize rural settlements. This study proposes a holistic model aimed at promoting the reuse of idle building stock as a strategy for the development and revitalization of rural settlements.

For the implementation of the proposed model, the village of Dodurga_located in the Seydikemer district of Muğla Province, characterized by a high degree of rurality_was selected as a case study. At the outset of the research, the demographic, economic, cultural, and spatial dynamics of rural settlements were examined in detail, and the factors contributing to population loss_whether natural, social, or economic_were identified. A comprehensive literature review was conducted, focusing on rural development, the preservation of cultural heritage, the integration of creative industries into development strategies, and sustainable rural revitalization models, drawing on both national and international studies.

In the fieldwork phase, the region's idle building stock, tangible and intangible cultural values, natural landscape resources, and existing infrastructure were analyzed using a rigorous data collection and evaluation methodology. The diversity of the natural environment and the layered historical character of cultural heritage elements served as key inputs for the development of the model.

Based on the findings, the proposed model offers a multi-dimensional strategic framework centered on local participation and cultural creativity. It repurposes abandoned structures for various functions such as tourism-oriented accommodation units, libraries, educational centers, olive cultivation practice areas, and commercial spaces. The model aligns with international development goals and addresses the preservation of cultural heritage, economic diversification, infrastructure improvement, and social inclusion in a balanced manner.

The model includes a wide range of actions, such as diversifying cultural and rural tourism; integrating traditional and modern agricultural and livestock practices; supporting creative industries through local crafts, workshops, and art events;

strengthening water, transportation, and energy infrastructure with sustainable solutions; and developing programs that enhance community engagement and social networks. The findings indicate that Dodurga, with its rich cultural heritage inventory and strategic geographical location, is highly suitable for a multifaceted revitalization strategy focusing on agriculture, tourism, and education. Furthermore, the model's adaptable structure increases its potential for application in other rural settlements, enhancing the scalability and dissemination of the study.

KEYWORDS: Cultural creativity, Cultural heritage, Dodurga, Likia, Reuse, Revitalize, Rural development, Seydikemer.

COMMITTEE: Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ

Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN

Asst. Prof. Dr. İbrahim BAKIR

Assoc. Prof. Dr. Serkan KILIÇ

Assoc. Prof. Dr. Mehmet NORASLI

ÖNSÖZ

Deneyimlerini hiç esirgemeden her fırsatta aktaran, beni kırsalda çalışmaya yönlendirerek bambaşka bir yaşamı tecrübe etmemi sağlayan, çalışma boyunca gösterdiği sabır ile tezi tamamlamamda emeği büyük danışman hocam Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ'e; kendisini ilk tanıdığım lisans eğitimimden itibaren akademik hayatımda desteğini her zaman yanı başımda hissettiğim, kıymetli bilgileri ve yönlendirmeleri ile çalışmaya çok büyük katkılar sunan hocam Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN'a; çalışma boyunca yol gösteren hocam Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BAKIR'a; kıymetli jüri üyeleri hocalarım Doç. Dr. Serkan KILIÇ ve Doç. Dr. Mehmet NORASLI'ya çok teşekkür ederim.

Hiç tanımadan evlerine, bahçelerine konuk eden, verdikleri önemli bilgiler ile bu çalışmanın asıl mimarları olan sıcakkanlı Dodurgalılara da teşekkürü borç bilirim.

Tüm yaşamım boyunca desteğe her ihtiyacım olduğunda maddi ve manevi tüm imkanları ile yanımda olan canım annem, bu çalışmanın tamamlanmasındaki en önemli unsurlardan biri de senin varlığın, minnettarım.

Son olarak, kimi zaman sırf yalnız gitmemden tedirgin olduğu için benimle Dodurga'ya gelip kalıntılar arasında yaptıklarımı anlamaya çalışan gök gözlümün, çoğu yıkık yapının ölçülerini alırken metrenin bir ucundan tutan minik elleri bu süreçte büyüdüler. Senin varlığın yanımda olduğun ve olmadığın her an güç verdi. O güç olmasa belki de bu çalışma hiç tamamlanamazdı. İyi ki varsın. Sonsuz teşekkür ederim oğlum.

Tuğba ÖKSÜZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT iii
ÖNSÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
AKADEMİK BEYAN ix
SİMGELER VE KISALTMALAR x
ŞEKİLLER DİZİNİ x
ÇİZELGELER DİZİNİ xix
1. GİRİŞ 1
2. KAYNAK TARAMASI 3
2.1. Kırsal Yerleşimler ve Nüfusunu Kaybetme Süreci 3
2.2. Kırsal Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılması ve Kültürel Yaratıcılık 7
2.3. Kırsal Kalkınma ve Canlandırma Örnekleri 15
2.3.1. Al Ula, Suudi Arabistan 16
2.3.2. Ostana, İtalya 22
2.3.3. Dazhai, Çin 26
2.3.4. Caspalá, Arjantin 31
2.3.5. Răşinari, Romanya 34
2.3.6. Birgi, İzmir 37
3. MATERYAL VE METOT 43
3.1. Çalışma Alanı 43
3.2. Metot 44
3.3. Önerilen Model 46
4. BULGULAR VE TARTIŞMA 49
4.1. Çalışma Alanının Doğal Özellikleri 49
4.1.1. Coğrafi konumu 49
4.1.2. Jeolojik yapısı 51
4.1.3. Hidrolojik yapısı 55
4.1.4. İklimi 55
4.1.5. Fauna ve flora yapısı 58
4.2. Çalışma Alanının Sosyoekonomik Özellikleri 61

4.2.1. Nüfusu 61
4.2.2. Eğitim durumu 63
4.2.3. Ekonomik durumu 64
4.3. Çalışma Alanının Yasal Durumu 65
4.4. Çalışma Alanının Kültürel Değerleri 70
4.4.1. Tarihi 70
4.4.2. Likya Kültür Rotası 74
4.4.3. Likya, Bizans ve Roma dönemi yapıları 76
4.4.4. Osmanlı dönemi su sarnıçları 81
4.4.5. Türkmen yapıları 91
4.4.6. Taş değirmenler 98
4.4.7. Tahıl ambarları 100
4.4.8. El sanatları 108
4.4.9. Geleneksel giyim unsurları 110
4.4.10. Geleneksel sabun ve aromatik yağ üretimi 111
4.5. Çalışma Alanının Yerleşim Özellikleri 111
4.5.1. Dodurga-Kızılca 112
4.5.2. Dodurga-Ada 114
4.5.3. Dodurga-Gözlükuyu 115
4.5.4. Dodurga-Seki 118
4.5.5. Dodurga-Hisar 120
4.5.6. Dodurga-Sakızlı 123
4.5.7. Dodurga-Bel 125
4.6. Çalışma Alanının Mimari Özellikleri 126
4.6.1. Konutlar 127
4.6.2. Servis birimleri (Ahır, samanlık, depo vb.) 147
4.6.3. Köy odaları 150
4.6.4. Eğitim yapıları 153
4.6.5. Sağlık birimleri 158
4.6.6. Camiler 159
4.6.7. Turizm birimleri 165
4.7. Analizler 166

4.7.1. Paydaş ve finansal kaynak analizi 166
4.7.2. Mimari analizler 167
4.7.3. SWOT analizi 204
4.8. Çalışma Alanına Yönelik Öneriler 207
4.8.1. Yasal ve yönetsel öneriler 207
4.8.2. Günümüz durumuna ve geleceğine yönelik öneriler 209
4.9. Çalışma Alanına Yönelik Eylem Planı 217
5. SONUÇLAR 219
6. KAYNAKLAR 221
7. EKLER 237
ÖZGEÇMİŞ

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum "Kırsal Kalkınmada Atıl Mimari Mirasın Yeniden Kullanılmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Seydikemer-Dodurga Örneği" adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

03/07/2025

Tuğba ÖKSÜZ

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

mm : Milimetre

cm : Santimetre

m : Metre

m^2 : Metre kare (alan)

ha : Hektar (alan)

°C : Celsius derece

Tezde ondalık gösterim ayıracı virgül ile ifade edilmiştir (XX,YY)

Kısaltmalar

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AÜ : Akdeniz Üniversitesi

ÇŞB : Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

ETKB : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

GSB : Gençlik ve Spor Bakanlığı

KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı

MBB : Muğla Büyükşehir Belediyesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MTA : Maden Tetkik Arama

MV : Muğla Valiliği

SAB : Sağlık Bakanlığı

SB : Seydikemer Belediyesi

SK : Seydikemer Kaymakamlığı

TOB : Tarım ve Orman Bakanlığı

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UAB : Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 7

Şekil 2.2. UNCTAD yaratıcı endüstri modeli 9

Şekil 2.3. Günümüz yaratıcılık bağlantıları 11

Şekil 2.4. 2030 gündemindeki kültür alanında tematik göstergeler 12

Şekil 2.5. Al Ula yerleşim dağılımı **a)** 2012 yılı; **b)** 2023 yılı 17

Şekil 2.6. a) Hegra Antik Kenti'nden bir görünüm; **b)** Al Aqra Dağı üzerine oyulmuş Arapça yazıtlar 17

Şekil 2.7. a) Al Ula Old Town hava fotoğrafı; **b)** Al Ula Old Town genel görünüm; **c)** Al Ula Old Town'dan bir görünüm 18

Şekil 2.8. a) Madrasat Ad Deera'dan görünüm; **b)** Geleneksel motifler ve çağdaş biçimler ile duvar resmi yapan Suudi kadın; **c)** Al Ula vahasında bulunan enstalasyonlardan biri; **d)** Restore edilip sanatçı rezidansı olarak işlevlendirilen yapılardan biri 20

Şekil 2.9. a) Ziyaretçiler ile geleneksel kerpiç yapımı; **b)** Köy içinde kullanılan elektrikli ulaşım araçları 20

Şekil 2.10. a) Al Ula'da ticaret birimleri ve restoranlar; **b)** Al Ula'daki ticaret birimleri ve restoranlar; **c)** Konteyner kafe ve restoranlardan biri; **d)** Konteyner kafe ve restoranlardan biri; **e)** Ziyaretçilerin tarımsal etkinlikleri deneyimleyebildiği bir bahçe; **f)** Oasis'te köylülerin ürettiği tarımsal ürünlerin satıldığı pazar yeri 21

Şekil 3.1. Çalışma alanının konumu 44

Şekil 3.2. Çalışma yönteminin temel aşamaları 45

Şekil 3.3. Önerilen modelin işleyiş şeması 48

Şekil 4.1. Dodurga'nın konumu ve çevresinde bulunan mahalleler 49

Şekil 4.2. Dodurga ve çevresi topografik haritası 50

Şekil 4.3. Yerleşimlerin uydu görüntüsü üzerinde topografik yapısı 50

Şekil 4.4. Muğla ve Antalya ile Dodurga arasında kara ulaşımı güzergahı 51

Şekil 4.5. Seydikemer toprak haritası ve Dodurga ve çevresinin harita üzerinde konumu 52

Şekil 4.6. Türkiye deprem tehlike haritası 53

Şekil 4.7. Türkiye heyelan yoğunluk haritası 53

Şekil 4.8. Muğla maden haritası 54

Şekil 4.9. Dodurga'daki su kaynakları dağılımı 55

Şekil 4.10. Dünya Haritası üzerinde Köppen-Geiger İklim Sınıflandırması 56

Şekil 4.11. Köppen İklim Sınıflandırması'na göre Türkiye'nin iklim haritası ve Dodurga'nın Türkiye haritası üzerindeki konumu 57

Şekil 4.12. Dodurga ve yakın çevresi orman türü dağılımı 59

Şekil 4.13. Dodurga ve çevresi orman yoğunluğu dağılımı 59

Şekil 4.14. Dodurga ve çevresi küçük odunsu bitki dağılımı 60

Şekil 4.15. Dodurga'nın doğal özelliklerine dair görseller 60

Şekil 4.16. Dodurga'da yaşamını sürdürmeye devam eden halk 62

Şekil 4.17. Dodurga'da kısıtlı ekonomik faaliyetlere dair görseller 65

Şekil 4.18. Aydın-Muğla-Denizli Çevre Düzeni Planı P22 paftası üzerinde Dodurga'nın konumu 66

Şekil 4.19. Aydın-Muğla İlleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı Fethiye-Seydikemer Bölgesi paftası üzerinde Dodurga'nın konumu 67

Şekil 4.20. Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Planı üzerinde Dodurga'nın konumu 68

Şekil 4.21. Sidyma Antik Kenti sit alanının ortofoto görüntüleri üzerinde durumu 69

Şekil 4.22. Sidyma'nın Likya Bölgesi'ndeki konumu 71

Şekil 4.23. Reşiüddin'in Cami'üt-Tevarih'in eserinde yer alan Oğuz Boyları içinde yer alan Dodurga kolu 73

Şekil 4.24. Dodurga sınırları içindeki Likya rotası 75

Şekil 4.25. Dodurga'da bulunan yön işaretlerine dair görseller 75

Şekil 4.26. Dodurga-Hisar'da yaşadığı konutta Likya Kültür Rotası araştırmacısı Kate Clow 76

Şekil 4.27. Sidyma sit alanı planı..... 77

Şekil 4.28. Dodurga-Hisar'da yer alan Likya, Roma ve Bizans dönemi eserlerinden bazıları..... 78

Şekil 4.29. Dodurga-Hisar'da yer alan bazı anıt mezarlar..... 79

Şekil 4.30. a) Fellows'un 1840 tarihli seyahatinde Sidyma'da bulunduğunu belirttiği yapılardan birine dair çizimi; **b)** Aynı yapının 2023 tarihli görseli 80

Şekil 4.31. a) Sidyma'da bulunan tavanı çeşitli figürler ile bezeli anıt mezara dair Fellows'un 1840 tarihli çizimi; **b)** Bendorff ve Nienmann'ın 1884 tarihli aynı anıt mezara dair fotoğrafı; **c)** Aynı anıt mezarın 2023 tarihli görseli 80

Şekil 4.32. Dodurga'da ve yakın çevresinde bulunan Osmanlı dönemi sarnıçlarının harita üzerindeki konumları 81

Şekil 4.33. Çalışmada 1 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü..... 82

Şekil 4.34. Çalışmada 2, 3, 4 ve 5 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıçların 2023 yılı uydu görüntüsü 82

Şekil 4.35. Çalışmada 2 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller..... 83

Şekil 4.36. 3 numara ile adlandırılan sarnıç görselleri..... 84

Şekil 4.37. 3 numara ile adlandırılan sarnıcın 2006 yılı görselleri 84

Şekil 4.38. a) 4 numaralı sarnıç görseli; **b)** 4 numaralı sarnıcın 2006 yılı görseli..... 85

Şekil 4.39. Çalışmada 5 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller..... 86

Şekil 4.40. Çalışmada 6 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü..... 87

Şekil 4.41. Çalışmada 6 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıç görselleri..... 87

Şekil 4.42. Çalışmada 7 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü..... 88

Şekil 4.43. Çalışmada 7 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıç görselleri..... 89

Şekil 4.44. Çalışmada 8 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın 2023 yılı uydu görüntüsü 90

Şekil 4.45. Çalışmada 8 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller 90

Şekil 4.46. a) 8 numaralı sarnıcın 2006 yılındaki durumu; **b)** 6 numaralı sarnıcın 2006 yılında üzerinde bulunan kitabesi 91

Şekil 4.47. Türkmen yaşamının bilinen ilk barınma yapılarından kıl çadır 93

Şekil 4.48. Türkmen yaşamında barınma için kullanıldığı bilinen alacık 94

Şekil 4.49. Türkmen yaşantısında saz ev 95

Şekil 4.50. Felix von Luschan'ın 1880'lerde Dodurga'da fotoğrafını çekmiş olduğu halkın küleme adını verdiği taş evler 96

Şekil 4.51. Dodurga'da Türkmen yerleşik hayatının ilk yapılarından olan küleme kalıntıları 98

Şekil 4.52. Dodurga'da bulunan bazı taş değirmenlere dair görseller 100

Şekil 4.53. Fellows'un 1840 yılında Likya bölgesi gezisinde karşılaştığı tahıl ambarlarının çizimleri 101

Şekil 4.54. Chipiez'in 1890 yılına ait Likya kaya mezarı ve Likya bölgesinde bulunan tahıl ambarının karşılaştırmalı çizimi 102

Şekil 4.55. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından örnekler 102

Şekil 4.56. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından örnekler 103

Şekil 4.57. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin rölövesi, planı 103

Şekil 4.58. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin rölövesi, görünüşleri 104

Şekil 4.59. Dodurga-Hisar'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin eskiz çizimi 105

Şekil 4.60. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarlarından örnekler 106

Şekil 4.61. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarlarından birinin rölövesi, planı 107

Şekil 4.62. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarı rölövesi, ön görünüşü 107

Şekil 4.63. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarı rölövesi, yan görünüşü 108

Şekil 4.64. a) Dokumacı Nazmiye Minez; **b)** Sabun üreticisi ve dokumacı Fatma Arslan; **c)** Zekine Gökmen'in dokumuş olduğu 'Gavur Çulu'; **d)** Zekine Gökmen'e ait kolan 109

Şekil 4.65. Geleneksel konutlarda bulunan hasır halılardan örnekler 109

Şekil 4.66. Yöredeki geleneksel kadın-erkek giysileri 110

Şekil 4.67. Dodurga yerleşimlerinin uydu görüntüsü üzerinde konumları 111

Şekil 4.68. Dodurga-Kızılca 2023 yılı uydu görüntüsü 113

Şekil 4.69. Dodurga-Kızılca yerleşim özelliklerine dair görseller 114

Şekil 4.70. Dodurga-Ada 2023 yılı uydu görüntüsü 115

Şekil 4.71. Dodurga-Ada yerleşim özelliklerine dair görseller 115

Şekil 4.72. Dodurga-Gözlükuyu 2023 yılı uydu görüntüsü 116

Şekil 4.73. Dodurga-Gözlükuyu yerleşim özelliklerine dair görseller 117

Şekil 4.74. Dodurga-Seki 2023 yılı uydu görüntüsü 119

Şekil 4.75. a) Seki'de yer alan su kuyuları; **b)** Seki Cami; **c)** Seki mezarlığı içinde yer alan antik yapı kalıntılarından biri 119

Şekil 4.76. Dodurga-Seki yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller 120

Şekil 4.77. Bvrger'in 1884 tarihli fotoğrafında Dodurga-Hisar'daki kalıntılar 121

Şekil 4.78. Dodurga-Hisar 2020 yılı uydu görüntüsü 122

Şekil 4.79. Dodurga-Hisar'ın yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller 123

Şekil 4.80. Dodurga-Hisar'ın yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller 123

Şekil 4.81. Dodurga-Sakızlı 2023 yılı uydu görüntüsü 124

Şekil 4.82. Dodurga-Sakızlı genel görünümü 124

Şekil 4.83. Dodurga-Bel 2023 yılı uydu görüntüsü 125

Şekil 4.84. Bel'in yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller 126

Şekil 4.85. Fellows'un resmettiği ait konutlar ve tahıl ambarları 127

Şekil 4.86. Sofalı ve iki odalı olan Dodurga geleneksel konutu planından bir örnek .. 130

Şekil 4.87. Sofasız ve iki odalı olan Dodurga geleneksel konutu planından bir örnek 130

Şekil 4.88. Dodurga-Hisar'da sofalı bir konutun eskiz çizimi 131

Şekil 4.89. Dodurga-Kızılca'da bir konutun eskiz çizimi 132

Şekil 4.90. Dodurga'da geleneksel konut örnekleri 133

Şekil 4.91. Geleneksel konutlarda dökülen sıva örnekleri 134

Şekil 4.92. Üst katlara dışarıdan ulaşımı sağlayan merdivenler 134

Şekil 4.93. Üst katlara içeriden ulaşımı sağlayan merdivenler 134

Şekil 4.94. Dodurga'da geleneksel konutlarda sofalardan örnekler 135

Şekil 4.95. Dodurga'da geleneksel konutlarda bulunan ocaklardan örnekler 135

Şekil 4.96. Dodurga'da oda içlerinde bulunan yüklüklerden örnekler 136

Şekil 4.97. Dodurga'da geleneksel konutlardaki ahşap kapı örnekleri 137

Şekil 4.98. Dodurga'da geleneksel konutlardaki ahşap pencere örnekleri 137

Şekil 4.99. Dodurga'da ana kaya üzerine temelsiz inşa edilen örnekler 137

Şekil 4.100. Geleneksel konutların kiremit çatı kaplamaları 138

Şekil 4.101. Dodurga'da devşirme olarak kullanılan yapı parçalarından çeşitli örnekler 139

Şekil 4.102. 293 Ada 55 Parsel üzerinde bulunan konut yapısı ve Bizans dönemi şapeline ait yapı kalıntılarına dair görseller 141

Şekil 4.103. 274 Ada 14 Parselde bulunan konut yapısı ve bahçe içerisindeki Roma tapınağı ve hamam kalıntılarına ait olduğu düşünülen yapı kalıntılara dair görseller 141

Şekil 4.104. a) 278 Ada 8 Parsel numaralı arazi üzerindeki konut yapısı; **b)** Konut zemininde yer alan mozaikler 142

Şekil 4.105. 293 Ada 25 Parsel üzerinde yer alan konut, servis birimleri ve bahçe içinde yer alan tarihi yapı kalıntıları 142

Şekil 4.106. 274 Ada 42 Parsel üzerinde konut duvarı içinde yan yerleştirilmiş insan figürlü taş 143

Şekil 4.107. 270 Ada 4 Parsel üzerinde konut duvarı içinde yer alan yazıtlı taş..... 143

Şekil 4.108. 166 Ada 2 Parsel üzerinde bulunan konut yapısı merdiven tabanına yerleştirilmiş üzeri yazıtlı taş parçası 144

Şekil 4.109. Geleneksel konutlara uygulanan niteliksiz ve yanlış uygulamalara dair örnekler 145

Şekil 4.110. Dodurga'daki yeni yapılardan örnekler 146

Şekil 4.111. Dodurga'da boyutları kırsal yerleşim dokusu ile çelişen yapı 146

Şekil 4.112. Dodurga'da bulunan servis birimlerinden örnekler 148

Şekil 4.113. Dodurga'da bulunan servis birimlerinden birinin plan şeması..... 148

Şekil 4.114. Dodurga- Hisar'da bulunan servis birimlerinden birine ait eskiz çizimi 149

Şekil 4.115. Dodurga-Gözlükuyu'da bulunan köy odasına dair görseller..... 150

Şekil 4.116. Dodurga-Hisar'da bulunan köy odasına dair görseller..... 152

Şekil 4.117. Dodurga-Hisar'da kültür ve sanat merkezi olarak işlevlendirilen köy odasının iç mekanına dair görseller..... 152

Şekil 4.118. Kızılca'da yer alan eski taş okul..... 153

Şekil 4.119. Kızılca Okulu'na dair görseller 154

Şekil 4.120. Gözlükuyu Okulu'na dair görseller 155

Şekil 4.121. Asar Okulu'na dair görseller 156

Şekil 4.122. Hisar'da bulunan dini eğitim yapısına dair görseller..... 157

Şekil 4.123. Bel Okulu'na dair görseller 158

Şekil 4.124. Gözlükuyu'da bulunan sağlık ocağına dair görseller 158

Şekil 4.125. Kızılca'da bulunan camiye dair görseller..... 159

Şekil 4.126. Kızılca'da bulunan caminin iç mekan görselleri 159

Şekil 4.127. a) Ahşap kagir caminin yıkılmadan önce 2009 yılı uydu görüntüsü; **b)** Betonarme caminin 2023 yılı uydu görüntüsü 160

Şekil 4.128. Gözlükuyu Yeşil Kubbe Cami'ye dair görseller 160

Şekil 4.129. Gözlükuyu Yeşil Kubbe Cami'ye dair görseller 161

Şekil 4.130. Asar Cami'ye dair görseller 162

Şekil 4.131. a) Asar Cami ibadete açılış beratı; **b)** Cami bahçesinde yer alan caminin ustası ve oğlunun mezarları; **c)** Cami ustası Yusuf Efendi'nin mezar taşı 162

Şekil 4.132. Asar Cami'ye dair görseller 163

Şekil 4.133. Asar Cami cephesinde bulunan bazı önemli antik yapı parçaları 163

Şekil 4.134. Seki Cami'ye dair görseller 164

Şekil 4.135. Bel'de bulunan betonarme Bel Cami 164

Şekil 4.136. Dodurga'da bulunan çeşitli turizm birimleri 165

Şekil 4.137. Dodurga yerleşimleri kat sayısı durumu dağılım grafiği 190

Şekil 4.138. Dodurga yerleşimleri yapı malzemesi dağılım grafiği 196

Şekil 4.139. Dodurga yerleşimleri yapı kullanım durumu dağılım grafiği 199

Şekil 4.140. Dodurga yerleşimleri yapı fiziksel durum dağılım grafiği 201

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Dodurga Mahallesi yakın çevresinde gerçekleşen depremler 53

Çizelge 4.2. Fethiye yağış ve sıcaklık değerleri 1975-2023 ölçüm periyodu 57

Çizelge 4.3. Fethiye sıcaklık değerleri 1975-2023 ölçüm periyodu 58

Çizelge 4.4. Dodurga Mahallesi yıllara göre nüfus grafiği 62

Çizelge 4.5. Dodurga Mahallesi 2023 yılı yaşlara göre nüfus tablosu 63

Çizelge 4.6. 2023 yılı cinsiyete göre nüfus dağılımı grafiği 63

Çizelge 4.7. Dodurga Mahallesi 2022 yılı eğitim durumu grafiği 64

Çizelge 4.8. Fethiye-Seydikemer bölgesi kronolojik olayları 72

Çizelge 4.9. Dodurga-Kızılca arazi ve mevcut yapı listesi 168

Çizelge 4.10. Dodurga-Hisar arazi ve mevcut yapı listesi 176

Çizelge 4.11. Dodurga-Sakızlı arazi ve mevcut yapı listesi 179

Çizelge 4.12. Dodurga-Bel arazi ve mevcut yapı listesi 180

Çizelge 4.13. Dodurga-Ada arazi ve mevcut yapı listesi 181

Çizelge 4.14. Dodurga yerleşimlerinde bulunan yapı türleri dağılımı 182

Çizelge 4.15. Dodurga yerleşimleri konut yapı türü dağılımları 184

Çizelge 4.16. Dodurga yerleşimleri servis birimi yapı türü dağılımları 184

Çizelge 4.17. Dodurga yerleşimleri eğitim yapısı yapı türü dağılımları 185

Çizelge 4.18. Dodurga yerleşimleri cami yapı türü dağılımları 186

Çizelge 4.19. Dodurga yerleşimleri ve köy odası yapı türü dağılımları 187

Çizelge 4.20. Dodurga yerleşimleri sağlık birimi yapı türü dağılımları 187

Çizelge 4.21. Dodurga yerleşimleri turizm birimi yapı türü dağılımları 188

Çizelge 4.22. Dodurga yerleşimleri kat sayısı dağılımları 190

Çizelge 4.23. Dodurga yerleşimlerinde yapı türlerinin kat sayısı dağılımları 191

Çizelge 4.24. Dodurga yerleşimlerinde yapı malzemesi dağılımları 192

Çizelge 4.25. Dodurga'da yapı türlerinde kullanılan yapı malzemesi dağılımları 193

Çizelge 4.26. Dodurga yerleşimlerinde yapı kullanım durumları..... 199

Çizelge 4.27. Dodurga'da yapı türlerinin kullanım durumuna göre fiziksel durumu... 202

1. GİRİŞ

Kırsal yerleşimler sakinlerinin sahip olduğu yaşam biçimi, kültürel yapısı, ekonomik özellikleri ve demografik özellikleri ile sahip olduğu doğal peyzaj alanları ve mekansal düzenlemeleri ile kentlerden ayrışmaktadır. Türkiye'de kırsal yerleşimlere yönelik çalışmalar cumhuriyetin ilk yılları ile başlamış, 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu ile kırsal ekonominin canlanması, üretimin artması ve kırsal yerleşimler için geliştirilmiş belirli standartlar ile mekansal düzenlemeler ele alınmış ve bu sayede kırsal yerleşimlerin çağa ayak uydurması için çalışmalar yapılmıştır. İlerleyen süreçte kırsal kalkınmanın sağlanması amacıyla tarım desteklerini artıran politikalar benimsenmiş, kırsal yerleşimler için altyapı, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi alanlarda kalkınma çalışmaları artırılmıştır. Ancak aynı dönemlerde kentlerde sanayileşmenin gelişmesi, değişen hükümetlerin farklı yaklaşımlar ile politikalar yürütmesi, bu politikaların istikrarsızlığı ve halkın gereksinimlerine cevap verecek ölçüde olmaması, kentlerdeki sosyal, kültürel ve ekonomik olanakların kırsala kıyasla daha fazla olması, doğal afetler ve doğa olayları gibi nedenlerle kırdan kente yönelik göç hareketi başlamış ve artarak devam etmiştir.

2000'li yılların başı ile başlayan süreçte ise hem kırsal yerleşimlere yönelik bilimsel çalışmaların hem de kırsal kalkınmaya yönelik uluslararası fonların arttığı görülmüştür. Kırsal kalkınma çalışmalarında kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, kırsal altyapının iyileştirilmesi, doğal ve kültürel koruma çalışmalarının artırılmasına yönelik destekler söz konusu iken, bilimsel çalışmalarda 'kırsalda tarım dışı istihdam, kırsal turizm, kırsal kültürel peyzajın korunması, kırsal mimarinin korunması, kırsal yerleşimlerin canlandırılması' gibi kırsala yönelik çeşitli konular üzerine çalışmalar artmıştır. Bu destekler ve çalışmalar doğrultusunda gerçekleştirilen girişimlerle nüfusu azalan kırsal yerleşimlerin yeniden canlanması ve kalkınmasına yönelik örnekler olduğu gibi, günümüzde gerek Türkiye'de gerekse dünyada nüfusunu kaybetmeye devam eden ve tamamen terk edilme sürecine giren yerleşimlere de sıkça rastlanmaktadır.

Nüfusu azalan yerleşimlerde kültürel mirasın korunması da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkar. İnsanların terk ettiği yerleşimlerde toplumun gelenek, görenek, tören ve buna benzer toplumsal davranış biçimleri, sanat ve zanaatları, yerel üretimleri ve gastronomisi gibi somut olmayan kültürel değerleri zamanla yok olmaktadır. Somut kültürel mirasın ise vandalizm ya da tarihi eser kaçakçılığı gibi yasal olmayan durumlar ile ya da fiziksel eskimenin sonucunda bakımsızlık nedeniyle büyük ölçüde tahrip olduğu ya da yok olduğu görülmektedir. Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasının en önemli basamağı insanların bu değerleri korumasıdır. İnsanların artık yaşamadığı yerleşimlerde nüfusun geri dönüş olasılıklarının artırılması, yerleşimin yeniden canlanması ancak çeşitli çağdaş çözüm önerileri getirilmesi ile mümkündür. Kırsal yerleşimlerin her birinin, bulunduğu çeşitli konumlardan doğan doğal yapısı ve toplumun sahip olduğu çeşitli sosyokültürel yapısı ile şekillenmesi yerleşimlerin çok farklı özelliklerde olmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple kırsal yerleşimler için yapılan çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için mevcut yerin iyi analiz edilmesi ve yere dair çözüm önerileri getirilmesi önemlidir. Bunun yanı sıra çağımızın gerektirdiği teknolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik koşullara kırsal yerleşimlerin de kentler kadar olmasa da asgari düzeyde sahip olması gerekmektedir. Bu çağdaş koşullara ulaşılabilmesi için hükümetlerin, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin ve kamu ve/veya özel kurum ve kuruluşların kırsal yerleşimlere yönelik çalışmalarını ulusal ve uluslararası platformlarda artırması ve buna yönelik fonlardan yararlanması önemlidir.

Kırsal yerleşim çalışmalarında yerleşimlerin kendine has özelliklerinin korunarak geliştirilmesi ve vurgulanması ile günümüz insanının gereksinim ve beklentilerine uygun yaşam koşullarıyla donatılması kırsal kalkınmayı sağlamak adına önemli bir adım olabilir. Kırsal yerleşimler ile ilgili çalışmaların arttığı ve politikaların değiştiği 2000'li yılların başı ile uluslararası kurum ve kuruluşlarca yaratıcılık ile ilgili söylemlerin de arttırıldığı ve yaratıcılık kavramının kalkınma çalışmalarına aracılık etmesine dair çalışmaların başladığı görülür. 'Yaratıcı sektörler, yaratıcı ekonomiler, yaratıcı kültür' gibi söylemlerin tamamı bu dönemde ortaya çıkan kavramlardır. Yaratıcılık, gerek kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi gerek çevre koruma çalışmaları gerekse çok boyutlu ele alınan sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına aracılık edebilir. Bu doğrultuda kültürel yaratıcılık, kırsal yerleşimlerin yeniden canlanması, somut ve somut olmayan miras değerlerinin korunması ve geliştirilmesi için sürdürülebilir bir strateji aracı olabilir. Kültürel yaratıcılık perspektifi ile ele alınan kırsal canlandırma çalışmaları somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasının yanı sıra, toplumsal gelişime katkı sağlayabilir, aynı zamanda toplumun ekonomik refahında etkin rol oynayabilir.

Çalışmada, kırsal yerleşimlerin yeniden canlandırılma olasılıklarının tartışılmasında kırsalda bulunan atıl yapı stoğunun yeniden kullanım olanaklarının belirlenmesi üzerine özelleşmiş çağdaş bir modelin eksikliğinden hareketle, kırsal yerleşimlerde kullanılabilecek bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu modelin kırsal yerleşimler ile ilgili çalışmalarda kullanılabileceği ve çeşitli disiplinlerin katkıları ile daha detaylı ele alınıp geliştirilebileceği düşünülmektedir.

2. KAYNAK TARAMASI

Bu bölümde çalışmanın dayandığı kuramsal bilgilere ve bu konularda daha önce yapılmış güncel çalışmalara yer verilmiştir. Bunlar, "Kırsal Yerleşimler ve Nüfusunu Kaybetme Süreci", "Kırsal Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılması ve Kültürel Yaratıcılık", "Kırsal Kalkınma ve Canlandırma Örnekleri" alt başlıklarında ele alınmıştır.

2.1. Kırsal Yerleşimler ve Nüfusunu Kaybetme Süreci

Kırsal yerleşimler ve köy tanımları ile bunların kentlerden ayrışması noktasında dünyada farklı disiplinlere ait farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Ülkemizde de kırsal yerleşim ve köy tanımlarında farklı kriterler ile tanımlamalar yapılmaktadır. Kır-kent ayrımında politik, idari, ekonomik, demografik, sosyal ve kültürel faktörlerin ele alındığı farklı disiplinlere ait tanımlamalar bulunmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'nda yerleşimler ile ilgili tanımların ilki; "Nüfusu iki binden aşağı yurtlara köy, nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara kasaba, yirmi binden çok nüfusu olanlara şehir denir" şeklinde nüfus ölçütüne yönelik ifade edilmiştir, Bunun yanı sıra kanunda "Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler" şeklinde köyü sahip olduğu öğeler ile ele alan bir tanım daha vardır (T.C. Resmi Gazete 1924).

Boran (1945), kent ve köyün nüfus sayısına göre ayrışmasının doğru olmadığını, bunun yerine fonksiyonel farklılıklarından ötürü ayrışması gerektiğini belirtmekte, "köylerin geçimini tarımsal faaliyetlerden, kentlerin ise geçimini sanayi ve ticari faaliyetlerden sağlaması üzerine ayrıştığını" vurgulamaktadır. Tütengil'in (1977) ifadeleri de benzerlik göstermektedir. "Kırsal ve kentsel ayrımının önemli oranla iş-güç biçimi, dünya görüşü, örgütleşme ve dayanışma ölçütleri ile ayrılabileceğini" ileri sürmüştür. Geray (1985) ise köyü "kentte yaşayan topluluklardan farklı, kendine özgü ekonomik, sosyal gelişim gösteren yerleşimler" olarak tanımlar, bu yerleşimlerin aile yapılarının büyük, dini inanışların, gelenek, örf ve adetlerin sosyal düzeni etkilediğinden, fertler arası sıcak ve şahsi ilişkilerin görüldüğünden bahsetmektedir. Bu tanımında ekonomik faaliyetlerin çeşitli olması ve toplumun sosyal ilişkileri, kültürel özellikleri ve dini inanışlarının da kır-kent ayrımında etken olduğu vurgulanmıştır (Geray 1985; Aydemir 2022). Kırsal ile ilgili geliştirilen tanımlar, tanımı üreten toplumun kültürel değer yargılarını yansıtırken aynı zamanda ülkelerin idari yapılanmasının ve gelişim stratejilerinin de bir parçasıdır (Tacoli 1998; Erdem 2012).

Ülkemizde 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile köylerin bir kısmı mahalle statüsüne dönüşmüştür. Bu sebeple köy tanımlarında kullanılan idari yönetim, nüfus sayısı vb. ile ilgili mevcut tanımların geçerliliği tartışılmaya başlanmış, bunun yanı sıra bu durum yönetsel olarak kır ve kent ayrımını ortadan kaldırmıştır. 2021 yılında ise "Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği" çıkartılmış, yönetmelik ile kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan kavramları tanımlanmış *"Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma*

durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleler, kırsal mahalle kabul edilir" ibaresi yer almıştır (T.C. Resmi Gazete 2021).

Yapılan literatür taramasında, görülmektedir ki, kırsal alan, kırsal yerleşim, köy gibi yerleşim alanlarının tanımları kurum, kuruluş, disiplinler, ülkeler vb. göre değişiklikler göstermekte olup ortak bir tanım bulunmamaktadır.

Çalışmada kırsal yerleşimler, kentleşmenin görülmediği, kendine özgü kültürel ve doğal özelliklere sahip, doğa ile insan arasında kurulan bağın yoğun olduğu, düşük nüfus yoğunluklu yerleşimler olarak ele alınmış, tarımsal üretimin devam etmesi ve üretimde iş bölümü yoğunluğu göz ardı edilmiştir. Bunun nedeni dünya genelinde sıkça gözlemlenen kırsal yerleşimlerdeki genç nüfusun kentlere göç etmesi, kalan yaşlı nüfusun ise tarımsal üretimi gerçekleştirebilecek iş gücüne sahip olmaması sonucunda tarımsal üretim yoğunluğunun devam etmemesi gibi nedenler ile açıklanabilir.

Günümüzde kırsal ile ilgili yaşanan en büyük sorunlardan biri dünya genelinde kırsal yerleşimlerin hızla nüfus kaybetmesidir. Kırsal yerleşimlerde nüfusun giderek azalması ya da tamamen yok olmasının pek çok nedeni olabilmektedir. Depremler, toprak kaymaları, erozyonlar, seller, yangınlar vb. doğal afetlerin meydana gelmesi nedeniyle tarım alanları, hayvanlar ve yerleşimdeki yapılar ciddi zararlar görebilmekte, mal ve can kaybı yaşanabilmektedir. Bu gibi durumlarda yerleşimlerde yaşam oldukça zorlaşır. Doğal afetlerin can ve mal kaybına yol açtığı durumlarda yaşamın yeniden şekillenmesi için önemli ekonomik ve psikolojik destekler gerekmektedir. Bu desteklerin sağlanamaması durumu nüfusun kendini güvende hissedeceği yerlere göçü ile sonuçlanabilir. Bazen bu durum kişilerin kendi inisiyatifine bırakılmamakta, devletin aldığı zorunlu tahliye kararı ile göç sağlanmaktadır. Doğal afetler ile benzer etkilere sahip olan savaşlar, çatışmalar, siyasi ayrımcılık, ırkçılık, canlı sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olan madde varlığı vb. nedenler de kırsal nüfusun toplum güvenliği nedeni ile nüfusun göç etmesi/ettirilmesi ile sonuçlanmaktadır. Tarih boyunca tüm dünyada yaşanan savaşlar ve çatışmalarda pek çok yerleşim yeri tahrip edilmiş, harabeye dönmüştür. Çatışmaların gerçekleştiği noktaların ve yakın yerleşimlerin güvenlik gerekçesi ile zorunlu tahliye edilmesine sıkça rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra, insan sağlığı için riskli görülen maddelerin yerleşim alanında ya da yakınında bulunması da toplum güvenliği nedeniyle zorunlu tahliye sebebi olabilmektedir (Güler 2016). Zorunlu tahliye kararı alınmasına neden olabilecek diğer etmenlerden biri de yerleşimin arkeolojik sit alanında bulunuyor olmasıdır. Gerek yer altında gerekse yer üzerinde geçmişin izlerini barındıran (Bilgin Altınöz 2006) ve bazen arkeolojik sit alanı olan kırsal yerleşimlerde arkeolojik mirasın ortaya çıkarılması ve korunması için alınan kamulaştırma kararları ile halkın zorunlu tahliyesi söz konusu olabilmektedir. Kırsal yerleşimin günümüzde olduğu gibi geçmiş dönemlerde de yerleşim yeri olma özelliğini devam ettirmesi kültürel mirasın korunması bakımından dikkatle üzerinde durulması bir durumdur. Çağdaş koruma yaklaşımlarında çok katmanlı yerleşimlerde tüm katmanlara saygı duyulmakta ve her bir katmana aynı değeri verme yönelimi vardır. Tüm katmanlar hayatın önemli değerlerini barındırmaktadır. Ancak maalesef kimi yerleşimlerde en alt katmana ulaşma isteği ile yerleşimin boşaltıldığı örneklere rastlanabilmektedir. Tüm bunlara ek olarak enerji santrali yapımı, akarsu üzerine baraj yapımı, yerleşimin gelir getirecek maden rezervi üzerine konumlanması sonucu yer seçiminin yerleşim üzerine olması ve buralar için

alınan kamulaştırma kararları da yerleşimlerin nüfusunu yitirmesine sebep olan çeşitli durumlardır (Güler 2016).

Ani ve beklenmedik şekilde gelişen olaylar, kamulaştırma kararları ve yaşanan güvenlik endişeleri nedeniyle yaşanan göçlerden çok daha fazlası sosyal, kültürel ve ekonomik etkenlere bağlıdır. İstihdam sorunu, tarım alanlarının yetersizliği veya verimsizliği, var olan tarım alanlarının işlenmesinde eğitim eksikliği ve genç işgücü yetersizliği, eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerine erişim kısıtlılığı, altyapı yetersizliği, ulaşım zorluğu, kamu yatırımlarında yetersizlik gibi olumsuz yaşam koşullarından ötürü hissedilen sıkıntılar, kent yaşantısının sosyal sınıfı artırdığına yönelik inanç ve düşünceler, kentte refah içinde bir yaşam elde etme umudu gibi psikolojik etkiler kırsal yerleşimlerin nüfusunun azalmasında rol oynamaktadır.

18. Yüzyılda başlayan endüstrileşme hareketinin kırdan kente kitleler halinde göç yaratması dünya genelinde kırsal yerleşimlerin boşalmasının en büyük nedenlerinden biri olmuştur. Endüstrileşme ile kentlerde fabrikalar kurulmaya başlanmış, üretim makinelere devredilmiştir. Kentlerde kurulan bu fabrikalarda çalışmak üzere dünyanın farklı bölgelerindeki kırsal yerleşimlerden çok sayıda insanın kentlere göç ettiği bilinmektedir. Bu durumu hızlandıran en önemli etkenlerden biri yönetimlerin uyguladıkları politikalardır. Endüstrileşme ile ekonomik refah düzeyinin artması planlanan politikaların uygulanması kırsalda yaşayanların tarımsal üretimi azaltması/bırakması ve endüstrileşmenin yaşandığı kentlere göç etmesi ile sonuçlanmıştır. İstihdam sorunları bazen tarım alanlarının verimsizliği veya mevcut tarım alanlarının yetersizliği nedeniyle de yaşanabilmektedir. Geleneksel tarım uygulamalarının yetersiz kalması ve halkın çağdaş tarımsal üretim tekniklerini bilmemesi, bazı kırsal alanlardaki toprakların verimli olmaması, yanlış tarım uygulamaları sonucu toprağın verimsizliğinin artması ve buna bağlı olarak tarımsal faaliyetlerin halkın geçimini sağlamada yetersiz kalması, farklı ekonomik faaliyetlerin geliştirilememesi gibi çeşitli nedenler istihdamda sorunlar oluşturur. Bu gibi durumlarda yerleşimin istihdam problemini ortadan kaldıracak önerilerin bulunamaması ekonomik çeşitliliğin fazla olduğu kentlere göçe sebep olmaktadır. Türkiye'de cumhuriyetin ilk yıllarında kırsalın önemi vurgulanıp, kırsal üretime destekler verilmiş ve başarıya ulaşmıştır. Ancak ilerleyen süreçte özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda gerçekleştirilen politikalarda kırsal üretime verilen desteklerin azalması ve kentlerin ön plana çıkarılması önemli bir göç dalgasını ortaya çıkarmıştır. Bunda yapılan reklam çalışmaları ve sinema filmlerinin de etkisi bulunur (Demir 2021). Bu çalışmalarda kentsel yaşamın kırsal yaşama kıyasla üstünlüklerini vurgulanırken, kırsal yaşamın getirdiği önemli avantajlar göz ardı edilmiştir. Ayrıca konumsal yapısının getirdiği özellikler ile turizmin pek çok çeşidine oldukça uygun olan ülkemizde, 1980'li yıllarda özellikle kıyı kentlerimiz için uygulanan turizm politikaları ile turizm talebinin karşılanması için sektörel büyümenin hızlı yaşanması da kırsalda yaşayan nüfusun turizmde istihdam sağlama düşüncesi ile göç etmesine neden olmuştur.

Yıllarca kırsalın göz ardı edilmesi kırsal yerleşimlerin pek çoğunda altyapı eksiklikleri, ulaşım problemleri, eğitime erişim sorunları, sosyal ve kültür hizmetleri kısıtlılığı, sağlık hizmetlerinin kısıtlılığı vb. durumları beraberinde getirmiştir. Çağdaş yaşam gereksinimleri doğrultusunda eğitim almak, insanların en doğal hak ve gereksinimleri arasındadır. Pek çok kırsal yerleşimde okullar bulunmakta ancak kullanılmamaktadır. Azalan nüfus ve ekonomik tasarruf tedbirleri nedeni ile kapatılan okullarda okuyan öğrenciler için taşımalı eğitim adı verilen bir sistem uygulanmaktadır.

Pekçok kırsal yerleşimde okul çağındaki çocuklar başka belde ya da ilçelerdeki okullara giderek eğitim görmektedir. Eğitim hizmetleri gibi sağlık hizmetlerine erişimde de sıkıntılar yaşanmaktadır. Kırsal yerleşimlerde genellikle sağlık evi ya da sağlık ocağı adı verilen az sayıda sağlık personelinin bulunduğu birimler bulunmaktadır. Bu birimlerde basit tedavi hizmetleri gerçekleştirilirken, gereksinim duyulan ilaç ve medikal malzemeler için insanlar en yakın ilçeye gitmek durumunda kalmaktadır. Bazı sağlık birimlerinin ise personel eksikliği nedeniyle kullanılmadığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra tiyatro, sinema, sergi salonu, müze vb. kültürel birimlerin pek çok kırsal yerleşimde hiç bulunmaması kültürel gereksinimlerin karşılanamaması sonucunu ortaya koymaktadır. Tüm bu gereksinimlerin ya hiç karşılanmaması ya da kısıtlı karşılanması kırsaldan kente göçün önemli sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Kırsal yerleşimlerde yaşayanların bu hizmetlere gerek kendileri gerekse aileleri için erişme arzusu kente göç etmenin başka bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kırsal yerleşimlerde daha çok genç nüfus göç etme eğilimdedir. Genç nüfusun azalması kırsal yerleşimlerdeki doğurganlık sayısını da etkilemekte, yaşlı nüfus oranı artmakta, yaşlı nüfusun yaşa bağlı ölümleri ile yerleşimler nüfus kaybetmeye devam etmektedir. İşgücü fazla olan genç nüfus kaybının aynı zamanda çeşitli ekonomik ve kırsal etkinliklerin gerçekleştirilmesi üzerinde de olumsuz etkisi büyüktür. Kırsal yerleşimlerin boşalmasının kültürel ve psikolojik etkileri olduğu kadar ekolojik etkileri de kaçınılmazdır. Nüfusun azalması sonucunda boşalan kırsal yerleşimlerdeki tarım alanları kısa sürede fundalıklara dönüşmekte, topraklar çoraklaşmaya başlamakta ve toprak kayması, erozyon gibi doğal afetler için zemin hazırlamaktadır (MacDonald vd. 2000; Güler 2016). Tarım alanlarının kullanılması, besin tedariki için büyük önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra nüfusun azalması ile boşalan yerleşimlerde doğal yaşamın etkilendiği bilinmekte, biyoçeşitlilik değişmektedir.

Çeşitli nedenlere bağlı olarak nüfusu azalan ve terk edilme süreci ile karşılaşan kırsal yerleşimler, sahip olduğu geleneksel yaşam biçimi, kültürel mirası, doğal mirası, ekolojik çeşitliliği ile tehlike altındadır. Yüzlerce yılın bilgileri ve deneyimleri ile oluşan kırsal yerleşimler, geçirmiş olduğu tüm dönemlerin yaşam biçimini, mimari yaklaşımlarını, inşa tekniklerini, kültürel ve doğal peyzaj özelliklerini barındırmakta ve günümüze aktarmaktadırlar. Kırsal yerleşimlerin kendine has özellikleri içinde yerleşim özellikleri ve yerleşimin sahip olduğu kültürel değerler ayrı yer edinmektedir. Pek çok kültürel değere sahip kırsal yerleşimlerin sahip oldukları yapılar ise geçmişin izlerini yansıtır. Kentte bulunan yapılardan ayrışan kırsal yapıların kültürel mirasımızın bir parçası olduğu bilinciyle ele alınması gerekmektedir. Yerin sahip olduğu olanaklar ve yerel malzemeler ile genellikle yapı sahibinin ya da yerel ustanın geleneksel teknikler ile inşa ettiği kırsal yapılar ve bu kırsal yapıların oluşturduğu kırsal yerleşimler insan ve doğa arasındaki bağın en güçlü yansımalarından birini oluşturur (Mutlu Danacı 2012; Oliver 2002). Toplumların gündelik yaşam biçimlerinin, geleneklerinin ve kültürlerinin, toplumun sahip olduğu kısıtlı imkanlar ile şekillenmesi ile oluşan kırsal miras ürünlerinin nüfus azalması sonucunda yitirilmesi kültürel mirasın yok olması ve geçmiş ile gelecek arasındaki bağın yitirilmesi ile sonuçlanır (Bronner 2006; Güler 2016).

2.2. Kırsal Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılması ve Kültürel Yaratıcılık

Kent ve kır arasındaki oluşan dengesizliğin artması sonucu kırsal alanlar kadar kentler de pek çok zorlukla karşı karşıya kalmıştır. İster gelişmiş isterse gelişmekte olan ülkelerde olsun kırsalda oluşan gerileme sonucunda kentlerde de gıdaya erişimde, sosyal istikrarın devamlılığında, doğal kaynakların ve kültürün korunmasında önemli olumsuzluklar meydana gelmiştir. 1990'li yılların sonuna kadar kırsal kalkınma çalışmaları yukarıdan aşağıya yani hükümetin genel kalkınma politikalarından yerleşim birimlerine uygulanmasına doğru ilerlemiş, ancak bu yaklaşım genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Başarısızlığı getiren en önemli neden önerilen kalkınma yaklaşımlarının her bir kırsal toplumun ve yerleşimin özelliklerini, gereksinimlerini tam olarak dikkate alamamasıdır. 2000'li yıllardan itibaren kırsal kalkınma çalışmalarındaki başarısızlıklar daha fazla irdelenmeye başlanmış, yerleşimlerin sahip olduğu doğal niteliklerin kalkınmanın sağlanması için yeterli olmadığı düşüncesi yaygınlaşmıştır. Bu doğrultuda uluslararası komisyonlar oluşturulmakta, ülkeler gerek kırsal dayanıklılığın artırılması gerekse kırsal ekonominin geliştirilmesi ve buna bağlı olarak kentlerde yaşanan olumsuzlukların da giderilmesi amacıyla sürdürülebilir çözümler aranmaktadır (Liu ve Li 2017; Taguchi ve Santini 2018).

Bu çalışmaların en önemlilerinden biri 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" adındaki çalışmadır. Uluslararası kabul görmüş olan bu eylem planı çerçevesinde on yedi ana başlıkta sürdürülebilir kalkınma hedefleri, birbiri arasında bağlantılar ele alınmıştır. Kalkınma hedeflerinin ana başlıkları altında genel kalkınma hedeflerinin yanı sıra kırsal kalkınma üzerine de çeşitli alt hedefler yer almaktadır. Kırsalın kalkınması gerek ekolojik gerekse ekonomik olarak yalnız toplumların değil, ülkelerin ve global ölçekte kalkınmanın ve sağlıklı yaşamanın en önemli adımlarından biri olarak görülmektedir (United Nations 2016).

Şekil 2.1. Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (United Nations 2016)

Kırsal kalkınmanın sağlanması amacıyla yıllar içinde çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çözümlerin daha çok tarımsal üretimi destekleme üzerine olduğu görülmektedir. Son yıllarda tarımsal üretimi desteklemenin özellikle nüfus yaş ortalaması yüksek ya da sayıca düşük nüfuslu yerleşimler için yeterli olmadığı, bu tür yerleşimlerde önemli olan olgunun genç ve iş yapabilecek nüfusa sahip olmak olduğu fark edilmiştir. Kırsal canlandırma, yerin sosyal ve ekonomik canlılığını teşvik eden, yerel halkın geri dönüş olasılığını artıran, daha fazla iş olanağı ortaya koyan ve bunu yerel özelliklerin geliştirilmesi sayesinde gerçekleştirmeyi hedefleyen bir kavram olarak dikkat çekmektedir.

Kırsal canlandırma yaklaşımının en önemli özelliği, yukarıdan aşağıya işleyen, hükümetlerin liderliğindeki girişimlerden öte, aşağıdan yukarıya doğru ilerleyen bir yaklaşımla ele alınmasıdır (Liu ve Li 2017). Aşağıdan yukarı doğru ilerleyen yaklaşım, yerin ve toplumun özelliklerinin iyi tanımlanması, toplumun ve yerin ihtiyaçlarının net olarak belirlenmesi, toplum katılımının sağlanması ve bu özellikler doğrultusunda geliştirilen çözüm önerilerinin sivil toplum kuruluşları, kalkınma ajansları vb. kurum ve kuruluşlar aracılığıyla karar alıcılara doğru yönlendirilmesi ile gerçekleşmektedir. Taguchi ve Santini (2018), kırsal canlanmanın yetenekler ve yerler arasındaki ilişki kurma ve geliştirme sürecine bağlı olduğunu belirtmektedir (Taguchi ve Santini 2018).

Kırsal canlandırma, somut ve somut olmayan kültürel miras, yerleşimin sahip olduğu doğal kaynaklar ve kırsal toplumunun sahip olduğu içsel ve dışsal tüm kaynakları birbirine entegre etmeye yönelik oluşan, kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini artırmasına imkan tanıyan sürdürülebilir bir kalkınma modeli olarak ele alınır (Richards 2009). Kırsal yerleşimlerde, kırsal nüfusun azalmasına engel olabilecek ve kırsala doğru tersine göçü artıracak ekonomik çeşitlendirmeler ortaya koymak gerekmektedir. Kırsal canlanmanın gerçekleşmesi yalnızca var olan kırsal değerlerin yeniden ortaya çıkarılmasına bağlı değildir. Kırsal değerler ortaya çıkarılırken, yerin sahip olduğu kültürel değerler, sürdürülebilir sistemler, paydaşlar ve benzeri pek çok girdinin birbirine uyumlu, çok disiplinli ve çağdaş bir yaklaşımla yeniden tasarlanması gerekmektedir. Benzer şekilde Ashworth (2013) kültürün kalkınma üzerinde özellikle turizme bağlı ticari ve ekonomik faaliyetler üzerinde etkisinin olmasının yanı sıra, çevresel güzelliğin sağlanması, yerel kimliğe katkısının olması, yer imajı tanıtımı ve markalaşma çalışmalarının yapılması ve yerleşimin yenilenmesinde bir faktör olarak değerlendirilebileceği vurgulanmıştır (Ashworth 2013).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (2011), kültürün insani kalkınmanın temel bileşeni olduğunu, kimlik, yenilik ve yaratıcılık kaynağı teşkil etmesinden dolayı ekonomik büyümeyi sağladığını ve kalkınmanın önemli bir faktörü olduğunu vurgulamaktadır. Kültürün sosyal ve teknolojik açılardan inovasyonun temeli olduğunu belirten Avrupa Komisyonu (2012), kalkınma ve büyüme için temel güç olarak tanımlanan yaratıcılığın desteklenmesi ve teşvik edilmesinde rolünün önemli olduğunu belirtmektedir. Avrupa Birliği Konseyi (2014) ve Avrupa Komisyonu (2015) ise kültürel mirasın ekonomik öneminin olmasının yanı sıra, yaşam kalitesinin artırılması, refah sağlanması, tarih ve aidiyet duygusu, kimlik ve sosyal uyuma katkıda bulunmasına vurgu yapmıştır. UNESCO (2011), Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararı'nda ise kültür ve yaratıcılık ile ilgili olarak, "Tarihi kentsel peyzaj yaklaşımı, kültürel çeşitliliği ve yaratıcılığı insani, sosyal ve ekonomik kalkınma için kilit varlıklar olarak görür ve çağdaş

müdahalelerin mirasla uyumlu bir şekilde bütünleşmesini sağlar" ifadelerine yer vermiştir (UNESCO 2011).

Özellikle Avrupa'da hızla yer edinen yaratıcılık söylemleri yaratıcı temelli kalkınma modeli önerileri geliştirilmesine (Gouvea vd. 2021) ve yaratıcılığın kültürel boyutunun çok yönlü tartışılmasına neden olmuştur. Çok boyutlu bir fenomen olduğu kabul görmüş olan yaratıcılık kavramı, ilk olarak felsefi olarak ele alınmış sonrasında yalnız güzel sanatlar alanına ilişkin bir olgu olarak kabul görmüştür. Ancak zamanla yaratıcılık kavramı, psikoloji, sosyal bilimler ve eğitim gibi pek çok disiplinin farklı teoriler ürettiği interdisipliner bir kavram olarak ele alınmaya başlanmıştır (Onur ve Zorlu 2017). 1990'lı yıllarda yaratıcılık ile bağlantılı yeni kavramların ortaya çıktığı görülmektedir. 1994 yılında Avustralya tarafından yayınlanan "Creative Nation" (Yaratıcı Ulus) raporunun sonrasında, 1997 yılında İngiltere'de ilk olarak "yaratıcı endüstri" kavramı ortaya atılmış (Gouvea vd. 2021), yaratıcılık anahtar bir söylem olarak kullanılmaya başlanmış, "yaratıcı şehirler" (Landry ve Bianchini 1995), "yaratıcı sınıf" (Florida 2002), "yaratıcı ekonomi" (UNCTAD 2008) gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.

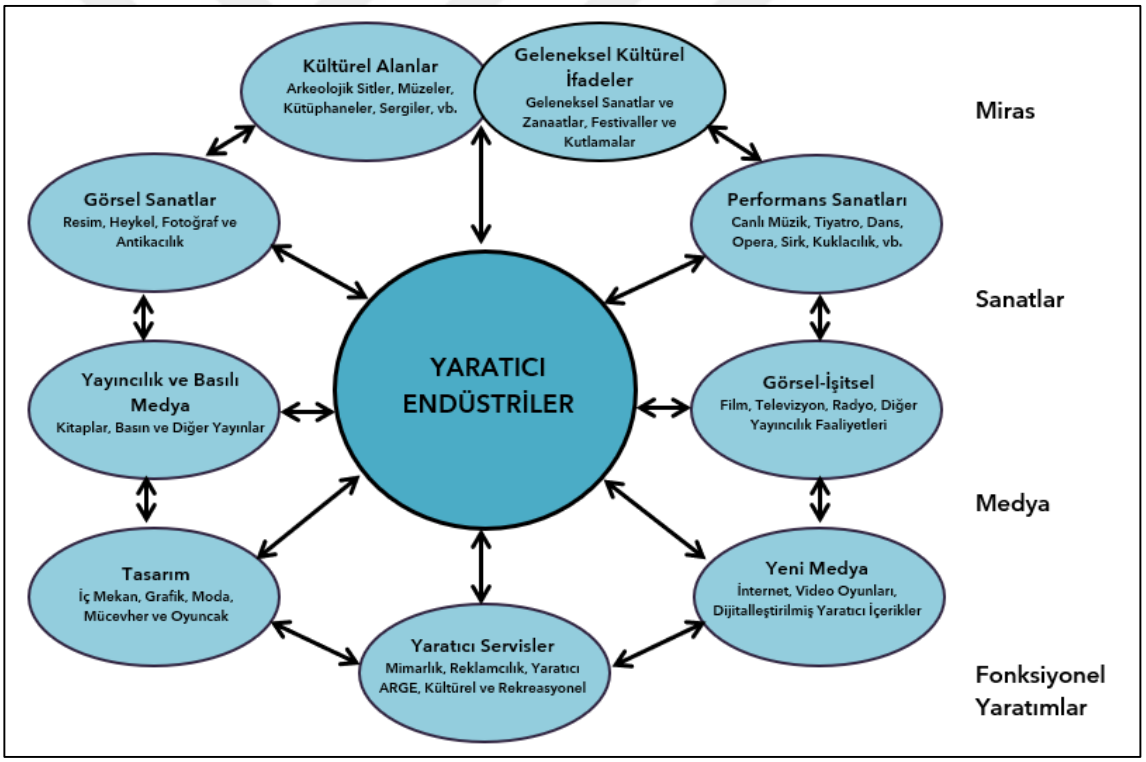

Şekil 2.2. UNCTAD yaratıcı endüstri modeli (UNCTAD 2008)

"Yaratıcı endüstriler" kavramı UNESCO tarafından, "temel amacı kültürel, sanatsal veya mirasla ilgili nitelikteki malların, hizmetlerin ve faaliyetlerin üretimi veya çoğaltılması, tanıtılması, dağıtılması ve/veya ticarileştirilmesi olan organize faaliyet sektörleridir. Tüm sanatsal ve kültürel üretimin yanı sıra mimarlık ve reklamcılığı da

içerir*"* olarak tanımlanmaktadır (UNESCO 2019). Benzer şekilde UNCTAD da yaratıcı endüstri tanımını "yaratıcılığı ve entelektüel sermayeyi ana girdi olarak kullanan mal ve hizmet üretim döngüleridir. Miras, sanat, medya ve işlevsel yaratımlar olarak rollerine göre sınıflandırılırlar" şeklinde yapmaktadır (UNCTAD 2008).

Çizelge 2.1. Yaratıcı endüstri sınıflandırmaları (Kaymas 2020)

UNCTAD		
KÜLTÜREL MİRAS	Geleneksel Kültürel İfadeler	Zanaatler
		Festivaller
		Kutlamalar
	Kültürel Siteler	Tarihsel Anıtlar
		Müzeler
		Kütüphaneler
		Arşivler vb.
SANATLAR	Görsel Sanatlar	Resim
		Heykel
		Antika
		Fotoğraf vb.
	Performans Sanatları	Canlı Müzik
		Tiyatro
		Dans
		Opera
		Kukla
		Sirk vb.
MEDYA	Basılı Medya ve Yayıncılık	Kitap
		Gazete
		Basın
		Diğer yayıncılık faaliyetleri
	Görsel-İşitsel Yayıncılık	Film
		Televizyon ve Radyo
	Yeni Medya	Dijital içerik yazılım
		Video oyunları
		Animasyonlar vb.
İŞLEVSEL YARATICILIK	Tasarım	İç tasarım
		Grafik
		Moda
		Mücevherat
		Oyuncak
	Yaratıcı Hizmetler	Mimari reklamcılık
		Yaratıcı araştırma ve geliştirme
		Kültürel hizmetler
		Dijital hizmetler vb.

UNESCO	
MERKEZİ KÜLTÜREL UZAMDAKİ ENDÜSTRİLER	Müzeler
	Galeriler
	Kütüphaneler
	Performans Sanatları
	Festivaller
	Görsel sanat ve zanaatlar
	Tasarım
	Yayıncılık
	Radyo ve televizyon
	Film ve video
	Fotoğraf
	Etkileşimli medya
GENİŞLEYEN KÜLTÜREL UZAMDAKİ ENDÜSTRİLER	Müzikal
	Enstrümanlar
	Ses cihazları
	Mimari
	Reklamcılık
	Baskı teknolojileri
	Yazılım teknolojileri
	Görsel-işitsel malzemeler

WIPO	
MERKEZİ TELİF HAKLARI ENDÜSTRİLERİ	Reklamcılık
	Koleksiyon toplulukları
	Film ve video
	Müzik
	Performans sanatları
	Yayıncılık
	Yazılım
	Radyo ve televizyon
	Görsel ve grafik sanatları
BAĞIMSIZ TELİF HAKLARI ENDÜSTRİLERİ	Boş kayıt malzemeleri
	Tüketici elektroniği
	Müzikal enstrümanlar
	Sayfa fotokopileri
	Fotoğraf malzemeleri
KISMİ TELİF HAKLARI ENDÜSTRİLERİ	Mimari
	Giyim
	Ayakkabı
	Tasarım
	Moda
	Ev eşyaları
	Oyuncak

SEMBOLİK METİN MODELİ	
MERKEZİ KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Reklamcılık
	Film
	İnternet
	Müzik
	Yayıncılık
	Radyo ve televizyon
	Video ve bilgisayar oyunları
ÇEVRESEL KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Yaratıcı sanatlar
SINIRDAKİ KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Tüketici elektroniği
	Moda
	Bilgisayar yazılımı
	Spor

EŞ MERKEZLİ ÇEMBERLER MODELİ	
MERKEZİ YARATICI SANATLAR	Edebiyat
	Müzik
	Performans sanatları
	Görsel sanatlar
DİĞER MERKEZİ KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Film
	Müzeler ve kütüphaneler
GENİŞ ÖLÇEKLİ KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Kültürel miras hizmetleri
	Yayıncılık
	Ses kaydı
	Radyo ve televizyon
	Video ve bilgisayar
	Oyunlar
İLİŞKİLİ KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ	Reklamcılık
	Mimari
	Tasarım
	Moda

DCMS
Reklamcılık
Mimari
Sanat ve antika pazarı
Zanaatlar
Tasarım
Moda
Film ve video
Müzik
Performans sanatları
Yazılım
Radyo ve televizyon
Video ve bilgisayar oyunları

Birleşmiş Milletler' in ticaret ve kalkınma organı olan UNCTAD (2008)'ın yayınladığı raporda, yaratıcı ekonominin sosyoekonomik büyüme ve kalkınma yaratmaya aracılık eden bir kavram olduğundan bahsedilmiş, görüntülerin, seslerin, metinlerin ve sembollerin giderek daha fazla egemen olduğu küreselleşmiş bir dünya vurgusu yapılmıştır. Ayrıca yaratıcı ekonominin kültür, sanat, iş dünyası ve teknolojinin ara kesitindeki yaratıcı endüstriler ile sağlanacağı, bunların günümüzde halk sanatı, festivaller, müzik, kitap, gazete, resim, heykel ve sahne sanatlarından, film endüstrisi, televizyon ve radyo yayıncılığı, dijital animasyon ve video oyunları gibi daha teknoloji yoğun alt sektörlere ve mimarlık ve reklam hizmetleri gibi daha hizmet odaklı alanlara kadar uzandığını belirtilir (UNCTAD 2008). Yaratıcı endüstriler pek çok yaratıcı faaliyeti içermektedir. Ancak bu faaliyetler dışında insanın çalışmış olduğu herhangi bir alanı dışlamak da mümkün olmamaktadır. Çünkü insanın sahip olduğu kültürel donanım ve bireysel yaratıcılık insanın var olduğu her alandaki çalışmada bir girdi olarak düşünülebilir.

Kültürel yaratıcılık ise, küreselleşme ve teknolojinin sürekli gelişmesi ile kültürel değerinin yanı sıra ekonomik değeri de olan kültürel öğelerin yaratıcılık temeliyle yeniden ele alınması (Sasaki 2013; Giglitto vd. 2022) şeklinde tanımlanabilir. Kültürel miras ve kültürel yaratıcılığın birbiriyle beraber düşünülmesi, toplumun ve yerleşimin sahip olduğu kültürel mirasın korunmasında önemli bir etken olmanın yanı sıra ekonomik ve kültürel kalkınmayı da desteklemektedir (Nowinca 2022; Silva vd. 2022; Giliberto ve Labadi 2022).

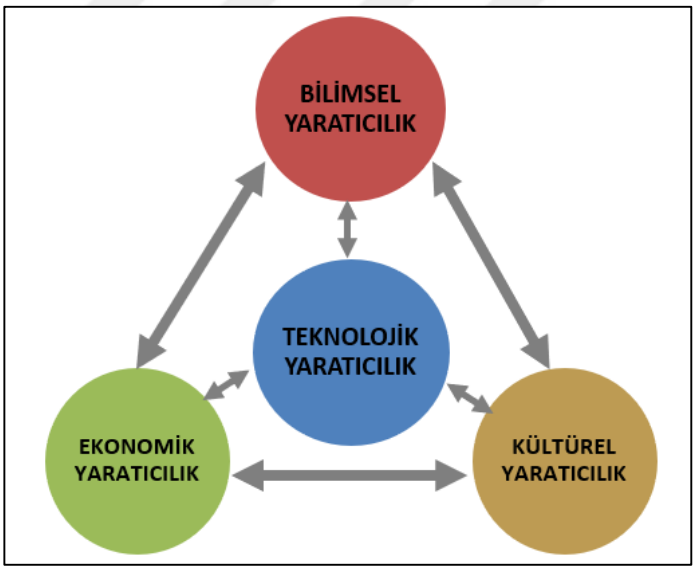

Şekil 2.3. Günümüz yaratıcılık bağlantıları (KEA European Affairs 2006)

Kültürel yaratıcılığın bir çözüm olabilmesi için sanatçıların, zanaatkarların, kurumların ve yerel halkın katılımı önemlidir. Kültürel yaratıcılığın ilk başta yerel halk ve yerleşim için gerçekleştirildiği, daha sonra diğer insanları ve çevreyi kapsadığı unutulmamalıdır. Yapılan çalışmaların içten dışa doğru ilerlemesi, yerin sahip oldukları

ile kültürel yaratıcılık fikirlerinin şekillenmesi son derece önemlidir. Bazı yerleşimlerin sahip olduğu kültürel mirasın kolayca öne çıkabileceği düşünülür. Buna ek olarak bazı kırsal yerleşimlerin sahip olduğu doğal ve kültürel potansiyeller çok çekici olmayabilir ancak sanat ve kültür ile ilgili yaratıcı çalışmalar ile bu potansiyellerin güçlendirilmesi mümkün olacaktır. Landry ve Bianchini (1995) toplum yaşamını iyileştirmek için bir yerleşimin çok fazla kaynağa sahip olmasından öte inovasyona ihtiyaç duyduğunu savunmaktadır (Landry ve Bianchini 1995). İnovasyon ise yaratıcılık sonucunda gerçekleşir. Yaratıcılık ile ele alınan tanıtımlar ve reklamlar da güçlü niteliklere sahip olmayan bu türden yerleşimler için önemli bir itici güç olarak nitelendirilebilir.

Kültürel birikimi temsil eden kültürel miras, yerleşimin ekonomik, sosyal ve çevresel yönlerden performansını iyileştirerek sürdürülebilirliğine katkı sağlar. UNESCO kültürün sürdürülebilir kalkınma paradigmasına dahil edilmesini teşvik eden çalışmalar ortaya koymaktadır (Roders ve Van Oers 2011). Bu çalışmalardan biri UNESCO tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda, "kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısını görünür kılmak ve gerek doğrudan gerekse dolaylı katkısını ortaya koymak, kültür ile ilgili veri sunmak ve mevcut verileri bir araya getirmek, ölçülmesi güç olan kültür ile ilgili ve kültür ile bağlantılı kavramların ölçümü ile ilgili metodolojiler ortaya koymak" amacını taşıyan "Kültür 2030 Göstergeleri" planıdır. Bu çalışmada dört farklı tema üzerinden göstergeler oluşturulmuştur. Bu temalar, kültürün çevre ve dayanıklılık boyutunu, refah ve geçim boyutunu, bilgi ve beceriler boyutunu, kapsayıcılık ve katılım boyutunu vurgulamaktadır (UNESCO 2019).

Şekil 2.4. 2030 gündemindeki kültür alanında tematik göstergeler (UNESCO 2019)

Kültürün çevre ve dayanıklılık ile kurduğu ilişki ilk tema olarak ele alınmaktadır. Bu temanın amacı, "… kültürel ve doğal mirasa ve kentsel çevreye odaklanarak kültürün sürdürülebilir insan yerleşimlerindeki rolünü ve katkısını değerlendirmek için bir çerçeve sunmak ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 'Gezegen' ayağını yansıtmak; somut ve

somut olmayan mirasın yanı sıra doğal mirası da sürdürülebilir kalkınma için bir kaldıraç ve kendi içinde bir amaç olarak ele almak" olarak belirtilmiştir. Önerilen göstergelerin, ülkelerin kültürel ve doğal mirasın korunması konusundaki kararlılık düzeyini değerlendirdiği, mirasın sürdürülebilir yönetimine ve geleneksel bilginin kültüre duyarlı planlamaya dahil edilmesine dair kanıtlar sunduğu ileri sürülmektedir. Bu tema ile aynı zamanda kamusal alan ve kültürel altyapı da dahil olmak üzere kentsel çevre kalitesinin fiziksel ve mekansal yönlerden artırılması üzerinde de durmaktadır (UNESCO 2019). Kültürün çevre ve dayanıklılık boyutunun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde dayandırıldığı maddeler;

- Sürdürülebilir besin üretimi ve dayanıklı tarım uygulamaları (Madde 2.4),
- Su ekosistemlerinin korunması (Madde 6.6),
- Sürdürülebilir, dayanıklı ve kaliteli altyapı oluşturulması (Madde 9.1),
- Kültürel ve doğal mirasın korunması (Madde 11.4),
- Güvenli, kapsayıcı, erişilebilir yeşil alanlar ve kamusal alanlar oluşturulması (Madde 11.7),
- Yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizm yönetimi (Madde 12.b),
- İklim ile ilgili tehlike ve doğal afete karşı dirençliliğin ve uyumun geliştirilmesi (Madde 13.1),
- Deniz alanlarının korunması (Madde 14.5),
- Karasal ekosistemlerin korunması ve sürdürülebilir kullanımı (Madde 15.1),
- Çalınan varlıkların geri alınması (Madde 16.4) olarak belirlenmiştir (UNESCO 2019).

Toplumun refah seviyesinin artması ve geçimin sağlanmasında kültür ile kurduğu ilişkinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile ilişkisi ise, "…gelir ve istihdam yaratmanın yanı sıra kültürel mallar, hizmetler ve girişimler yoluyla geliri teşvik ederek kültürün daha kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomileri destekleme ve sağlamadaki katkısını değerlendirmek için bir çerçeve sunmaktadır. Bu kapsamda önerilen yedi göstergenin, kültürün ekonominin temel unsurlarına katkısını değerlendirmesi beklenmektedir. Her ülkede kültür sektörü faaliyetlerini yöneten kurumsal yapılar ve çerçeveler farklı olduğundan ve kültürün kapsayıcı ekonomik kalkınmaya katkısında önemli bir rol oynadığından, bu temada kültürün yönetişimine ilişkin bir gösterge de yer almaktadır. Bu gösterge, kültürün yerel ve ulusal ekonomik kalkınma ve geçim kaynağı yaratmadaki başarılı rolünü desteklemek için mevcut yönetişim yapılarına dair kanıt sağlar" (UNESCO 2019) şeklinde açıklanır. Kültürün, toplumsal refah ve geçinme boyutunda 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde dayandırıldığı maddeler;

- Üretim faaliyetlerinde ve istihdamda girişimcilik, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklenmesi (Madde 8.3),
- Yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizm için politikalar oluşturulması ve uygulanması (Madde 8.9),
- Ticarete yönelik yardımların artırılması (Madde 8.a),
- Ticarette özelleşmiş ve farklılaştırılmış yaklaşımın uygulanması (Madde 10.a),
- Kültürel ve doğal mirasın korunması (Madde 11.4) olarak belirlenmiştir (UNESCO 2019).

UNESCO (2019), bilgi ve beceri sağlamada kültürün etkisini ele aldığı üçüncü tematik yaklaşımda ise kültürel çeşitlilik ve yerel bilginin de dahil olduğu bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde kültürün katkısının değerlendirmek üzerine bir perspektif sunmaktadır. Bu yaklaşım ile kültürün "…yerel kültürel değerlerin, bilgi ve becerilerin aktarılmasına ve eğitim, süreçler, politikalar ve materyaller yoluyla güçlendirmenin teşvik edilmesine katkısına" odaklanılmış, "ilk, orta ve yüksek öğretimin yanı sıra mesleki eğitimde kültürel çeşitliliğin, kültürel bilgiyi entegre etmek için müfredatın derinlemesine geliştirilmesinin önemi" vurgulanmıştır. Önerilen göstergeler ile kültürel çeşitliliğe saygı göstermenin önemli olduğu, sürdürülebilir kalkınma anlayışını ve kültürel değerlerin aktarımını teşvik etmek için kültürel bilginin dahil edilmesi ve kullanılması gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca bu göstergeler ışığında kültürel eğitime öncelik verilmesinde ve yaratıcı alanlarda beceri ve yeterliliğin teşvik edilmesinde kamu yöneticilerinin kararlılık düzeyini de değerlendirebileceği belirtilmiştir (UNESCO 2019). Kültürün bilgi ve beceriler boyutunun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde dayandırıldığı maddeler ise;

- İstihdam ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki eğitimler yoluyla gençlerin ve yetişkinlerin sayısının artırılması (Madde 4.4),
- Sürdürülebilir kalkınma için eğitim, cinsiyet eşitliliği, barış kültürünün geliştirilmesi ve kültürel çeşitliliğin kalkınmaya katkısına yönelik bilgi ve beceri kazandırılması (Madde 4.7),
- Üretim faaliyetlerinde ve istihdamda girişimcilik, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklenmesi (Madde 8.3),
- Bilgiye ve teknolojiye erişimin kolaylaştırılması (Madde 9.c),
- Sürdürülebilir üretim ve tüketim için bilimsel ve teknolojik güçlendirmelerin sağlanması (Madde 12.a),
- İklim değişikliği konusunda farkındalık yaratmak ve eğitimin geliştirilmesi (Madde 13.3) (UNESCO 2019) olarak belirtilmektedir.

UNESCO (2019) kültürün kapsayıcılık ve katılım boyutunu ele aldığı son tematik yaklaşımın amacını ise, "… kültürün sosyal uyumu inşa etmenin yanı sıra kapsayıcılığı

ve katılımı teşvik etmedeki katkısını değerlendirmek için bir çerçeve sağlamak" olduğunu belirtmektedir. Bu tematik yaklaşımla insanların kültüre erişimine, tüm insanların kültürel yaşama katılma hakkına ve sanatsal ve yaratıcı özgürlük de dahil olmak üzere kültürel ifade özgürlüklerine odaklanılmıştır. Bu boyut ile aynı zamanda "kültürel uygulamaların, alanların, unsurların ve ifadelerin sosyal içermeye elverişli değer ve becerileri nasıl aktardığını araştırır. Önerilen göstergeler kültürün yerel toplulukların kamusal yaşama etkin katılımını teşvik etme kapasitesini de değerlendirmektedir" (UNESCO 2019). Kültürün kapsayıcılık ve katılım boyutunun 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde dayandırıldığı maddeler ise;

- Sürdürülebilir, dayanıklı ve kaliteli altyapı oluşturulması (Madde 9.1),
- Bilgiye ve yenilikçi teknolojilere erişimin artırılması (Madde 9.c),
- Sosyal kapsayıcılığın artırılması ve desteklenmesi (Madde 10.2),
- Güvenli, kapsayıcı, erişilebilir yeşil alanlar ve kamusal alanlar oluşturulması (Madde 11.7),
- Katılımcı, kapsayıcı ve duyarlı karar verme mekanizmalarının oluşturulması (Madde 16.7),
- Temel özgürlüklerin korunması (Madde 16.10),
- Şiddetin önlenmesi (Madde 16.a),
- Ayrımcı olmayan politikaların uygulanması (Madde 16.b) (UNESCO 2019) olarak belirtilmektedir.

UNESCO (2019) gerçekleştirdiği çalışmasında doğal ve kültürel mirasın kalkınma ile olan yoğun ilişkisini sistematik olarak ortaya konmuştur. Yıllarca kırsal yerleşimlerin sahip olduğu doğal ve kültürel mirasın genellikle göz ardı edilmesi kırsalın bir türlü kalkınamaması ve kentlerdeki nüfusun fazlaca artması sonucunu doğurmuştur. Ancak kırsalın sahip olduğu miras potansiyeli ekonomik, toplumsal ve ekolojik anlamda yükselişe neden olabilecek argümanları içinde barındırmaktadır. Son yıllarda gerçekleşen çalışmalarda da vurgulandığı üzere, kültür ve yaratıcılığın sürdürülebilir kalkınma için önemli bir itici güç olduğu düşünüldüğünde, kırsal yerleşimler için uygulanacak yeniden canlandırma çalışmalarında, istihdam yaratmada, eğitim seviyesinin yükseltilmesinde ve kültürel mirasın korunması noktasında yerel potansiyellerin yaratıcılık kavramının dahil olduğu kalkınma modelleri ile ele alınması önemli görünmektedir. Kültür aracılığıyla elde edilen yaratıcı yeniden canlandırma çalışmaları kırsal topluluklara fayda sağladığı gibi bu fayda kentlere ve ülkelere de etki edebilir.

2.3. Kırsal Kalkınma ve Canlandırma Örnekleri

Bu bölümde kırsal yerleşimlerin kalkınması ve yeniden canlandırılmasına yönelik gerçekleştirilen bütüncül ve sürdürülebilir faaliyetleri, bu faaliyetler içinde atıl kalan

yapıların yeniden işlevlendirilme biçimlerini incelemek amacıyla dünyadaki pek çok uygulama arasından örnekler detaylı olarak irdelenmiştir. Seçilen örneklerin farklı coğrafyalara ve farklı kültürlere ait kırsal yerleşimler olmasına özen gösterilmiştir.

2.3.1. Al Ula, Suudi Arabistan

Suudi Arabistan'ın Medine Kenti'nde bulunan Al Ula Köyü, doğal ve kültürel mirasın bir arada bulunduğu Al Ula Old Town (Al Ula Eski Şehir), Oasis ve Al Jadidah Sanat Bölgesi'nin içinde olduğu bir alanı kapsamaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Al Ula yerleşim alanı pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Arkeolojik araştırmalarda yerleşimde Paleolitik çağa ait taş aletler ve bronz çağına tarihlenen anıt mezarlar bulunmuştur. Ayrıca yerleşim MÖ.600 ve MÖ.3 yılları arasında Kuzey Arap Krallıklarından Dadan ve Lihyan Krallıklarına başkentlik yapmış, Al Ula Vadisi'nde su yönetimi ve tarımın geliştirilmesi çalışmaları başlamıştır. Ayrıca bu dönemde yapılan tütsü ticareti ile Mezopotamya ve Mısır ile bağlantı yolları oluşmuştur. MÖ.100 ve MS.106 yılları arasında ise Nebati Krallığı'nın güney başkentinin bulunduğu yerleşimde bu döneme tarihlenen oymalı mezar anıtlara ve su kuyularına rastlanır. Ayrıca yine bu dönemde tütsü ticareti devam etmiş ve Akdeniz ile bağlantı kurulmuştur. Roma İmparatorluğu'nun Kuzeybatı Arabistan'da varlık göstermesi ile inşa edilen Hegra Kalesi ise Roma dönemine ait bir eser olarak yerleşimde yerini almıştır. Geç İslami Dönem olan 1200'lü yıllarda ise, Al Ula eski köy yerleşimi kurulmuştur. 1980'li yıllara dek halk burada tarım, hac faaliyetleri ve ticaret yaparak yaşamını sürdürmüştür (Anonymous 1).

1990'lı yılların başında dünya genelinde kültürel mirasın korunması ve erişilebilirliğinin tehlikede olduğu konularına karşı ilginin artması, 1992 yılında UNESCO tarafından oluşturulan Memory of the World Programı ile dünya çapında önem taşıyan ve olağanüstü evrensel değere sahip belgesel mirasın korunması için çalışmaları hızlandırmıştır. Bu bağlamda Al Ula sınırları içinde yer alan Hegra Antik Kenti Suudi Arabistan'ın kaydedilen ilk Dünya Mirasıdır. Hegra Antik Kenti (Şekil 2.6a), antik Nebati Krallığı'nın korunmuş en büyük alanıdır. MÖ 1. yüzyıldan kalma oldukça iyi korunmuş anıtsal mezarların yanı sıra günümüzde hala kullanılabilen su kuyuları şeklindeki hidrolik uzmanlığı gösteren yapılara sahiptir (Anonymous 2). Al Ula'da bulunan miras değerleri Hegra Antik Kenti ile sınırlı değildir. Ikmah Dağı üzerinde bulunan yazıtlar bölgenin en zengin yoğunluğuna ve çeşitliliğine sahip olup, Nebati Krallığı öncesi Arap dillerinden yazıtlar içermektedir. Zuhair Yazıtı, Al Ula Eski Kenti ile Hegra Arkeolojik Alanı'nı birbirine bağlayan ticaret ve hac yolu boyunca, kırmızı kumtaşı bir kaya üzerine oyulmuş en eski tarihli İslami Arapça yazıttır. Al Aqra Dağı üzerinde bulunan yazıtlar ise Al Ula sakinlerinin, tüccarların ve oradan geçen hacıların inançlarını ortaya koyan süslü erken dönem Arapça yazıtlardır (Şekil 2.6b).

Abu Ud Bölgesi'nde ise M.Ö.1000 yıla uzanan kaya oymalarında devekuşları, köpekler, yaban öküzü ve Arap leoparının yanı sıra insan figürleri betimlenmiştir (Anonymous 3). Bu bağlamda UNESCO Dünya Mirası Kriterleri'nden (Anonymous 4) "mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, şehir planlama veya peyzaj tasarımındaki gelişmeler üzerinde, bir zaman dilimi içinde veya dünyanın bir kültürel alanında önemli bir insani değerler alışverişini sergilemek" ve "yaşayan veya yok olmuş bir kültürel geleneğe veya bir medeniyete dair eşsiz veya en azından istisnai bir tanıklık taşımak" gibi

kriterleri yerine getirdiğinden 2008 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

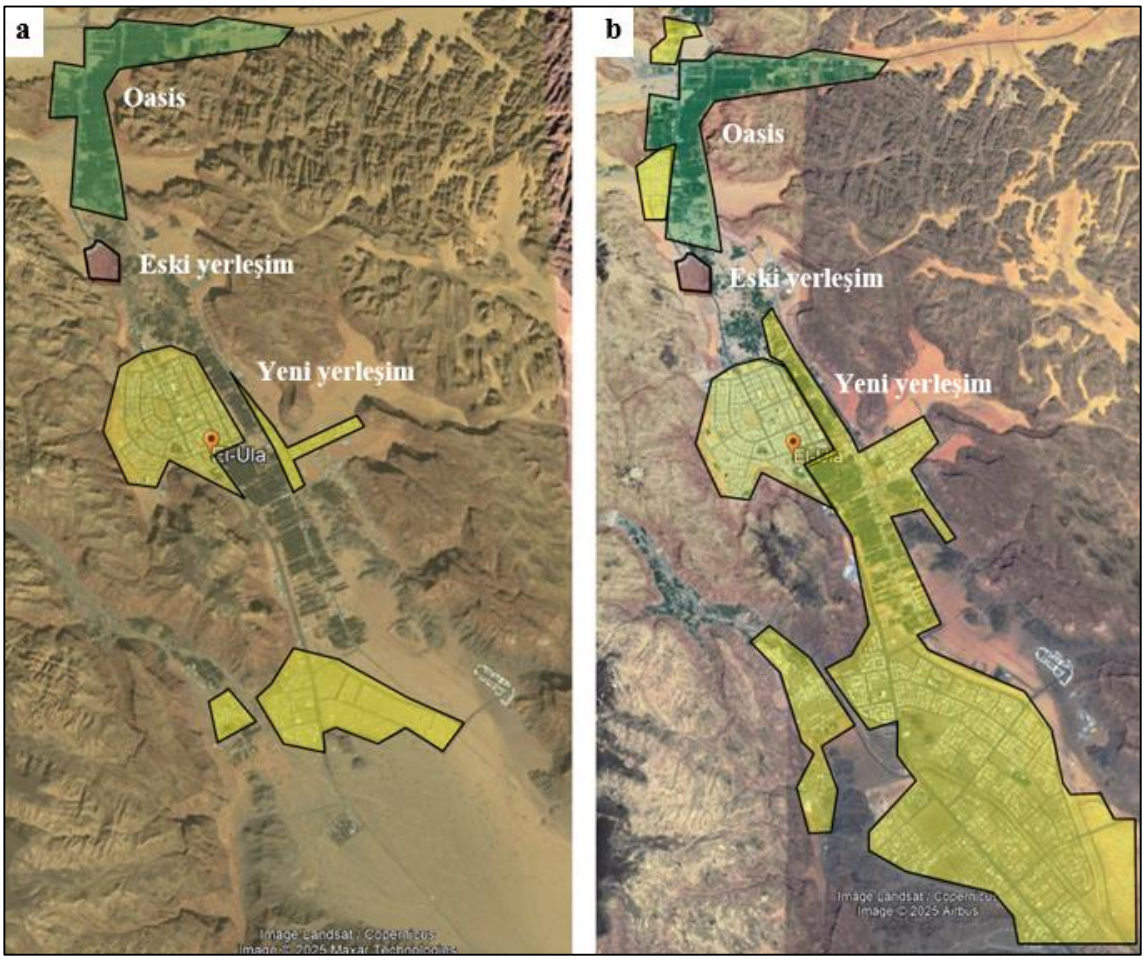

Şekil 2.5. Al Ula yerleşim dağılımı **a)** 2012 yılı (Google Earth 2025); **b)** 2023 yılı (Google Earth 2025)

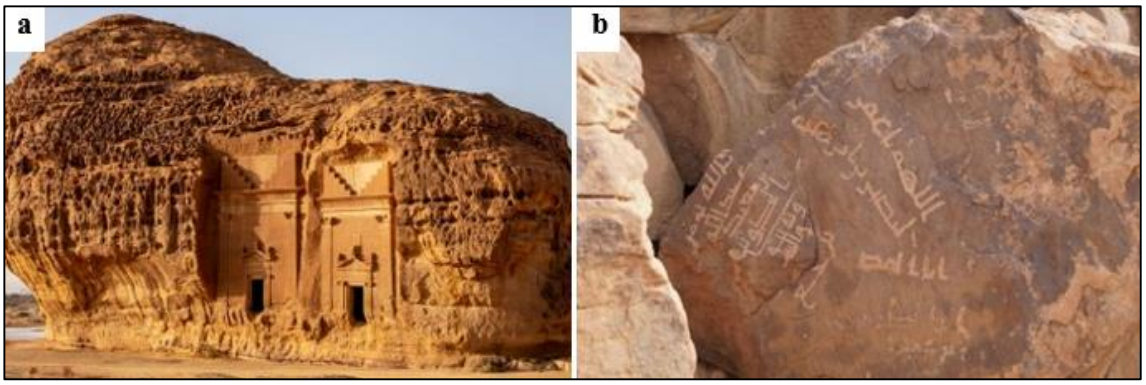

Şekil 2.6. a) Hegra Antik Kenti'nden bir görünüm (Anonymous 5); **b)** Al Aqra Dağı üzerine oyulmuş Arapça yazıtlar (Anonymous 3)

2016 yılında ise Suudi Arabistan, ülkenin petrole olan bağımsızlığını azaltmayı ve sağlık, eğitim, altyapı, rekreasyon ve turizm gibi kamu hizmeti sektörlerini geliştirmeyi amaçlayan 2030 yılı hedeflerini (Anonymous 6) belirlemiştir. Bu bağlamda Al Ula özelinde bir komisyon kurulmuş (Royal Commission for Al Ula), komisyon tarafından Al Ula'nın çevreye ve tarihe duyarlı dönüşümünü sağlamak amacıyla kültürel ve doğal mirasını korumak, mimari ve planlama alanlarında iç ve dış paydaşlar ile ortak çalışmak, Al Ula halkının gelecek nesilleri için eğitim ve öğretime yatırıp yapılarak eğitim ve istihdam fırsatı yaratmak, Al Ula'nın doğal ve kültürel mirası korunurken gelişimini destekleyecek altyapı ve turizm tesisleri oluşturmak (Anonymous 7) gibi kararlar alınmıştır. Alınan kararlar doğrultusunda Al Ula yerleşiminde bulunan doğal ve kültürel değerlerin korunması çalışmalarına başlanmış, yazıtların ve oymaların bulunduğu alanlar, Al Ula Old Town (Al Ula Eski Şehir) ve nesli tükenmekte olan Arap leoparı korumaya alınmış ve Al Ula bölgesinin tamamı için bütüncül bir koruma ve kalkınma çalışması başlamıştır. Bu yolla bölgenin uluslararası turizme katılması, doğal ve kültürel mirasın korunması ve tanıtılması amaçlanmıştır.

Şekil 2.7. a) Al Ula Old Town hava fotoğrafı (Anonymous 7); **b)** Al Ula Old Town genel görünüm (Anonymous 1); **c)** Al Ula Old Town'dan bir görünüm (Anonymous 1)

Old Town, Al Ula'nın eski yerleşim yeridir (Şekil 2.7). Köyde bulunan yapıların tamamı geleneksel kerpiç ve taş yapılar olup, yaklaşık 900 adeti konut, 500 adeti ise dükkan birimlerini barındırmaktadır. Konutların birbirine bitişik ve eklemeli şekilde tasarlanması, köyün oluşum sürecinde savunma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Ayrıca burada 10. Yüzyıldan kalma Al Ula Kalesi bulunmakta, geçmişte köye girişlerin 14 adet kapıdan sabah açılıp, akşam kapanır şekilde kontrollü olarak yapılabildiği bilinmektedir. Zamanla terk edilen köyde yapıların 100 adeti günümüze dek geleneksel yöntemlerle restore edilmiştir (Anonymous 1).

Al Ula Old Town'un yeniden canlandırılması amaçlı planlama çalışmalarında geleneksel ve çağdaş sanatların ve zanaatların yerel kadınlara öğretilmesi, bu öğretilerle ortaya çıkan ürünlerin yerel marka ile satışının sağlanması, bu sayede eğitim erişiminin artırılması ve kadınların istihdama katılımının sağlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda kullanılmayan eski kız okulu Madrasat Ad Deera (Şekil 2.8a, b) köyde bulunan halka çömlekçilik, mücevhercilik, dokumacılık, doğal pigmentler ile resim yapma gibi geleneksel el sanatlarını öğretmek, aynı zamanda uluslararası sanatçılarla beraber workshoplar düzenlemek amacıyla yeniden işlevlendirilmiştir. Madrasat Ad Deera etrafında gelişen Al Jadidah Sanat Bölgesi'nde ise kültür ve sanat festivalleri düzenlenmekte, Al Ula vahalarında uluslararası sanatçıların yapmış olduğu enstalasyon çalışmaları sergilenmektedir (Şekil 2.8c). Ayrıca burada restore edilen yapılar, gelen sanatçıların konaklaması amacıyla sanatçı rezidansları (Şekil 2.8d), geleneksel el sanatlarının satıldığı dükkanlar, kafe ve restoranlar (Şekil 2.10a, b) gibi çeşitli işlevler ile yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Al Ula Old Town'da olabildiğince yeni yapılaşmadan kaçınılmış, gereksinim duyulan kafe ve restoran birimlerinin bir kısmı konteynırlar kullanılarak karşılanmıştır (Şekil 2.10c, d).

Oasis ise, Al Ula halkının yüzyıllardır tarım yaptığı bölgedir. Köyün korunması ve sürdürülebilir kalkınması çerçevesinde ekosistemin geliştirilmesi ve korunması da hedefler arasında yer almaktadır. Nesillerden beri süre gelen geleneksel tarım ve hayvancılık uygulamalarının korunması ve gelişmesi amaçlı çalışmalar yapılması, geleneksel Qanat adı verilen su kanallarının korunması, mahsul verimliliği ve iyileştirilmesi, çiftliklerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, vahanın estetik görünümünün iyileştirilmesi, su kaybının önlenmesi ve suyun etkin kullanımı, tarımsal atık ve gübreleme, nesli tükenmekte olan canlıların korunması (Anonymous 7) konularında projeler üretilmektedir. Ayrıca çiftliklerde yapılan geleneksel tarım süreçleri ve etkinlikleri eko-turizm uygulamaları kapsamında planlanmış ve köye gelen ziyaretçilerin tarımsal etkinlikleri deneyimlemesi sağlanmıştır (Şekil 2.10e, f).

Al Ula Köyü'nde sürdürülebilirliği desteklemek amacıyla geleneksel yapım teknikleri ve malzemeleri hakkında eğitimler verilip, uygulamalarda bulunulmaktadır (Şekil 2.9a). Sürdürülebilirlik doğrultusunda köyde uygulanan kararlardan biri de ulaşımda elektrikli araç kullanımıdır. Köye gelen ziyaretçilerin ücretsiz olarak kullanabileceği bu araçlar ile köy içerisinde farklı bölgelere ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 2.9b).

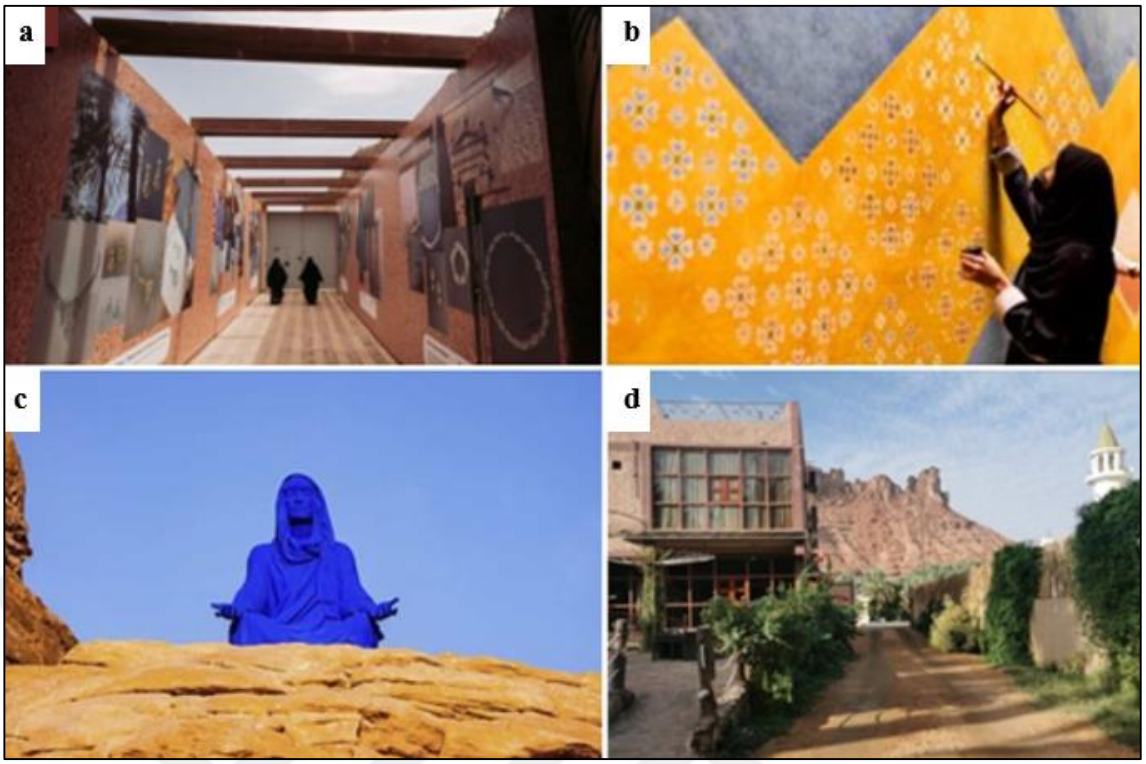

Şekil 2.8. a) Madrasat Ad Deera'dan görünüm (Anonymous 1); **b)** Geleneksel motifler ve çağdaş biçimler ile duvar resmi yapan Suudi kadın (Anonymous 8); **c)** Al Ula vahasında bulunan enstalasyonlardan biri (Anonymous 1); **d)** Restore edilip sanatçı rezidansı olarak işlevlendirilen yapılardan biri (Anonymous 1)

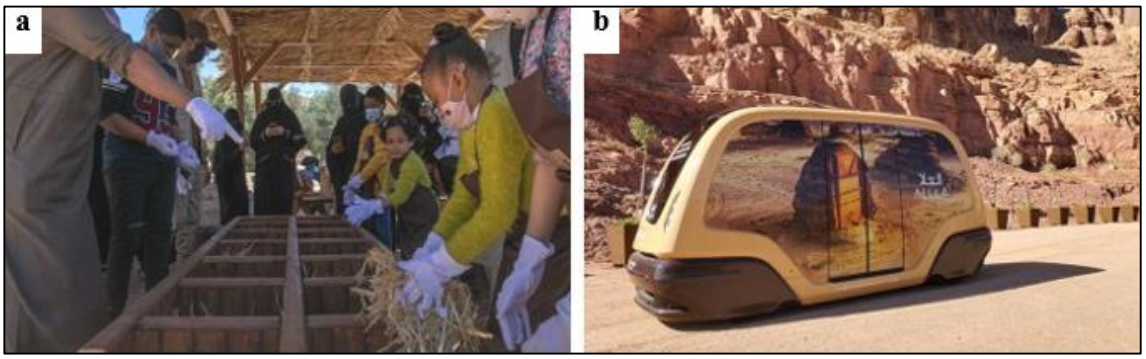

Şekil 2.9. a) Ziyaretçiler ile geleneksel kerpiç yapımı (Anonymous 9); **b)** Köy içinde kullanılan elektrikli ulaşım araçları (Anonymous 9)

Köyde şiirler ve hikâye anlatıcılığı gibi somut olmayan miras değerlerinin de korunduğu görülmektedir. Bu değerlerin Al Ula Old Town'da kültürel performanslarla sergilenmesi sağlanmaktadır. Aynı zamanda Arapçada 'Rawi' olarak anılan hikâye anlatıcılığı bu bağlamda yerel halkın turizm rehberi olarak istihdam edilebilmesi için araç olarak kullanılmış, 2018 yılında oluşturulan program ile halkın turizm uygulamaları için

eğitilmesi ve pek çok köylünün Al Ula köyü ve çevresinde turizm rehberi olarak istihdam etmesi sağlanmıştır. 2019 yılında ise 'Hammayah' adında bir program oluşturularak, yerel halkın vandalizm, çöp atma, anti-sosyal davranışları caydırma ve bildirme konularında eğitimler alması ve bölgenin doğal ve kültürel mirasının koruyucuları olabilmeleri için yarı zamanlı istihdam olanağı sunulmuştur.

Şekil 2.10. a) Al Ula'da ticaret birimleri ve restoranlar (Anonymous 9); **b)** Al Ula'daki ticaret birimleri ve restoranlar (Anonymous 9); **c)** Konteyner kafe ve restoranlardan biri (Anonymous 1); **d)** Konteyner kafe ve restoranlardan biri (Anonymous 1); **e)** Ziyaretçilerin tarımsal etkinlikleri deneyimleyebildiği bir bahçe (Anonymous 9); **f)** Oasis'te köylülerin ürettiği tarımsal ürünlerin satıldığı pazar yeri (Anonymous 9)

Al Ula'nın yeniden canlandırılmasına yönelik çalışmalar ciddi bir planlama ile Suudi Arabistan yönetimi önderliğinde gerçekleştirilmiş olsa da yerele özgü bir komisyon öncülüğünde çalışmalar yürütülürmüştür. Bu çalışmalar doğrultusunda doğal ve kültürel miras değerlerinin korunması için çaba gösterildiği ve miras değerlerinin korunmasının yanı sıra turizm için önemli bir güç olarak kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda mirasın korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra zanaat ve sanat eğitimleri, somut

olmayan kültürel mirasın istihdam sağlamada rol alması gibi pek çok unsur kalkınmaya dahil edilmiştir. Çalışmaların başarılı olmasında miras değerleri korunurken çağdaş yaşam koşullarının sağlanmasının payının büyük olduğu düşünülmektedir. 2008 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almasından sonra gerçekleşen çalışmalar ile Al Ula için hedeflenenler çok hızlı şekilde hayata geçirilmiş ve 2022 yılında UNWTO tarafından belirlenen En İyi Turizm Köyleri Listesi'nde (Anonymous 8) yer alması ile dikkat çekmektedir.

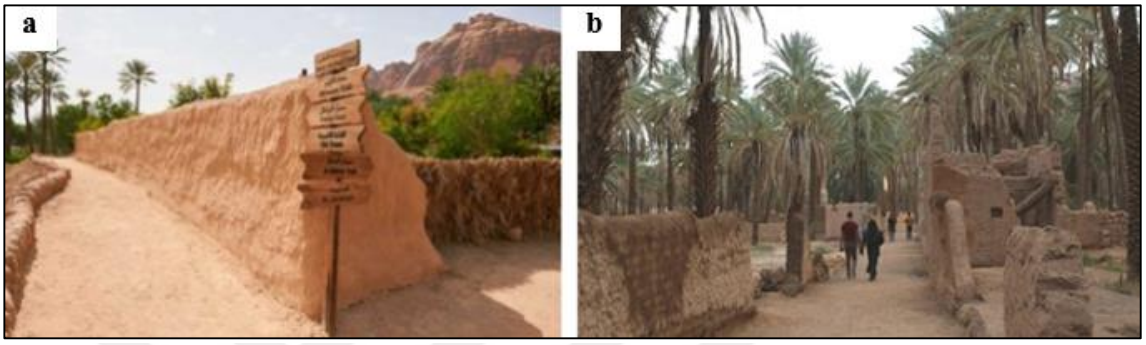

Şekil 2.11. a) Antik Oasis Yolu (Anonymous 9); **b)** Oasis'te gezilebilen hurma bahçeleri ve kerpiç konut kalıntıları (Anonymous 9)

2.3.2. Ostana, İtalya

İtalya'nın kuzeyinde Alp Dağları'nın Po Vadisi'nde bulunan Ostana Köyü (Şekil 2.12), nüfusunun büyük bölümünü yitirdikten sonra doğal ve kültürel mirasın başrol oynadığı yaratıcılık ile ele alınmış bir yeniden canlandırma örneğidir.

Ostana'nın tarihsel süreç içerisinde yerleşim tarihi hakkındaki bilgiler kesinlik göstermemektedir. Po Vadisi'nde MÖ. 6. Yüzyıla ait arkeolojik buluntulara rastlanmış olsa da Ostana ismine ilk olarak 1322 tarihli belgelerde rastlanmıştır. Bu tarihten itibaren yerleşim yeri olan Ostana'nın 1921 yılında 1187 kişi olan nüfusu (Anonymous 10), sanayi kenti olan Toronto'ya gerçekleşen yoğun göç nedeniyle 1990'lı yılların başında 6 kişiye kadar düşmüştür (Valcanover 2020). Bu durum İtalya'da yalnız Ostana'da yaşanmamış İtalya'da Alp Dağları eteklerinde bulunan pek çok köy boşalmıştır. 1980'li yılların sonunda kırsal nüfusun kaybolmasından endişe duyan İtalyan yönetimi bölgenin kalkınması, Oksitan kültürünün tanıtımı, yeni ve sürdürülebilir bir turizm modeli, mimari ve doğal mirasın korunması ve iyileştirilmesi bağlamında projeler başlatmıştır.

Köyde kar amacı gütmeyen bir kooperatif kurularak, bu kooperatif aracılığıyla köyün sürdürülebilirlik ilkesi ile yeniden canlandırılması için çeşitli projeler üretilmiş, bu projelerin gerçekleştirilmesi için ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile iş birlikleri yapılmıştır. Ostana'da öncelikli olarak yerel mimarinin korunması ve iyileştirilmesi için çeşitli müdahaleler uygulanmış, bu müdahalelerin yere özgü malzeme ve tekniklere bağlı bir duyarlılıkla gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Ostana'nın yeniden canlandırılması kararı ile yeni yapılaşmaya da kısıtlılıklar getirilmiştir. Gereksinim

duyulan işlevlerin mümkünse mevcut yapıların yeniden işlevlendirilmesi yoluyla sağlanması, mümkün olmadığı takdirde yapılacak yeni yapının ana malzemelerinin yere özgü ekolojik malzemeler yoluyla yapılması ve yerel mimari özelliklere uyumlu olması gerekliliği sayesinde aşırı yapılaşmanın önüne geçilmiş ve atıl yapıların yeniden kullanılması sağlanmıştır (Valcanover 2020).

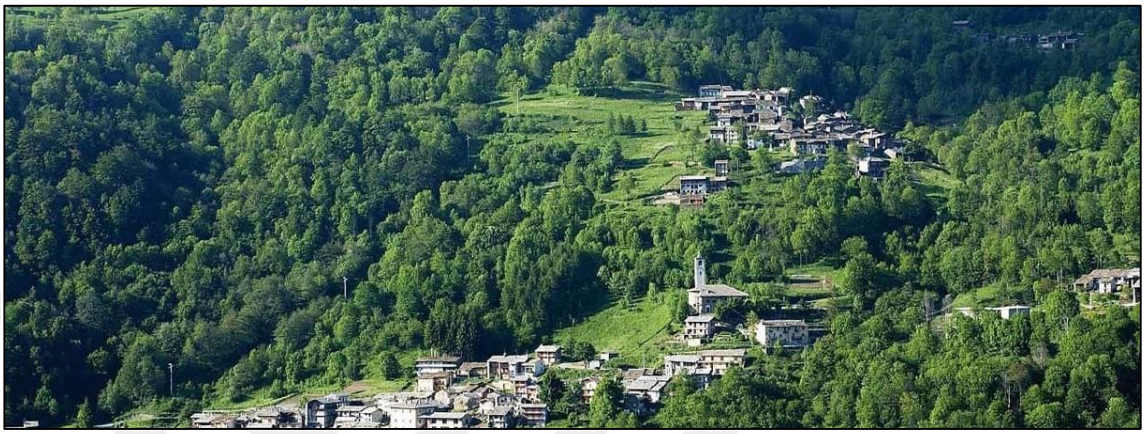

Şekil 2.12. Po Vadisi'nde yerleşim gösteren Ostana Köyü'nün genel görünümü (Anonymous 10)

Ostana'da kültürel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesinin yanı sıra sanat odaklı yeniden canlandırma yaklaşımı belirlenmiş, çağdaş gereksinimleri karşılayacak yapıların mevcut yapıların yeniden işlevlendirilmesi yoluyla elde edilmesine özen gösterilmiştir (Şekil 2.13). İtalyan hükümetinin girişimleri ile başlayan proje ile yerel halktan geri dönenlerin yanında çeşitli yerlerden sanat ve zanaatçılar da bölgeye yerleşmeye başlamıştır. 2015 yılında harap durumda olan yapılardan biri köy kooperatifinin girişimleriyle; sergiler, konferans ve bilimsel kongreler, konserler, performanslar ve film gösterimleri gibi kültürel ve bilimsel etkinliklerin gerçekleştirilebileceği mekanların yanı sıra ortak ve bireysel çalışma alanları ve kütüphanenin olduğu, ayrıca yerel yemekler ve yerel içeceklerin servis edildiği küçük bir yeme içme alanının da (Anonymous 12) bulunduğu çok amaçlı kültür merkezine (Centro Culturale Lou Portoun) dönüştürülmüştür (Şekil 2.14a, b, c, d). Köye gelen ziyaretçilerin konaklama ihtiyacının karşılanması için kültür merkezinin karşısındaki yapı da otele çevrilmiştir. Otel içerisinde bulunan odaların yanı sıra ziyaretçilerin kahvaltı yapabileceği bir yeme içme mekanı da yer almaktadır (Şekil 2.14e).

Şekil 2.13. a) Ostana'nın dar sokak dokusu (Anonymous 11); **b)** Ostana'dan bir görünüm (Anonymous 11); **c)** Ostana'da bulunan kilise yapısı (Anonymous 11); **d)** Ostana yerel yönetim yapısı (Anonymous 11)

2019 yılında köyde bulunan bir başka yapı daha restore edilerek kamusal amaçlı (Mizoun de la Villo**)** yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 2.15a, b). İçerisinde Ostana'ya ait yerel ekmeklerin pişirildiği, ziyaretçilerin de katılım sağlayarak yerel ekmeklerin yapımını öğrenebilecekleri çağdaş bir mutfak hazırlanmıştır. Bu sayede yerel gastronomi kültürünün çağdaş koşullar ile geleceğe aktarılması amaçlanmıştır. Oksitan yerleşimi olan Ostana'da Oksitan dilinin ve kültürünün devamlılığının sağlanmasına da önem verilmektedir. Bu bağlamda oluşturulmuş olan Ostana Etnografya Müzesi'nde Oksitan tarihine ait eşyalar sergilenmekte, geçmişteki Oksitan kültürünün canlandırıldığı düzenlemeler bulunmaktadır (Şekil 2.14f).

Çocuklu ailelerin ihtiyaçlarına yönelik olarak, 0-3 yaş arasındaki çocukların bırakabilecekleri bir kreş de planlanmış, bu yapı da eski bir konut yapısının restorasyonu ile gerçekleşmiştir.

Bunun yanı sıra köyün doğal değerlerinin korunması ve ön plana çıkarılması amacıyla Po Vadisi'nde bulunan diğer kırsal yerleşimler ile iş birliği yapılarak yürüyüş rotaları oluşturulmuş, doğa sporlarına uygun yerler işaretlenmiş ve köyün doğa sporları

ile uğraşanlar ve yürüyüşçülerin durak noktalarından biri olması sağlanmıştır (Valcanover 2020).

Şekil 2.14. a) Lou Portoun Kültür Merkezi'nin köy içerisindeki konumu (Anonymous 13); **b)** Lou Portoun Kültür Merkezi görünümü (Anonymous 13); **c)** Lou Portoun Kültür Merkezi iç mekanından bir görünüm (Anonymous 12); **d)** Lou Portoun Kültür Merkezi iç mekanından bir görünüm (Anonymous 12); **e)** Otelin yeme içme mekanı (Anonymous 12); **f)** Ostana Etnografya Müzesi'nden bir görünüm (Anonymous 14)

Ostana'da gerçekleşen yeniden canlandırma çalışmalarında, ziyaretçilerin ve burada yaşayanların ihtiyaç duyabileceği mekansal düzenlemeler terk edilmiş yapıların restore edilerek yeniden işlevlendirilmesi yoluyla sağlanmıştır. Ostana kültür ve sanat odaklı bir köy olarak planlanırken, kültürel girdiler ve doğal girdiler göz önünde bulundurulmuş, köyün özgün dokusu korunmuştur.

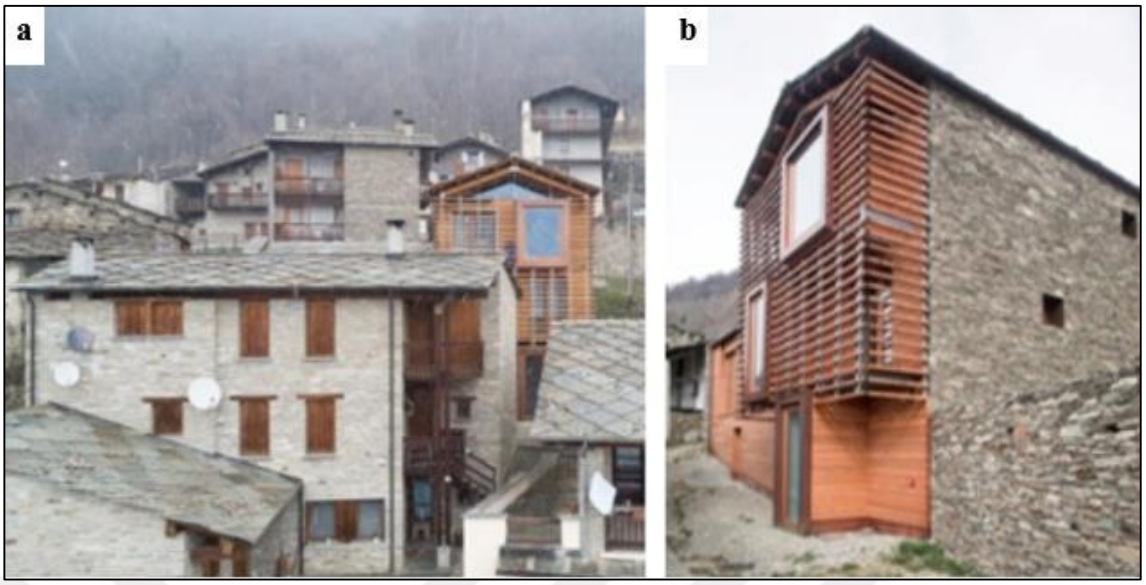

Şekil 2.15. a) Mizoun de la Villo**'** nun köy içerisindeki görünümü (Anonymous 15); **b)** Mizoun de la Villo**'** nun görünümü (Anonymous 15)

2.3.3. Dazhai, Çin

Dazhai Köyü Çin'in Longsheng Bölgesi'nde bulunur. Sahip olduğu estetik, ekolojik ve tarihi özellikleri ile dikkat çeken köyün en önemli özelliklerinden biri 2018 yılında Küresel Önemli Tarımsal Miras Sistemi'ne (Globally Important Agricultural Heritage Systems) dahil olan Longsheng Longzii Tarım Terasları'nın (Anonymous 16) burada bulunmasıdır (Şekil 2.16a).

Yerleşimin Kuzey Song Hanedanlığı döneminde (960-1127) göçebe işgalcilere karşı Çin birlikleri tarafından kurulan eski bir askeri kışlanın adı olduğu bilinmektedir. Savaşın bitmesi ile terk edilmiş kışla alanının mülteciler tarafından işgal edildiği ve burayı köy yerleşimine çevirdikleri belirtilmektedir (Song 2005). Yao adında bir etnik grup olan Dazhai halkı 1940'lı yıllara kadar aşırı yoksullukla mücadele etmiş, halk çocuklarını satmaya ve dilenciliğe zorlanmış, toplumda pek çok intihar vakası görülmüştür (Song 2005). Zhao (2007), halkın bu tarihlerde mağara evlerde ve basit barakalarda yaşamını sürdürdüğünü, birkaç aileden oluşan zenginin ise tek odalı müstakil konutlara sahip olduğunu dile getirmektedir (Zhao 2007).

Çin'in 1940'lı yıllarda ortaya koyduğu politikalar ile tarım alanları köylülere eşit olarak paylaştırılmışsa da gerek yıllarca insanlık dışı koşullarda yaşamış olmaları, gerekse coğrafyanın ve iklimin sert koşulları halkın topraklardan verim alamamasına ve toprakları kullanmamalarına yol açmıştır. Toplumdaki olumsuz deneyimleri yaşamış olan köy halkından Chen Yonggui önderliğinde Dazhai'nin kalkınmasına dair bir plan ortaya konmuştur. Chen, kalkınmanın sağlanabilmesi için halkın beraber hareket etmesi ve komünal yaşam biçimini benimsemesi konusunda köy halkını ikna etmiştir. Bu bağlamda tarımsal üretimin daha durgun olduğu dönemlerde herkes kendi arazisinde çalışacakken, yoğun olan dönemlerde günlük vardiyalar şeklinde birbirlerine yardım etmeleri

gerekmektedir. Halkın beraber çalışmasının bilgi birikimlerini birbirlerine aktarma konusunda olumlu etki yaratırken aynı zamanda ürün verimliliği ve kalitesini de artıracağını düşünmektedir. Bu bağlamda köyde iki kooperatif kurulmuş, bu kooperatiflerin birbiri ile rekabeti başlamış, halk çalışma saatlerini artırmış üretim miktarında ciddi artış görülmüştür. 1950'li yılların sonlarına dek tarımdaki modernizasyona erişim sağlayamayan halk, tarımsal üretimini geleneksel yöntemler ile gerçekleştirmiştir (Zhao 2007). Ancak 1963 yılında yaşanan sel felaketi ve toprak kayması nedeniyle tarımsal alanlarda ciddi zararlar oluşmuş ve haklın barındığı konutlar sele kapılmıştır.

Şekil 2.16. a) Dazhai Köyü ve Longsheng Longzii Tarım Terasları (Anonymous 17); **b)** 1970'li yılların sonlarında Dazhai Köyü görünümü (Zhao 2007); **c)** Dazhai'de bulunan teleferik sistemi (Anonymous 18)

Yaşanan doğal afetle halk yeni bir çözüm planı ortaya koymuş ve yerleşimin yeniden yapılanması için öncelikle tarım arazilerinde teraslamalar yapılarak güçlendirilmesi ve yeni konutlar inşa edilmesine karar verilmiştir. Gündüzleri halkın bir kısmı tarım arazilerini düzenlemede, bir kısmı organik gübre yapımında, geri kalanı ise yeni konutların inşasında çalışmış, geceleri ise vardiyalı şekilde konut inşasına gaz lambaları yardımıyla malzeme temin adilmiş ve inşaya devam edilmiştir. Bu sayede bir yıl gibi çok kısa süre içerisinde köylüler Şekil 2.16b'de görüldüğü gibi hem tarım arazilerine hem de yeni konutlarına kavuşmuştur (Song 2005). 1964 yılında ise köy halkının benimsemiş olduğu kalkınma ve çalışma girişimi Çin Hükümeti tarafından ″Tarımı Dazhai'den Öğrenmek″ kampanyası ile tüm ülkeye yayılan bir modele dönüşmüştür (Zhao 2007).

Komünal yaşam doğrultusunda halkın kolektif çalışması ile üretilen yeni konutlar geçmişte kullanılan konutlardan referans almakla birlikte daha dayanıklı olması amaçlanarak taş ve ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Yapıların topografyaya göre şekillenmesi, konutların güneye bakarak kuvvetli kuzey rüzgarından korunması ve batıdan gelen güneş ışığının yönelim sayesinde engellenmesi konutların geçmişten aldıkları referanslardır. 1965 yılında yeni köy kısmen şekillenmiş, daha sonraki yıllarda halkın yaşam gereksinimlerine cevap verecek eğitim yapıları, sağlık birimi, kütüphane, mağaza, restoran, postane ve bir oditoryum inşa edilmiştir. Sadece birkaç yapının batıya yönelim gösterdiği görülür. Bunlar kooperatif dükkanı, depo ve fabrika gibi yönelimin daha az önemli olduğu kamusal yapılardır (Zhao 2007). Ayrıca daha fazla tarımsal üretim alanına sahip olabilmek ve üretim gerçekleştirebilmek için arazide yerleşimin oldukça kompakt şekilde tasarlandığı görülmektedir.

Dazhai'de uygulanan bu modelin Çin genelinde uygulanması küresel anlamda dikkat çekerken ve ilerleyen yıllarda Dazhai'de bulunan terasların ekolojik, estetik ve tarihi değeri zamanla turistlerin bölgeyi görmek istemelerini sağlamış, 1991 yılında turizm girişimleri başlamıştır. Ancak 2001 yılına dek bölgenin ulaşım zorluğu nedeni ile turizm gelişememiş ve nüfusun büyük şehirlere göçü söz konusu olmuştur. Bu tarihte halkın talebi üzerine bir otoyol çalışması başlayarak köye ulaşım kolaylaştırılmış ve 2004 yılından itibaren Dazhai Köyü yeniden canlanmaya başlamıştır. Ulaşımın kolaylaşması turizm gelişiminin yanı sıra, tarım ürünlerinin pazar alanını artırmış, bu durum tarımsal üretimdeki fiyatların yükselmesine sebep olmuş ve çiftçileri işlerine devam etmeye teşvik etmiştir. Ayrıca turizm ile tarım dışı istihdam olanakları ile halkın büyük şehirlerden geri dönüşü gerçekleşmiş, gelir artışı yaşanmış ve halkın teraslar ile ilgili koruma bilincini geliştirmiştir (Zhu ve Zhang 2021).

Geleneksel tarım alanlarına sahip bölgelerin turizme açılması esasında çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Turizmin getirdiği olanaklar ve istihdam alanı halkın çiftçiliği bırakmasına neden olabilir. Dazhai'nin turizm gelişimindeki en önemli etkenin doğal peyzaj değerleri olduğu gerçeği bu alanların korunmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu sebeple burada oluşturulan komiteler tarafından Dazhai halkının tarıma devam etmesi ve terasları koruması konusunda bir sözleşme yapılmıştır. Bu sözleşmeye göre, çiftçiler arazilerine pirinç ekmeye devam etmek ve peyzajı korumakla yükümlüdür. Bunun için denetimler yapılacak, yapılan denetimler sonucunda her sene ailelere bu doğrultuda fon sağlanacaktır. Ayrıca turistlerin ve halkın yüksek teraslara erişiminin sağlanması için teleferik sistemi oluşturulmuş (Şekil 2.16c), bu sistemin ekonomik getirisinin yarısı terasların korunması için harcanırken, bir kısmı ise Dazhai halkına

ödenmektedir (Zhu ve Zhang 2021). Tüm bu planlama çalışmaları ile çiftçiler terasları korumaya daha fazla çaba sarf etmişler, her ailede birkaç kişi çiftçilik ile uğraşırken, diğer aile üyeleri turizmin getirdiği yeni işlerle uğraşmaya başlamıştır.

Şekil 2.17. a) Köy girişindeki meydan duvarında Çince 'Tarımı Dazhai'den Öğrenin' sloganı bulunmaktadır (Anonymous 19); **b)** Dazhai'de bulunan müzeden görünüm (Anonymous 19); **c)** Dazhai'de bulunan müzeden görünüm (Anonymous 19)

Dazhai'deki kalkınma çalışmaları büyük oranda doğal değerler üzerine kurulmuş olmasına karşın kültürel değerlerin devamlılığına da önem verilmiştir. Dazhai'nin girişindeki meydanda halkın kolektif tutumunun uluslararası tanınırlığını ortaya koyan ″Tarımı Dazhai'den Öğrenin″ sloganı karşılamaktadır (Şekil 2.17a). Ayrıca köyde bulunan ″Kızıl Çin Rüyası″ müzesinde Çin tarihi için önem arz eden Çin lideri Mao dönemi tanıtılmakta ve Dazhai'ye ait önemli eserler sergilenmektedir (Şekil 2.17b, c). Müze, 2017 yılında Zhao Mingxing adındaki bir köylü tarafından köyde bulunan eski bir konutun yeniden işlevlendirilmesi sonucu oluşturulmuş, eserler aynı kişi tarafından toplanarak sergilenmeye başlanmıştır (Anonymous 19).

Dazhai'de yaşayan Yao etnik halkı kültürel değerlerini günümüzde de devam ettirmekte ve köye gelen yabancıların da bunları deneyimlemelerini sağlamaktadır. Dazhai'de dokumacılık evlerde devam ettiği gibi toplu olarak dokuma etkinlikleri de düzenlenmektedir (Şekil 2.18b, c). Yao kadınlarının geleneksel giysilerinin dokunduğu bu etkinlikler sayesinde köye gelenler, Yao geleneksel kıyafetlerinin dokumacılığını öğrenmektedir. Ayrıca geleneksel kıyafetlerin asılarak güneşte kurutulması köyde devam eden geleneklerdendir (Şekil 2.18a). Bunun yanı sıra, Yao kadınlarının saçlarının çok uzun olması dikkat çekicidir. Kadınlar Şekil 2.18d'de görüldüğü gibi pirinç tarlalarında pirinç suyu ile toplu olarak saç yıkama seramonisi gerçekleştirilmekte, pirinç suyu ile saçlarını yıkamanın saçlarını daha hızlı uzattığına inanmaktadır. Bu seramoni sonrası tüm kadınların saçlarını Şekil 2.18e'de görüldüğü gibi şapkaya benzer bir biçimde toplayarak bağladığı görülür. Köylüler için kültürlerini tanıtmanın bir başka yolu ise geleneksel dansları ve müzikleridir. Köyde yapılan etkinliklerde geleneksel enstrümanlar eşliğinde Yao müzikleri yapılmakta ve danslar sergilenmektedir (Şekil 2.18f, Şekil 2.19a).

Şekil 2.18. a) Yao kadınlarının geleneksel kıyafetlerini güneşte kurutma seramonisi (Anonymous 17); **b)** Geleneksel Kızıl Yao kıyafetlerinin dokuma etkinliği (Anonymous 20); **c)** Evde dokumacılık yapan Yao kadını (Anonymous 21); **d)** Yao kadınlarının pirinç suyunda saç yıkama seramonisi (Anonymous 20); **e)** Yao kadınlarının saçlarını geleneksel bağlama töreni (Anonymous 21); **f)** Geleneksel Yao gösterisi sergilenmesi (Anonymous 18)

Köye gelen ziyaretçiler köylülerin yanında konaklayarak, Yao kültürünü yakından deneyimleyebileceği gibi köyde bulunan otellerde de konaklayabilmektedir (Şekil 2.19b, c). Köy halkı kullanılmayan yapıları turizm gereksinimleri olan otel, mağaza ve restoran gibi çeşitli işlevler ile dönüştürerek işletmeye başlamıştır. Doğal ve kültürel mirasına sahip çıkarak sürdürülebilirlik ilkesini temel almış olan köy 2022 yılında UNWTO tarafından En İyi Turizm Köyleri (Best Tourism Village) listesine dahil olmuştur. Dazhai örneğinde kalkınmanın yerel bir girişim ile başlayarak tüm ülke kalkınmasına etki ettiği görülmektedir.

Şekil 2.19. a) Geleneksel Yao dansı sergilenmesi (Anonymous 20); **b)** Dazhai'de bulunan ahşap otellerden bir örnek (Anonymous 22); **c)** Dazhai'de bulunan otellerden birinin içi (Anonymous 23)

2.3.4. Caspalá, Arjantin

Arjantin'in Jujuy eyaletine bağlı Caspalá Köyü, UNESCO Dünya Biyosfer Rezervleri Ağı'na 2002 yılında dahil olan Yungas Biyosfer Rezervi'ne (Anonymous 25) komşu dağlık bir arazide konumlanmaktadır. Yungas Biyosfer Rezervi, Arjantin'in biyolojik çeşitliliğinin yarısına ev sahipliği yapan oldukça büyük bir alanı kapsar. Aynı zamanda Arjantin'den başlayıp Kolombiya'ya dek uzanan, 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren antik Qhapaq Nan İnka Yolu'nun (Anonymous 26) bir kısmı köy sınırlarından geçmektedir.

2008 yılına dek motorlu taşıtlar için bir yolu bulunmayan Caspalá'ya ulaşım ancak Şekil 2.20b, c'de görüldüğü gibi patika yollardan at ve eşek gibi hayvanlar vasıtasıyla yapılmaktaydı. 2008 yılı itibariyle şehirlerarası bir yol yapımı ile buraya ulaşım kolaylaşmış ve köyün dikkat çekici doğal ve kültürel unsurları ortaya çıkmıştır.

2014 yılında Jujuy eyaletine bağlı birkaç köyün beraber kültür turizmine katılmasının planlanması ile yerel yönetim Caspalá'nın da içinde bulunduğu bu köyler için çeşitli projeler geliştirerek köyün ulusal ve uluslararası tanınırlığını artırmayı amaçlamıştır. Caspalá halkı geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Geleneksel

tarımın devam ettiği köyde üretilen mısırlar, çeşitli renklerde patatesler, peynirler ve ekmeklerin üretiminin desteklenmesi amacıyla ulusal bir ticaret ağına dahil edilmiş, bu sayede halkın tarımsal etkinliklerinin sürdürülebilirliği sağlanmıştır. Köye gelen ziyaretçiler tüm tarım ve hayvancılık uygulamalarına katılım sağlayabilmekte, bu sayede isterlerse tüm geleneksel uygulamaları deneyimleyebilmektedir (Şekil 2.21a, b).

Şekil 2.20. a) Caspalá Köyü kerpiç yapıları (Anonymous 27); **b)** Caspalá Köyü'ne giden eski patika yol (Anonymous 26); **c)** Patika yoldan Caspalá Köyü görünüşü (Anonymous 28)

Bunun yanı sıra Caspalá kadınları çok renkli, çiçek nakışlı geleneksel kıyafetler üretmekte ve kullanmaktadır. Dokumalar ve nakış iplikleri doğal ürünlerden elde edilen boyalar ile boyanmakta ve kadınlar tarafından dokunup üzerine çiçek motifleri işlenmektedir. Köyde Flor en Piedra adlı zanaatkar kadınlar grubu kurularak bu ürünlerin üretiminin artması, köye gelen ziyaretçilerin verilen eğitimler sayesinde bu zanaatı öğrenmesi ve üretilen tekstil ürünlerinin yurt içi ve yurtdışı pazarına açılması amaçlanmıştır (Şekil 2.21c).

Caspalá Köyü yapılarının geleneksel malzemeler ve yöntemler ile inşa edilmiş olmasının yanı sıra, içerisinde yaşamın devam etmesi ve halkın yapıların bakımını yapması ile büyük ölçüde korunmuştur (Şekil 2.20a).

Şekil 2.21. a) Caspalá'da hayvancılık faaliyetleri (Anonymous 29); **b)** Caspalá Köyü ziyaretçilerinin yerel halk ile gerçekleştirdiği tarım faaliyetleri (Anonymous 30); **c)** Yerel giysiler içinde Caspalá kadınları (Anonymous 31); **d)** Caspalá'da yeniden işlevlendirilerek Caspalá Kültür Merkezi olarak kullanılan yapı (Anonymous 32); **e)** Caspalá Kültür Merkezi'nin iç mekanından bir görünüm (Anonymous 32); **f)** Caspalá'da yerel örtüler ile donatılmış yerel bir restoran (Anonymous 33); **g)** Caspalá'da bulunan misafirhane (Anonymous 33)

Köyün turizme katılımı ile kullanılmayan bazı yapılar onarılmış ve gereksinim duyulan çeşitli işlevler ile kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan biri Caspalá Kültür Merkezi'dir (Şekil 2.21d, e). Yapının cephesinde ve iç mekanında halkın geleneklerini yansıtan değerlerin resmedildiği görülmektedir.

Turizm etkisiyle gereksinim duyulan restoran ve konaklama birimlerini de atıl yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanılması ile elde edilmiştir. Geleneksel el sanatları

ürünleri olan renkli örtüler ve duvar dokumaları ile donatılmış küçük bir restorana sahip olan Caspalá halkı burada ziyaretçilere yöresel yemekler sunmaktadır (Şekil 2.21f). Caspalá'da konaklamak için atıl kalmış geleneksel yapılardan birkaçı küçük misafirhaneler olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 2.21g). Ziyaretçiler misafirhanelerde konaklayabileceği gibi turizmin artması ile ev pansiyonculuğu da yapan köy sakinlerinin evlerinde de konaklayabilmekte, halkın geleneksel yaşamını deneyimleyebilmektedir.

2.3.5. Răşinari, Romanya

Tarihi belgelerde ilk olarak 1204 yılında adına rastlanan köyde insan varlığının en eski kanıtı, Neolitik çağdan kalma taş bir baltadır. Răşinari (Reçine) adınınsa halkın eski geçim kaynaklarından biri olan dağlarda bulunan ağaç reçinelerini toplayıp satmalarından kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Anonymous 34). Răşinari Köyü, bağlı bulunduğu Sibiu İlçesi'ne 12 km uzaklıkta, dağlık bir bölgede bulunmaktadır (Şekil 2.22a). Romanya'da pastoral karakteriyle tanınan köyün (Moise vd. 2023) tarım arazilerindeki toprak yüksekliği bitki yetiştirmek için uygun değildir. Bu nedenle köyde ana geçim kaynağı yüzyıllardır başta koyun yetiştiriciliği olmak üzere hayvancılık olmuştur. Çobanlık babadan oğula geçen kültürel bir gelenek olarak devam etmektedir (Anonymous 34). Gerek geçim kaynağının kısıtlı olması nedeniyle gerekse endüstrileşmenin hız kazanması ile tüm dünyada büyük şehirlere göç etme eğilimi Răşinari'de de görülmüş, köy nüfusu zamanla azalmıştır. Göçü yavaşlatmak ve köyün tanınırlığını sağlamak için ilk girişimler ise, köye gelenlerin konaklayabileceği köye ait bir misafirhanenin açıldığı 1872 yılına kadar uzanmaktadır. Zamanla konaklama birimlerinin sayısı artmış, köy halkı geleneksel konutlarını konaklama birimlerine dönüştürmüştür (Şekil 2.22b, c). 2000 yılında ise Răşinari'de toplumsal geliştirme projesi yürütülmüş, turizm derneği kurulmuş ve Turist Bilgi Merkezi açılmıştır. Bu merkez sayesinde köye gelen ziyaretçilere bölge hakkında verilen nitelikli bilgiler verilmiş, planlanan ulusal ve uluslararası projeler ile köyün tanınırlığı artmıştır (Moise vd. 2023).

Sibiu İlçesi'ne bağlı Răşinari Köyü'nün de içinde olduğu köylerde koyun yetiştiriciliği ve koyun sütünden elde edilen peynirler ün kazanmıştır. Bu nedenle yerel yönetim ve Turizm Derneği'nin ortak çalışmaları ile bu köyler arasında turizme yönelik Şekil 2.23'te görüldüğü gibi bir peynir rotası oluşturulmuş (Stanciu vd. 2023), yaz aylarında ise koyun güveci ve peynir festivalleri ile köyün kalkınmasına katkı sunulmuştur. Răşinari, bu rota ile 2015 yılında Avrupa düzeyinde "turizm ve yerel gastronomi″ alanında EDEN Destination (European Destination of Excellence)" ödülü kazanmıştır (Anonymous 35). Yerel yönetim ve Turizm Derneği peynir rotasının yanı sıra, bisiklet rotası, off-road rotası, yürüyüş rotaları ve turistik işaretler belirleyerek bölgeye daha fazla ziyaretçinin gelmesi sağlanmak istenmiştir (Anonymous 34). Bu rotalar ve işaretler akıllı mobil sistemler ile desteklenmiş ve ziyaretçilere erişim kolaylığı sunulmuştur (Moise vd. 2023).

Şekil 2.22.a) Răşinari Köyü genel görünümü (Anonymous 37); **b)** Răşinari'de bulunan geleneksel konut yapıları (Anonymous 38); **c)** Răşinari'de bulunan bir sokak görünümü (Anonymous 38); **d)** ASTRA Geleneksel Halk Medeniyeti Müzesi'nden bir görünüm (Anonymous 39); **e)** Emil Cioran Evi (Anonymous 38); **f)** Geleneksel ″Çoban Düğünü″ tiyatro oyunu (Anonymous 37); **g)** Köydeki hikayelerinin ve masalların anlatıldığı gösteriler (Anonymous 37)

Răşinari geçmişte kısıtlı hayvancılık faaliyetlerinde bulunurken, köy sakinleri geleneksel hayvancılık faaliyetlerine sahip çıkmış ancak hayvancılıktan elde ettikleri ürünleri tekstil ve turizm sektörlerine de entegre edebilmişlerdir. Koyunların yünlerinden geleneksel tekstil ürünleri ve halılar üretilmektedir. Bu üretim faaliyetleri köyde iplik eğirme, boyama ve dokuma atölyeleri (Anonymous 34) kurulmasını sağlamanın yanı sıra köy kadınlarının kalkınmadaki rolünü de artırmaktadır. Halk üretim kooperatifleri kurarak her hafta ürettikleri ürünleri köyde kurulan pazarda satmaktadır (Stanciu vd. 2023). Ayrıca köyün somut olmayan kültürel miras değerlerinden hikaye anlatıcılığı, geleneksel danslar ve tiyatro oyunları ile köyün kadınları tarafından üretilen geleneksel giysiler eşliğinde sergileyerek devam ettirilmektedir (Şekil 2.22f, g) (Anonymous 37).

Şekil 2.23. Răşinari'nin içinde bulunduğu geleneksel peynir rotası (Anonymous 36)

Şekil 2.24. Yerel peynirlerin ve yemeklerin sunulduğu peynir festivali (Anonymous 42)

Önemli bir filozof ve yazar Emil Cioran bu köyde doğup büyümüştür. Halk bu nedenle Cioran'ın köyde doğup büyüdüğü evi, içerisindeki eşyalar ile müzeleştirmiştir (Şekil 2.22e). Köyde bulunan bir başka müze ise Răşinari Etnografya Müzesi'dir. Halkın toplumsal yaşamını aktaran müzede geleneksel hayvancılıkta kullanılan malzemeler ve geleneksel kıyafetler sergilenmektedir (Anonymous 40). 1963 yılında kurulmuş olan Avrupa'nın en büyük açık hava müzesi olan ASTRA Geleneksel Halk Medeniyeti Müzesi (Şekil 2.22d) köye çok yakın bir konumda, Răşinari yolu üzerinde bulunmaktadır. Burada Romen kırsal yaşamına dair 300 kadar yapı içerisinde bulunan pek çok unsur ile korunarak ziyarete açılmıştır (Anonymous 39).

Köyün kültürel miras değerlerinden olan dini yapıların ise fazlalığı dikkat çekicidir. Halk tarafından düzenli ziyaretlerde bulunulan kiliselere buraya gelen ziyaretçilerin de ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu yapılardan 18. Yüzyılda inşa edilmiş olan Aziz Dindar Paraschiva Kilisesi, Ortadokslar için kutsal sayılan yerlerden birisi olup, Ortadoks ziyaretçiler için önemli görülmektedir (Anonymous 41).

Kültürel ve doğal miras değerlerinin korunması, halkın geleneklerine bağlı oluşu ve bu gelenekleri geleceğe aktarma çabası, halk ve yerel yönetimler arasındaki uyumlu çalışma ve bu çalışmaların çağdaş yaşam koşulları iyileştirilerek gerçekleşmesi günümüzde köy nüfusunu yaklaşık 5000 kişiye taşımıştır. Tüm bunların yanı sıra gerçekleşen festivallerin (Şekil 2.24) ve köyün tanıtımı için yapılan reklam çalışmalarının yerel kalkınmada önemli bir itici güç olduğu, yerel bir kalkınma hareketinin çok yönlü destekler ile tüm ülke kalkınmasına katkı sağladığı söylenebilir.

2.3.6. Birgi, İzmir

İzmir'in Ödemiş ilçesinde yer alan Birgi (Şekil 2.25a, b), Lidyalılardan itibaren binlerce yıldır yerleşim yeri olarak çok köklü bir geçmişe sahiptir. Birgi, tarihi İpek Yolu üzerinde ipek, dokuma ve deri ürünlerinin üretildiği bir ticaret merkezi olmuştur. 1996 yılında sit alanı ilan edilen ilk köy yerleşimi olan Birgi, 2012 yılında ″mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, şehir planlama veya peyzaj tasarımındaki gelişmeler üzerinde, bir zaman dilimi içinde veya dünyanın bir kültürel alanında önemli bir insani değerler alışverişini sergilemek″ ve ″insanlık tarihinin önemli aşamalarını gösteren bir bina türü, mimari veya teknolojik topluluk veya peyzajın olağanüstü bir örneği olmak″ kriterleri (Anonymous 4) çerçevesinde UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi' ne (Anonymous 43) girmiş, 2022 yılında ise UNWTO tarafından Dünya'nın en İyi Köyleri Listesi'nde (Anonymous 44) yerini alarak önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Tarihsel süreç içerisinde Yunan–Roma dönemlerinde Dioshieron adı ile, Bizans döneminde ise Pyrgion adı ile anılan, askeri ve stratejik konumu ile önemli bir dinsel etkinlik merkezi işlevini üstlenen Birgi yerleşiminin, Türk egemenliğine girmeden önce, mekansal karakterinin topografyanın sunduğu stratejik avantajları nedeniyle surlarla çevrilmiş organik bir kale-kent yerleşimi olduğu belirtilmektedir. Türk egemenliği ile Aydınoğlu Beyliği'nin başkenti olan Birgi, aynı zamanda ipekçilik ve dokumacılık üretimi ve bu ürünlerin ticareti ile önemli bir ekonomi merkezidir. Osmanlı döneminde ise, Aydın sancağına bağlı bir kaza konumundaki Birgi, İslam alimi İmam-ı Birgivi'nin buraya yerleşmesi ile İslami eğitim bağlamında önemli bir kültürel etkinlik merkezi statüsü kazanmıştır. 16. yüzyıl sonlarından 17. yüzyıl başlarına dek süren Celali İsyanları adı verilen siyasi karışıklık süreci ile mekansal tahribata uğrayan ve ekonomik gerileme yaşayan yerleşim, ancak 17. yüzyıl sonlarına doğru yeniden yapılanma ve canlanma sürecine girebilmiştir (Özcan 2013).

Yeniden yapılanma ve canlanma sürecinde medreseler, camiler, hanlar ve hamamların yanı sıra konakların inşa edildiği görülmektedir. Karazade Hacı Mustafa Efendi Külliyesi, Derviş Ağa Külliyesi, Çakırağa Konağı ve Sadık Emin Oğulu Konağı bu dönemde inşa edilen yapılar arasındadır (Ekinci 2005). Birgi'nin yeniden canlanması 19. Yüzyılda ulaşım ağındaki değişmeler ve Birgi'nin bu ulaşım ağı üzerinde yer

almaması ile sekteye uğramış (Gençsoylu 2009) ve kırsal alt bölge statüsüne geçerek ekonomisi tarıma dayalı bir yerleşim halini almıştır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde ise, Yunan ordusu kontrolünde olan yerleşim, Yunanlıların buradan çekilirken yerleşimin merkezinde yangınlar çıkartarak merkezde bulunan yapılara ve çevresine zarar vermesi ile sonuçlanmıştır. Cumhuriyet döneminde Yunanlıların zarar verdiği bölgelerde yapılan çalışmalar tarihsel ve kültürel değerlerin korunmasından öte yeniden iskanlaştırma üzerine olduğundan ve planlamalar ızgara plan tipine göre yapıldığından yangınların yaşandığı yerlerde pek çok tarihi yapının yıkıldığı ve yerleşimin organik dokusunun yerleşim merkezinde büyük ölçüde yitirildiği söylenebilir (Özcan 2013).

1990'lı yılların ortalarında tarımsal desteklerin yeterli gelmemesi ve halkın çağdaş yaşam gereksinimine ulaşma arzusuyla nüfusu azalan yerleşim ile ilgili 1980'li yıllarda akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar gerek yerleşimin ulusal ve uluslararası tanınırlığının artması, gerekse kamusal ve sivil mimarlık eserlerinin korunması için envanter ortaya konması açısından öncü görevi üstlenmiştir. 1990'lı yıllarda ise akademik çalışmalar artarak devam etmiş, çalışmaların yerleşim karakterini ve dokusunu tanımlamak, var olan kültür varlıklarının envanterini çıkartmak ve yapıların rölövelerini çıkartmak üzerine yoğunlaştığı görülmüştür (Özcan ve Koç San 2011). Akademik çalışmaların Birgi'de bulunan tarihi ve kültürel özelliklere ve yapılara dikkati çekmesi ile 1990'lı yılların başında yapıların restore edilmeye başlandığı görülür.

Birgi'de bulunan anıtsal nitelikteki yapılardan biri Aydınoğlu Mehmet Bey Cami'dir. Halk arasında Ulu Cami ve Aslanlı Cami olarak da anılan yapı 1312 yılında Aydınoğlu beyi Mehmet Bey tarafından Muzaffereddin Bin Abdülvahid'e yaptırılmıştır. Batı Anadolu'da Beylikler dönemine ait anıtsal bir sembol niteliğinde olan yapı, kendinden sonra yapılan yapılara da örnek teşkil etmiştir (Anonim 5)

Birgi'de özgün nitelikleri ile dikkat çeken Çakırağa Konağı ise, 1761 yılında inşa edilmiş Türk konak mimarisinin üslup özelliklerini gösteren bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 2.25c). Uzun yıllar konut olarak kullanılan yapı, kullanıcıların yapıyı terk etmesi sonucunda harap duruma düşmüş, Birgi yerel yönetimi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ortak çalışması ile müze olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Anonim 6). Müze'de Türk Evi'nin bölümleri tanıtılmakta, ince ahşap işçiliği görülebilmekte, konağın duvarlarında ve tavanlarında bulunan kalem işi süslemeler sergilenmektedir.

ÇEKÜL Vakfı'nın öncülüğünde Birgi'nin korunması ve tanıtılmasına yönelik pek çok proje gerçekleştirilmiştir. Bunlardan biri 2001 yılında Çekül Vakfı, Mimar Sinan Üniversitesi ve Birgi Belediyesi'nin ortak gerçekleştirdiği 'Birgi Yaz Okulu' çalışmalarıdır. Bu çalışmalar kapsamında yerleşimdeki pek çok yapının rölöveleri çıkartılmıştır. Bu projenin amaçlarından birisi de halkın doğal ve kültürel miras değerleri konusunda bilinçlendirilmesi ve korumaya halkın katılımının sağlanmasıdır. Bir diğer proje Birgi'de sürdürülebilir turizmin desteklenmesi amacıyla yerel yönetimin kalkınma ajansı desteği ile 2009 yılında ortaya koyduğu 'Birgi Kültür Yolu Projesi' dir. Proje kapsamında; turizme yönelik önemli noktalarda tabelalar ve yönlendirme levhaları oluşturulmuş, yerleşimin kapasitesinin ön plana çıkartılması ve kültürel mirasın tanınıp korunması amacıyla eğitimler gerçekleştirilmiş, tanıtım faaliyetleri ve yöresel mutfak etkinlikleri düzenlenmiştir (Yılmazçoban vd. 2014). Bunlara ek olarak çeşitli sivil

toplum örgütlerinin ve yönetimlerin gerçekleştirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik içerikli projeler gerçekleştirilerek Birgi'nin tanınırlığı artırılmıştır.

Günümüzde hala ipek üretiminin ve dokumacılığın merkezlerinden biri olarak kabul edilen yerleşimde 15. yüzyıldan beri bürümcük adı verilen kumaş türü üretimi de devam etmektedir. Ayrıca Birgi'deki kültürel değerlerden birinin de oya işlemeleri olduğu gerek çeşitli dokuma ürünlerin gerekse işlemelerin köy merkezinde bulunan, eski konutların işlevlendirilmesi ile oluşturulan el sanatları mağazalarında satıldığı görülmektedir (Şekil 2.26).

Kalkınma temelli turizmin hem sosyal hem de ekonomik etkilerini olumlu yönde görmek için çaba sağlayan köyde kadınların ve gençlerin katılımı da çok değerlidir. Birgi'de kadınlar ve gençler 'turizm elçileri' eğitimleri alarak konaklama tesisleri işletmekte, geleneksel el sanatları ürünleri üreterek mağazalarda satmakta, tarla ve bahçelerde çalışarak ürettikleri ürünlerin satışlarını gerçekleştirmektedir. İşlevsiz kalmış yapıların hayata kazanmasının da örneği olan yerleşimde turizmin gerektirdiği konaklama ihtiyacı, restore edilen yapılardan bazılarının butik otel olarak işlevlendirilmesi ile, yeme-içme ihtiyacı ise gerek bu otellerin restoranlarından gerekse yine restore edilen köy evlerinin kafe ve restoranlara dönüşmesi ile sağlanmıştır (Şekil 2.25d, e, f, g).

2012 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmasıyla köy, kültürel ve doğal kaynaklarını korumanın yanı sıra; ekonomik büyüme, girişimciliği artırmak ve istihdam yaratmak amacıyla sürdürülebilir turizm yönünde aldığı kararları geliştirmiştir (Anonymous 44). İnanç ve kültür turizmi ile öne çıkan yerleşimin sahip olduğu coğrafi konum, doğal peyzaj ve iklim özellikleri de kış turizmi, doğa sporları, fotoğraf çekimi, kamp yapımı gibi pek çok alternatif turizm etkinliği olanağını barındırmaktadır. Bu bağlamda 2018 yılında Ege Üniversitesi kültür rotaları araştırma grubu tarafından gerçekleştirilen Efeler Yolu Kültür Rotasına dahil edilmiştir (Şekil 2.27). Efeler Yolu Kültür Rotasının amacı, bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel zenginliğin korunarak ve değerlendirilerek bölgenin sürdürülebilir ve bütüncül olarak sosyoekonomik kalkınmasını sağlamaktır. Rota Efe/Zeybek kültürünü temsil eden köyleri, yaylaları ve sığınakları birbirine bağlamaktadır (Anonim 8).

Birgi'nin yeniden canlanması ve kalkınmanın sağlanmasında sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin korunmasının payı çok büyük ancak yeterli değildir. Birgi'de kalkınmanın ve canlanmanın sağlanması halk ve paydaş katılımı ile mümkün olmuştur. Halkın bilinçsel desteği ve paydaşların planlanan çalışmalar için ürettiği projeler ile ulusal ve uluslararası boyutta finansal destekler sağlanmış, tanıtım ve reklam faaliyetleri ile Birgi'nin yeniden canlanması sağlanmıştır.

Şekil 2.25. a) Birgi Köyü genel görünümü (Anonymous 44); **b)** Birgi'de geleneksel yerleşim dokusu (Anonim 1); **c)** Çakırağa Konağı (Anonim 2); **d)** Butik otele dönüşen Saliha Hanım konağı (Anonim 3); **e)** Restore edilip günümüzde butik otel olarak kullanılan Birgi evi örneği (Anonim 4); **f)** Restore edilip günümüzde butik otel olarak kullanılan Birgi evi örneği (Anonim 4); **g)** Birgi'de yer alan bir restoran (Anonim 4)

Şekil 2.26. Birgi'ye ait yöresel ürünler satan ticari birimlerden örnekler (Anonim 7)

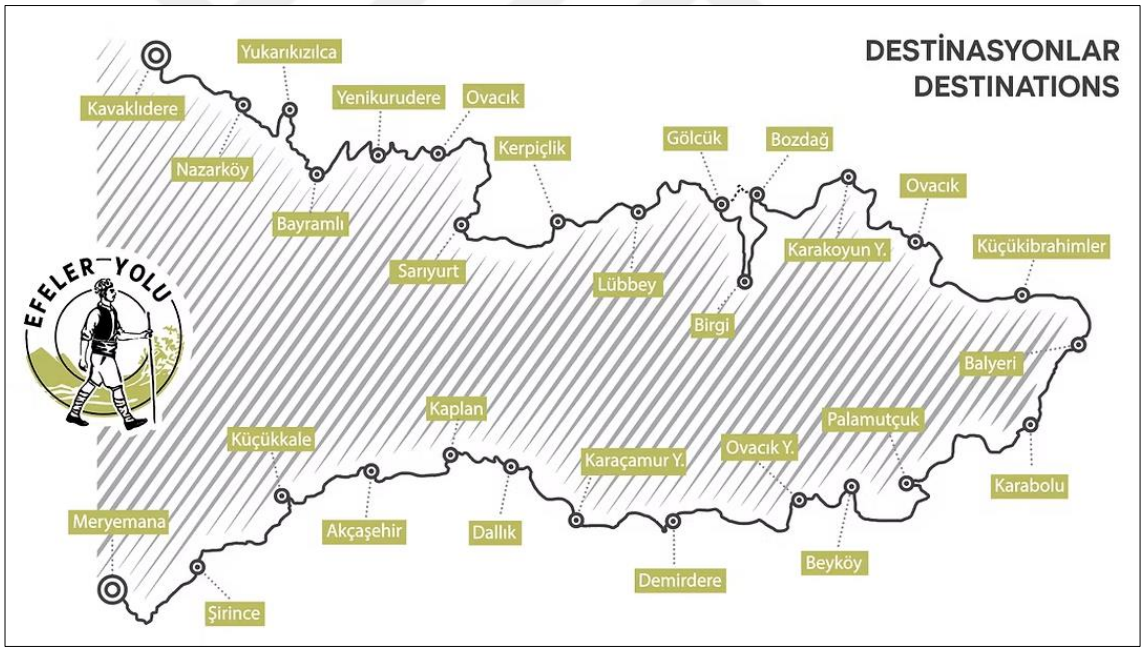

Şekil 2.27. Birgi'nin de içinde bulunduğu Efeler Yolu Kültür Rotası (Anonim 8)

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Çalışma Alanı

Tez çalışmasında materyal olarak Muğla İli, Seydikemer İlçesi seçilmiştir. Muğla İli 36°17′ ve 37°34′ kuzey enlemleriyle, 27°13′ ve 29°47′ doğu koordinatları arasında yer almaktadır. Yüzölçümü, 12.851 km²'dir. Toprakların büyük bölümü Ege Bölgesi'nde, küçük bir bölümü de Akdeniz Bölgesi'nde bulunan Muğla, Türkiye'nin güneybatısında yer almakta, kuzeyinde Aydın, kuzeydoğusunda Denizli ve Burdur, doğusunda Antalya illeri bulunmakta, güneyinde Akdeniz, batısında ise Ege Denizi yer almaktadır. Merkez ilçe olan Menteşe'nin yanı sıra Bodrum, Dalaman, Datça, Fethiye, Kavaklıdere, Köyceğiz, Marmaris, Milas, Ortaca, Seydikemer, Ula ve Yatağan olmak üzere on üç ilçesi bulunmaktadır.

Muğla'nın 2208 km²'lik yüz ölçümü ile toprakları en geniş ilçesi olan ve kırsallık düzeyi en yüksek ilçeleri arasında yer alan Seydikemer ise, 36˚ 17′- 37˚ 02′ kuzey enlemleri ve 29˚ 07′- 29˚ 48′ doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlçe merkezi, Muğla il merkezine 147 kilometre, Fethiye ilçe merkezine 22 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Seydikemer 2013 yılına kadar Fethiye'ye bağlı bir belde statüsünde yer almıştır. 2013 yılında ilçe olan Seydikemer'in günümüzde 65 mahallesi bulunmaktadır. Seydikemer konumu itibariyle kuzeyde Burdur ve Denizli illeri, doğuda ve güneyde Antalya ili, batıda ise Fethiye ilçesi ile komşudur. İlçenin güneybatısında ise Akdeniz yer alır. İlçe, konumlandığı topografyanın getirdiği özellikler ve sahip olduğu su kaynakları ile çok çeşitli doğal oluşumlara sahiptir (Şekil 3.1).

Seydikemer'in materyal olarak seçilmesindeki önemli bir unsur tarih öncesi çağlardan itibaren çeşitli uygarlıkları üzerinde barındıran, toprakları pek çok farklı toplumun etkisi ile tarihsel katmanlar oluşturmuş bir yerleşim yeri olarak dikkat çekmesidir. Fethiye'ye bağlı bir belde olan Kemer, 2013 yılında Seydikemer adıyla ilçe olduğundan ilçe tarihi bakımından yeni olmasına rağmen, bölgenin tarihi antik çağlara dayanmakta, Xantos (Ksantos) Vadisi olarak bilinen vadide yer almaktadır.

Araştırmanın ana materyali olarak ise, Dodurga mahallesi seçilmiştir. Dodurga mahallesi ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Arkeolojik kalıntıların ışığında MÖ. 2. yüzyıldan itibaren günümüze kadar yerleşim özelliği gösteren, pek çok medeniyetin kültürel mirasını üzerinde barındıran ancak zamanla nüfusu azalmış bir yerleşim yeri olan Dodurga Mahallesi'nin seçilmesinde;

- kırsallık düzeyinin yüksek olması,

- yıllar içinde büyük oranda nüfus kaybı yaşaması, antik uygarlıklardan itibaren yerleşim özelliği göstermesi ve çok katmanlı bir yerleşim olması,

- yerleşimde ve yakın çevresinde bulunan kültürel ve doğal miras değerlerinin sayısının fazla olması,

- mimarlık, tasarım ve planlama temel alanında daha önce gerçekleştirilmiş bilimsel bir çalışmaya rastlanmamış olması, gibi unsurlar etkili olmuştur.

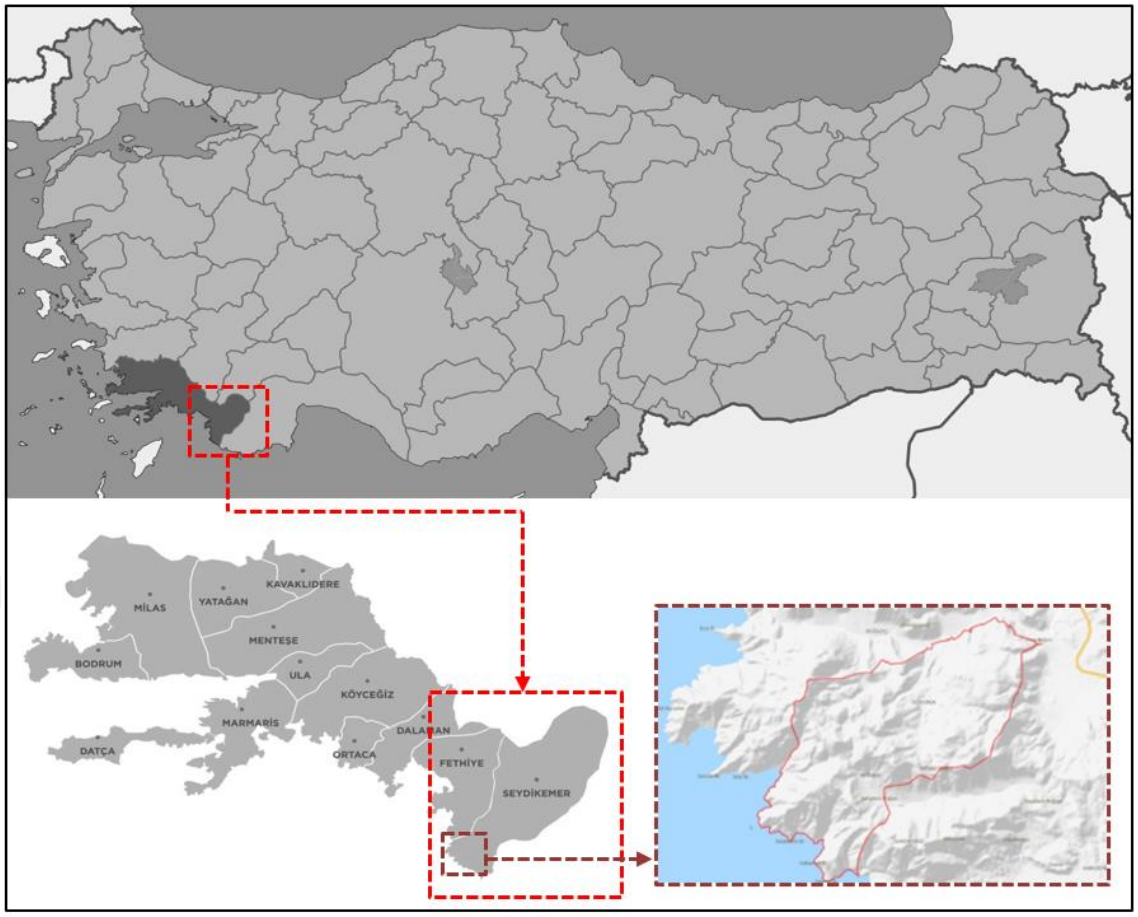

Şekil 3.1. Çalışma alanının konumu

3.2. Metot

Tez çalışması sırasında literatür, arşiv ve belge araştırmalarının yanı sıra çalışma alanına 2022, 2023, 2024 ve 2025 yıllarında, yılın her mevsiminde gerçekleştirilen birer haftalık saha araştırmaları ile yerinde gözlem, fotoğraflama ve yerinde ölçülendirme teknikleri ile aynı zamanda bu araştırmalar sırasında yerel halk ve mahalle yerel yönetimi ile yapılandırılmamış yüz yüze görüşmeler ile elde edilmiştir.

Tez çalışması yazılı ve görsel veri toplama çalışmaları ve alan çalışmalarından oluşmaktadır. Yazılı ve görsel veri toplama çalışmalarında çalışma konusu ve çalışma alanı ile ilgili literatür, belge ve arşiv taramaları gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda tezin konusu ile ilişkili, "kırsal yerleşim, kırsal mimari, kültürel yaratıcılık ve yeniden canlandırma" konuları, bunlarla ilişkili kavramlar ve örnekler literatür araştırmaları ile elde edilmiştir.

Araştırmanın alan çalışmaları Mayıs 2022 ve Ocak 2025 tarihleri arasında yürütülmüştür. Bu tarihler arasında üçer aylık periyodlarda çalışma alanına gidilerek yerleşime ait doğal, kültürel ve yerleşime dair fiziksel veriler elde edilmiş, bu veriler TÜBA-TÜKSEK (2003) tarafından oluşturulmuş olan kırsal yerleşim envanter fişlerine

işlenmiştir. Yerleşimde bulunan yapıların arazi bilgileri Tapu Kadastro Müdürlüğü Parsel Sorgu sisteminden internet ortamında edinilmiştir. Yapıların türü, arazide bulunan yapı adedi, yapım sistemleri, yapı malzemeleri, kat sayısı, yapı kullanım durumu ve yapı fiziksel durumu ise alan araştırmaları sırasında edinilmiştir. Kullanılmayan yapıların rölöveleri lazer metre ve şerit metre aracılığıyla alınmış, yapıların nitelikleri ve özellikleri işlenmiştir. Alan çalışmalarında belgeleme amaçlı çok sayıda fotoğraf çekilmiştir.

Yerleşim verilerinin işlenmesi ve sayısallaştırılmasında uydu görüntüleri Autodesk Autocad 2020 programına aktarılarak işlenmiş, elde edilen haritaların görselleştirilmesinde Adobe Photoshop CS6 programı kullanılmıştır. Nüfus verileri ve sosyal veriler MS Word ve MS Excel programları yardımıyla tablolaştırılmıştır. Yapısal verilerin sayısallaştırılması, işlenmesi ve görselleştirilmesinde ise el eskizlerinin yanı sıra Autodesk Autocad 2020 ve Adobe Photoshop CS6 programlarından yararlanılmıştır.

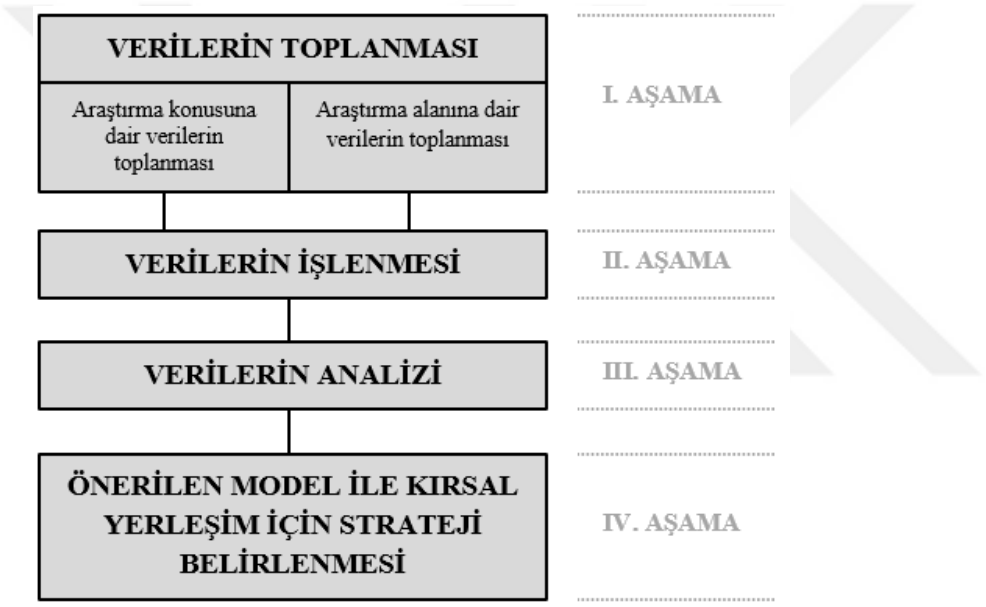

Şekil 3.2. Çalışma yönteminin temel aşamaları

Araştırmada kullanılan ikincil verilerin elde edilmesinde,

- Topografik veriler için, USGS tarafından temin edilen Earth Explorer Dem haritalarından;
- Hidrolojik veriler için, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Ulusal Su Bilgi sistemi üzerinde oluşturulan haritalardan;
- Toprak verileri için, Bozyiğit (2020)'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmada oluşturduğu haritadan;
- İklim verileri için, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü analizlerinin yer aldığı resmi internet sitesinden,

- Çevre Düzeni Plan verileri için, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde yayınlanan, Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi çevre düzeni planından,
- Bütünleşik Kıyı Alanları Planlama verileri için, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim değişikliği Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde yayınlanan Aydın-Muğla İlleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı Fethiye-Seydikemer Bölgesi planından,
- Orman varlığı verileri için, Copernicus Land Use Landcover'dan,
- Nüfus ve sosyal veriler için, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye Nüfusu İl, İlçe, Mahalle, Köy Nüfusu, Genel Nüfus Sayımı, mahalle muhtarı ve yerleşimde yaşayan halk ile yapılan yüz yüze görüşme verilerinden,
- Kültür Rotası ile ilgili veriler için, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı resmi internet sitesinde yayınlanan Likya Yolu haritalarından,
- Yerleşime ait ikincil veriler için ise Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün resmi parsel sorgulama sisteminden yararlanılmıştır.

3.3. Önerilen Model

Kırsal yerleşimlerin yeniden canlandırılması, kültürel ve doğal mirasın korunması ve kırsalda bulunan atıl kalmış yapıların yeniden kullanılmasına yönelik farklı yaklaşımlar görülmesine rağmen nüfusu azalan ve canlılığını yitiren kırsal yerleşimlerin kültürel ve doğal değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve bu değerlerin kırsal kalkınma için itici bir güç olarak kullanılmasına yönelik bir modelin eksikliği görülmektedir. Önerilen model holistik bir bakış açısı ile ele alınmış, model ile kırsal yerleşimlerin sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması, kırsal kalkınmanın sağlanması ve kırsal yerleşimlerin yeniden canlandırılmasında sahip olunan kültürel ve doğal değerlerin kullanılması, kalkınmada kültür, sanat, eğitim ve turizmin yer alması için yaratıcı sektörler aracılığıyla desteklenmesi hedeflenmiştir.

Önerilen modelde ilk aşama, yerleşim verilerinin ve kaynaklarının tespit edilmesidir. Modelin bu aşamasında "Yerleşimin kalkınması ve yeniden canlandırılması için sahip olduğu potansiyeller ve sınırlılıklar nelerdir?" sorusunun cevaplanabilmesi için yerleşimin sahip olduğu doğal, kültürel ve toplumsal değerlerin ortaya çıkartılması; yerleşim için planlanan çalışmalarda toplumsal, yasal ve fiziksel sınırlılıkların belirlenmesi; çalışmalara dahil edilebilecek paydaşların ve finansal kaynakların ön görülmesi gerekmektedir. Birinci aşama ofis çalışmalarının yanı sıra alan çalışmalarından oluşmaktadır. Yazılı ve görsel veri toplama çalışmalarında çalışma konusu ve çalışma alanı ile ilgili literatür, belge ve arşiv taramaları gerçekleştirilirken, eş zamanlı olarak yerleşimin sahip olduğu yerleşim özelliği, kültürel peyzaj özelliği, mimari özellikleri gibi verilerin elde edebilmesi için alan çalışmalarını da kapsamaktadır. Her biri farklı niteliklere sahip olan kırsal yerleşimlerde elde edilen veriler farklılık gösterecektir.

Önerilen modelin ikinci aşaması elde edilen verilerin analizinin gerçekleştiği aşamadır. Yerleşimin doğal özellikleri, demografik özellikleri, yasal durumu, projelerde yer alabilecek paydaşlar ve finansal kaynakları, kültürel özellikleri, yerleşimin fiziksel özellikleri ve sahip olduğu yapıların özelliklerine dair analizler ve SWOT analizi çalışmaları modelin ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Her bir kırsal yerleşimin sahip

olduğu farklı veriler sonucunda çok çeşitli analiz yöntemleri kullanılabilir. Önerilen modelin bu aşamasında yerleşimin mevcut durum tespiti için, yerleşime dair tüm veriler, analizler ve yerel halk ile yapılan görüşmeler sonucunda SWOT analizi gerçekleştirilmiştir.

Önerilen modelin 3. Aşaması yerleşimin kalkınmasına ve yeniden canlanmasına yönelik önerilerin geliştirildiği ve eylem planının hazırlandığı aşamadır. Bu aşamada literatür ve arşiv çalışmaları ile alan araştırmaları sırasında çalışma alanına ait elde edilen tüm verilerin analizlerinin yorumlanması; kırsal yerleşimin kültürel yaratıcılık aracılığı ile kalkınması, yeniden canlanması ve bu doğrultuda yerleşimin fiziksel ve mekânsal düzenlemelerine yönelik stratejik hedeflere ve eylemlere yer verilmiştir. Eylemlerin gerçekleştirilmesinde hangi paydaşların katılım sağlayacağı, gerekli finansal desteğin nereden sağlanacağı ve zaman aralığının nasıl olacağına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Önerilen modelin son aşaması ise onaylanma, uygulama ve denetleme-izleme aşamasını içeren yasal ve yönetsel boyuttur. Bu aşama yasal ve yönetsel olarak ilerlediğinden tez kapsamında ele alınmamıştır.

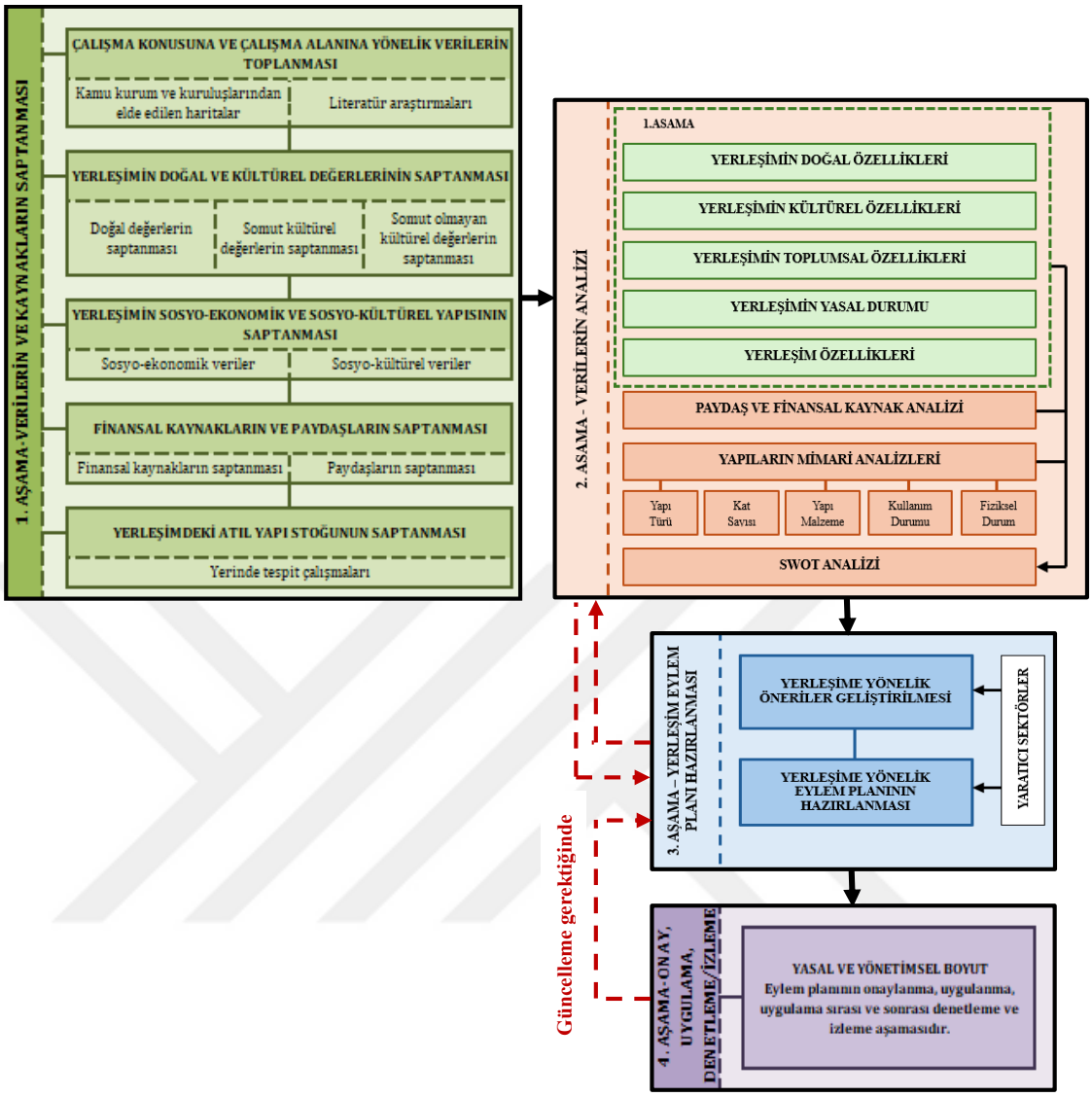

Şekil 3.3. Önerilen modelin işleyiş şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tez çalışmasının bulgular bölümünde önerilen modelin çalışma alanı olan Muğla'nın Seydikemer ilçesine bağlı Dodurga yerleşimi üzerinde irdelenmesi sağlanmıştır.

4.1. Çalışma Alanının Doğal Özellikleri

Önerilen model kapsamında çalışma alanının doğal özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Yerleşimin doğal özelliklerine dair veriler "coğrafi konumu, jeolojik yapısı, hidrolojik yapısı, iklimi, fauna ve flora yapısı" alt başlıkları içerisinde incelenmiştir. Bu bilgiler diğer disiplinlerin katkıları ile geliştirilebilir.

4.1.1. Coğrafi konumu

Seydikemer İlçesinin güneybatısında bulunan Dodurga Mahallesi Seydikemer ilçe merkezine 40 kilometre, Fethiye ilçe merkezine 48 kilometre, Muğla il merkezine 186 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Kuzeyinde Boğaziçi mahallesi, kuzeydoğusunda İzzettin mahallesi, doğusunda Gölbent mahallesi, güneyinde Karadere mahallesi ile komşudur. Güneybatısında ise Akdeniz bulunur (Şekil 4.1).

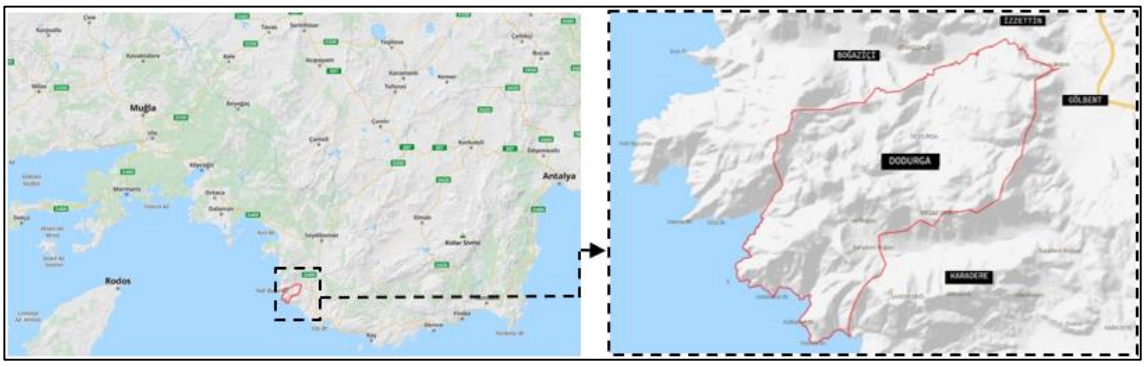

Şekil 4.1. Dodurga'nın konumu ve çevresinde bulunan mahalleler

Seydikemer'in en yüksek kesimleri kuzey ve doğu kesimleridir. Kuzeyinde Boncuk Dağları, doğusunda Akdağ ve Eren Dağı, kuzeybatısında Çaldağ, Rahat Dağı ve Haticeana Dağı, güneybatısında ise Babadağ, Almacık Dağı, Avdankara Tepesi ve Sandık Dağı bulunmaktadır. Yerleşimde yüksekliğin en düşük olduğu yerler güneyindeki delta ovası boyunca uzanan kıyı bölgesidir. Seydikemer 0'dan 3000 metreye kadar değişken bir yüksekliğe sahiptir (Bozyiğit 2020). Dodurga'da ise yükseklik 0'dan başlayarak 1000 metreye kadar çıkmaktadır. Kıyı kesimlerinde eğim oldukça fazladır (Şekil 4.2, Şekil 4.3).

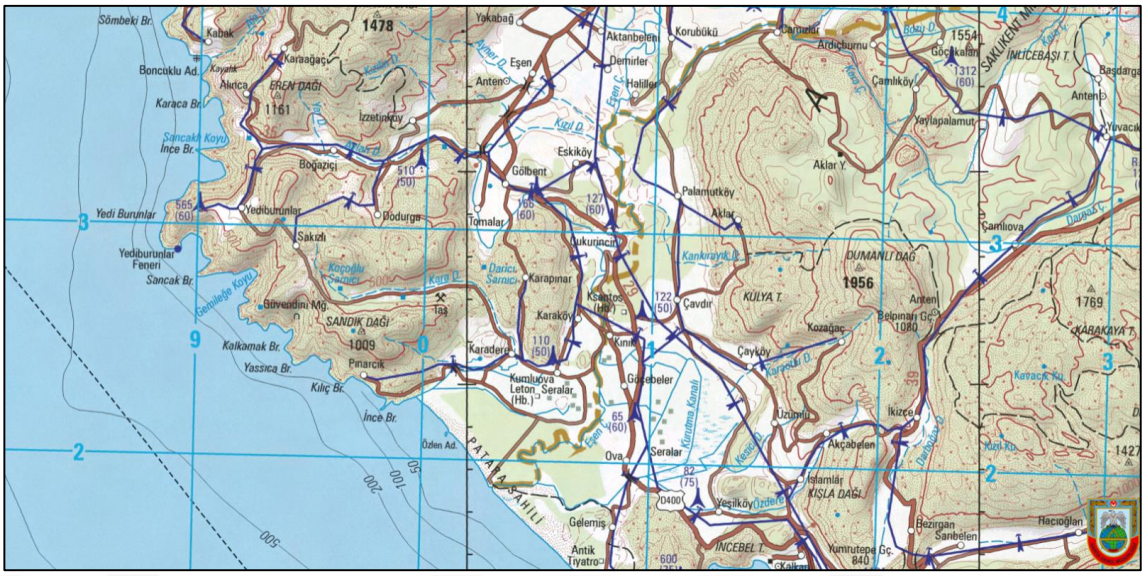

Şekil 4.2. Dodurga ve çevresi topografik haritası (Harita Genel Müdürlüğü 2024)

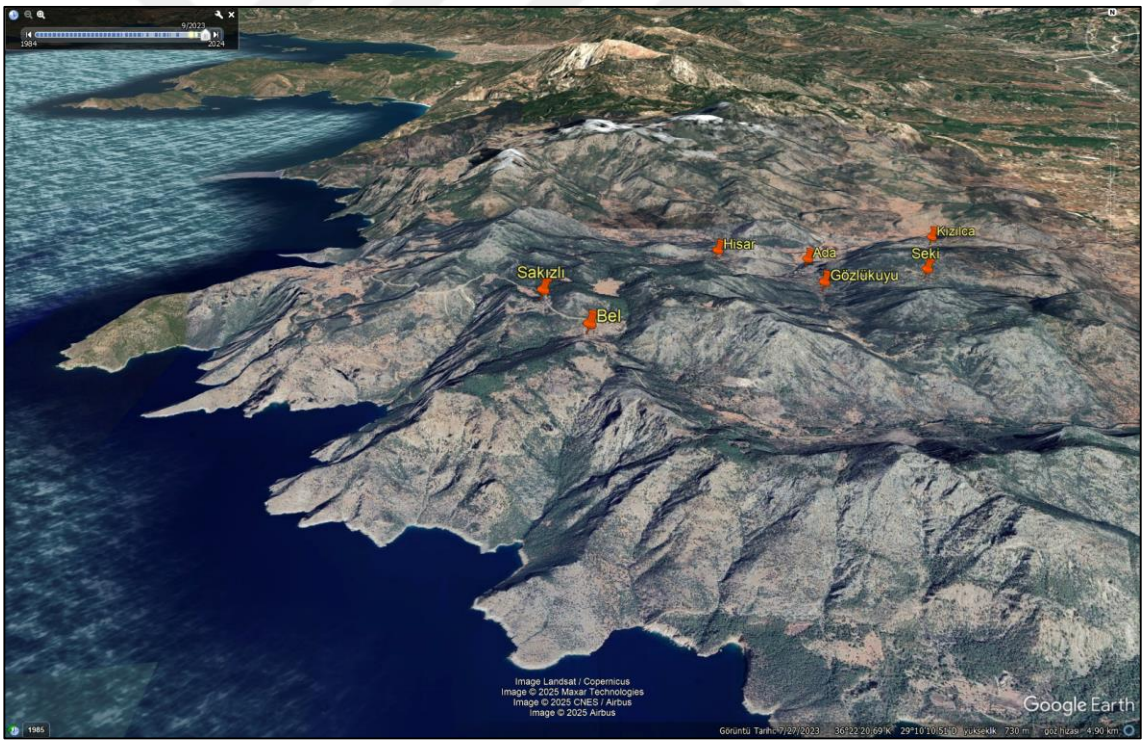

Şekil 4.3. Yerleşimlerin uydu görüntüsü üzerinde topografik yapısı (Google Earth 2023)

Denize kıyısı olan Dodurga'ya deniz yolu ile ulaşım ancak kişisel deniz araçlarıyla olup kıyıdan orman içi patika içerisinden yerleşim noktalarına yürünmesi ile gerçekleşebilmektedir. Deniz yolu ile ulaşım zahmetli olduğundan günümüzde karayolu

ulaşımı tercih edilmektedir. Muğla'dan D400 karayolu üzerinden, Antalya'dan ise E87 karayolundan ilerleyip D350 karayoluna dönülerek Seydikemer'e ulaşılmakta, Seydikemer'den ise D400 karayolu ile Kaş istikametine doğru ilerlerken Eşen mahallesine ulaşılmakta, buradan Dodurga mahallesi tabelaları takip edilerek Dodurga'ya ulaşılabilmektedir (Şekil 4.4). Dodurga'ya ulaşımı sağlayan herhangi bir toplu taşıma aracı bulunmamakta, ulaşım ancak özel araçlar ile sağlanabilmektedir. Havayolu ulaşımı için ise Dodurga'ya en yakın havaalanı Dalaman'dadır. Dalaman ile Dodurga arası yine özel araçlar ile karayolundan sağlanmaktadır.

Şekil 4.4. Muğla ve Antalya ile Dodurga arasında kara ulaşımı güzergahı (Google Harita 2023) (Çalışma alanı ve yol güzergahı harita üzerine yazar tarafından işlenmiştir)

4.1.2. Jeolojik yapısı

Dodurga Mahallesinin toprak yapısını kırmızı Akdeniz toprağı (Terra Rossa) ve çıplak kayalar oluşturmaktadır (Bozyiğit 2020). Kırmızı Akdeniz toprağı, Akdeniz iklim kuşağında görülmekte, kil mineralleri büyük oranda toprağın A horizonu denen üst toprak tabakasında birikmektedir (İskenderoğlu 2019). Organik madde açısından fazla zengin olmayan bu tür topraklarda, bağcılık ve zeytincilik yapılabilir ve turunçgil yetiştirilebilmektedir. Akdeniz iklim kuşağında bu toprak tipi genellikle mera ve zeytinlik olarak kullanılmaktadır (Güçlü 2000; İskenderoğlu 2019). Dodurga'da bu toprak tipinde zeytincilik daha yoğun şekilde yapılmaktadır (Şekil 4.5).

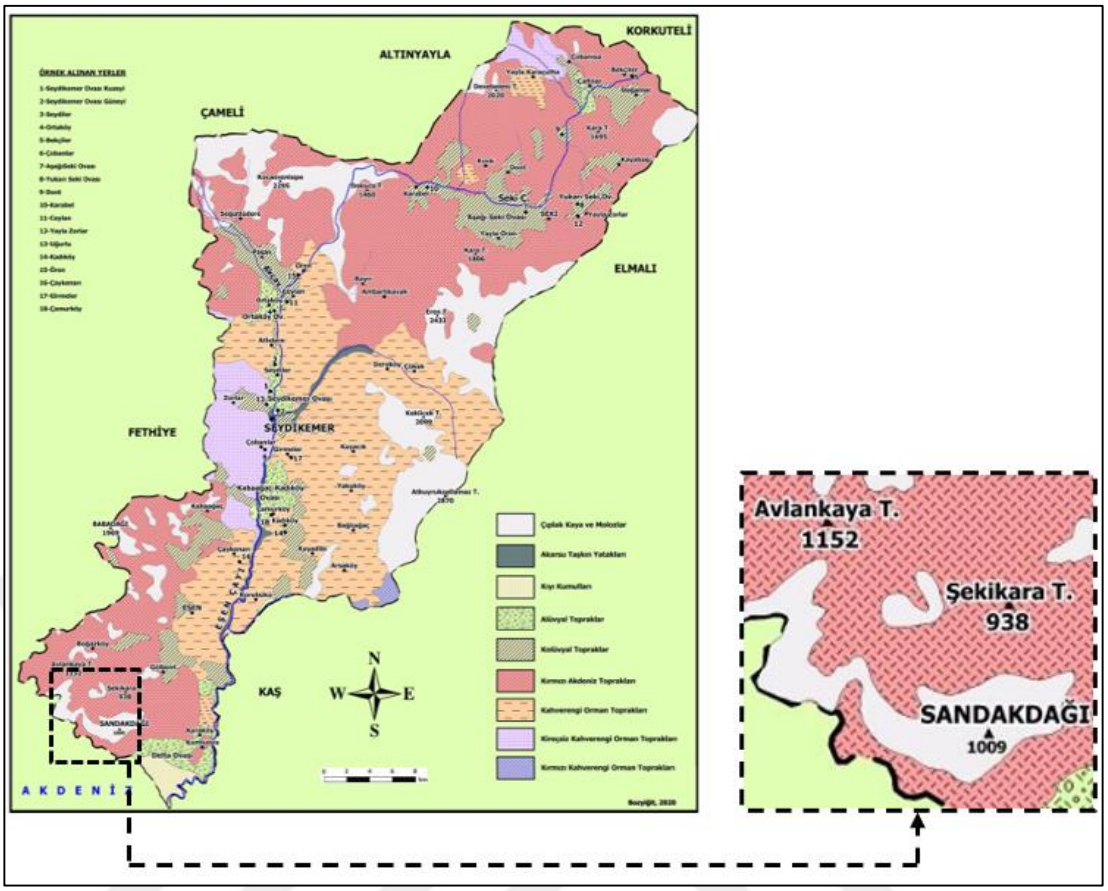

Şekil 4.5. Seydikemer toprak haritası ve Dodurga ve çevresinin harita üzerinde konumu (Bozyiğit 2020) (Çalışma alanı harita üzerine yazar tarafından işaretlenmiştir)

Şekil 4.6'da görüldüğü üzere Muğla ve çevresi 1. derece deprem bölgesindedir. Deprem oluşturabilecek beş adet aktif fay zonu vardır. Bunlar Büyük Menderes fay zonu, Karaova-Milas fay zonu, Muğla-Yatağan fay zonu, Gökova fay zonu, Fethiye–Burdur fay zonudur (İnce ve Yılmazoğlu 2019). Dodurga ve yakın çevresi, Fethiye-Burdur fay zonu üzerinde bulunmaktadır. Geçmişte oldukça yüksek şiddetli depremlerin bu bölgede yaşandığı ve bölgeyi tahribata uğrattığı bilinmektedir (Çizelge 4.1).

Türkiye heyelan riski yoğunluk haritasını incelediğimizde ise, Dodurga'nın bulunduğu alanın heyelan yoğunluğunun çok düşük-düşük skalasında yer aldığı görülmektedir (Şekil 4.7).

Çizelge 4.1. Dodurga Mahallesi yakın çevresinde gerçekleşen depremler (Fethiye Sanayi ve Ticaret Odası 2021)

ZAMAN	OLAY
M.Ö 3. Yüzyıl ve 2. yüzyıl	Büyük depremler
2. yüzyıl	Büyük depremler
155	Telmessos (Fethiye)-Rodos depremi
528	Telmessos (Fethiye) depremi
28 Şubat 1851	Meğri (Fethiye)- Muğla- Rodos depremi
13 Kasım 1856	Meğri (Fethiye) depremi
2 Ekim 1864	Depremler
Mayıs 1897	Depremler
24 Nisan 1957	Fethiye depremi
10 Haziran 2012	Fethiye depremi

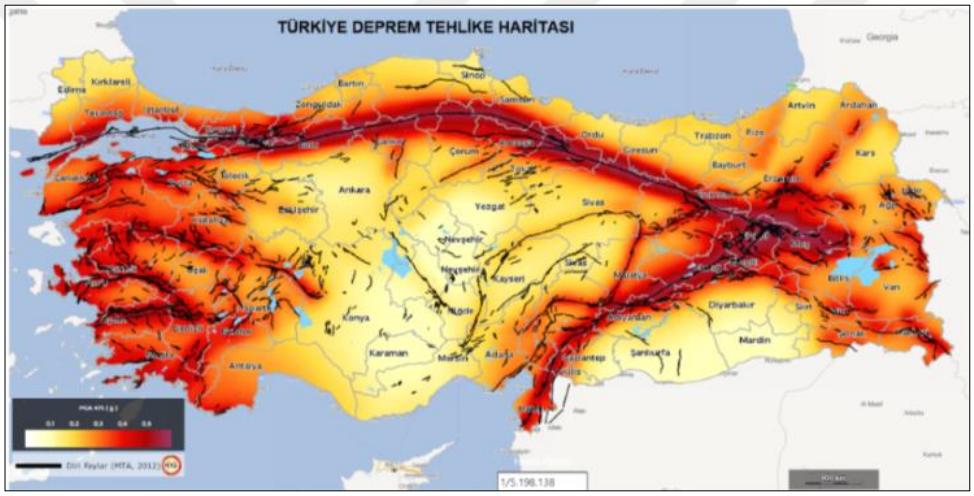

Şekil 4.6. Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD 2023)

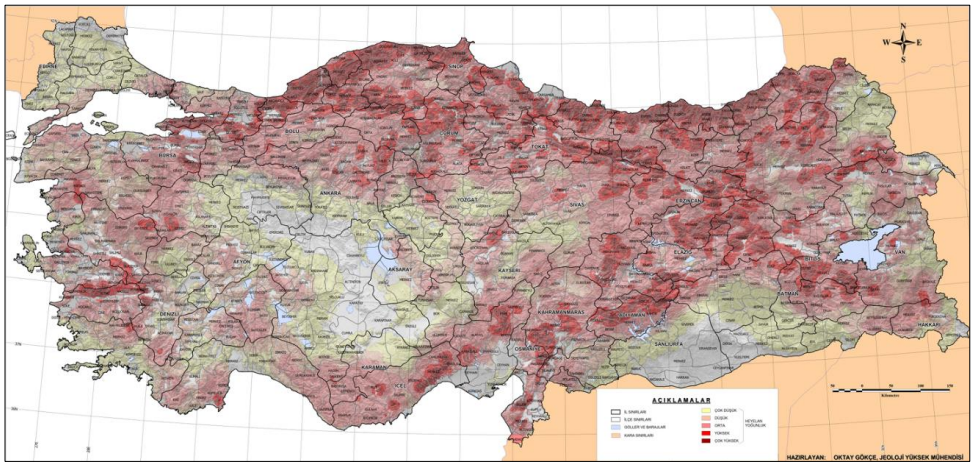

Şekil 4.7. Türkiye heyelan yoğunluk haritası (AFAD 2023)

Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nün iller bazında oluşturmuş olduğu haritalarda Muğla ili maden haritasını incelediğimizde Dodurga'nın yakın çevresinde mermer (Mr) ve kireçtaşı (Kct) işletmelerinin yer aldığı, yer altında ise manganez (Mn) madeninin bulunduğu görülmektedir (Şekil 4.8).

Mermerin başlıca kullanım alanı inşaat sektörü ve güzel sanatlardır. Yapıların cephelerinde kaplama malzemesi olarak, iç mekanlarda ise gerek kaplama malzemesi gerekse bazı mobilya ve donatı parçası olarak kullanılan mermer, anıt ve heykeller için de önemli bir kullanım alanına sahiptir. Bunun yanı sıra kimya, yem, gübre ve karayolu alanlarında da kullanılmaktadır. Doğada bolca bulunan kireç taşı ise kirecin hammaddesi olup, karbonatlı tortul kayaçlar ve fosiller için kullanılan genel bir adlandırmadır. Endüstride kullanılan esas kimyasal maddelerden biri olan kireç endüstride çeşitli boyutlarda veya öğütülmüş olarak doğrudan kireç taşı şeklinde kullanıldığı gibi, beton ve çimento üretimi, baca gazı desülfürizasyonu gibi alanlarda sönmüş veya sönmemiş kireç olarak da tüketilmektedir. Türkiye'de manganez (Mn) başlıca demir-çelik ve kimya endüstrisinde kullanılmaktadır. Manganez tüketiminin çok büyük bölümü demir-çelik endüstrisinde, az bir kısmı ise kimya endüstrisinde gerçekleşmektedir (MTA 2024).

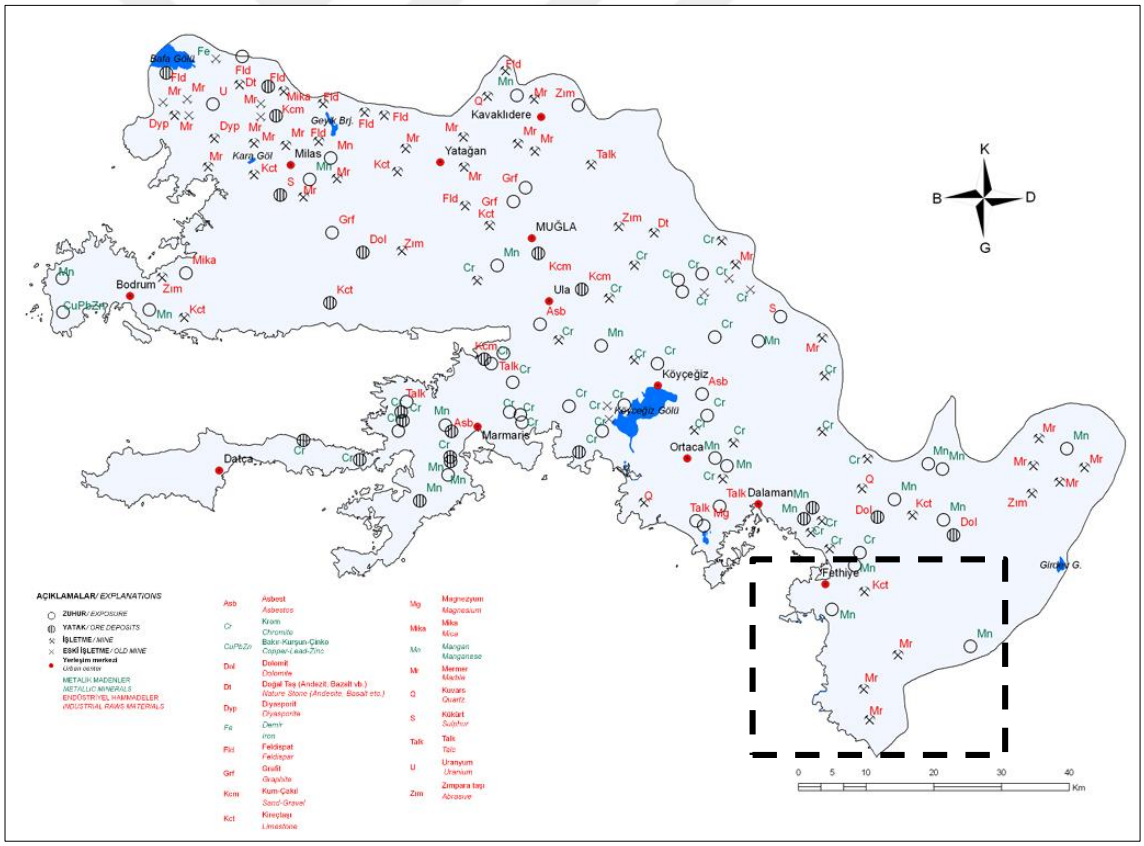

Şekil 4.8. Muğla maden haritası (MTA 2024)

4.1.3. Hidrolojik yapısı

Seydikemer ilçesinin hidrolojik unsurları arasında Eşen Çayı ve kolları bulunur. Eşen Çayı, Muğla ilinin Batı Akdeniz Havzası'nda yer alan ikinci büyük akarsuyudur. Seydikemer ilçesindeki arazilerin büyük bir kısmını ve Eşen Ovası'nı sulamaktadır (Tuncer ve Aydoğdu 2022).

Dodurga'da Eşen Çayı'ndan ayrılan az miktarda kılcal kollar bulunmaktadır. Bu kollar yılın büyük bölümünde kuru olduğundan arazi sulamak için yeterli olmamaktadır. Ayrıca bu bölgedeki yer altı suları da yetersizdir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Dodurga'daki su kaynakları dağılımı (CORINE 2023)

4.1.4. İklimi

İklim sınıflandırmalarındaki yöntemlerden en yaygın kullanılanlarından biri Köppen-Geiger sınıflandırma sistemidir. 1884 yılında Wladimir Köppen tarafından yapılmış olan ve Geiger ile geliştirilerek son halini alan iklim sınıflandırması küresel ölçekte en yaygın kullanıma sahip iklim sınıflandırması olarak dikkat çekmektedir (Şekil 4.10). Dodurga, Akdeniz kıyılarında bulunmakta olup Köppen-Geiger iklim sınıflandırmasına göre Akdeniz iklimine sahiptir. Akdeniz iklimi "Csa" sınıfı olarak tanımlanmış olup, "kışı ılık, yazı ise çok sıcak ve kurak iklim" özelliği göstermektedir (Şekil 4.11).

Seydikemer'in topografik yapısındaki fark, sıcaklık ve yağışa da etki etmektedir. İlçenin kıyı ve kıyıya yakın kesimlerinde sıcaklık ve yağış değerleri yüksekken, iç kesimlerde düşüktür (Bozyiğit 2020). 2013 yılında ilçe oluncaya dek Seydikemer Fethiye'ye bağlıdır. Ayrıca Dodurga Fethiye'ye gerek konumsal gerekse sıcaklık ve yağış

değerleri bakımından daha yakındır. Bu nedenle Çizelge 4.2'de Fethiye yağış ve sıcaklık değerleri, Çizelge 4.3'te ise Fethiye en düşük ve en yüksek sıcaklık değerleri verilmiştir. Dodurga'nın sıcaklık değerleri Seydikemer'in orta ve kuzey kesimlerine göre yüksek, yağış miktarı ise düşüktür.

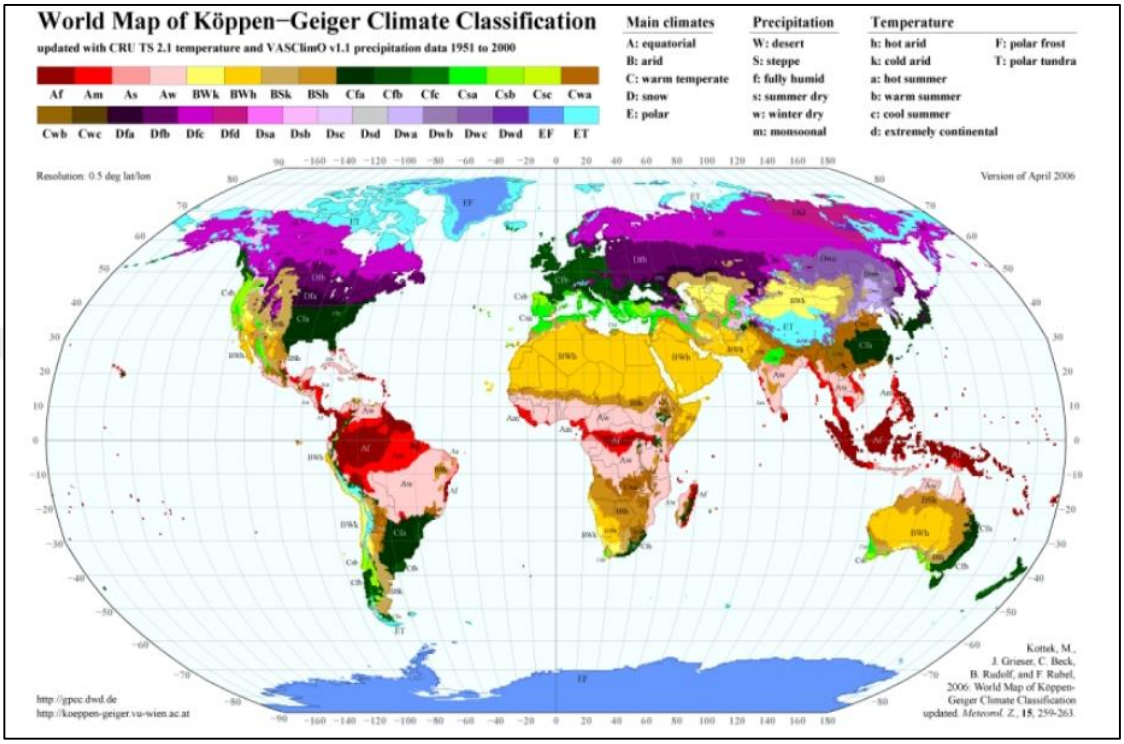

Şekil 4.10. Dünya Haritası üzerinde Köppen-Geiger İklim Sınıflandırması (Köppen-Geiger 2006)

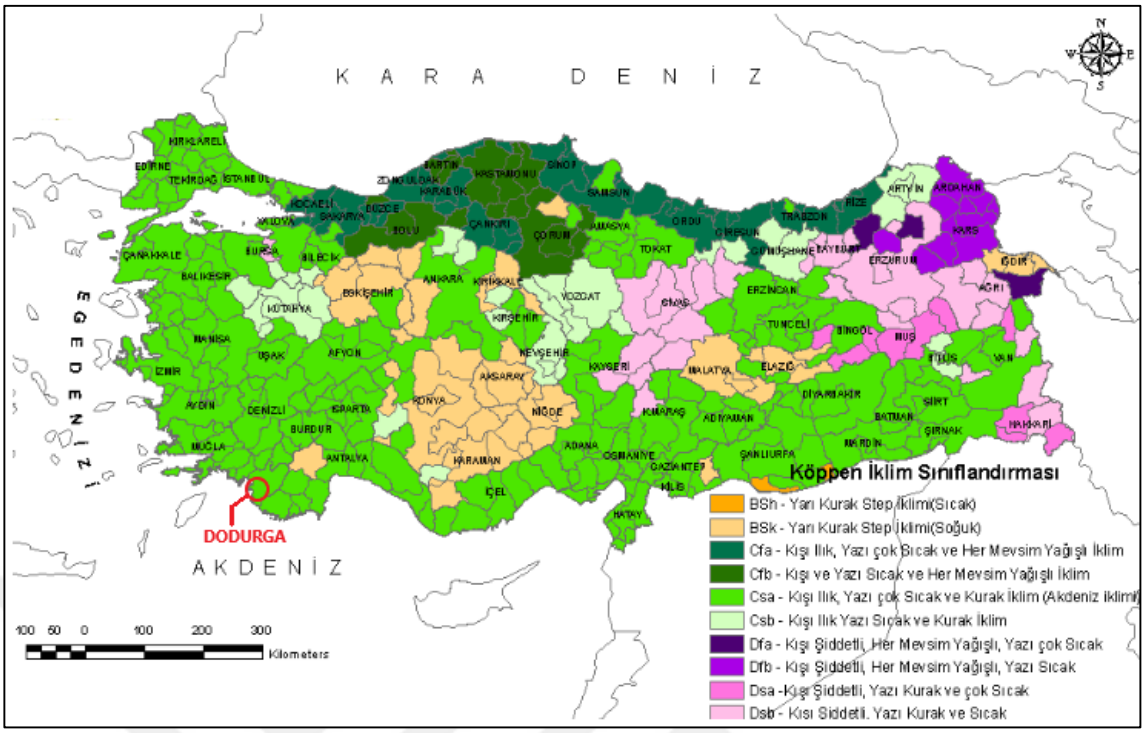

Şekil 4.11. Köppen İklim Sınıflandırması'na göre Türkiye'nin iklim haritası ve Dodurga'nın Türkiye haritası üzerindeki konumu (Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2023)

Çizelge 4.2. Fethiye yağış ve sıcaklık değerleri 1975-2023 ölçüm periyodu (Fethiye Meteoroloji Müdürlüğü 2024)

AYLAR	Ortalama Sıcaklık (°C)	Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	Ortalama Güneşlenme Süresi (Saat)	Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	Ortalama Yağış Miktarı (kg/m²)
Ocak	10,2	15,6	5,8	4,5	12,63	184.5
Şubat	11,4	15,9	6,4	5,4	10,49	112,5
Mart	13,4	19,1	8,6	6,9	8,80	82,3
Nisan	16,6	23,1	12,1	8,2	7,45	48,2
Mayıs	21,6	27,1	15,5	9,7	4,65	26,4
Haziran	26,4	31,5	15,9	11,5	1,65	6,4
Temmuz	28,9	35,3	22,4	11,9	0,39	2,6
Ağustos	29,8	35,4	23,7	11,0	0,29	6,0
Eylül	25,9	32,1	18,8	9,8	1,69	19,4
Ekim	21,3	26,9	14,7	7,8	5,49	69,5
Kasım	15,5	21,5	9,8	5,6	8,04	119,3
Aralık	11,4	16,8	6,9	4,2	12,14	179,7

Çizelge 4.3. Fethiye sıcaklık değerleri 1975-2023 ölçüm periyodu (Fethiye Meteoroloji Müdürlüğü 2024)

AYLAR	En Yüksek Sıcaklık (°C)	En Düşük Sıcaklık (°C)
Ocak	24,8	-2,7
Şubat	27,4	-4,4
Mart	33,0	-1,9
Nisan	35,7	0,2
Mayıs	40,1	5,5
Haziran	43,4	10,4
Temmuz	44,3	14,0
Ağustos	44,0	13,8
Eylül	40,6	9,0
Ekim	38,6	3,6
Kasım	32,0	-1,0
Aralık	25,6	-2,3

4.1.5. Fauna ve flora yapısı

Seydikemer'in ova ve vadi tabanlarında maki bitki toplulukları yer alırken, 1000 metrenin üzerindeki yerlerde makiler ortadan kalkmakta, yerine kızılçam (*Pinus brutia*), köknar (*Abies cilicica*) ve meşe (*Quercus ssp.)* türleri yer almaktadır. 1300-1450 metrelerde ise karaçam (*Pinus nigra*) ve meşe (*Quercus ssp.);* 1450-2000 metre arasında sedir (*Cedrus libani*); 2000-2200 metre arasında ise ardıç (*Juniperus communis*) toplulukları bulunur (Bozyiğit 2020). Yörede doğal bitki örtüsünün gür ve örtülülük oranının yüksek olması (%71), yüzey erozyonunun etkisini ciddi oranda azaltmaktadır (Tuncer ve Aydoğdu 2022). Dodurga sınırları içinde ormanların kapladığı alan yaklaşık olarak 3650 hektarlık bir alandır (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü 2023). Dodurga ve çevresi pek çok endemik bitkiyi de barındırır (Şekil 4.15).

Avrupa Komisyonu, 1980'li yıllarda Avrupa'nın arazi örtüsünün belirlenmesi, biyotopunun belirlenmesi ve hava kalitesinin belirlenmesi ve tüm bunların haritalandırılması amacıyla CORINE (Çevre Hakkında Bilgi Koordinasyonu) programı başlatmış ve 1990 yılında ilk CORINE Arazi Örtüsü veri seti üretilmiştir. Bu veri seti kullanılarak Dodurga'nın arazi örtüsü incelenmiş, buna göre orman türü dağılımı (Şekil 4.12), orman yoğunluğu dağılımı (Şekil 4.13), küçük odunsu bitki dağılımı (Şekil 4.14) belirlenmiştir.

CORINE veri seti kullanılarak Dodurga'da bulunan yerleşimler ele alındığında; Kızılca yerleşiminin güneyinde iğne yapraklı, batı ve kuzeybatısında ise geniş yapraklı ve iğne yapraklı orman topluluklarının her ikisi de bulundurduğu, yoğunluğunun %30 ile %40 arasında değişkenlik gösterdiği; Hisar yerleşiminin batı ve güneybatısında iğne yapraklı orman topluluğunun daha fazla olduğu ve %60 ile %70 yoğunlukta görüldüğü; Seki yerleşiminin batısında iğne yapraklı orman toplulukları fazla iken, doğusunda ise geniş yapraklı orman topluluklarının fazla olduğu ve her iki topluluğun da yoğunluklarının %30 ile % 50 arasında değişkenlik gösterdiği, aynı zamanda burada küçük odunsu bitki topluluklarının da olduğu; Gözlükuyu ve Ada yerleşimlerinin orman topluluğu bakımından fakir yerleşimlerden olduğu, bu yerleşimlerde bulunan kısıtlı

orman varlığının yoğunluğunun %20 ile %40 arasında değişkenlik gösterdiği, küçük odunsu bitkilerin ise burada daha yoğun görüldüğü; Sakızlı ve Bel yerleşimlerinde ise, orman toplulukları yerleşimlerin batı yönünde denize bakan yamaçlarda iğne yapraklı ve geniş yapraklı orman toplulukları olarak görüldüğü ve %30 ile %60 arasında bir yoğunluk gösterdiği, aynı zamanda burada küçük odunsu bitki topluluklarının da bulunduğu görülmektedir (CORINE 2023).

Şekil 4.12. Dodurga ve yakın çevresi orman türü dağılımı (CORINE 2023)

Şekil 4.13. Dodurga ve çevresi orman yoğunluğu dağılımı (CORINE 2023)

Şekil 4.14. Dodurga ve çevresi küçük odunsu bitki dağılımı (CORINE 2023)

Şekil 4.15. Dodurga'nın doğal özelliklerine dair görseller

Ayrıca bu alan nesli küresel ölçekte tehlike altında olan kelebekler, kuşlar, sürüngenler ve deniz canlıları gibi pek çok canlı türü için de çok önemli bir yaşam alanıdır (Doğa Derneği 2006). Bunlardan bazılarına örnek vermek gerekirse, kıyılar nesli küresel ölçekte tehlike altında olan Akdeniz Fokunun (*Monachus monachus*) ve deniz kaplumbağalarının yaşam alanlarındandır. Ayrıca yine nesli küresel ölçekte tehlike altında olan engerek türü *Montivipera xanthina* burada yaşamaktadır. Bunun yanı sıra kayalıklarında kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*) ve puhu (*Bubo bubo*) üremektedir (Doğa Derneği 2015).

4.2. Çalışma Alanının Sosyoekonomik Özellikleri

4.2.1. Nüfusu

Dodurga'nın varlığına ve nüfus bilgilerine ilk kez II. Beyazıt dönemi (1481-1512) kayıtlarında rastlanmaktadır. Bu yıllar arasındaki kayıtlarda 121 ve 183 haneden oluştuğuna dair bilgiler yer almaktadır (Halaçoğlu 2011, Eroğlu 2015). Her hanenin o dönemlerde ortalama 5 kişiden oluştuğu düşünülürse nüfusunun bu dönemde 1000 kişiye yakın olduğu söylenebilir. Dodurga muhtarı ile gerçekleşen yüz yüze görüşmelerde elde edinilen bilgilere göre erken Cumhuriyet'in ilk dönemler olan 1930'lu yıllarda ise Dodurga nüfusu 2000 kişiden fazladır. 1970 yılında gerçekleşen nüfus sayımında 893 nüfusa sahip olan yerleşim, Türkiye'de sanayileşmenin artması ve kırsaldan kentlere göçün teşviki ile 2000 yılına kadar 512 kişiye kadar düşmüştür. 2000 yılından sonraki süreçte özellikle 2013, 2018 ve 2023 yıllarındaki seçim dönemlerinde bir miktar artış gözlemlenen Dodurga'ya kayıtlı nüfusun 400-500 arasında değişkenlik gösterdiği söylenebilir. Dodurga nüfusu 2023 yılında ise 494 kişi görünmektedir (Çizelge 4.4).

Dodurga'nın resmi nüfus verileri incelendiğinde 1970 yılı nüfus sayımından günümüze nüfusunu büyük oranda kaybetmiş olduğu görülür. Nüfusu düzenli olarak azalış gösteren yerleşimde 2013, 2018 ve 2023 yılındaki kısmi artışlar dikkat çekicidir (Çizelge 4.4). Dodurga'nın nüfus verileri ile alan araştırmaları sırasındaki gözlemlerdeki nüfus sayısı arasında tutarsızlık bulunmaktadır. 2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında yılın tüm mevsimlerde gerçekleşen düzenli alan araştırmalarında Dodurga'ya bağlı yerleşimlerde ilkbahar, sonbahar ve kış aylarında insan sayısının oldukça az olduğu ve neredeyse tamamının yaşlılardan oluştuğu, yalnızca yaz aylarında ve bayram tatilleri gibi tatil dönemlerinde kısa süreli olarak yerleşimdeki insan sayısının bir miktar arttığı gözlenmiştir. Dodurga muhtarı Rasıh Mete (56) ile yapılan yüz yüze görüşmelerde, nüfusun olduğundan daha yüksek görünme nedeninin özellikle yerel seçim dönemlerinde (2013, 2018, 2023 yılları) ikamet yerini baba ocağı olarak gördükleri büyüklerinin evlerine alan ancak farklı yerlerde yaşayan Dodurgalılardan kaynaklandığı, Dodurga'ya bağlı yerleşimlerin (Kızılca, Ada, Gözlükuyu, Seki, Hisar, Sakızlı, Bel) toplam nüfusunun yaklaşık 100 kişiden oluştuğu, bu kişilerin ise neredeyse tamamının 50 yaş ve üzerindeki kişilerden oluştuğu belirtilmiştir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Dodurga'da yaşamını sürdürmeye devam eden halk

Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilen tarım politikaları ve desteklerine rağmen, sahip olduğu kısıtlı tarım alanları, engebeli arazileri ve su sıkıntıları nedeniyle Dodurga halkının bu desteklerden yeterince faydalanamadığı görülmektedir. Bu durum zamanla tarım yapabilecekleri Fethiye, Kumluova ve Karadere gibi yakın yerleşimlere göç etmelerine yol açmıştır. Bunun yanı sıra Dodurga'nın deniz turizminin gelişmiş olduğu Ölüdeniz ve Fethiye'ye olan yakınlığı da tarım ile uğraşmak istemeyen genç nüfusun bu bölgelere göçünü hızlandıran başka bir faktördür. Yüz yüze gerçekleşen görüşmelerde Dodurga'nın nüfus kaybetmesinde çağdaş yaşam koşullarına erişmede yaşanan sıkıntıların oldukça etkili olduğu öğrenilmiştir.

2023 yılı nüfus verilerinin yaşlara göre dağılımı incelendiğinde ise toplam nüfusun genç nüfusa oranı yaklaşık %23, orta yaş nüfusa oranı yaklaşık %45, yaşlı nüfusa oranı ise yaklaşık %31 olduğu görülmekte, orta yaş ve 65 yaş üstü nüfusun, genç nüfusa göre fazlalığı dikkat çekmektedir. Dodurga'da 2023 yılında kadınlar nüfusun %50,2'sini oluştururken, erkekler ise %49,8'ini oluşturmaktadır (Çizelge 4.5, Çizelge 4.6).

Çizelge 4.4. Dodurga Mahallesi yıllara göre nüfus grafiği (TÜİK 2024)

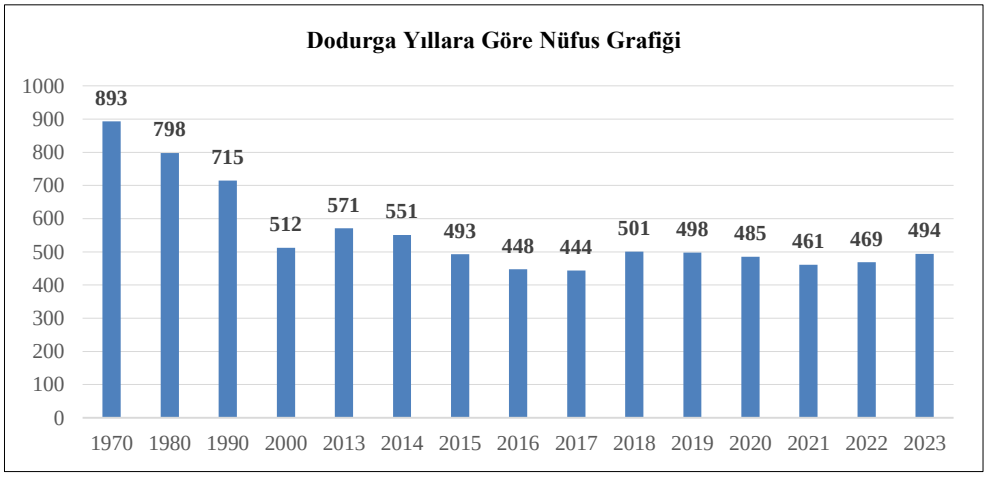

Çizelge 4.5. Dodurga Mahallesi 2023 yılı yaşlara göre nüfus tablosu (TÜİK 2024)

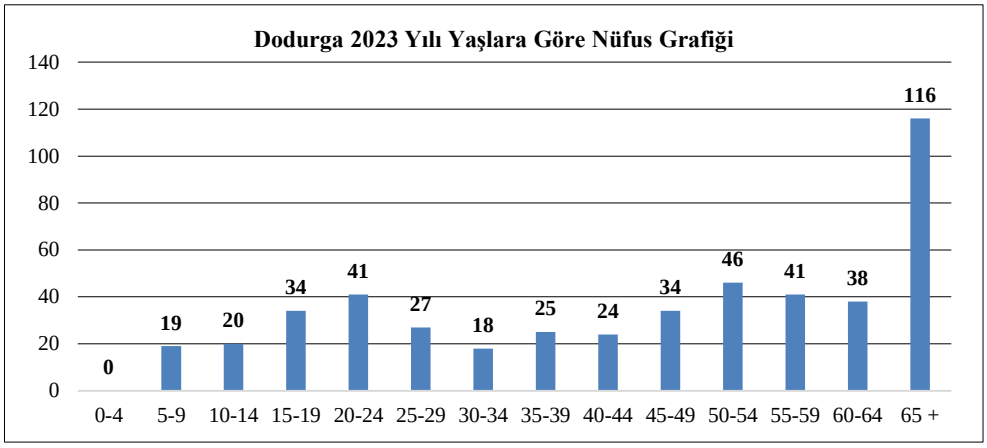

Çizelge 4.6. 2023 yılı cinsiyete göre nüfus dağılımı grafiği (TÜİK 2024)

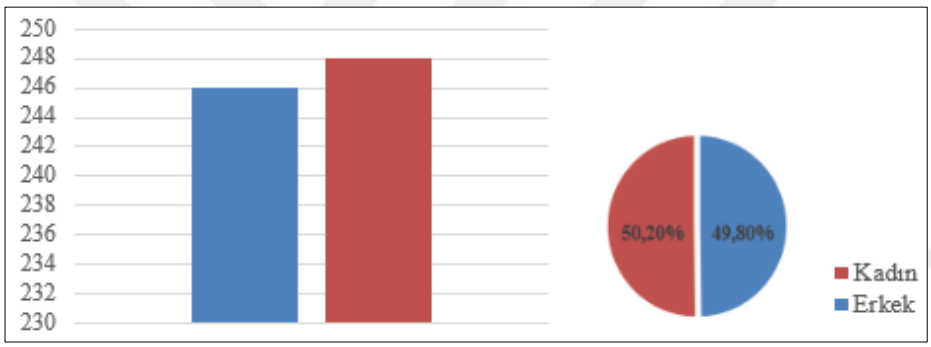

4.2.2. Eğitim durumu

Eğitim verileri incelendiğinde nüfusun yaklaşık %3'ünün okuma-yazma bilmediği, okula gitmeden okuma yazma öğrenen ve ilkokul mezunu olan nüfusun yaklaşık %57 olduğu görülmektedir. Ortaokul mezunu ve ilköğretim mezunları ise nüfusun yaklaşık %21'ini, lise mezunları yaklaşık %9'unu oluşturmaktadır. Ön lisans ve lisans mezunu nüfus ise yaklaşık %3 civarındadır. Lisans sonrasında yüksek lisans ve doktora eğitimi almış kimse bulunmamaktadır. Nüfusun yaklaşık %7'sinin ise eğitim durumu hakkında bilgi bulunmamaktadır (Çizelge 4.7).

Dodurga'da eğitim seviyesinin mevcut durumu da yapılacak çalışmalar için önemli bir faktördür. Halkın büyük bölümünün temel eğitimi almış olduğu ancak uzmanlaşmanın görülmediği Dodurga'da yaş ortalamasının yüksek olması da eğitim seviyesinin düşük olmasında bir faktör olabilir. Ancak kayıtlı nüfus verilerinin aksine halkın büyük bölümünün eğitim olanakları yönünden kısıtlı olmayan başka il ve ilçelerde yaşamını sürdürdüğü düşünülürse Dodurga halkının eğitim bilincinin desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Çizelge 4.7. Dodurga Mahallesi 2022 yılı eğitim durumu grafiği (TÜİK 2023)

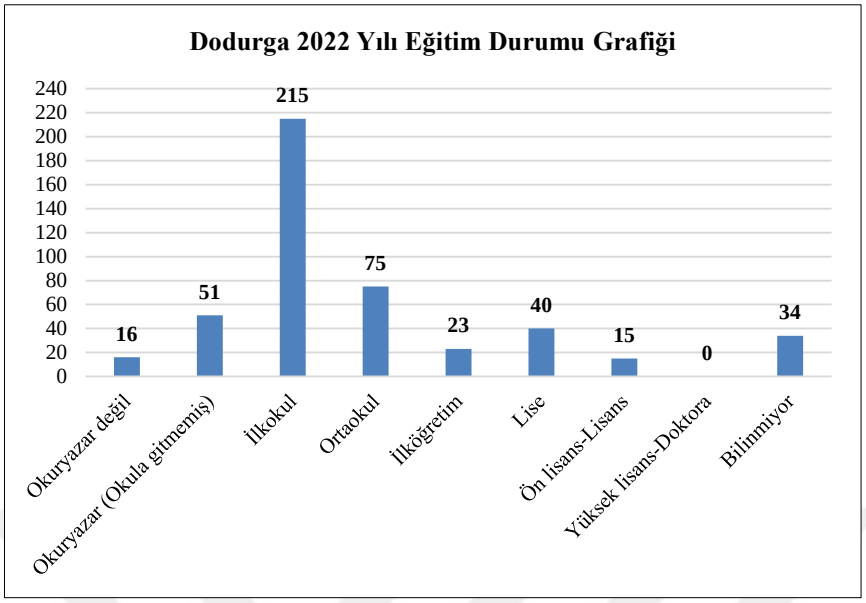

4.2.3. Ekonomik durumu

Geçmişte yoğun şekilde zeytincilik yapan, kısıtlı tarım alanlarında tarım, hayvancılık ve arıcılıkla uğraşan halk, günümüzde bu işleri yapabilecek genç insan gücü bulamamaktadır. Yalnızca birkaç kişinin arıcılığa devam ettiği, birkaç ailenin ise kendi aile besinini karşılayabileceği kadar koyun, inek, keçi, tavuk gibi hayvanlar yetiştirdiği görülmektedir. Zeytincilik ise günümüzde nüfus azlığından dolayı kısıtlı şekilde gerçekleşmektedir. Gerçekleşen görüşmelerde zeytin toplama dönemlerinde zeytinliği olan Dodurgalıların yaşadığı yerlerden gelip birkaç gün içinde toplayıp geri döndükleri öğrenilmiştir (Şekil 4.17).

Likya Kültür Rotası çalışmalarının başladığı süreçte ve sonrasında bazı ailelerin konutlarında ev pansiyonculuğu yapması sayesinde gelen turistlerin konaklama ihtiyaçları karşılanırken aynı zamanda ev pansiyonculuğu yapan kısıtlı sayıda ailenin bundan gelir sağlaması da mümkün olmuştur.

Tüm bunlara rağmen Dodurga'da yaşayanların pek çoğu geçimini daha çok emekli aylığı, yaşlılık aylığı, dul aylığı gibi gelirler ile sürdürmektedir.

Şekil 4.17. Dodurga'da kısıtlı ekonomik faaliyetlere dair görseller

4.3. Çalışma Alanının Yasal Durumu

2012 yılında "6360 sayılı Büyükşehir Kanunu" ile Muğla büyükşehir olmuş, Muğla'ya bağlı olan köyler köy tüzel kişiliğinden çıkarılmış ve mahalle statüsüne geçmiştir. Kırsal karakter özelliklerini koruyan ve kentsel faaliyetlerin görülmediği bir yerleşim olan Dodurga da bu köylerden biridir. Kırsal karakterini devam ettiren köylerin mahalle statüsüne geçmesi ise beraberinde pek çok sıkıntıyı getirmiştir. Bu nedenle "7254 sayılı Kanun" ile "mahalleye dönüşen köy ve beldelerin kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan" olarak belirlenmesi gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen arşiv çalışmalarında 2022 yılında Seydikemer Belediyesi Meclisi'nin almış olduğu karar ile Dodurga kırsal mahalle statüsüne geçmiştir. Bu karar ile kırsal mahallelere ekonomik açıdan ayrıcalık tanınması ve yaşanan idari sorunların bir nebze giderilmesi hedeflenmiştir.

Dodurga'nın, Aydın-Muğla-Denizli 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'ndaki konumu incelendiğinde önemli doğa alanı içerisinde yer aldığı görülmektedir (Şekil 4.18). Önemli doğa alanları, "*canlı türlerinin sağlıklı topluluklar oluşturmaları ve yaşam döngülerini devam ettirmek için tüm coğrafyaların doğal özelliklerini bozulmadan saklanması gereken özel öneme sahip coğrafyalar"* (Eken vd. 2006) olarak tanımlamaktadır. Önemli doğa alanları kavramı ilk olarak 2004 yılında tanımlanmış, sonrasında 2016 yılında Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (*The International Union for Conservation of Nature*) tarafından "tehlike altındaki biyolojik çeşitlilik, dar yayılışlı biyolojik çeşitlilik, ekolojik bütünlük, biyolojik süreçler ve sayısal analizler aracılığıyla eşsizlik, benzersizlik" ana kriterleri ve bunların alt kriterlerine göre belirtilmiştir. Uluslararası öneme sahip olan bu alanlar, canlı türleri ve doğal kaynakları ile bütün olarak korunması gereken özel alanlardır (Anonim 9). Bunun yanı sıra Dodurga topraklarının önemli bir bölümünün orman alanı olduğu, yerleşimlerin bulunduğu yerlere yakın konumlarda ise tarım arazilerinin olduğu görülmektedir. Orman alanları "6831 sayılı Orman Kanunu" hükümleri kapsamında (T.C. Resmi Gazete 1956), tarım alanları ise "5488 sayılı Tarım Kanunu" hükümleri kapsamında (T.C. Resmi Gazete 2006) ele alınmaktadır. Bu alanlarda adı geçen kanunların hükümleri uygulanmaktadır.

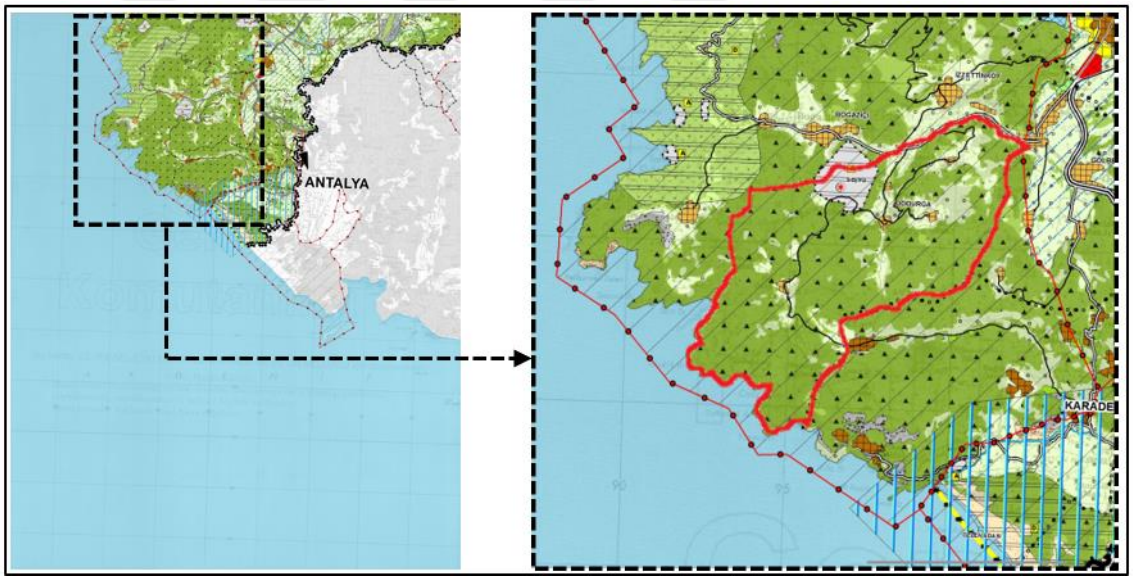

Şekil 4.18. Aydın-Muğla-Denizli Çevre Düzeni Planı P22 paftası üzerinde Dodurga'nın konumu (Çalışma alanı sınırları harita üzerine yazar tarafından işlenmiştir)

Türkiye'de ister kentsel isterse kırsal olsun tüm yerleşim alanlarında planlama ve yapılaşma süreçlerinde temel alınan ilke ve esaslar, 3194 sayılı "İmar Kanunu" kapsamında belirlenmektedir (T.C. Resmi Gazete 1985). Ancak deniz, göl ve akarsu kıyılarında planlama ve yapılaşma süreçlerine ilişkin uygulamalar 3621 sayılı "Kıyı Kanunu" kapsamında ele alınmaktadır (T.C. Resmi Gazete 1990). Aydın-Muğla İlleri 1/50000 ölçekli Bütünleşik Kıyı Alanları Planı incelendiğinde Dodurga, Fethiye-Seydikemer Bölgesi, Babadağ alt bölgesi içinde konumlanır (Şekil 4.19). Babadağ alt

bölgesinde kısmi turizm alanları bulunsa da alanın büyük çoğunluğu korunan alanlardan, ormanlardan ve tarım arazilerinden oluşmaktadır. Bu bölgedeki kıyı yapısının dik olduğu ve az miktarda kıyının kumsala sahip olduğu söylenebilir. Dodurga'nın Sakız ve Bel yerleşimleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı'nda çalışma alanı içinde olup, Hisar, Gözlükuyu, Ada, Seki ve Kızılca yerleşimleri ise etkileşimli alan içerisinde görülmektedir. Kıyıları 2. öncelikli bölge olarak belirlenmiş olduğu gibi planda deniz kaplumbağası yaşam alanı olduğu görülmektedir. Deniz kaplumbağaları nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olduğundan Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası 1976 tarihli Barselona Sözleşmesi (Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması) ve 1979 tarihli Bern Sözleşmesi (Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Alanlarının Korunması) kapsamında "1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu" (T.C. Resmi Gazete 1971) ve "4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu" (T.C. Resmi Gazete 2003) ile koruma altındadır.

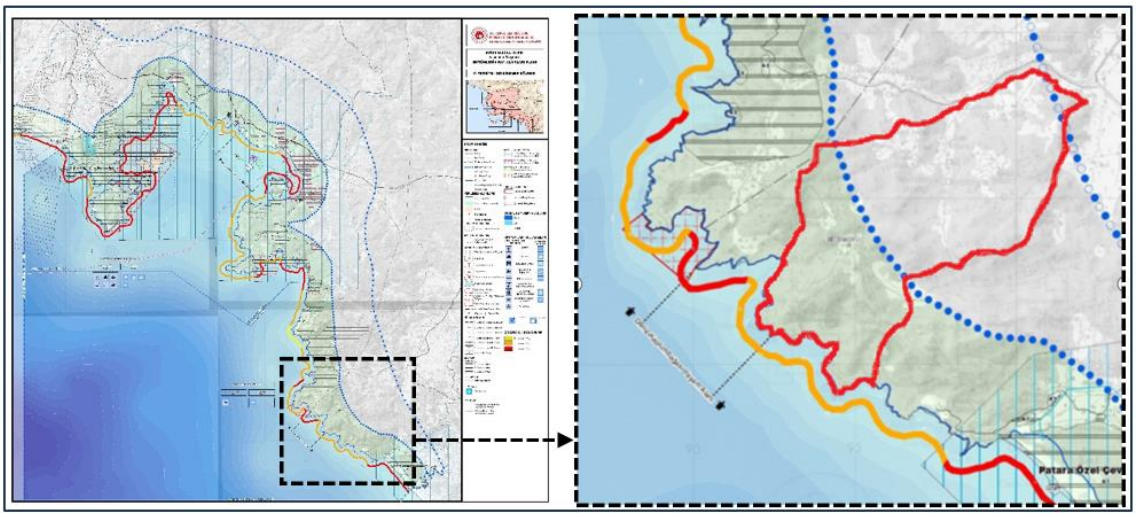

Şekil 4.19. Aydın-Muğla İlleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı Fethiye-Seydikemer Bölgesi paftası üzerinde Dodurga'nın konumu (Çalışma alanı sınırları harita üzerine yazar tarafından işlenmiştir)

Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli nazım imar planında ise Dodurga'nın güneydoğusu özel çevre koruma bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 4.20). Özel çevre koruma bölgeleri *"Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi"* amacıyla belirlenen bölgelerdir (T.C. Resmi Gazete 2012). *"Bu bölgelere ilişkin plan ve projelerde; 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar kanununun 9 uncu maddesi, 4.4.1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı kanununun plan onama yetkisini düzenleyen hükümleri, 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 8 inci maddesinin tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunların korunma alanlarının tespit ve tescili dışında kalan yetkileri düzenleyen hükümleri ile aynı Kanunun 17'nci maddesinin (a) bendi hükümleri uygulanmaz"* (T.C. Resmi Gazete 2012).

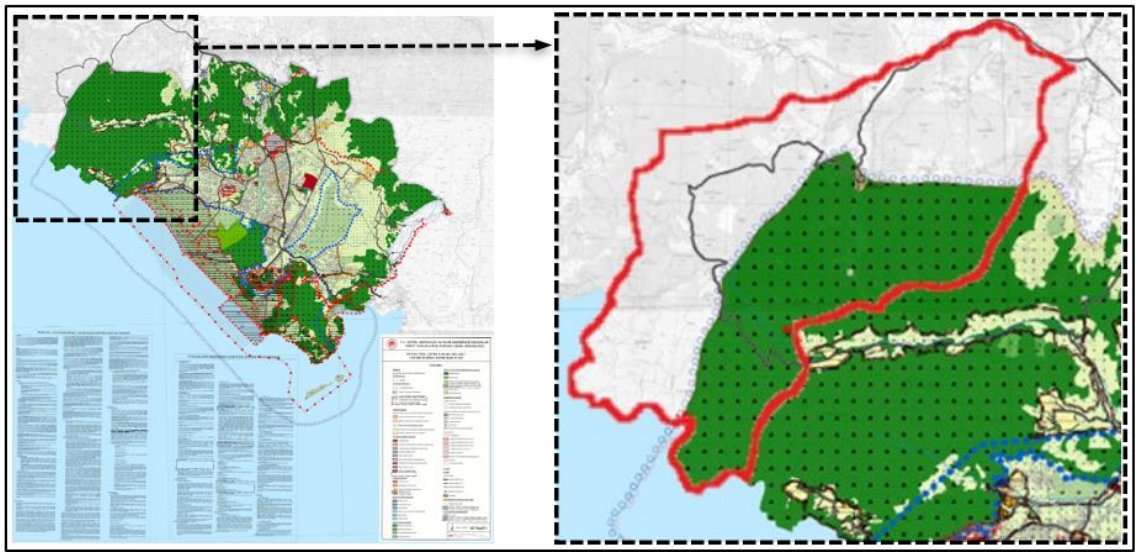

Şekil 4.20. Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Planı üzerinde Dodurga'nın konumu (Çalışma alanı sınırları harita üzerine yazar tarafından işlenmiştir)

Dodurga sahip olduğu arkeolojik mirasıyla da çeşitli yasa, yönetmelik ve kararlara tabiidir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 658 numaralı ilke kararı ile "Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları" belirlenmiştir. Karar ile arkeolojik sitlerin tanımı "insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır" şeklinde yapılmış ve arkeolojik sitler üçe ayrılmıştır. Buna göre; I. derece arkeolojik sit alanları, "korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarını" tanımlamaktadır. "Bu alanlarda kesinlikle yapılaşma izni ve bilimsel amaçlı kazılar dışında kazı izni verilmemektedir. Ancak zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı çalışmalarında, ören yerlerinin çevresel düzenlemelerinde, kamu düzeni ve güvenliğinin bozulduğu durumlarda ve doğal afet durumlarında koruma bölge kurulu onayları alınarak çeşitli düzenlemeler yapılabilmektedir. Bunun yanı sıra bu alanlarda yeni tarımsal alanların açılması veya maden ocaklarının açılması yasaktır. Mevcut olan sınırlı tarımsal faaliyetler koruma kurullarınca uygun görülmesi durumunda gerçekleştirilebilir" şeklinde belirtilmektedir. II. derece arkeolojik sit alanları ise "korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanları" olarak tanımlanmış, "bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemesi, ancak; günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceği, bunun dışında I. derece arkeolojik sit koruma ve kullanma koşulları maddelerinin geçerli olduğu" belirtilmiştir. III. Derece arkeolojik sit alanları ise, "koruma ve kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlar" olarak tanımlanmış ve uygulanabilecek maddeler ilke kararları ile belirlenmiştir (Anonim 10). 2012 tarihinde yürürlüğe giren ve günümüzde yürürlükte olan "Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının ve sitlerin tespit ve tescili hakkında yönetmelik" ile arkeolojik sit tescili ve sit derecelendirilmesi I. ve II. Derece arkeolojik sitler için kalıntıların yoğunluğuna ve belirginlik seviyesine, III. Derece arkeolojik sitlerin

tespitinde ise buluntunun ender rastlanması veya alanın potansiyel taşımasına göre değerlendirilmektedir.

Dodurga sınırları içinde günümüzde Hisar yerleşimi ile iç içe geçmiş olan Sidyma Antik Kenti'nin Hisar'ın üzerine kurulduğu kırsal yapıların arkeolojik kalıntılar üzerinde bulunduğu alan II. derece arkeolojik sit alanı, yerleşim alanı içinde ve yakın çevresinde üzerinde kırsal yapıların bulunmadığı ancak kalıntıların bulunduğu diğer alanlar I. Derece arkeolojik sit alanı, bu alanlar dışında Dodurga Hisar'ın yerleşim dokusu dışında bölgenin kuzeydoğusunda ve güneybatısında bulunan alanlar ise III. derece arkeolojik sit alanı olarak Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.11.1982 gün ve A-4020 sayılı kararı ve İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.03.1996 tarih ve 5620 sayılı kararı doğrultusunda tescil edilmiştir (Şekil 4.21).

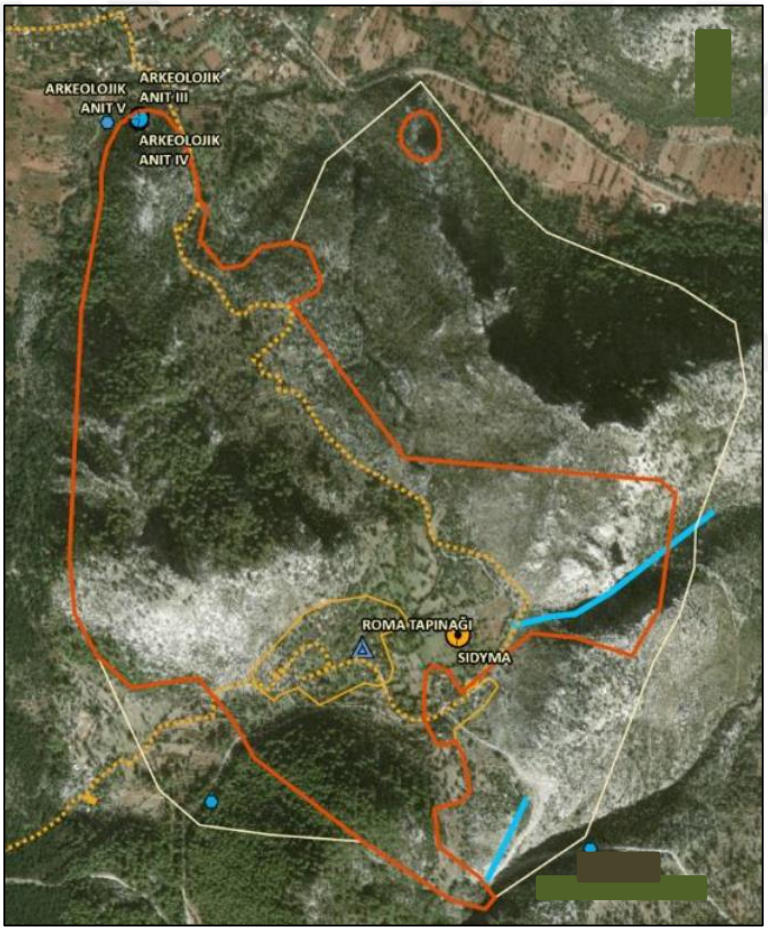

Şekil 4.21. Sidyma Antik Kenti sit alanlarının ortofoto görüntüleri üzerinde durumu (Tekin Bellibaş 2022)

4.4. Çalışma Alanının Kültürel Değerleri

4.4.1. Tarihi

Dodurga günümüzde irili ufaklı yedi yerleşim birimine sahiptir. Yerleşimin tarihte Sidyma olan ismi, Asar ve sonra Hisar olmuştur. Hisar günümüzde Dodurga'nın kırsal yerleşimlerinden biridir. Yerleşim resmi olarak Hisar olmasına rağmen, halk günümüzde de daha çok Asar ve Sidyma isimlerini kullanmaktadır.

Sidyma, Likya kentlerinden biridir. Sidyma, Likya'nın batısında yer almakta, Xanthos'un kuş uçumu 14 kilometre batısında bulunmaktadır. Telmessos'a ise kuş uçumu uzaklığı yaklaşık 24 kilometredir. Antik kent günümüzde Seydikemer'in Dodurga mahallesinde Hisar yerleşiminde bir havza üzerine kurulmuş olup, kuzey, güney ve batı yönlerinde yüksek tepeler ile çevrilidir.

Xanthos (Ksantos) Vadisi Homoros'un İlyada Destanı'nda Troya Savaşları'na katılan Likya ordusunun anavatanı olarak belirtilmektedir. Likya kentlerinden olan Tlos, Pınara, Letoon, Sidyma, Araxa ve Oionanda, Xanthos Vadisi'ni çevrelemektedir (Korkut 2015). Likya uygarlığı günümüzde Teke yarımadası olarak adlandırılan Antalya'nın batısı, Muğla'nın güneydoğusu, Denizli ve Burdur'un ise güneyinde kalan bölgededir. Geçmişte Karya, Pamfilya, Pisidya ve Frigya uygarlıkları ile komşudur. Bölge pek çok antik kenti barındırmaktadır (Şekil 4.22).

Sidyma'nın tarihi M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmiş Alexander Cornelius Polyhistor'un ve sonrasında Gaius Plinius Secundus (Yaşlı Pliny), Bizanslı Stephanos, Synecdemus ve Notitiae Episcopatuum kaleme aldığı eserlerden (Dardaine ve Frézouls 1985; Çevik 2021), M.Ö. 167 ve M.Ö. 84 ile 81 yılları arasında basılan Likya sikkelerinden (Dardaine ve Frézouls 1985) ve günümüzde yerleşimde bulunan yazıtlardan öğrenilmektedir. Sidyma'ya ait en eski belge M.Ö. 425 yılına ait olup kentin Delos Birliği içinde olduğunu belirtmektedir (Çevik 2021). M.Ö. 334 yılında ise Xanthos (Ksantos) bölgesine gelen Büyük İskender tarafından Sidyma'da dahil olmak üzere tüm Likya ele geçirilmiştir. M.Ö. 169 yılında ise Likya Birliği kurulmuş, Sidyma 23 kurucu şehirden biri olmuş, Sidyma'ya kendi parasını basma yetkisi verilmiştir (Çevik 2021).

M.S. 2. yüzyıla tarihlenmiş olan bir yazıtta ise Xanthos (Ksantos) Vadisi kentleri arasındaki akrabalıktan bahsetmektedir. Buna göre Tremiles ve Ogyges'in kızı Praksidike'nin üç oğlu bulunmaktadır. Bu oğullarından Tloos ve Pinalos kendi isimleri ile Tlos ve Pınara isimli kentleri kurmuş, diğer oğul olan Kragos'un ismi ise Xanthos (Ksantos) Vadisi'ni kuşatan dağların genel bir adlandırması olarak kullanılmıştır. Sidyma'nın ise Kragos kızı Khelidon ile Tloos'un oğulları olan Sidymos tarafından kurulduğu belirtilmektedir (Takmer 2010).

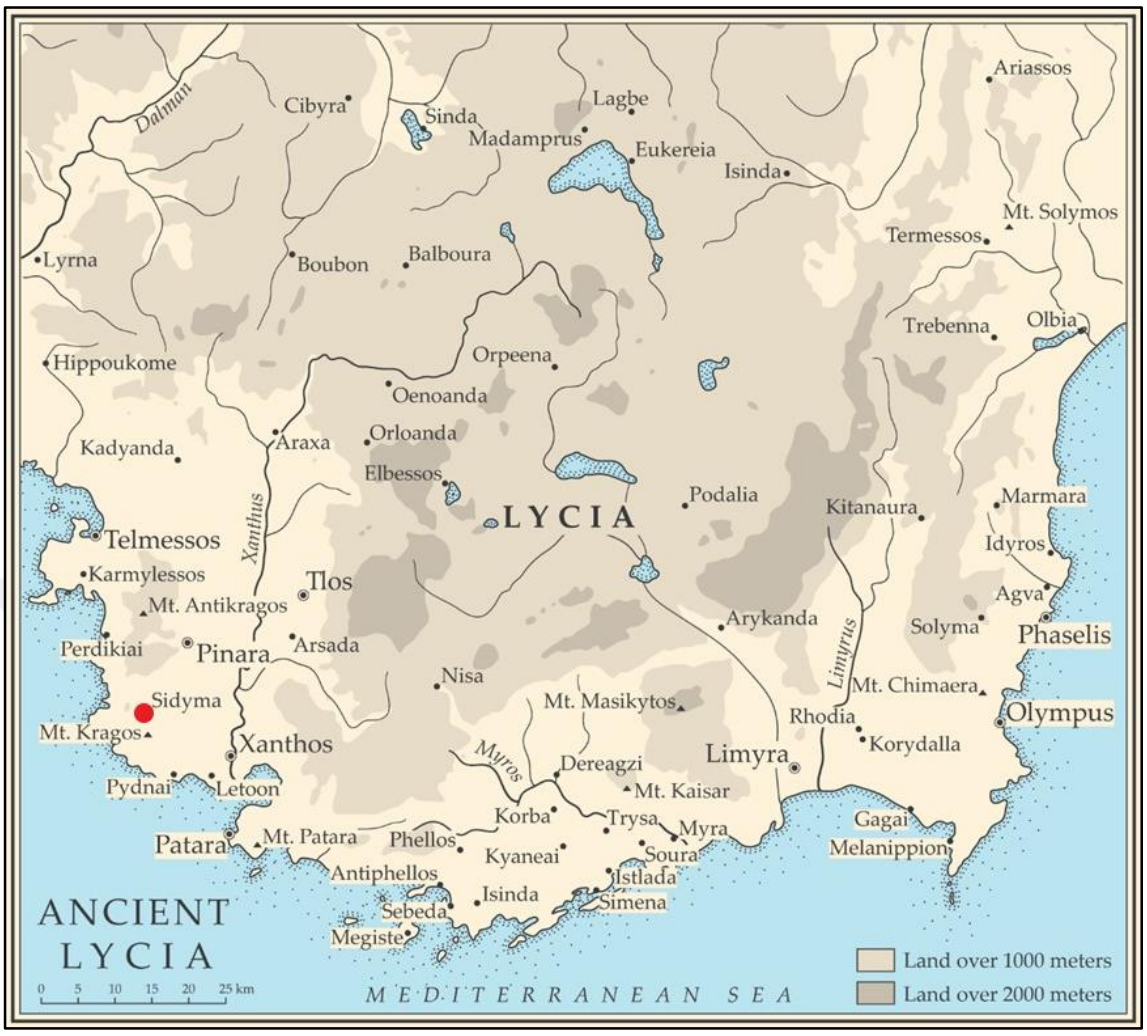

Şekil 4.22. Sidyma'nın Likya Bölgesi'ndeki konumu (Anonymous 45)

Sidyma'da yoğun bitki örtüsü ve günümüzde üzerinde bulunan Hisar yerleşimi nedeniyle resmi bir kazı yapılmadığından kuruluş tarihi ile ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Sidyma'daki bazı yapılar Likya dönemine, bir kilise ise Bizans dönemine işaret etmektedir. Ancak Sidyma'nın toprak üzerinde görünen eserlerinden pek çoğu Roma dönemine tarihlenir ve kent Roma döneminde gelişim göstererek önemini artırmıştır. Günümüze ulaşabilen Artemis Tapınağı, küçük bir tiyatro, hamam, kilise, stoa ve antik mezarlar kentin Likya döneminde kurulduğuna dair bilgiler verse de kuruluş tarihi ile ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır (Anonim13). Bu kent ilk olarak İngiliz ve Avusturya araştırmalarında dikkat çekmeye başlamıştır (Fellows 1841, Spratt ve Forbes 1847, Benndorf ve Niemann 1884, Dardaine ve Frézouls 1985).

Çizelge 4.8. Fethiye-Seydikemer bölgesi kronolojik olayları (Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası 2020)

ZAMAN	OLAY
MÖ 3000-MÖ 2000	İlk Tunç Çağı tahmini ilk yerleşimler
MÖ 14. yy.	Bölgenin Hititlerin egemenliğinin altına girmesi
MÖ 1296	Kadeş Savaşı Likyalıların Hititlilerin müttefiki olarak savaşa katılımı
MÖ 546 -MÖ 533	Perslerin işgali
MÖ 5. yy.	Telebehi olarak Fethiye'nin eski isminin yazılı kanıtları bulundu
MÖ 5. yy.	Delos birliğine katıldı
MÖ 362	Perslere karşı isyanlar başladı ve Likya Birliği'ne katıldı
MÖ 334	Telmessos Büyük İskender'in egemenliği altına girdi
MÖ 333	Mısır kralı Ptolemaios egemenliğine girmesi
MÖ 4. yy.	Yunan kültürünün egemen olması
MÖ 3. yy.	Büyük depremler
MÖ 2. yy.	Büyük deprem
MÖ 189-133	Bergama Krallığı Dönemi
43	Roma eyaleti olarak Likya
155	Telmessos - Rodos depremi
2. yy.	Büyük depremler
528	Telmessos depremi
6. yy.-8. yy.	200 yıl süren veba salgını
8. yy.	Kentin ismi Anastasiupolis olarak değişti
806-862	Abbasi hakimiyeti
9. yy.	Kentin ismine Makri denmeye başlandı
11. yy. sonu	Selçuklu Boyları'nın bölgeye yerleşmeye başlaması
1261	Moğol istilası
1284	Menteşe Beyliği Yönetimi'ne girildi.
13. yy.	Kentin ismi Meğri olarak anılmaya başlandı
1390	Osmanlı Devleti'ne katılması
1402	Menteşe Beyliği Egemenliği'nin tekrar kurulması
1473	Venedik'in Meğri'yi alması ve şehri yakıp yıkması
28 Şubat 1851	Meğri-Muğla-Rodos depremi
13 Kasım 1856	Meğri depremi
2 Ekim 1864	Yer sarsıntıları
1864	Meğri'nin kaza olması
1874	Meğri de belediye teşkilatının kurulması
Mayıs 1897	Yer sarsıntıları
11 Mayıs 1919	İtalyan işgali başlaması
21 Haziran 1920	İtalyan işgali bitişi
1924	Meğri ilçesinin ismi Fethiye olarak değişti
22 Şubat 1935	Mustafa Kemal Atatürk'ün Fethiye'yi ziyareti
24 Nisan 1957	Fethiye depremi
10 Haziran 2012	Fethiye depremi
2 Eylül 2013	Seydikemer'in ilçe olması
30 Mart 2014	Muğla'nın büyükşehir olması

Dodurga çevresindeki diğer yerleşimler ile sonraki dönemlerde farklı yönetimlerin himayesinde bulunmuştur. Bölgenin Türk yerleşimlerinden biri haline gelmesi ise tarihi kaynaklara göre 1204 yılıdır (Halaçoğlu 2011). Develer ve atlar ile

yürüyerek Orta Asya'dan gelen bu Türk topluluklarına "yörük" adı verilmektedir. Yörük; yürümek, yörümek, kelimesinden türetilmiştir. Yörük, "yürüyen", "göçen", "göçebe" veya "yarı göçebe" olarak yaşayan insan anlamına gelmektedir (Anonim 12).

Yörükler geniş yaylalara, su kaynaklarına ve uygun iklim koşullarına sahip, tarihi belgelerde ve yörede Beşkaza adı verilen, günümüz Seydikemer ve Fethiye bölgesine yerleşmişlerdir. Kısa sürede bu bölgeyi sahiplenen yörükler nedeniyle bölgenin eski sahipleri olan Rumlar ve Likyalıların büyük bir kısmının bölgeden göç ettiği bilinmektedir. Yörükler çeşitli sebeplerle yerleştikleri yerlere genellikle kendi boylarının adını vermiş ve bu isimler günümüze dek ulaşmıştır. Yörüklerde bir gelenek halini alan bu duruma Seydikemer'de de rastlanmaktadır. Şekil 4.23'te görüldüğü üzere Kınık, Dodurga, Döğer gibi köyler boyların adlarını taşımaktadır (Eroğlu 2015). Dodurga ismiyle köye dair ilk kayıt ise II. Beyazıt dönemine (1481-1512 yılları arası) aittir (Halaçoğlu 2011).

REŞİDÜDDİN'E GÖRE OĞUZ BOYLARI

		BOYUN ADI	ANLAMI	ET PAYI	ONKUNU	DAMGASI	
BOZ-OKLAR	GÜN-HAN	Kayı, قايي	Sağlam	Sağ karı yağrın	Şâhin		1
		Bayat, بايات	Mutlu yiyeceği bol.	Sağ karı yağrın	Şâhin		2
		Alkaravlı, القراولی	Nereye varsa başarı gösterir.	Sağ karı yağrın	Şâhin	.....	3
		Kara-İvli, قرا ايولی	Kara otağı.	Sağ karı yağrın	Şâhin		4
	AY-HAN	Yazır, يازر	Çok ülkeye sahip.	Aşığlu	Kartal		5
		Döger, دوكر	Toplanmak için.	Aşığlu	Kartal		6
		Dodurga, دودورغا	Ülke almak ve yönetmek	Aşığlu	Kartal		7
		Yaparlı,	.....	Aşığlu	Kartal		8
	YILDIZ-HAN	Avşar, اوشر	Çevik ve avı seven	Sağ Umaca	Tavşancıl		9
		Kızık,[3] قزيق	Güçlü, düzene sokmada ciddi.	Sağ Umaca	Tavşancıl		10
		Beg-Dili, بيك دلی	Uluların sözleri gibi değerli	Sağ Umaca	Tavşancıl		11
		Karkın, قارقين	Çok ve doyuran aş.	Sağ Umaca	Tavşancıl		12
ÜÇ-OKLAR	GÖK-HAN	Bayındır, بايندر	Daima yiyecekte dolu olan yer.	Sol karı yağrın	Sunkur		13
		Beçene,[4] بجنه	İyi çalışır.	Sol karı yağrın	Sunkur		14
		Çavuldur, جاولدور	Şereflî, ünü yaygın	Sol karı yağrın	Sunkur		15
		Çepni, جپني	Nerede yağı görürse hemen savaşır	Sol karı yağrın	Sunkur		16
	DAĞ-HAN	Salur, سالور	Nereye varsa kılıç ve çamağı iş görür.	Ucuyla	Uc		17
		Eymür, ايمور	Son derece iyi ve zengin.	Ucuyla	Uc		18
		Ala-Yuntlu, الايونتلی	Hayvanları iyi.	Ucuyla	Uc		19
		Üregir, اوركر	Daima iyi ve düzen kurucu.	Ucuyla	Uc		20
	DENİZ-HAN	Yığdır,[5] ييكدير	İyilik, büyüklük, yiğitlik.	Aşığlu	Çakır		21
		Bügdüz, بكدز	Herkese tevâzu gösterir ve hizmet eder.	Aşığlu	Çakır		22
		Yıva, ييوا	Derecesi hepsinden üstün.	Aşığlu	Çakır		23
		Kınık, قينق	Nerede olsa değerlidir	Aşığlu	Çakır	[6]	24

Şekil 4.23. Reşiüddin'in Cami'üt-Tevarih'in eserinde yer alan Oğuz Boyları içinde yer alan Dodurga kolu (Eroğlu 2015)

Dodurga ismi, yerleşimdeki halkın atalarının Oğuzların Dodurga boyundan gelmesi ile ilişkilidir. Reşidüddin'in ele almış olduğu Cami'üt-Tevarih adlı eserde Oğuz Boyları içinde Dodurga, Bozokların Ayhan kolu içerisinde yer almaktadır. Eserde Dodurga'nın anlamı "ülke almak ve yönetmek" olarak tanımlamıştır (Şekil 4.23). Tarihi kayıtlarda boy adı taşıyan köylerin varlığı, nüfuslarının kalabalık oluşu ve bu köylerde 700-800 sene öncesine dair mezar taşlarının varlığı yörüklerin yerleşik hayata ilk kez Menteşe Beyliği döneminde geçtiğini düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Bölgede yerleşik hayata geçiş süreci 16. yüzyıl sonrasında hız kazanarak, 1970'lerde kalan son çadırların yerlerini, taş ve kerpiç evlere bırakmasıyla tamamlandığı düşünülmektedir (Eroğlu 2015).

4.4.2. Likya Kültür Rotası

Likya Yolu, yük hayvanları ile ticaretin yapıldığı ve nakliyenin sağlandığı Likya uygarlığının kentlerini birbirine bağlayan kültürel rotaya verilen isimdir. ICOMOS (2008) kültürel rota tanımını yaparken, *"Fiziksel olarak tanımlanmış ve belirli bir amaca hizmet etmek için kendine özgü dinamik ve tarihsel işlevleri olan; insanların etkileşimli hareketlerinin yanı sıra halklar, ülkeler, bölgeler veya kıtalar arasında önemli zaman diliminde gerçekleşen çok boyutlu, sürekli ve karşılıklı mal, fikir, bilgi ve değer alışverişinde kaynaklanan ve bunu yansıtan; hem somut hem de somut olmayan mirasın görülebildiği, ilgili kültürlerin zaman ve mekan içerisinde birbiri ile karşılıklı etkileşim yaşadığı; varlığıyla ilişkili tarihi bağları ve kültürel varlıkları dinamik bir sisteme entegre etmiş kara, su veya başka türden bir iletişim yolu"* ifadelerini kullanmıştır (ICOMOS 2008).

Antik dönemlerde yaşanan depremler sonrasında sahile yakın olan bazı Likya kentleri sular altında kalarak yok olurken, diğer kentler arasındaki bağlantı uzun yıllar yöre halkları tarafından bu yollardan sağlanmış ancak zaman içerisinde yolların kullanımı bırakılmış ve yer yer izleri silinmiştir. Türkiye'de yaşayan İngiliz araştırmacı Kate Clow'un 1992 yılında başlatmış olduğu 'Likya Kültür Rotası Projesi' ile bu yolların izi sürülerek yolların yeniden okunurluğunu ortaya konmuş ve 1999 yılında proje tamamlanarak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığı ile Türkiye'nin ilk kültürel rotası olarak uluslararası boyutta duyurulmuştur. Muğla'nın Fethiye İlçesi ve Antalya arasındaki rota ilk olarak 500 kilometrelik bir parkurken, güncellemelerle günümüzde 600 kilometreyi aşmıştır. Dodurga'nın tarihte Sidyma ismiyle Likya kentlerinden biri olması rota üzerinde yer almasını doğurmuştur. Şekil 4.24'te rotanın Dodurga sınırları içerisindeki 1. Derece ve 2. Derece kademelenmeleri belirtilmiştir.

Dodurga sınırlarından iki rota geçmektedir. Clow (78) ile gerçekleşen yüzyüze görüşmelerde (Şekil 4.26) bu rotalara dair yön işaretlerinin, yön kaybına uğramamak ve rotadan çıkmamak için gönüllüler tarafından oluşturulduğu ve zaman zaman yenilendiği belirtilmiş, ayrıca rotada bulunan işaret renklerinin farklı anlamlar barındırdığı, alt alta kırmızı ve beyaz çizgilerin yer aldığı işaret doğru yönde ilerlendiğini gösterirken, alt alta kırmızı ve sarı çizginin olması o noktada yolun farklı rotalara ayrıldığını gösterebildiği belirtilmiştir (Şekil 4.25). Bu işaretler gönüllülük esası ile yenilendiğinden zaman zaman karışıklığa neden olabilmekte, yanlış renklerde uygulamalar yapılarak yürüyüşçülerin yön bulmalarında zorluklar yaşanabilmektedir. 2024 yılında ise rota üzerinde bazı

noktalara metal levhalar yerleştirilerek yürüyüşçülerin rotadan sapmaları engellenmeye çalışılmıştır. Ancak kalıntıların yoğun şekilde bulunduğu yerlerde ya da el ile işaretlemelerin yapıldığı noktalarda işaretlerin tekrar kontrol edilmesi önemlidir.

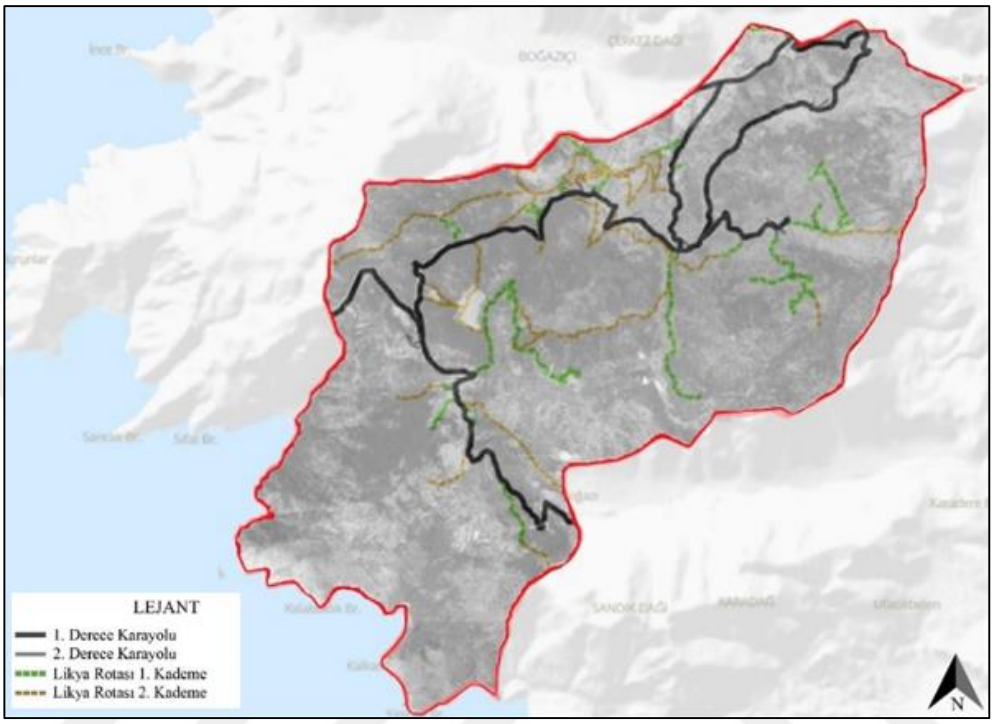

Şekil 4.24. Dodurga sınırları içindeki Likya rotası

Şekil 4.25. Dodurga'da bulunan yön işaretlerine dair görseller

Şekil 4.26. Dodurga-Hisar'da yaşadığı konutta Likya Kültür Rotası araştırmacısı Kate Clow

4.4.3. Likya, Bizans ve Roma dönemi yapıları

Dodurga'yı çevreleyen tepelerden kuzeybatı yönünde olan tepe geçmişte akropolis işlevini yerine getirmiştir. Akropolün duvar örüntüsü klasik antik döneme işaret etmekte Helenistik dönemde ise sağlamlaştırıldığını göstermektedir. Dodurga'da surlar, anıt yapı kalıntıları, mezar anıtları ve günümüzde halkın kullandığı sivil yapılar iç içe geçmiş durumdadır. Antik yapılar yıkıntı şeklinde olsa da genellikle yol kenarlarında bulunan mezar anıtlarının günümüze kadar ulaştığı görülmektedir. Antik kentin surlarından ise çok az kalıntı bulunmuştur. Bu nedenle kentin surları net olarak belirlenememektedir (Dardaine ve Frézouls 1985). Antik kentte geçmişte kullanılan dik yamaç geçitler vardır. Geçitler kayaların düzleştirilmesi ve basamaklar inşa edilmesi ile oluşturulmuştur.

Sidyma'nın antik dönemde kentsel düzenini anlamak, üzerinde Hisar yerleşimi olduğu için oldukça zorlaşmıştır. Kentsel düzeni anlamanın bir diğer zorluğu ise yerleşimde yüzey araştırmaları dışında arkeolojik kazıların yapılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Hisar sakinleri konutlarını antik temeller üzerine inşa etmiş, kimi anıtları ahır olarak kullanmış veya antik blokların bir kısmını yeni inşa ettikleri yapıların duvarlarında ya da mezarlıklarında yer belirleme amacıyla alarak kullanmışlardır. Yerleşimdeki bazı blokların ise yollar üzerinde bulunduğu ya da yol kenarlarına saçıldığı görülmektedir. Bu şekilde antik bloklar yer değiştirmiştir. Dardaine ve Frézouls 1982 yılında Sidyma'ya yapmış olduğu ziyaret sırasında köy meydanında çok sayıda üzerinde yazıt bulunan antik blok bulunduğunu, ancak 1984 yılında yapmış oldukları ziyarette bu blokların büyük ölçüde yok olduğunu ve yerinde bulunmadığını belirtmiş ve Sidyma'nın sit planını çıkartmışlardır (Dardaine ve Frézouls 1985, Şekil 4.27). Özellikle yerleşimin merkezinde bulunan anıtların önemli ölçüde zarar gördüğünü söylemek mümkündür.

Ancak 1980'lerde gerçekleşen bu ziyaretten öncesinde de antik blokların yapılarda kullanıldığı bilinmektedir.

Dodurga'da M.Ö. 5. Yüzyıl ve M.S. 5. Yüzyıl arasındaki uzun bir döneme tarihlenen yüzden fazla mezar anıtı bulunmaktadır (Şekil 4.29). Bu mezarların yaklaşık altmış tanesi Sidyma yerleşiminin bulunduğu ana kayaya yatay veya dikey düzlemde açılmıştır. Ana kayaya açılan mezarlar güvercin yuvası kaya mezarları, basit mezar odaları, geleneksel Likya mimarisi kaya mezarları, Yunan mimarisi cepheli kaya mezarları ve teknesi ana kayaya açılmış olan lahitlerden oluşmaktadır. Mezarların diğer kısmı ise inşa edilmiş olanlardır. Bunlar ise, dikili mezar taşı, podyumlu lahitler, monolit çatılı tapınak mezarlar ve heroonlar şeklinde sınıflandırılan mezarlardır (Takmer 2010, Dardaine ve Longepierre 1985). Bu mezarların bazılarındaki süslemeler oldukça zengindir. Mezar mimarisinden en parlak çağını Roma Dönemi'nde yaşadığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.31).

Yerleşimde küçük bir tiyatroya ait kalıntılar da bulunmaktadır. Dardaine ve Frézouls (1985) korunan kısımlardan yapının yaklaşık 16 m uzunluğunda, dış cephenin ise yaklaşık 3,50 m yüksekliğinde olduğunu ve ince bir taş işçiliğine sahip olduğunu, herhangi bir kazı yapılmadığından yapının tam olarak tarihlendirilemediğini belirtmektedir (Dardaine ve Frézouls 1985).

Şekil 4.27. Sidyma sit alanı planı (Dardaine ve Frézouls 1985)

Şekil 4.28. Dodurga-Hisar'da yer alan Likya, Roma ve Bizans dönemi eserlerinden bazıları

Şekil 4.29. Dodurga-Hisar'da yer alan bazı anıt mezarlar

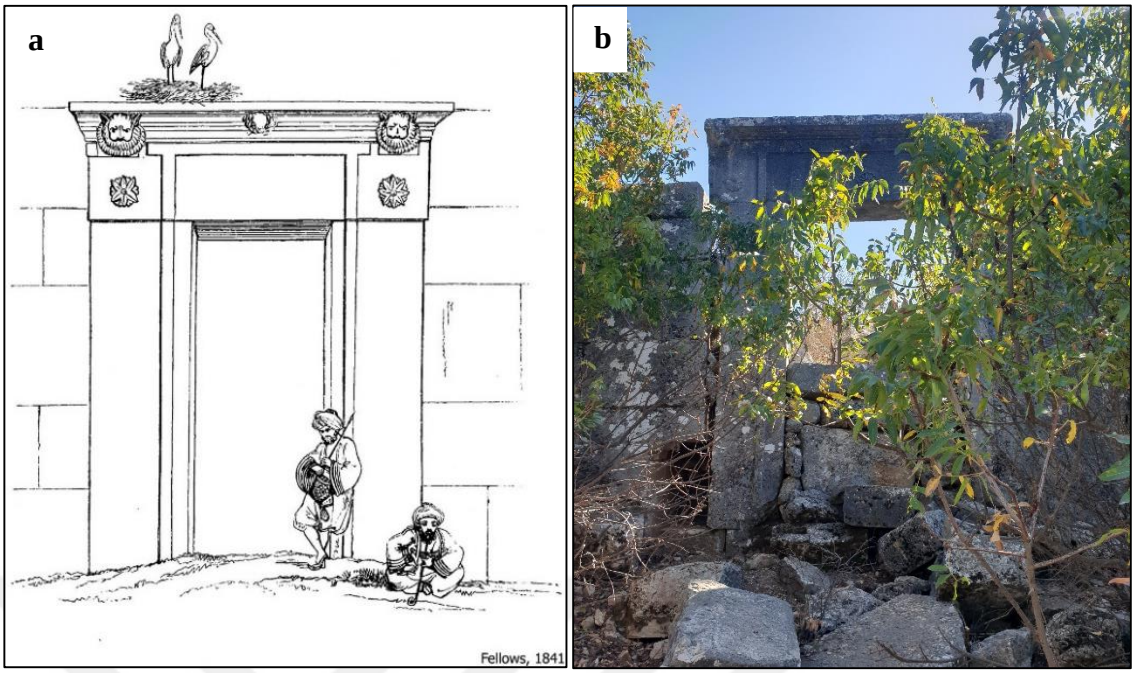

Şekil 4.30. a) Fellows'un 1840 tarihli seyahatinde Sidyma'da bulunduğunu belirttiği yapılardan birine dair çizimi (Fellows 1841); **b)** Aynı yapının 2023 tarihli görseli

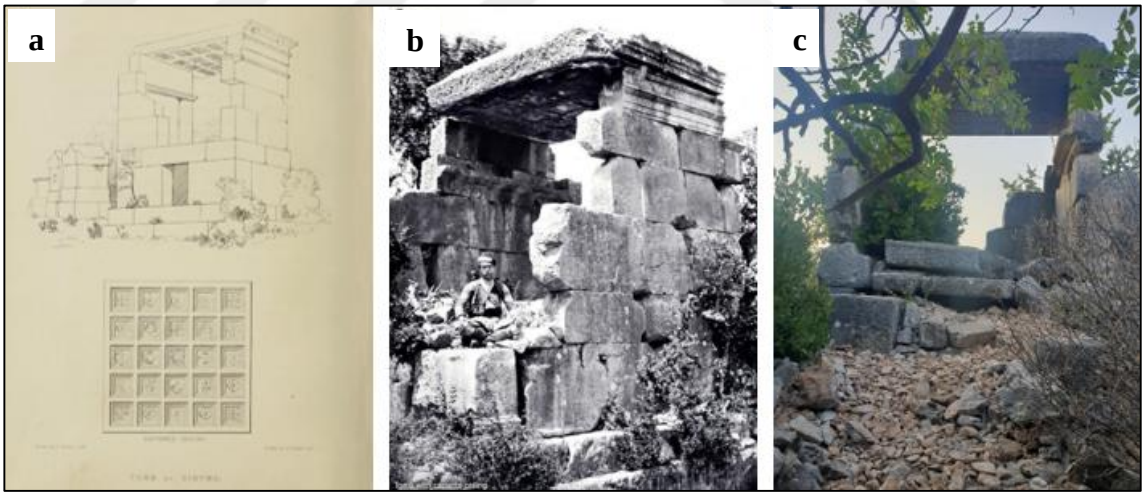

Şekil 4.31. a) Sidyma'da bulunan tavanı çeşitli figürler ile bezeli anıt mezara dair Fellows'un 1840 tarihli çizimi (Fellows 1841); **b)** Bendorff ve Nienmann'ın 1884 tarihli aynı anıt mezara dair fotoğrafı (Bendorff ve Nienmann 1884); **c)** Aynı anıt mezarın 2023 tarihli görseli

4.4.4. Osmanlı dönemi su sarnıçları

Dodurga'da ve çevresinde dikkat çeken kültürel miras öğelerinden biri de tarihi sarnıçlardır. Sarnıçlar özellikle kervan ve ticaret yolları üzerinde insanların ve hayvanların su ihtiyacını karşılamak için inşa edilmiş yapılardır. Sarnıçlarda depolanan yağmur suları sayesinde içilebilir temiz suyun saklanabilmesi hedeflenmiştir. Duymaz (2009), sarnıçların kubbeli, tonozlu, konik külahlı, yayvan ve düz çatılı formlara sahip olmasıyla suyun daha kolay depolandığını belirtmiştir (Duymaz 2009).

Alan çalışmalarında Dodurga idari alan sınırı çevresinde 7 adet, idari alan içerisinde ise 1 adet tarihi su sarnıcı bulunduğu tespit edilmiştir. Dodurga idari sınırları içerisinde yer alan sarnıç 1 numaralı sarnıç olarak adlandırılırken, Dodurga, İzzettin ve Boğaziçi mahallelerini bağlayan karayolu üzerindeki sarnıçlar ise, çalışma kapsamında 2,3, 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı sarnıç olarak adlandırılmıştır (Şekil 4.32). Osmanlı döneminde inşa edilen su sarnıçları zamanın etkisiyle bazı parçalarında eksiklikler ya da deformasyonlar meydana gelse de Dodurga ve çevresinde günümüze dek ulaşabilmiş somut kültürel varlıklar olarak ayakta durmaktadır.

Çalışmada 1 numaralı sarnıç Dodurga idari sınırları içinde, güneyde bulunan Belceğiz Tepesi yakınında, 133 Ada 1 Parsel numaralı, 50145,03 m^2, kargir bina ve tarla nitelikli arazi içerisinde bulunmaktadır. Karayolu ile ulaşım sağlanamadığından ve arazi koşulları ekipmansız yürümeye uygun olmadığından sarnıç yerinde görülememiş, ancak uydu görüntülerinden dikdörtgen planlı olduğu ve yaklaşık 40 m^2 yapı alanına sahip olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.33).

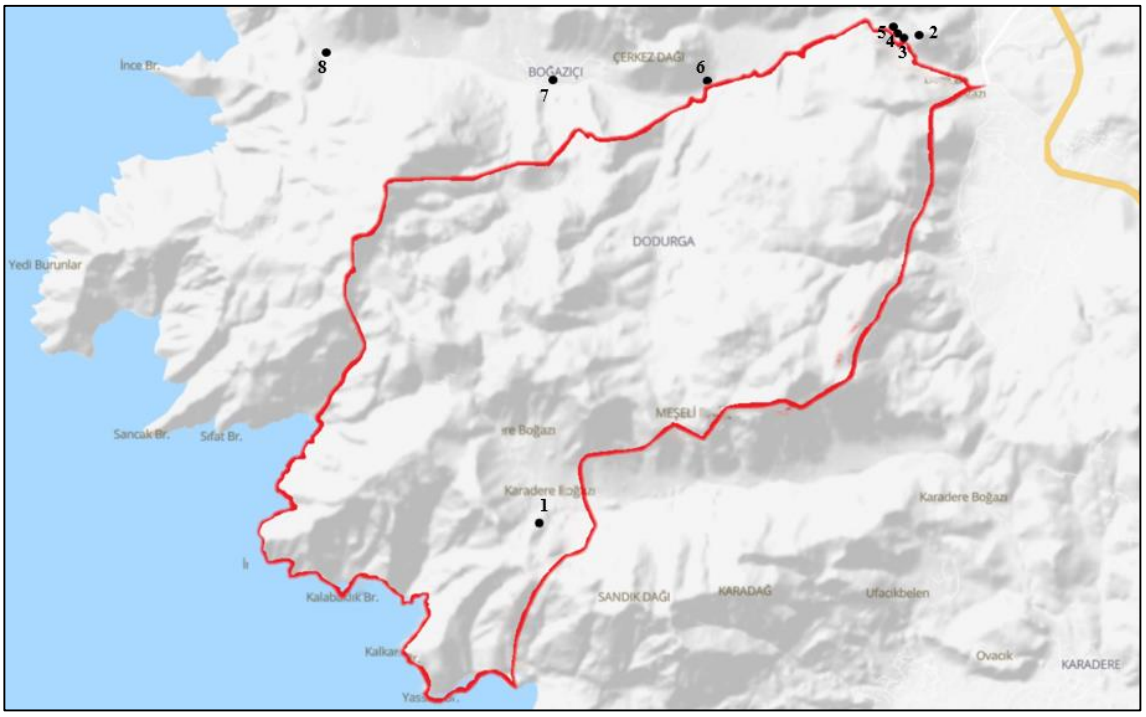

Şekil 4.32. Dodurga'da ve yakın çevresinde bulunan Osmanlı dönemi sarnıçlarının harita üzerindeki konumları

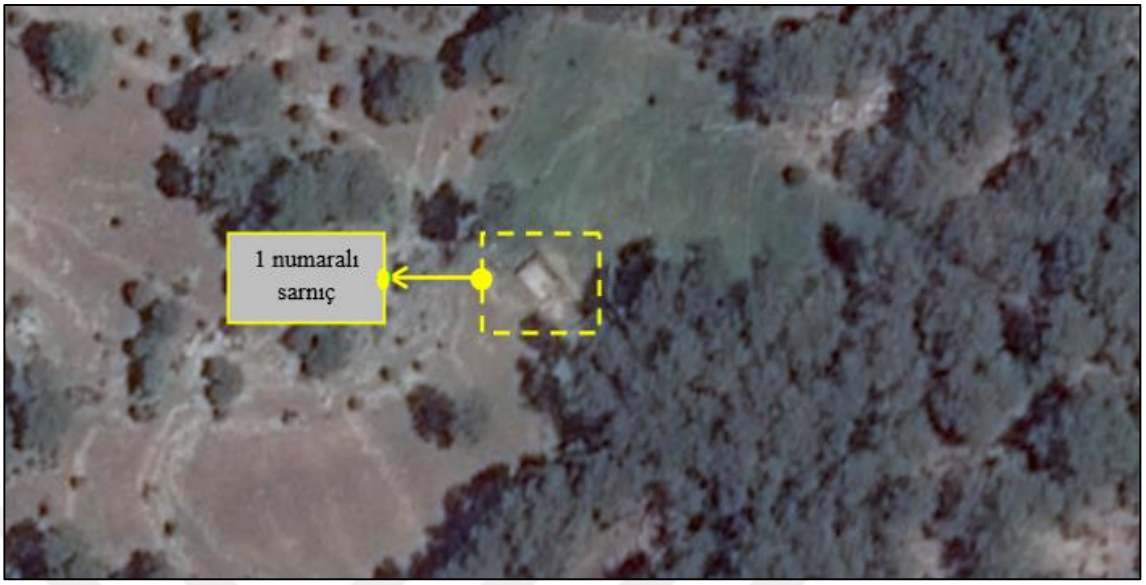

Şekil 4.33. Çalışmada 1 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü (Google Earth 2023)

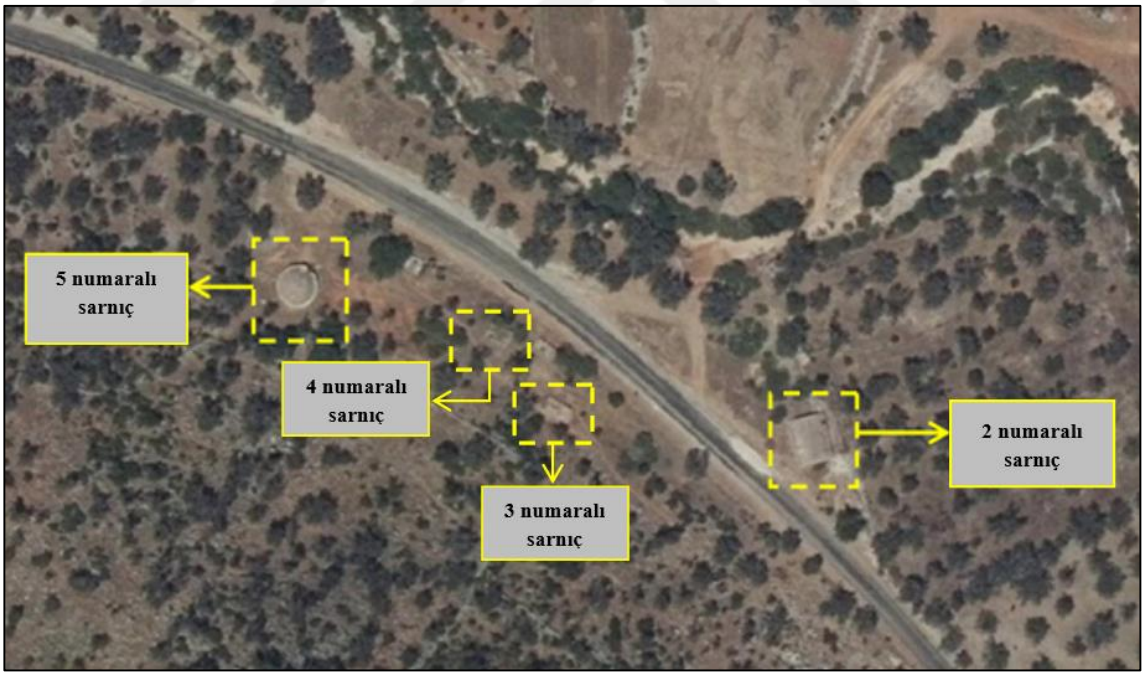

Şekil 4.34. Çalışmada 2, 3, 4 ve 5 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıçların 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2023)

2 numaralı sarnıç yapısı İzzettin mahallesi 178 Ada 1 Parsel numaralı 3639,96 m^2 mera niteliğindeki arazi üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 4.34). Yapım tarihi hakkında net bilgilere erişilememesine karşın Muğla yöresinde bulunan kitabeli sarnıçlar incelendiğinde sarnıcın 19. Yüzyılda yapılan sarnıçlara plan ve yapı elemanları bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir. 104 m^2 yapı alanına sahip sarnıç dikdörtgen planlı olup beşik tonozlu çatı örtüsüne sahiptir. Sarnıç yapısının ölçüleri 8,80x11,30 metredir. Duvarlar çevrede bulunduğu düşünülen taşların yığma teknik ile birbiri üzerine yerleştirilmesi ve arasının topraktan elde edilen harç ile doldurulması ile örülmüştür. Duvar kalınlığı yaklaşık 55 cm civarındadır. Köşelerde kullanılan taşlar daha büyük ve daha düzgün yapıdadır. Yapı duvarlarının inşa sırasında toprak sıva ile sıvandığı, pek çoğu yok olmuş olsa da yer yer kalan sıva parçalarından anlaşılmaktadır. Tonoz, sarnıcın yan beden duvarlarından yaklaşık 60-70 cm içinden başlamıştır. Tonoz örtüsü yaklaşık 20 cm olan kemerli kirişler ile taşınmaktadır. Tonozda kullanılan taşlar büyük taşlardan oluşmuş arasına küçük boyutlu taşlar sık şekilde yerleştirilmiştir. Sarnıcın girişi kuzeybatı yönünde bulunmaktadır. Sarnıç girişinde kullanılan taşların köşe taşlarına benzer şekilde daha büyük ve düzgün yapıda taşlardan oluştuğu, giriş kısmının bir silme ile belirginleştirilmeye çalışıldığı, kapı boşluğunda kare kesitli ahşap bir lento kullanıldığı görülmektedir. Üzerinde bulunan kitabenin yok olduğu anlaşılan yapının girişini oluşturan taşlarda da kayıplar bulunmaktadır. İçerisinde bir miktar su bulunan sarnıcın tabanına bir merdiven ile inilmektedir. Sarnıç haznesinde çeşitli korozyon izleri ve tonozun iç yüzeyinde yosunlaşma mevcuttur. Hayvanların temiz su gereksinimini karşılaması amacıyla büyük bir kayanın dairesel olarak oyularak şekillendirildiği görülen yalak sarnıca yakın konumda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yapıda çeşitli çatlaklar, yosunlaşmalar ve bozulmalar meydana gelmiştir. (Şekil 4.35).

Şekil 4.35. Çalışmada 2 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller

Şekil 4.36. 3 numara ile adlandırılan sarnıç görselleri

Çalışma kapsamında 3, 4 ve 5 numara ile adlandırılan sarnıçlar ise İzzettin mahallesi 174 Ada 8 Parsel numaralı 9801,08 m^2 mera niteliğindeki arazi üzerinde birbirine yakın konumda bulunmaktadır (Şekil 4.34). 3 numaralı sarnıç kaba yonu taş ile 5,80x3,60 metre ölçülerinde inşa edilmiş ve dikdörtgen plan tipindedir. Dıştan düz damlı olan sarnıcın ortasında sarnıç girişi bulunmaktadır. Sarnıç gözleri ise yapı üzerinde kuzeybatı yönünde bulunmaktadır (Şekil 4.37). Öter (2008), sarnıcın dıştan düz damlı olmasına karşın Şekil 4.37'de görüldüğü gibi içten tonozlu olduğunu, haznesinin ise 5,00x2,80 metre ölçülerine sahip olduğunu ve hazne zemininin sıvandığını belirtmiştir (Öter 2008). Yapının tescil durumuna ve yapım tarihine dair kayıt bulunamamıştır.

Şekil 4.37. 3 numara ile adlandırılan sarnıcın 2006 yılı görselleri (Öter 2008)

Çalışmada 4 numara ile adlandırılan sarnıç yapısının duvar ve tavan örgüsünde de kaba yonu taş malzeme kullanıldığı görülmektedir. Taşların arası harç ile doldurulmuştur. (Şekil 4.38). Yapı dikdörtgen planlı olup, ölçüleri 5,20x3,75 metredir. Düz damlı olan yapının su gözleri yapı üzerinde tespit edilememiştir. Yapının tescil durumuna ve inşa tarihine dair bilgilere erişilememiştir. Öter (2008), bu yapının içten tonozlu olduğunu ve su haznesinin 4,20x2,76 metre ölçülerinde olup içinde su bulunmadığını belirtmiştir (Öter 2008).

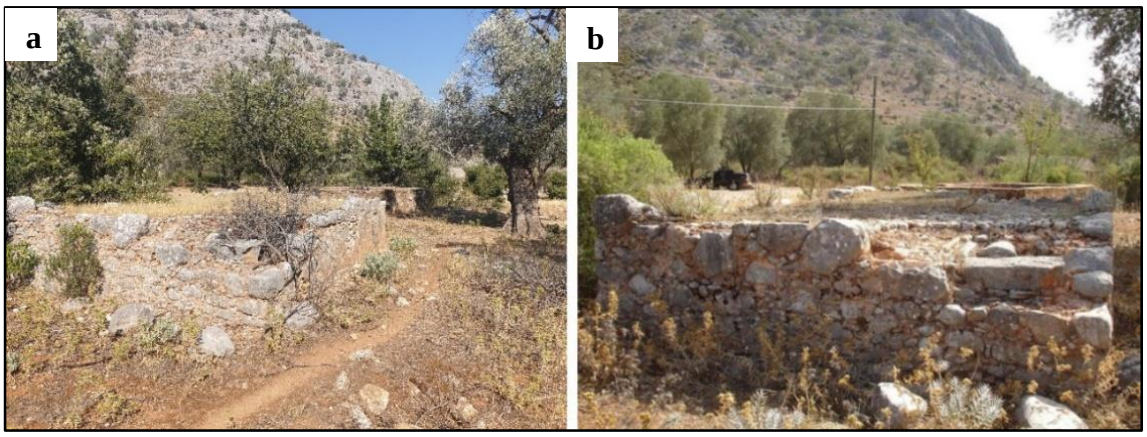

Şekil 4.38. a) 4 numaralı sarnıç görseli; **b)** 4 numaralı sarnıcın 2006 yılı görseli (Öter 2008)

Çalışmada 5 numara olarak adlandırılan sarnıç yapısının ise aynı arazide yer alan diğer sarnıç yapılarına nazaran daha iyi korunduğu ve anıtsal bir görünüm sergilediği söylenebilir. Yapı dairesel planlı olup, çatı örtüsü kubbelidir ve 79 m^2 olarak inşa edilmiştir. Kaba yonu taşların birbiri üzerine yerleştirilmesi ve topraktan elde edilen harç ile doldurulmasıyla inşa edilen yapı duvarları yaklaşık 80 cm kalınlıktadır. Üst örtüyü oluşturan kubbe 75-80 cm içeriden başlamıştır. Büyük boyutlu taşlar arasına küçük boyutta taşların sıkıştırıldığı, taşların ters gerilim prensibiyle çalıştığı ve aralarının toprak harç ile doldurulduğu kubbenin tepesinin kilit taşı ile sıkıştırıldığı düşünülmektedir. Yağmur sularının sarnıç içerisinde depolanmasını sağlayan açıklıklar duvar yüzeyinde bulunmaktadır. Yapının beden duvarında sıva izi görülmemiştir. Ancak sarnıcın kubbesinin toprak sıva ile sıvandığı, günümüzde ise bu sıvaların önemli bir bölümünün döküldüğü görülmektedir. Sarnıcın giriş kısmı yerden 55 cm yukarıdadır. Giriş önünde büyük bir taş basamak bulunmaktadır. Girişte düzgün formlu, büyük boyutlu kesme taşlar kullanılmıştır. Girişi oluşturan taşlar sarnıcın ana gövdesinden 10 cm kadar önde ve 80 cm kadar yukarı taşmıştır. Girişte ters sivri kemer kullanılmıştır. Bu sayede giriş vurgulanarak anıtsal bir görünüme kavuşmuştur. Sarnıcın girişinde bulunan dikdörtgen kitabelik boş olup, kitabesi yerinde bulunmamaktadır. Ayrıca hayvanların sarnıca düşmesini engellemek amacıyla giriş önüne yaklaşık 40 cm yükseklikte, 15 cm kalınlığında bir duvar örüldüğü görülür. Sarnıcın tabanına merdivenler ile inilmektedir. Büyük bir taşın oyulması ile oluşturulmuş hayvan yalağı ise sarnıç girişi önünde bulunmaktadır. Sarnıcın yakın çevrede bulunan 19. Yüzyılda inşa edilen kitabeli sarnıçlara benzerlik göstermesinden dolayı Osmanlı döneminin son dönemlerinde inşa edildiği düşünülmektedir ancak koruma durumu ve yapım tarihi ile ilgili kesin bilgiye erişilememiştir (Şekil 4.39).

6 numaralı sarnıç olarak belirtilen sarnıcını incelediğimizde İzzettin mahallesinde 131 Ada 14 Parsel numaralı, 5678,40 m^2 tarla niteliğindeki arazi üzerinde 50 m^2 olarak dairesel planlı ve kubbeli inşa edildiği görülmektedir (Şekil 4.40). Sarnıç yanlış bir onarım geçirmiş, yapının tamamı sıvanmış, yapılan uygulama ile yapı özgünlüğünü yitirmiştir. Dairesel olarak örülen duvarın yaklaşık 50 cm içerisinden kubbe örgüsü başlamaktadır. Giriş kapısını oluşturan taşlar beden duvarından 10 cm dışarı doğru

taşmış, girişe beton bir basamak yapılmıştır. Sarnıcın ilk halinden yalnızca büyük bir taşın oyulması ile oluşturulan dairesel hayvan yalağının kalmış olduğu görülmektedir. Sarnıç girişine ayrıca beton bir yalak daha eklendiği görülür. Yapının hangi döneme tarihlendiğine ve tescil edilip edilmediğine dair bilgi bulunamamıştır (Şekil 4.41).

Şekil 4.39. Çalışmada 5 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller

Şekil 4.40. Çalışmada 6 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü (Google Earth 2023)

Şekil 4.41. Çalışmada 6 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıç görselleri

Çalışmada 7 ve 8 numara ile adlandırılan sarnıçlar ise Boğaziçi mahallesinde yer almaktadır. 7 numaralı sarnıç 213 Ada 3 Parsel numaralı, 3031,96 m^2 sarnıç niteliğindeki arazi üzerinde Boğaziçi Cami ile konumlanmaktadır (Şekil 4.42). 1885 tarihinde yapıldığı bilinen Osmanlı dönemi sarnıçlarındandır. Tescil durumu belirlenemeyen yapı, dikdörtgen planlı ve beşik tonozlu çatı örtüsüne sahip olup yapı alanı 107 m^2'dir. Kaba yonu taş ile 9,15 m eninde ve 11.75 m uzunluğunda örülen duvarların girişinde ise kesme taşlar kullanılmıştır. Kaba yonu taşlar ile örülen tonoz ise yan beden duvarlarından 100 cm kadar içeriden başlamaktadır. Yapı içi incelendiğinde tonoz yükünü beden duvarlarına

taşıyan kesme taşlar ile 15-20 cm kalınlığında üç adet kemer görülmektedir. Su gözleri yapı üzerinde bulunmaktadır. Sarnıcın giriş yönü kuzeybatı olup giriş beden duvarından yaklaşık 30-35 cm dışarıda doğru taşması ile dikkat çekmektedir. Çalışmada ele alınan sarnıçlar içerisinde üzerinde kitabesi mevcut olarak korunan, girişinde çeşitli bitkisel motifler ve süslemelerin bulunduğu tek sarnıçtır. Giriş kapısının iki yanında nişler bulunmakta bunlar küçük sütunlar ile desteklenmektedir. Nişler ve kapı boşluğunun üst kısmında ters sivri kemerler bulunur. Giriş boşluğunun üzerinde iki adet yan yana duran kitabe bulunmaktadır (Şekil 4.43). Öter (2008), Muğla Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu dosyalarından elde ettiği bilgilerde küçük olan dikdörtgen niteliğindeki kitabenin üçe bölünmüş olup ilk iki bölümde Osmanlıca yazı, son bölümde Arapça 1885 ve Latin rakamları ile 1885 tarihi yazılı olduğunu, büyük olan kitabede ise bir dua ile Hocazade bin Mustafa ve Yusuf ibn-ül Hüseyin Ağa isimlerine ve H.1302 tarihine yer verildiğini belirtmiştir (Öter 2008).

Şekil 4.42. Çalışmada 7 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın uydu görüntüsü (Google Earth 2023)

Şekil 4.43. Çalışmada 7 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıç görselleri (2023)

8 numaralı sarnıç ise 154 Ada 8 Parsel numaralı 225,59 m^2 sarnıç niteliğindeki arazi üzerinde 50 m^2 olarak dairesel planlı ve üzeri kubbeli olarak inşa edilmiştir (Şekil 4.44). Özel mülkiyette olan yapı 2.derece arkeolojik sit alanında yer almaktadır. Muğla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 29.09.2011 tarihli toplantısında yapının koruma grubu 1.derede korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenmiştir. Yapı duvarları kaba yonu taş ile örülmüştür. Yapı kubbesi yaklaşık 70 cm içeriden başlamıştır. Sarnıcın girişi ise kuzeybatı yönünde olup, beden duvarında yükseltilerek vurgulanan girişin ön yüzünde kesme taşlar kullanılmıştır. Sarnıca giriş yerden yaklaşık 50cm yüksekte olup taş basamaklar ile sağlanmaktadır. Girişte ters sivri kemer bulunur. Sarnıç üzerinde bulunan su gözleri ise kısmen kapanmıştır. Hayvanların kullanımı için yapılmış olan yalak ise mevcuttur. Yapı üzerinde kitabenin bulunduğu anlaşılan bölüm boş olup, kitabesinin yok olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.45). Öter'in (2008) yapmış olduğu çalışmada ise, 2006 yılında kitabesinin bulunduğu belirtilmiştir (Şekil 4.46a,b). Buna göre, yıpranmış olmasına rağmen yaklaşık 40×35 cm ölçülerinde olan kitabe üzerinde yapının 1854-1855 yıllarında inşa edildiği ve hayırseverin Hüseyin bin Mehmed olduğu, aynı zamanda son satırda Grekçe (K)APHSTOS harfleri okunduğunu dile getirmiştir

(Öter 2008). Bu durum günümüzde mevcut olmayan kitabenin antik dönemlerde yazılmış olduğu düşünülen bir yazıtın boş olan kısmının Osmanlı döneminde de kitabe için kullanıldığı ve devşirme olarak yapı üzerinde yer aldığı düşüncesini akla getirmektedir.

Şekil 4.44. Çalışmada 8 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıcın 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2023)

Şekil 4.45. Çalışmada 8 numaralı sarnıç olarak adlandırılan sarnıca dair görseller

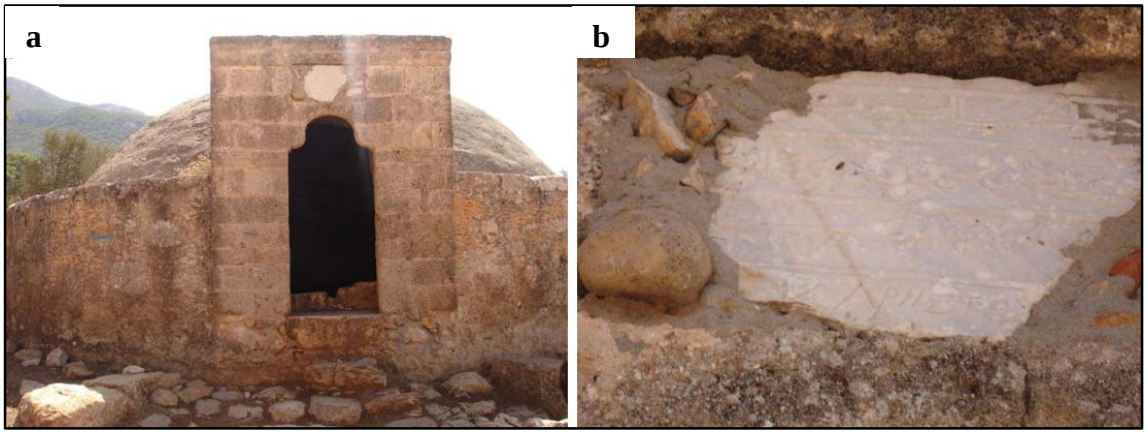

Şekil 4.46. a) 8 numaralı sarnıcın 2006 yılındaki durumu (Öter 2008); **b)** 6 numaralı sarnıcın 2006 yılında üzerinde bulunan kitabesi (Öter 2008)

4.4.5. Türkmen yapıları

Göçebe yaşantısının en önemli unsurlarından biri yaylak-kışlak geleneğidir. Dodurga'nın yaylası Eroğlu'nun çalışmasına göre (2015) Dokuzgöl ve Kuyucak'tır (Eroğlu, 2015). Ancak Dodurga halkı ile gerçekleşen görüşmelerde pek çok kişi yaylalarının ve yaylak-kışlak geleneğinin olmadığını, kendilerini bildiklerinden beri yaz-kış köyde yaşadıklarını, Yörük olmadıklarını belirtmiştir. Hisar'da yaşamakta olan Songül Minez (51) ile gerçekleşen görüşmede ise, yaylalarının aslında Akdağ etekleri olduğu öğrenilmiş ancak Dodurgalıların yaylaya çıkmadığından dolayı burayı Dodurga yakınlarında bir mahalle olan Gölbent'te yaşayanların sahiplenip kullandığını belirtmiştir. Yaylak-kışlak geleneğinin olmamasının en önemli nedenlerinden birinin zaten dağlık bir arazi yapısı üzerinde bulunmalarından ve hayvanları otlatmak için etraftaki tepelerin ve dağların yeterli olduğunu düşünmelerinden kaynaklandığı dile getirilmiştir. Bel'de yaşayan Fatma Arslan (51) ise aslında yazın yaylalara çıkmadıklarını, yörük olmadıklarını, atalarının Dodurga'ya yerleşen Türk köylülerden olduğunu ifade etmiştir. Hisar'da yaşamını sürdüren Durmuş Gökmen (91) "Atalarımız eskiden Yörükmüş, ama biz bilmeyiz, biz köylüyüz. Ben çocukken malları (koyun, keçi) dağlara götürürdük. Orada analarımız, babalarımız çadır kurardı orada yatardık ama çok kalmazdık. Sonra canavarlar (kurtlar) gelmeye başladı, mallarımızı yedi. Biz de artık gitmedik" ifadelerini kullanmıştır.

Gerçekleşen literatür ve arşiv araştırmalarında edinilen bilgilere göre Dodurga halkı Orta Asya'dan gelen Türk boylarından biridir. Dodurga halkının, Yörük olduklarını düşünmemesi ve köylü olduklarını dile getirmeleri yaylak-kışlak geleneğini sürdürmediklerinden olduğu düşünülmektedir. Eröz (2011), 1965 tarihli çalışmasında bu durumu açıklayabilecek şu ifadelere yer vermiştir;

> *"…Toprağa yerleşen Türkmenler zaman geçtikçe aşiret ananelerini, boy, aşiret, oymak isimlerini unuttular. Yarı göçebe Sünni ve Alevî Türkmenler bu ismi muhafaza ettiler. Göçebeliğe devam edenler, yerleşik ve yarı göçebe Türkmenlerden kendilerini ayırt etmek için olsa gerek, 'Yörük' adını aldılar.*

Yörük, yörümek fiilinden meydana getirilmiş olup Türkmen'in eski manasının yerini tutmaktadır… Çok açık olarak görülüyor ki, Türkmen kelimesinin yerini Yörük kelimesi almıştır. Tarihi vesikalarda bu iki kelime eş manalı olarak, çok zaman birlikte kullanılmaktadır… Yörük, yürümek fiilinden müştak olup, isimdir. Yörüklerin kendileri de bize ayni şeyi ifade ettiler. Yörük "yürüyen, bir yerde durmayan, göçküncü, konar-göçer, göçebe olandır" dediler. "Yörüklük etmek, yürüklüğü bırakmak, yürüklükten vazgeçip köye yerleşmek" ifadeleri de bu hususu teyit ediyor… Dört sene önce, Anamas Dağları yaylalarında Yörükler arasında dolaşırken, Karahacılı Aşiretinden Suyuyağdan İbrahim Ağa'nın çadırında misafir olduk. Konu komşu da gelmişti. Bir ara, diğer aşiretlerden topladığımız Yörük göç türkülerinin güftelerini bulunanlara okuyunca İbrahim Ağa'nın gözlerinden yaşlar döküldüğünü gördük. Köylü olan, köylüleşen, Yörüklere ağlıyormuş. Yürüklükleri sönmüş, her biri ya bir köy kurmuş veya bir köyün kenarına iltica etmiş. Bir garip olmuşlar; ıssız yerlerde kalakalmışlar" (Eröz, 2011).

Eröz'ün (2011) ifadelerinden anlaşılmaktadır ki Orta Asya'dan göç eden Türkmen boylarından yerleşik hayata geçenler ve yarı göçebe hayat sürenler bir süre sonra "köylü" olarak tanımlanmaya başlanmışken, göçebe hayat sürmeye devam edenler ise kendilerini "Yörük" olarak tanımlamaya başlamıştır. Bu sebeple Dodurgalılar kendilerini Yörük kabul etmemekte, köylü kabul etmektedir. Kendilerini Yörük olarak tanımlamadıklarından çalışmada 'Türkmen' ifadesi tercih edilmiştir. Günümüzde yerleşik hayata tamamen geçmiş ve benimsemiş olan Dodurgalıların geçmişte yarı göçebe yaşama olasılıkları bulunsa da bunu net olarak teyit edecek bir bilgi bulunamamıştır. Ancak geçmişte hayvanları otlatmak için çevrede bulunan dağlara ve tepelere çıktıkları ve buralarda kısa süreli de olsa konakladıkları öğrenilmiştir. Konaklarken kullandıkları barınaklar ise Türklerin göçebe yaşantısında sıklıkla kullandığı bilinen kıl çadırlar, alacıklar ve saz evler olabilir. Bu nedenle öncelikle bu yapıların ele alınması gerekmektedir.

Seydikemer ve Fethiye bölgesinde Türkmenlerin barınmak için kullandıkları 'kıl çadırlar' şu şekilde açıklanmaktadır;

"Kıl çadırlar dokunmuş çullardan oluşmaktadır (Şekil 4.47). Kıl çadırın kurulum aşaması dokunmuş çulların hazırlanması ile başlamaktadır. Keçilerin uzayan kılları kesilmekte ve üzerindeki kalıntılar şimşir ağacından elde edilen taraklar ile temizlenmektedir. Taranarak temizlenen keçi kılları ince çubuklar ile dövülmekte ve nemlendirilerek uzun şeritler haline getirilmektedir. Bu şeritler tengerekte (kirmanda) ip haline getirilmektedir. Ardından ipler çıkrıklarda bükülerek yumak haline getirilmekte ve tezgahlarda dokunmakta, dokunan çullara bunlara kanat adı verilmektedir. Yörede bu dokumalar genellikle ailedeki kişi ve hayvan sayısına göre 60 ile 75 cm arasındaki enlerde ve 5 ile 6 m uzunluklarda olmaktadır. Dokunan bu kanatlar birbirine dikilerek kıl çadırın üst örtüsünü oluşturmaktadır. Üst örtüye 10-20 cm genişliğinde kolan adı verilen kuşaklar dikilmekte ve uçlarına genelde meşe ağacından yapılmış olan makaralar bağlanmaktadır. Ana yapının oluşumundan sonra yanlara üst örtüden daha ince yapıda sitil adı veriler parçalar dokunup çadırın önünü, arkasını ve yanları örtmesi sağlanmaktadır. Sitilden sonra ahşap çiviler üretilir ve stillerin çadır örtüsüne takılması sağlanır. Genelde 3 adet ancak çadırın büyüklüğüne göre 7 adete kadar çıkabilen 220 cm civarında ahşap direkler hazırlanmaktadır. Orta direk gerginlik sağlaması açısından diğerlerinden daha uzundur.

Çulun yırtılmaması için direkler ve çul arasına ahşap çanaklar yerleştirilmektedir. Çadırın kurulumunda öncelikle tavan örtüsü yere serilmekte ve kazıkların yere bir miktar çakılması sağlanmaktadır. Öncelikle orta direk ardından diğer direkler kaldırılmakta ve ipler kazıklara bağlanarak üst örtünün gerginliği sağlanmaktadır. Yatak, yorgan gibi eşyaların nemden korunması amacıyla zemine taşlar serilmektedir. Sitilin toprak ile temas eden uçları taşlarla bastırılır ve üzerine küçük çapta taşlardan bir duvar yapılır. Bu şekilde gerginlik sağlandığı gibi yağmurdan ıslanması engellenir. Zemine kilimler serilir ve yine yağmur suyundan korunmak amacıyla çadırın çevresine arklar açılır. Yöredeki çadırlarda ocaklar genellikle çadır içinde, girişin sol tarafında bulunmaktadır. Ocaklar taşların üst üste konması, çamur ve saman karışımı bir harç ile doldurulması ile 40-50 cm yükseklikte oluşturulmaktadır. İçindeki közlerin dışarı çıkmasını engelleyecek şekilde kare ya da dairesel yapıdadır. Ocakta yakılan çam, ardıç gibi ağaç parçalarının bıraktığı isler zamanla çadırın gözeneklerini doldurarak ısı yalıtımını sağlamaktadır" (Eroğlu 2015).

Şekil 4.47. Türkmen yaşamının bilinen ilk barınma yapılarından kıl çadır (Eroğlu 2015)

Türkmenlerin barınma amacıyla kullandığı bilinen 'alacık' (Şekil 4.48) ise kıl çadıra kullanılan malzeme yönüyle benzerlik gösterse de formal olarak farklılık göstermektedir. Alacığın kökeni bazı kaynaklarda Türkistan, bazılarında ise Kuzey Sibirya'ya dayandırılmaktadır (Eroğlu 2015). Divanü Lügati't-Türk'te mesken, 'alaçu' şeklinde yer almakta (Ercilasun ve Akkoyunlu 2020), 1000 seneden fazla geçmişe dayandığı bilinmektedir.

"Fethiye-Seydikemer yöresinde 'keçe ev', 'tur ev' ve 'çoban damı' gibi isimlerle de anılan alacık, yaklaşık 3 metre ve 7-8 cm kalınlıktaki ardıç ağacından elde edilen taze dallarından hazırlanmakta, dalların sayısı ise kurulacak olan alacık büyüklüğüne göre değişmekle birlikte genellikle 18-30 adet arasında değişmektedir. Toprak zemine kazıkla 35-45 cm aralıklarla 30-40 cm derinliklerde tünel biçimi oluşturacak şekilde delikler açılmakta, dallar buralara yerleştirilmektedir. Alacığın dallarının iç yüzeyine olası hava akımlarına karşı direnç oluşturmak amacıyla taş destekler konulmaktadır. Dallar ön ve arka yüzeyde bükülerek uçları ağaç kabukları ile bağlanmakta, yan taraflardaki dalların

da uçları birbirine bağlanarak ön ve arka yüzey dalları ile birleştirilmektedir. Bağlanan uçların alt kısmına tepe çubuğu denen, tavan için gerekli olan baskıyı sağlayacak bir çubuk uzatılarak bağlanmaktadır. Tepe çubuğu yerleştirildikten sonra sağ ve sola yatay yönde ikişer çubuk daha bağlanarak hava akımlarına yönelik direnç artırılır. Alacığın strüktürü sağlandıktan sonra giriş kısmına ocak yapılmaktadır. Yörede tur adı verilen keçe örtü alacık önüne, arkasına ve yanlarına gergin şekilde örtülmektedir. Tur üzerine tepe turluğu adı verilen daha büyük boyutlu keçe örtü serilmekte ve çevresi keçeler altta kalacak şekilde taşlar yığılır. Keçe etrafında ise boyu yaklaşık 1 metre ile 1,5 metre arasında değişkenlik gösteren 1 cm kalınlığında kamışların iple örülmesi ile oluşturulan çığ adı verilen hasır keçe etrafına sarılmaktadır. Çığ alacıkta içte ya da dışta olabilmektedir. Giriş kısmında kapı görevini üstlenen ön tur ve çığ yer almaktadır. Alacık etrafına ise olası yağışlardan etkilenmemek için arklar açılmaktadır. İçeride yere hasır, çul, keçe, kilim gibi ürünler serilir ve arka tarafa yatak, yastık gibi eşyalar, sağ tarafta çuvallar, tencereler ve yemek kapları, sol tarafta ise yemeklerin pişirildiği ocak bulunur" (Eroğlu 2015).

Şekil 4.48. Türkmen yaşamında barınma için kullanıldığı bilinen alacık (Eroğlu 2015)

'Saz ev' olarak anılan meskenler ise yine yörede barınma amacıyla kullanıldığı bilinen yapılardandır (Şekil 4.49). Saz ev, günümüzde Türkmenistan ve Özbekistan gibi Türk ülkelerinde kullanılmaya devam edilen topak evlerin çeşitlerindendir (Eroğlu 2015). Eroğlu (2015), saz evlerin kuruluşunun alacık ile neredeyse aynı olduğunu, ancak konik şekli ve dış yüzeyine yerleştirilen çullar ile farklılık gösterdiğini belirtmektedir.

"Saz evlerin kuruluşunun ilk aşamasına toprak zemine dairesel formda açılan deliklere yaklaşık 2,5 metre uzunluğunda bükülebilen taze sazlar yerleştirilerek, bu

sazların kendir ipleri ile karşılıklı bağlanıp taşlar ile desteklenmesi ile başlanmaktadır. Birbirine bağlanan sazların çevresine hasır yerleştirilerek bağlanmakta, üzerine çığ adı verilen yine sazlardan oluşturulan bir katman daha eklenmekte ve dış tarafına dışarıdan suyun gelmesini engellemek için taşlar yığılmaktadır. Saz evlerin ana gövdesinin yapımından sonra yapı üzerine çullar serilerek yağmur ve kar gibi olası yağış sularının içeri girmesi engellenmeye çalışılmakta, bu çullar yün ipler ile hasıra ve çığa gerdirilerek saz ev bitirilmektedir. Ayrıca yapının etrafına zeminde açılan arıklar ile yapının su ile temasının azalması amaçlanmaktadır. Ocak ise olası yangınlardan koruma amaçlı olarak dışarıya yapılmaktadır" (Eroğlu 2015).

Şekil 4.49. Türkmen yaşantısında saz ev (Eroğlu 2015)

Bir başka barınma yapısı ise Eroğlu'na göre (2015), 'taş ev' olarak adlandırılan yerleşik hayatın ilk dönemlerine dair yapılardır (Şekil 4.50). Bu yapılara "küleme" ya da "saz dam" adı verildiğini belirten Dodurga muhtarı Rasıh Mete (55), 50-60 sene öncesine kadar bu yapılarda yaşayan büyüklerinin olduğunu bildiğini belirtmiştir. Dodurga'da yaşamını sürdürmeye devam eden Songül Minez (51), Zekine Gökmen (78) ve Durmuş Gökmen (91) de bu bilgiyi doğrulamış, geçmişte büyüklerin külemelerde yaşadıklarını ancak bu yapıların artık yıkılmış olduğunu dile getirmişlerdir. Bu konutlar günümüz taş konutlarından farklılık göstermektedir. Küleme ya da saz dam adı verilen taş evin mimari formu genellikle dairedir.

Eroğlu (2015), taş evlerin niteliğini ve inşasını, "boyutları 25 ile 50 cm arasında değişiklik gösteren ve ufak taşlarla desteklenen duvarlar kireç ve toprak malzemenin karıştırılarak oluşturulduğu bir harçla doldurulmaktadır. Taş evlerin yükseklikleri 2,20-2,40 metre arasında olup, genişliği değişmektedir. Taş evlerin en az 8 m^2 olduğu bilinmektedir. Yapıların çatısında dallar ve kamışlar kullanılmıştır. Taş evlerin yapımına

toprağın 60-70 cm derinlikte ve 40-50 cm kalınlığında kazılması ile başlanmaktadır. Çevreden elde edilen taşlar yerleştirilmekte ve arası harç ile doldurulmaktadır. Taşlar arasında kalan boşluklara ufak taşlar yerleştirilerek yapının sağlamlaştırılması amaçlanmaktadır. Duvarın ortasında ise kapı boşluğu bırakılmaktadır. Duvarlarda pencere boşluğu bulunmamaktadır. Yapı duvarlarının inşası tamamlandıktan sonra duvarların iç yüzeyine hazırlanmış olan harç, yassı bir tahta parçası ile uygulanmaktadır. Harç tamamen kuruduktan sonra duvarlara suyla hazırlanmış kireç sürülmektedir. Duvarlara kireç sürülmesindeki ana amaç duvar boşluklarına yuva yapabilecek haşere ve böceklerden korunmaktır. Duvarlara yapılan kireçleme uygulaması sonrasında evin içine ocaklık yapılmaktadır. Kapı boşluğu çevredeki ormanlardan elde edilen ahşap malzeme ile kapatılmaktadır. Yapının çatı örtüsü için çevredeki ağaçların esnek dalları kullanılmaktadır. Dallar, kamışlar ve çalı parçaları konik şekilde ve sık olarak sıralanmaktadır. Sıralanan bu dallar ve kamışlar yün ve kendir ipi gibi malzemeler ile bağlanmaktadır. Çatı örülmesi sırasında girişin sol tarafına denk gelecek ve baca görevi görecek bir boşluk bırakılmaktadır. Örülerek ve bağlanarak tamamlanan çatı örtüsü taş duvarlar üzerine yerleştirilmekte ve kenarlarında bulunan dalların uçları taşların arasına sokularak kenetlenmektedir. Yağmur suyunun bacadan içeri girmesini engellemek için baca boşluğunun üstüne araları hafif boş bırakılan iki yassı taş uzatılmaktadır. Çatının uçmasını engellemek ve sıkılaşmasını sağlamak içinse çatı örtüsü üzerine ağır taşlar konmakta ve yapı tamamlanmaktadır (Eroğlu 2015)" şeklinde açıklamıştır.

Şekil 4.50. Felix von Luschan'ın 1880'lerde Dodurga'da fotoğrafını çekmiş olduğu halkın küleme adını verdiği taş evler (Eroğlu 2015, Von Luschan 1889)

Köy sakinlerinden Zekine Gökmen (78), saz dam ile küleme arasında çatı formu bakımından farklılık olduğu, çatı örtüsü kubbe benzeri olarak yarım küre formunda

olduğunda ‘saz dam’, kümbet benzeri konik biçimde olduğunda ise ‘küleme’ adını aldığı, duvarlarının ise dairesel şekilde taşlarla oluşturulduğu ve küleme ile saz dam arasında duvar özellikleri bakımından değişiklik olmadığı, çatı örgüsünün çavdardan elde edilen kamışların bağlanması ve üzerine sarmaşıkların demir şişlere takılıp geçirilmesi ile örüldüğü, en üstüne ise Eroğlu (2015) ile benzer şekilde ağırlık yapması ve rüzgardan uçmaması için taşların koyulduğunu belirtilmiştir.

Dodurga’da Türkmen yaşam biçimini yansıtan kültürel değerlerin somut izlerinden kıl çadırlar, alacıklar ve tamamen sazlar ile oluşturulan saz evler günümüzde bulunmamaktadır. Ancak kıl çadır ve alacık kurulumunun temel malzemesi olan “karaçul” olarak adlandırılan dokumalara ve Eroğlu’nun (2015) kıl çadır kurulumunda kanatları bağlamak için kullanıldığını belirttiği “kolan” adı verilen şeritlere bazı evlerde hala rastlanabilmektedir. Çok uzun yıllardır yayla geleneğini sürdürmeyen Dodurga halkı bu dokumaları günümüzde ağılların üzerine sermekte ya da evlerinde yaygı olarak kullanmaktadır. Kolanlar ise hayvanlar ya da insanlar bir şey taşıyacağında sırtına yüklenip bu yükleri sabitlemek için kullanılmaktadır. Bu dokumaların günümüzde hala bulunuyor olması bize Dodurgalıların geçmişte zaman zaman kıl çadır ya da alacıklarda yaşamış olabileceği düşüncesini doğrulayan önemli verilerdendir.

Bunun yanı sıra Hisar’da yapı kalıntıları arasında halkın daha çok küleme adını verdiği taş yapılara dair yapı izleri bulunmuştur (Şekil 4.51). Bu yapılar 3-4 metre çapında dairesel planlı olup, tek odadan oluşmaktadır. Çatı örtüleri olan sazlardan geriye herhangi bir ize rastlanmamıştır. Ancak yapı duvarlarının bir kısmı yıkılmış olsa da mevcut olduğu ve bazı detayların gözlenebildiği söylenebilir. Külemeler irili ufaklı taşların birbiri üzerine yerleştirilmesi ile elde edilmiştir. Duvar kalınlığı yaklaşık 55-60 cm arasında değişmektedir. Yapılarda pencere boşluklarına rastlanmamışken, kapı boşluklarının yaklaşık 45-50 cm arasında bırakıldığı, kapı önüne 15-20 cm yüksekliğinde, duvarda kullanılan taşlar ile benzer boyutlarda taşlar ile kapı eşiği oluşturulduğu görülmektedir. Duvarda yaklaşık 30×30 cm ölçülerinde nişler bırakılmıştır. Zemin ise toprak zemindir.

Köy sakini olan Songül Minez (54), yapı izleri bulunan külemeler için, külemelerde 40-50 yıl öncesine kadar insanların hayatını devam ettirdiği, sazlardan oluşan çatı örtüsü ve duvarlarının küleme sahipleri başka yere taşındıktan sonra yıkıldığı, külemelerde pencere olmadığı, kapıların yakındaki dal parçaları ile dıştan ve içten kapatıldığı, üzerine içten karaçul serilerek soğuk havadan korunulduğunu belirtmiş, zemine ise toprak üzerine çeşitli çulların serildiğini, külemenin içinde kapının yanında ısınmak ve yemek yapmak için küçük bir ocak olduğunu, duvarda bir boşluk bırakılarak ocaktan çıkan dumanın buradan gitmesinin sağlandığını, çatısının ise sazlardan olduğunu dile getirmiştir.

Dodurga’da yapı izleri bulunan külemeler dışında başka külemelerin de olabileceği düşünülmektedir. Bu yapılara ait izlerin tespit edilmesi, envanter çalışmalarının yapılması, Dodurga’da bulunan kültürel katmanlardan birinin daha ortaya çıkartılması Türkmenlerin yerleşik hayatının kültürel mirası olarak geleceğe aktarımı konusunda son derece önemli olup Dodurga’da küleme ile ilgili çalışmaların detaylı şekilde ele alınmasını gerektirmektedir.

Şekil 4.51. Dodurga'da Türkmen yerleşik hayatının ilk yapılarından olan küleme kalıntıları

4.4.6. Taş değirmenler

Dodurga'da geçmişin toplumsal izlerini günümüze taşıyan tarımsal üretimin önemli bileşenlerden biri de taş değirmenlerdir. Konutlara yakın konumda bulunan bu değirmenlerin birçoğunun iyi durumda olduğunu söylemek mümkündür.

En çok zeytinlerden zeytinyağı elde etmek için yararlanılan taş değirmenler bazı tahılların ezilmesi için de kullanılmıştır. Taş değirmenler iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden biri tekne adı verilen zeytinlerin ezilmek üzere döküldüğü içi çukur

bölümdür. Diğeri ise zeytinlerin ezilmesini sağlayan değirmen taşıdır. Az sayıda tekne tek parça büyük bir taşın oyulması ile oluşmuşken büyük çoğunluğu küçük parçalı taşların birbiri üzerine örülmesi ile oluşturulmuştur. Değirmen taşları ise büyük boyutlu bir taşın dairesel olarak oyulması ile elde edilmiştir. Değirmen taşının ortası oyulmuş ve içerisine ahşap ya da demir sağlam bir çubuk yerleştirilmiştir. Bu çubuk tekne etrafında döndürülerek tekneye dökülen zeytinlerin değirmen taşının dönüş hareketleri ile ezilerek zeytin hamuruna dönüşmesi sağlanır. Zeytin hamuru zeytin yağı, zeytin suyu ve zeytin posasının karışımından oluşmaktadır. Sonrasında eleklerden geçilerek zeytinin katı parçalarının sıvı olan yağ ve suyundan ayrılması sağlanır. Kaplara alınan zeytinin yağı ve suyu bir süre bekletilir ve yağın üste çıkmasıyla yağ kepçelerle alınır.

Antik dönemlerden itibaren çok değerli bir besin kaynağı olan zeytinyağı elde etmek ve çeşitli tahıllardan ürün elde etmek için taş değirmenlerin Dodurga'da çeşitli dönemlerde inşa edildiği düşünülmektedir. Dodurga halkı ile gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde geçmişte bitkisel yağların elde edilmesinde bu sistemin yaygın olarak kullanıldığı ancak günümüzde toplanan zeytinlerin fabrikalara gönderilerek zeytinyağı elde edildiği dile getirilmiştir. Ayrıca taş değirmenlerin bulunduğu başka yörelerde değirmen taşı çubuğu at, eşek gibi hayvanlara bağlanarak dönüş hareketi sağlamaktadır. Ancak Dodurga'da bu iş için hayvanlar kullanılmadığı, işlemin tamamen insan gücü ile gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Kültürel mirasımızın ve geleneksel tarımsal üretimin çok önemli bir parçası olan, gün geçtikçe yok olabilecek taş değirmenlerin gerçekleştirilecek detaylı çalışmalar ile belgeleme çalışmaları yapılmalı, envanterleri oluşturulmalı ve korunması sağlanmalıdır.

Şekil 4.52. Dodurga'da bulunan bazı taş değirmenlere dair görseller

4.4.7. Tahıl ambarları

Tahıl ambarları geçmişte elde edilen tahılların depolanması ve uzun süreli saklanması amacıyla inşa edilmiş yapılardır. Tamamen ahşap malzeme ile geleneksel yöntemler ile yapılmış olan ambarlar gerek fonksiyonel olması gerekse ekonomik olması

ile kırsal mimarinin önemli bir bileşeni olarak dikkat çekmektedir (Açıkel ve Kaynakcı Elinç 2020). Fellows'un Sidyma ve çevresindeki Likya kentlerine 1840 yılında gerçekleştirdiği ziyaretler sonucu ortaya çıkan çizimlerde tahıl ambarlarına da yer verdiği görülmektedir (Şekil 4.53). Fellows (1841) tahıl ambarlarının plan yapısının dörtgen, çatı örtüsünün hafif göründüğünden, her köşesinde bir taşıyıcı olduğu ve ahşap malzeme ile yapılmış olduğundan, kiriş ve kolon görevi üstlenen ahşap taşıyıcıların çatının dışına doğru taştığından bahsetmekte, bu özellikleri ile kayalara oyulmuş anıt mezarlara benzerliğine dikkat çekmektedir (Fellows 1841). 1890 yılında Chipiez de Likya bölgesinde bulunan tahıl ambarları için benzer özellikler belirtmiş ve kaya mezarlarına benzerliğini karşılaştırmıştır (Şekil 4.54). Günümüzde Dodurga'da konut dışında bulunan tahıl ambarlarının Fellows'un ve Chipiez'in çizimleri ile büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir.

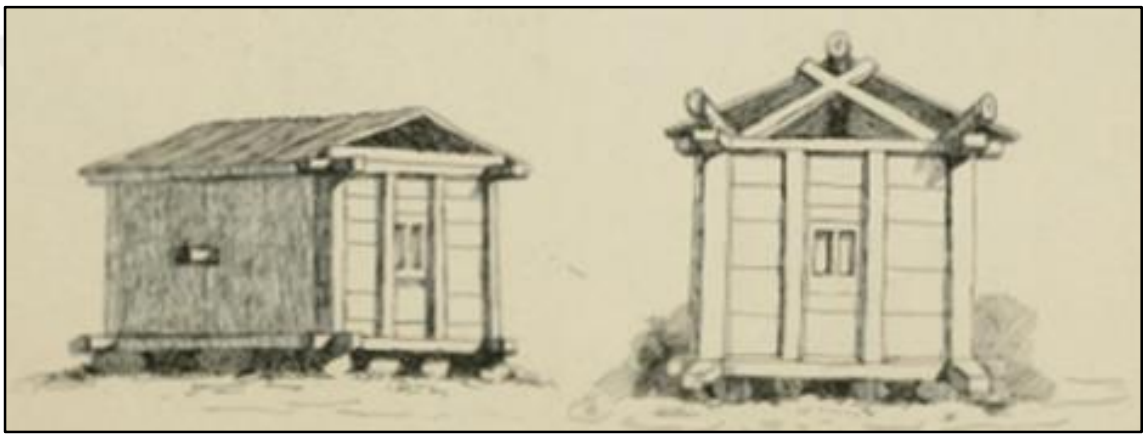

Şekil 4.53. Fellows'un 1840 yılında Likya bölgesi gezisinde karşılaştığı tahıl ambarlarının çizimleri (Fellows 1841)

Dodurga'da geçmişte sayıca fazla olduğu öğrenilen tahıl ambarlarından günümüze az sayıda örnek gelebilmiştir. Bunlardan bir kısmı konut dışında yer alan tahıl ambarları iken, bir kısmı konut içinde yer almaktadır. Konutlara yakın ancak konuttan bağımsız olan konut dışı ambarlar böcek ve fare gibi hayvanlardan ve nemden korunmak için yere yerleştirilen büyük boyutlu taşlar üzerine ahşaptan inşa edilmiştir (Şekil 4.55, Şekil 4.56) . Taşlar üzerine ahşap ayaklar yerleştirilmiş, ahşap ayakların üzerine ise duvarları, döşemesi ve çatısı ahşap malzeme ile kare ya da dikdörtgen planlı inşa edilmiştir (Şekil 4.57, Şekil 4.58). Ambarlarda kullanılan tüm malzemeler çevredeki sedir *(Cedrus libani)* ve ardıç *(Juniperus communis)* ormanlarından elde edilen ahşaplardır. Ahşaplar geçme sistem ile birbirine bağlanmıştır. Konut dışında yer alan tekil ambarlarda tahılların yüklenmesi ve alınabilmesi için 50-60 cm genişliğinde, 90-100 cm uzunluğunda ahşap kapılar bulunmaktadır. Ahşap malzemeler bakımları gerçekleşmediğinde çeşitli bozulmalar ve çürümeler yaşayabilir. Dodurga'da zamanla fiziksel etkilerle özellikle çatı ahşaplarında yaşanan sorunlar farklı malzemeler kullanılarak giderilmeye çalışılmıştır. Bu ambarların ahşap çatılarının kiremit veya saç gibi çeşitli malzemeler ile değiştirilerek nemden korunmaya çalışıldığı görülmektedir (Şekil 4.55, Şekil 4.56).

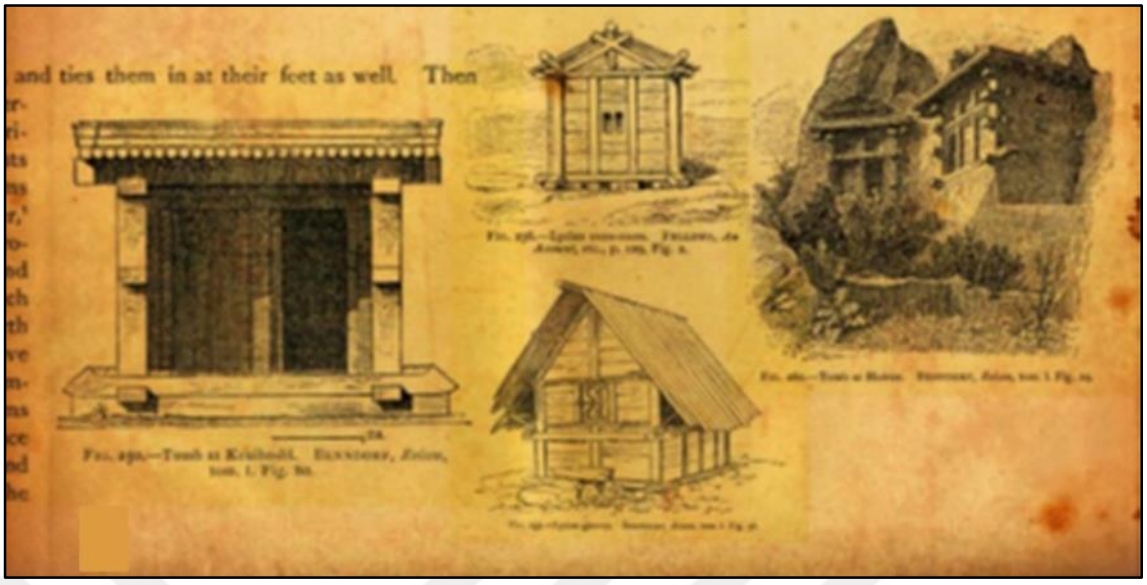

Şekil 4.54. Chipiez'in 1890 yılına ait Likya kaya mezarı ve Likya bölgesinde bulunan tahıl ambarının karşılaştırmalı çizimi (Chipiez 1890, Açıkel ve Kaynakçı Elinç 2020)

Şekil 4.55. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından örnekler

Şekil 4.56. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından örnekler

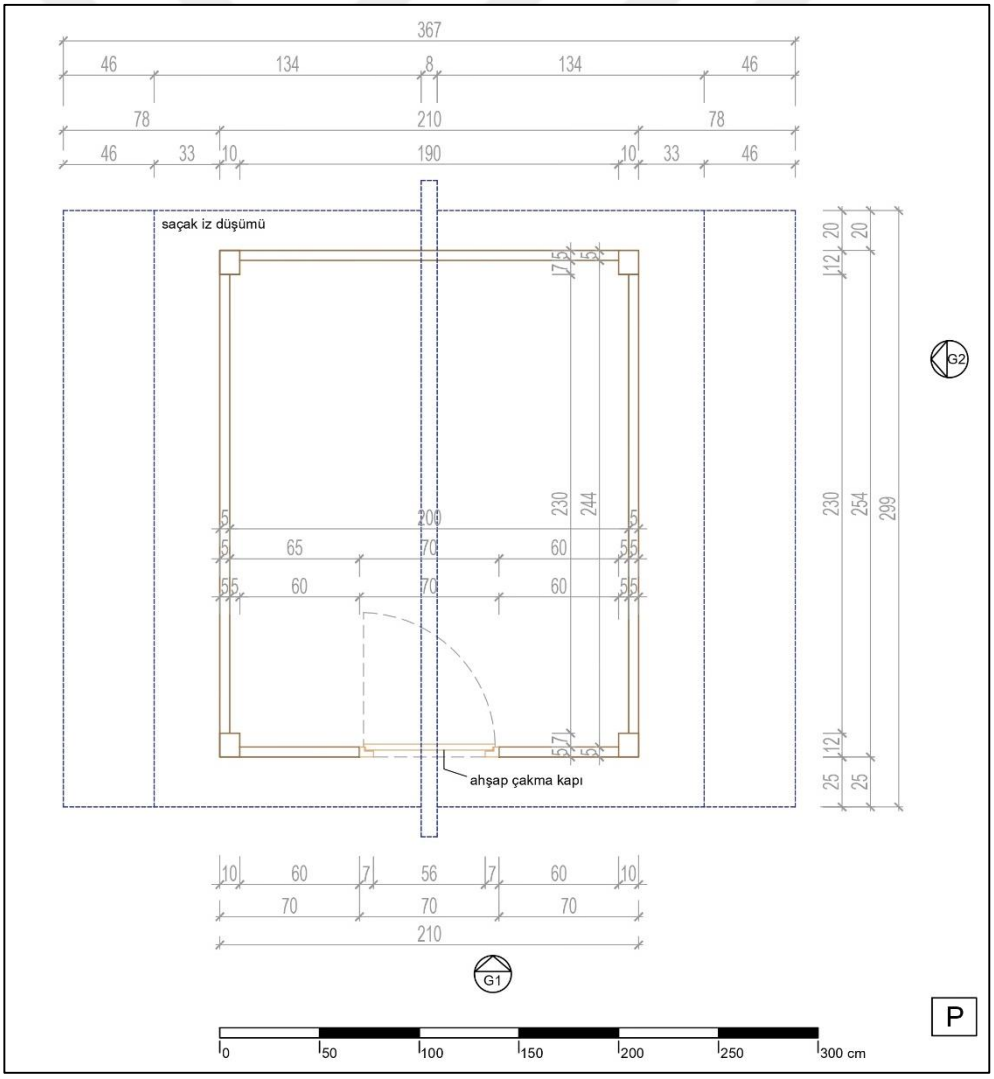

Şekil 4.57. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin rölövesi, planı (P)

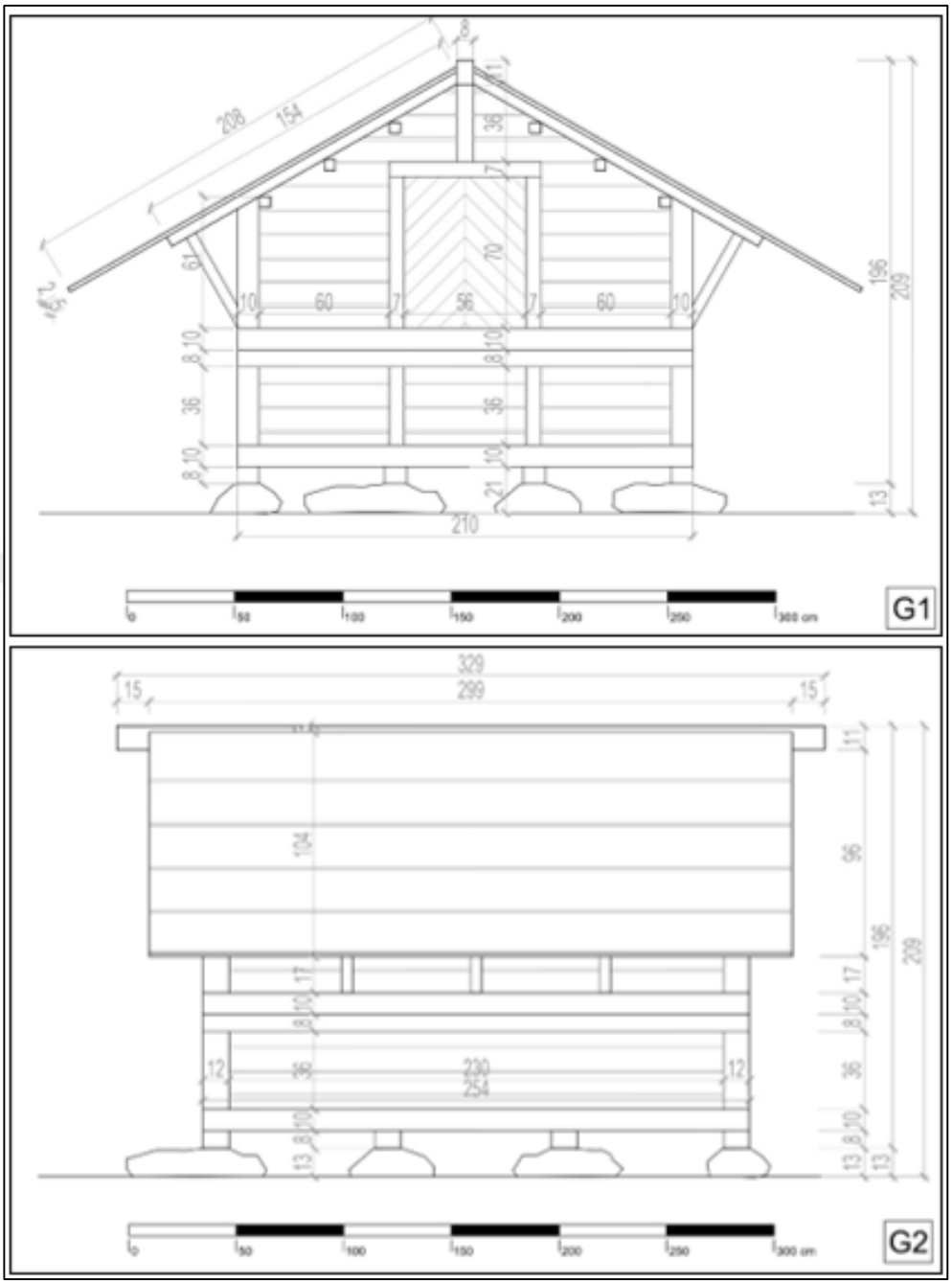

Şekil 4.58. Dodurga'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin rölövesi, görünüşleri (G1 ve G2)

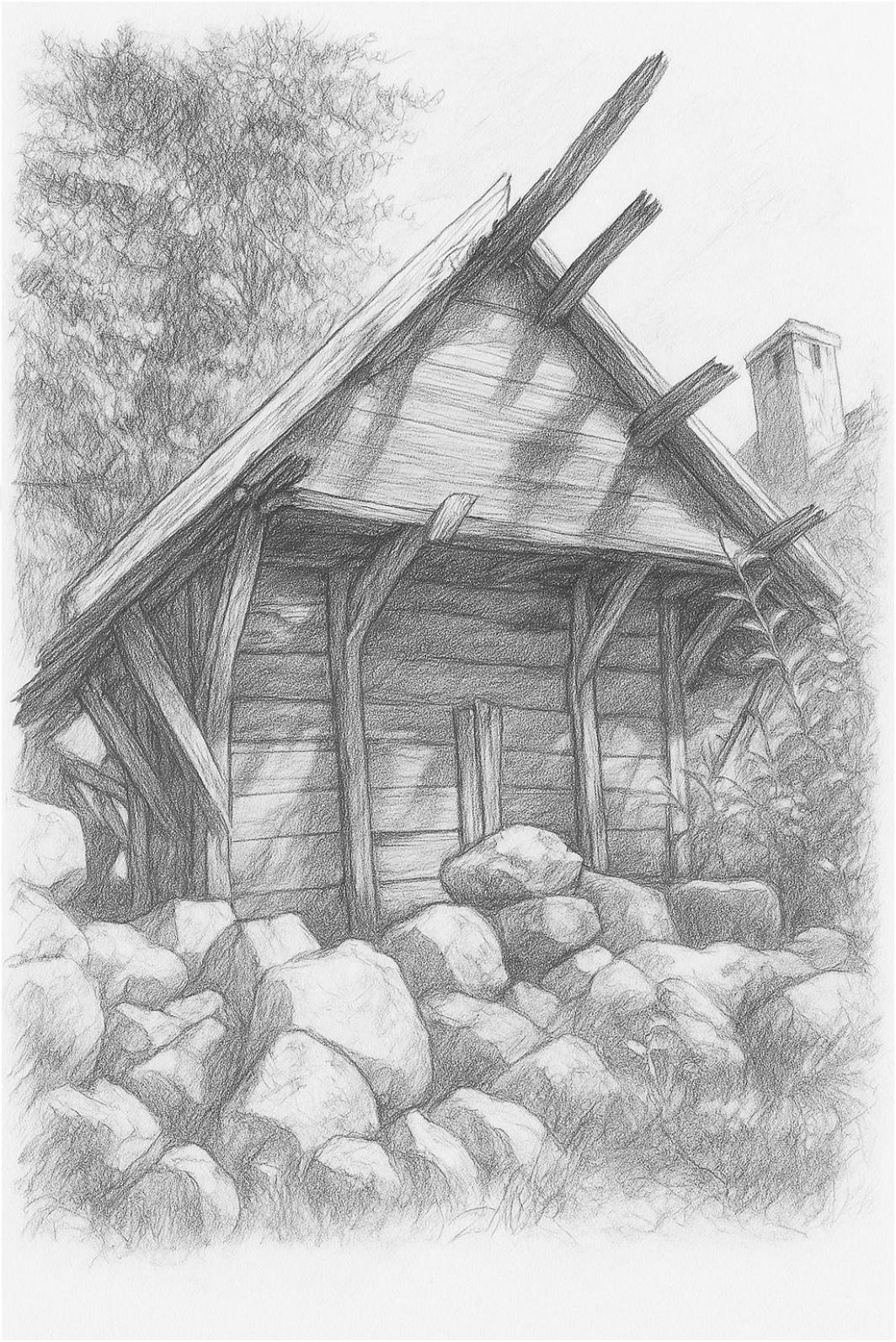

Şekil 4.59. Dodurga-Hisar'da bulunan tekil tahıl ambarlarından birinin eskiz çizimi (Çizim Nuray Yıldız'a aittir)

Dodurga'da görülen ambarlardan bir kısmı da konut içlerinde bulunan sandık tarzında konut içi ambarlardır (Şekil 4.60). Bu tip ambarlar da malzeme özellikleri bakımından tekil ambarlara benzerlik göstermektedir. Konut içinde yer alan ambarlarda da kullanılan malzemeler sedir *(Cedrus libani)* ve ardıç *(Juniperus communis)* gibi ağaçlardan elde edilen ahşaplardır. Bu tip ambarlar dikdörtgen plan tipinde olup konutun ölçülerine ve konut sahibinin ihtiyaç duyduğu ölçülere göre şekillenmiştir (Şekil 4.61, Şekil 4.62, Şekil 4.63). Tahılların yüklenmesi ve alınması için ambarların üst yüzeyinde 50-60 cm arasındaki ölçülerde dörtgen kapaklar bulunmaktadır. Konut içlerinde bulunan ambarların üst yüzeyi tahılların saklanması işlevine ek olarak geçmişte yatak, yorgan gibi malzemelerin koyulduğu yüklük işlevlerini de üstlenmiştir. Dodurga'nın Hisar yerleşiminde bulunan bir ambar örneğinde ise daha çok konut içlerinde görmeye alışkın olduğumuz konut içi ambar tipinin konut duvarına bitişik olarak büyük ölçülü taşlar üzerine yerleştirildiği, ambarın üzerine nemden korunması için dört tarafı ahşap dikmeler tarafından taşınan bir saçak yerleştirildiği görülmektedir. Bunun dışında bazı konut içi ambarların da konut içlerinden çıkarılarak depoların ya da bahçelerin bir kenarına atıldığı ve kullanılmadığı görülmektedir.

Tahıl ambarları yüzyıllardır süren bir geleneğin parçası olarak kültürel mirasın önemli öğeleri olarak dikkat çekmektedir. Yerleşimde gün geçtikçe sayısı azalan bu miras unsurlarının yapılacak çalışmalarla hızla korunması gerekmektedir.

Şekil 4.60. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarlarından örnekler

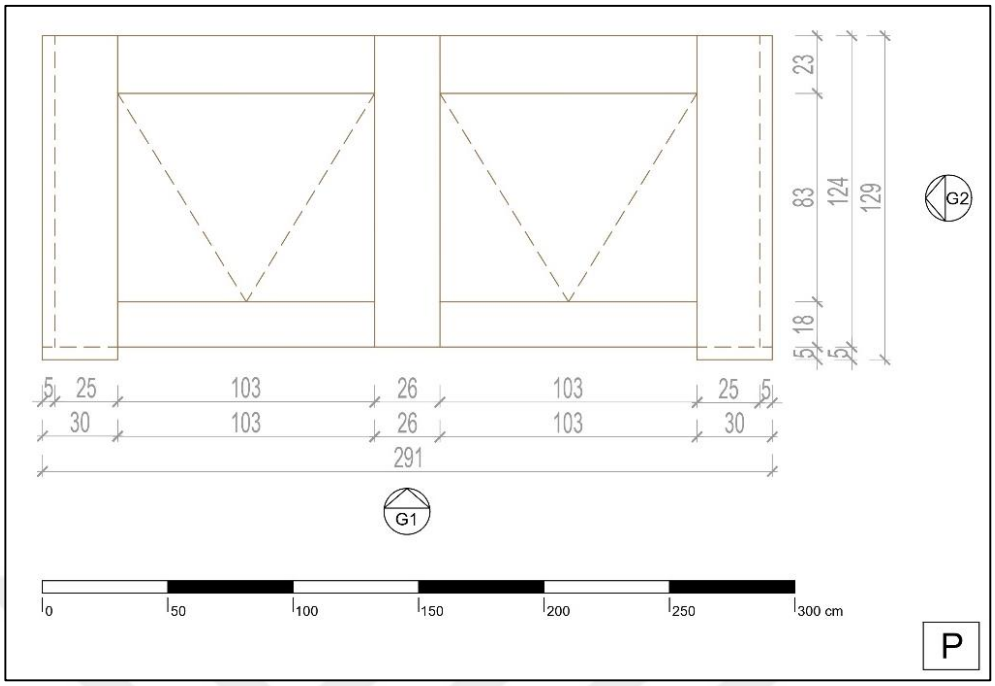

Şekil 4.61. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarlarından birinin rölövesi, planı (P)

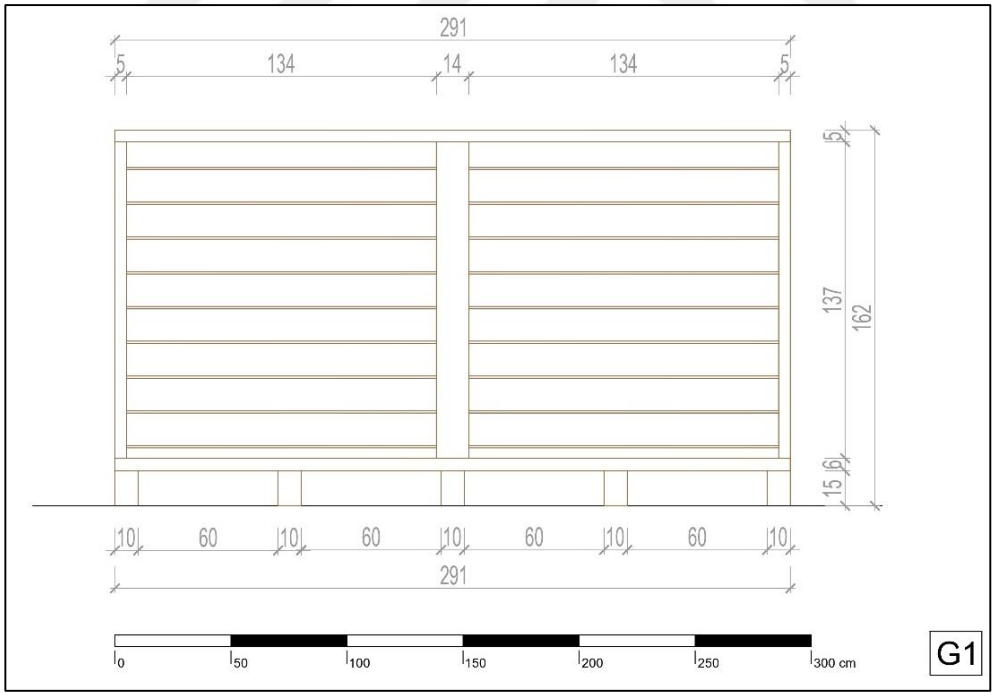

Şekil 4.62. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarı rölövesi, ön görünüşü (G1)

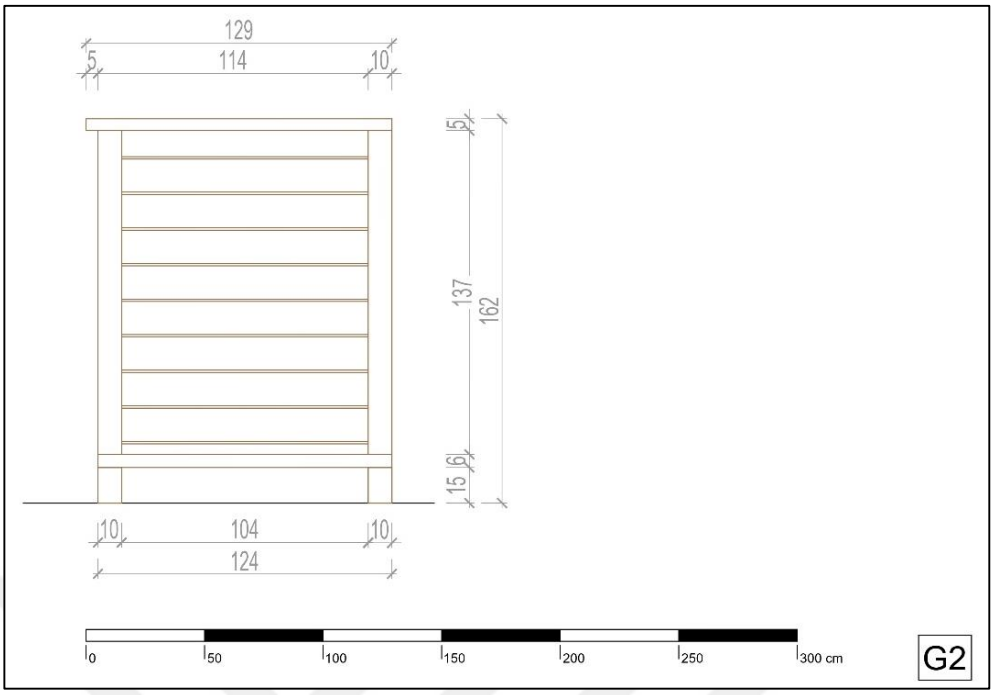

Şekil 4.63. Dodurga'da bulunan sandık tipi tahıl ambarı rölövesi, yan görünüşü (G2)

4.4.8. El sanatları

Dodurga'da gitgide sayısı azalmakla birlikte daha çok kadınların üretimi olan halı ve kilim dokumacılığı yapılmaktadır. Dokumacılıkta kullanılan ipler keçi kılı ve koyun yününden geleneksel yöntemler ile elde edilmekte, renklendirilmesi yörede bulunan ceviz ağacı (*Juglans regia L.*) yaprakları ve ceviz kabukları, asma ağacı yaprakları (*Vitis vinifera L.*), kavak ağacının kabukları (*Populus alba L.*), palamut ağacının meyveleri (*Quercus aegilops L.*) ve badem ağacı yaprakları (*Amygdalus orientalis Miller*) gibi çeşitli bitkilerin yaprakları, kabukları ve kozalaklarının sahip olduğu özellikler ile gerçekleşmektedir. Dodurga'da bulunan kadınlar tarafından en çok Seydiler Kilimi dokunduğu görülmektedir (Şekil 4.64a,b). Nadir olarak ise Kaya Halısı dokunmuştur. Kaya halısında temel renk kırmızıdır. Seydiler kilimi ise beyaz, yeşil, siyah, gök mavisi, kırmızı, kahverengi gibi çeşitli renklerden oluşmakta, koçbaşı ve üçgen motifleri yoğun olarak kullanılmaktadır. Seydiler Kilimi'nin daha çok Seydikemer'in Seydiler, Atlıdere, Ören ve Seki mahallelerinde; Kaya Halısı'nın ise Fethiye Kayaköy'de ağırlıklı olarak dokunduğu bilinmektedir. Ancak buradaki kadınların bir kısmının da bu dokuma türlerini bildiği ve dokuduğu görülür. Seydiler Kilimi 03.02.2020 tarihinde (Türk Patent ve Marka Kurumu 2020a), Kaya Halısı ise 20.11.2020 (Türk Patent ve Marka Kurumu 2020b) tarihinde Coğrafi İşaret olarak tescil edilmiştir. Bunun yanı sıra Dodurga'da köy sakinlerinden Zekine Gökmen (78) ile gerçekleşen görüşmelerde adına "Gavur Çulu" denilen bir dokuma türünün de olduğu belirtilmiştir (Şekil 4.64c). Gökmen, bu dokuma türünü annesinden öğrendiğini, annesinin de büyüklerinden öğrendiğini belirtmiştir. Kendisinin dokuduğu kilim incelendiğinde Seydiler Kilimi olabileceği düşünülmektedir. Bu dokumanın daha önce bölgede yaşamış olan Rumlardan öğrenilmiş olma ihtimaline karşın Dodurga'da 'Gavur Çulu' adını almış olması muhtemeldir.

Dodurga'da halı, kilim, seccade veya yaygı olarak dokunan tüm ürünler keçi kıllarından elde edilen yünlerle dokunmakta iken koyun tüylerinden elde edilen yünlerle "kolan" adı verilen uzun şeritlerin dokunduğu, kolanların insanların ya da hayvanların yük taşımasında kolaylık sağlaması amacıyla kullanıldığı öğrenilmiştir (Şekil 4.64d).

Şekil 4.64. a) Dokumacı Nazmiye Minez (Sidyma Kültür Evi, 2023); **b)** Sabun üreticisi ve dokumacı Fatma Arslan; **c)** Zekine Gökmen'in dokumuş olduğu 'Gavur Çulu'; **d)** Zekine Gökmen'e ait kolan

Şekil 4.65. Geleneksel konutlarda bulunan hasır halılardan örnekler

Dodurga'da terk edilmiş geleneksel konutların odalarında ise sazlardan hasır örgü ile örülmüş halılara sıkça rastlanmıştır (Şekil 4.65). Dodurga halkı ile gerçekleşen görüşmelerde bu halıları örmeyi bildikleri öğrenilmiştir. Dodurga Bel'de yaşayan Fatma Arslan (51) tarafından; "orta yaşta ve ileri yaşta olan kadın, erkek herkesin hasır halı örmesini bildiği ancak artık kimsenin bu işle uğraşmadığı, geçmişte Dodurga'ya sazların Karadere'den geldiği, daha çok Karadere'de hasır halı örümü yapıldığı ancak zaman zaman hasır halıları, gelen sazlarla Dodurga'da kendilerinin de ördüğü" dile getirilmiştir.

4.4.9. Geleneksel giyim unsurları

Geçmişte Dodurga ve çevresinde geleneksel giyim-kuşam kadın ve erkeklerin giyiminde birbirine benzer niteliktedir (Şekil 4.66). Erkekler pantolon olarak kullanılan yöresel adı "dimi" olan çakşır giymektedir. Çakşır üzerine günümüz gömlek yerine giyilen süsten uzak, bel hizasında, düz ya da çizgili, bol kesimli bir göynek, göynek üzerine batlak olarak anılan dar, düğmeli bir yelek ve bunun üzerine de çeşitli renklerde cepken giymekte, bellerine kuşaklar bağlanmaktadır. Başlarına ise genellikle kırmızı renkte, keçeden üretilmiş külah adı verilen şapkalar takmakta, bu şapkaların etrafına çizgili veya tek renkli dokuma bezi sararak külahın sabitlenmesi sağlanmaktadır. Boyna ise sıcaktan ve tozdan korunmayı sağlamak amacıyla yağlık adı verilen bezler dolanmaktadır (Eroğlu 2015). Kadınların geleneksel giyiminde ise önce bol şalvar, şalvar üzerine bağırtlak adı verilen göynek kumaşından yapılan pullu ve oyalı kolsuz arkası olmayan kolsuz fanila benzeri bir giysi, onun üzerine erkeklerin giydiğine göre bol kesimli, yakası işlemeli bir göynek giyilmektedir. Üzerine "üç etek" adı verilen, çeşitli renklerde, kolları çiçek, yaprak gibi çeşitli motifler işlenmiş, pamuklu bir elbise giyilmektedir. Üç etek üzerine ise simli ve motifli bel hizasında biten bir cepken giyilmektedir. Erkeklerin giyimine benzer olarak bele kuşak sarılır. Bazen bele gümüş kemer de takılabilir. Kafaya ise yassı ve içinde kasnak olan bir fes geçirilir. Özel günlerde altın veya gümüş paralardan oluşan çelgi isminde bir süs tutturulur. Çelgi üzerine çelgiyi kapatmayacak şekilde dastar bağlanmaktadır. Kadınların ayaklarına renkli ve motifli, erkekler ise sade yün çorap giyip üzerine deri ve ucu sivri çarıklar giyilmektedir (Eroğlu 2015). Günümüzde Dodurga'da geleneksel giyim bazı ailelerde genç kızların kına gecesi, düğün gibi özel günlerinde kullanılansa da günlük hayatta geleneksel giyim-kuşam parçaları artık kullanılmamaktadır.

Şekil 4.66. Yöredeki geleneksel kadın-erkek giysileri (Von Luschan 1889)

4.4.10. Geleneksel sabun ve aromatik yağ üretimi

Dodurga'daki zengin bitki çeşitliliği halkın bu bitkilerden geçmişten gelen kültürel bilgileriyle kendileri ve hayvanları için yararlanmasını sağlamıştır. Dodurga'da sarı kantaron, defne, kekik, adaçayı gibi bitkilerin kurutulması veya yağlarının çıkarılması evlerde sık görülmektedir. Bu bitkilerin yağları geleneksel yöntemlerle çıkarılmakta ve kullanılmaktadır. Ayrıca zeytin ağaçlarının da bol olması zeytinden çeşitli ürünlerin elde edilmesini de beraberinde getirmiştir. Zeytinlerin yağları çıkarılmakta, zeytin çekirdekleri öğütülerek toz haline getirilmektedir. Ayrıca bazı evlerde geleneksel şekilde üretilen defne sabunu ve zeytinyağlı sabun üretimi gerçekleşmektedir.

4.5. Çalışma Alanının Yerleşim Özellikleri

Daha önceki bölümlerde bahsedildiği gibi Dodurga mahallesi sınırları içerisinde yedi ayrı yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşimlerin bazıları geçmişte birbirinden bağımsız köyler şeklindedir. Ancak zamanla değişen yönetim planları ile bu yerleşimler Dodurga'ya bağlı sokaklar olarak değişmiştir. Aralarındaki mesafe 1 ile 10 kilometre arasında değişmektedir. Birbiri ile benzer yerleşim ve kültürel peyzaj özelliklerine sahip olmalarının yanı sıra birbirinden tamamen ayrışan yönleri de bulunmaktadır. Bu bölümde Dodurga'nın Kızılca, Ada, Gözlükuyu, Seki, Hisar, Bel ve Sakızlı yerleşimleri sırasıyla yerleşim özellikleri bakımından incelenmiştir (Şekil 4.67).

Şekil 4.67. Dodurga yerleşimlerinin uydu görüntüsü üzerinde konumları (Google Earth 2024)

4.5.1. Dodurga-Kızılca

Kızılca, Dodurga'nın kuzey kesiminde yükselen bir tepe üzerine kurulmuş, topoğrafya ile şekillenen organik yerleşim dokusuna sahip, değişen yönetim planları öncesinde köy olarak anılan bir yerleşim birimidir (Şekil 4.68, Ek 1). Etrafı dağlar ve tepeler ile çevrili olan Kızılca'nın geleneksel dokusu iklimin getirdiği özelliklere, arazi yapısına ve çevrede bulunan malzemeye göre oluşmuştur. Kızılca halkı gereksinim duyduğu yapıları geçmişte geleneksel yöntemler ile inşa etmiş malzeme olarak taş ve ahşap kullanmıştır. Taş malzeme zeminden, ahşap malzeme ise etraftaki ormanlık alanlardan elde edilmiştir. Yapıların büyük çoğunluğu sokak hizasında birbirine yakın şekilde konumlanırken, bir kısmının bu yapılardan ayrı bahçe içerisinde tek başına olduğu görülmektedir. Geleneksel yapılarda dikkat çeken unsurlardan biri pek çoğunda bahçe duvarının bulunmamasıdır. Bu da bize komşuluk ilişkilerinin geçmiş dönemlerde iyi durumda olduğunu, insanların güvenlik ile ilgili herhangi bir endişe taşımadığını göstermektedir.

Yerleşimde geleneksel yapılar ile ilgili dikkat çeken en önemli sorunlardan biri pek çoğunun kullanılmaması ve bakımsızlıktan dolayı zamanın fiziksel etkilerine karşı ciddi anlamda zarar gördükleri gerçeğidir. Yerleşimde bakım ve onarım gören yapıların ise çağdaş malzemelerle bilinçsizce onarıldığı, bu nedenle geleneksel doku ile çelişen uygulamaların yer aldığı söylenebilir. Bir diğer sorun ise geleneksel yapıların son on yıl içinde yoğun olarak yabancılara satılmasıdır. Kızılca'nın turizmin yoğun olduğu Fethiye-Ölüdeniz bölgesine giden karayoluna olan yakınlığı sebebiyle yabancıların burada konut edinme isteği duyduğu tahmin edilmektedir. Yabancılara satılan geleneksel yapıların büyük bölümü ya yıkılıp yerine yeni yapı yapılmış, ya da bakımsızlığa terk edilmiştir. Yeni yapılan yapıların yazlık konutlar olarak yapıldığı görülmektedir. Bu sebeple dönemsel olarak yılda birkaç gün kullanılmaktadır. Geleneksel yapıların yıkılıp yeni yapılar ile yer değiştirmesi ne yazık ki yalnız yabancılara özgü bir davranış biçimi olmamış, yerli halk da geleneksel yapılarını nasıl onaracağını ya da günümüz gereksinimlerini geleneksel yapılar içerisinde nasıl çözeceğini bilmediğinden yıkıp yerine yeni yapı yapma davranışı göstermiştir. Yeni yapılar, geleneksel yapıların kat yüksekliğinden ayrışmamış olsa da gerek malzeme gerek yapım yöntemi gerekse plan ve cephe özellikleri bakımından geleneksel dokudan ayrışmıştır.

Kızılca'da halkın merkez kabul ettiği bir yer bulunmasa da cami önünde bulunan açık alan ve oturma birimi toplanma merkezi gibi kabul edilebilir. Yerleşimin kamusal yapılarını ele aldığımızda cami, eski okul ve betonarme bir okul bulunduğunu söylemek mümkündür. Yerleşimin girişinde ise Kızılca Cami bulunmaktadır. Kızılca halkı tarafından caminin bir imamı olmadığı ve bu sebeple devamlı kullanılmadığı belirtilmiştir. Yerleşimin sonunda ise uzun yıllardır kullanılmayan eski taş okul yapısı, aynı parsel içerisinde ise yine kullanılmayan 90'lı yıllara tarihlendiği düşünülen bir okul yapısı vardır. Eski okulun taş malzeme ile tek katlı inşa edildiği, tek derslikten oluştuğu görülmektedir. Günümüzde oldukça zarar görmüş olan taş yapı, neredeyse tamamen yıkılmak üzeredir. Betonarme okul ise yine tek derslikten oluşmakta ve bir öğretmen odası bulunmaktadır. Günümüzde okullar kullanılmamakta olup yerleşimde yaşayan okul çağındaki az sayıda çocuk ise taşımalı eğitim sistemi ile Gölbent mahallesinde bulunan okullara gitmektedir.

Şekil 4.68. Dodurga-Kızılca 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Yapılara ek olarak yerleşimi çevreleyen tepeler, ormanlık araziler, zeytinlikler ve bahçeler yerleşim peyzajını oluşturan diğer unsurlardır. Ancak sebze ve meyve bahçelerinin, zeytinliklerin de geleneksel yapılar gibi bakımsız olduğu söylenebilir. Bakımsızlığın tek sebebini yaşlanan ve azalan nüfusa bağlamak doğru olmayacaktır. Kızılca diğer pek çok Dodurga yerleşimi gibi su erişimini ancak tankerlerin merkezi su deposuna haftanın bir günü su boşaltması ile sağlamaktadır. İnsanların dahi su ihtiyacını ancak birkaç gün karşılayabilen bu uygulamadan dolayı tarımsal faaliyetler için ayrılabilecek su bulunamamaktadır. Kızılca'da sokak dokusu organik olarak şekillenmiştir. Geçmişte sokaklar kayalık ve toprak zeminken günümüzde kilitli parke ve çakıl taşı döşenmiş şekildedir (Şekil 4.69).

Kızılca'da ulaşım imkanı da çok kısıtlıdır. Toplu ulaşım imkanı bulunmayan yerleşimde halkın temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ticaret birimi de bulunmamaktadır. Bunun için Eşen mahallesinde bulunan satıcılar tarafından haftanın belirli günlerinde ekmek ve temel gıda servisi yapılmaktadır.

Kızılca aslında Likya Kültür Rotası üzerinde yer almaktadır. Ancak Kızılca'nın içinde bulunduğu rota alternatif rotadır. Kızılca halkı ile gerçekleşen görüşmelerde yürüyüşçülere ya da turistlere Kızılca'da hiç rastlamadıkları öğrenilmiştir. Kızılca'da bulunan bir konutun zemininde merdivenin taşıyıcısı olarak kullanılan ve üzerinin yazıtlı olduğu görülen taş parçasına dair literatürde herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu taş parçasının başka bir yerden taşınma ihtimali söz konusu olabilir ancak Kızılca'da yaşayan Ümmügülsüm Kılıçarslan (72) ve Kezban Kılıçarslan (74) burada daha önce başka uygarlıkların yaşadığını atalarından duyduklarını, yazıtlı taşın başka bir yerden gelmediği, evin altında ise definelerin olduğu söylentilerinin dolaştığını iletmişlerdir.

Eğer başka bir yerden taşınarak Kızılca'ya getirilmemişse burada geçmişe dair başka izlerin de olması muhtemel olup günümüzde gün yüzüne çıkmamıştır.

Şekil 4.69. Dodurga-Kızılca yerleşim özelliklerine dair görseller

4.5.2. Dodurga-Ada

Ada oldukça küçük, geçmişte mezra olarak nitelenebilecek bir yerleşim birimidir (Şekil 4.70, Ek 2). Günümüzde Dodurga'nın merkez yerleşimi kabul edilen Gözlükuyu'ya 1 kilometrelik mesafede bulunmaktadır. Gözlükuyu ile Ada'yı birbirine bağlayan yolun Ada yerleşiminin girişinde sağında ve solunda mezarlıklar bulunmaktadır. Gözlükuyu ve Ada halkının definleri bu mezarlıkta gerçekleşmektedir. Bu mezarlıkta sayıca az olan tarihi mezarların yanı sıra yeni definler de gerçekleşmektedir.

Ada'da çok az sayıda birbirinden ayrık düzende bahçe içinde yapı bulunmaktadır. Bulunan birkaç tane geleneksel yapı kullanılmamaktadır. Burada cami, sağlık birimi, okul vb. herhangi bir kamusal yapı ve yerleşime ait bir toplanma mekanı, meydan bulunmamaktadır. Daha önce mezra olan yerleşim birimi yönetim planları değişiklikleri ile Dodurga'ya bağlı sokak olarak ele alınmaktadır (Şekil 4.71).

Yerleşim peyzajını oluşturan ana unsurun etraftaki zeytinlikler ve bitki örtüsü olduğu görülmektedir. Geçmişte toprak olan sokak dokusu ise kilitli taş parke döşeme olarak değiştirilmiştir. Yıllarca su sıkıntısı yaşanan Ada'da 2022 yılında şebeke suyu bağlanmış ve su problemi ortadan kalkmıştır.

Şekil 4.70. Dodurga-Ada 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Şekil 4.71. Dodurga-Ada yerleşim özelliklerine dair görseller

4.5.3. Dodurga-Gözlükuyu

Gözlükuyu günümüzde Dodurga'nın merkezi olarak kabul edilen yerleşim birimidir. Gözlükuyu ışınsal ve organik yerleşim dokusu olmak üzere karma düzendedir

(Şekil 4.72, Ek 3). Etrafı dağlar ve ormanlar ile kaplı olan Gözlükuyu'nun geleneksel dokusunun iklim özelliklerine, bulunduğu yerdeki malzeme çeşitliliğine ve arazinin yapısal özelliklerine bağlı olarak oluştuğu söylenebilir.

Gözlükuyu'nun girişinde geleneksel yöntemler ile inşa edilmiş bir köy odası bulunmaktadır. Uzun süredir kullanılmayan yapının taşıyıcı olan duvarlarında ciddi zararlar meydana gelmiş, düzenli bakım ve onarımı sağlanmadığından zamanla fiziksel eskimesi artmıştır.

Gözlükuyu'da cami, okul ve sağlık evine yakın konumda şekillenen bir meydan da bulunmaktadır. Şimdiki caminin yerinde bulunan tamamı ahşap olan cami eski olduğu gerekçesi ile yıkılmış ve yerine 2017 yılında betonarme sistemle bir cami inşa edilmiştir. Caminin kadrolu bir imamı olduğundan ibadetler yapılmaktadır. İmam evi ise caminin zemin katında bulunmaktadır. Gözlükuyu'da okul yapısı ise kullanılmamaktadır. Okul içerisinde iki adet derslik, bir öğretmen odası ve bir arşiv odası bulunmaktadır. Ayrıca okulun sağ cephesinden girişi olan öğretmen lojmanı bulunmaktadır. Okul bahçesinde öğrencilerin kullanımı için yapılmış olan tuvaletler ise günümüzde oldukça bakımsız ve kötü durumdadır. Yerleşimde bulunan çocuklar Gölbent'te bulunan okullara gitmektedir.

Caminin yanından sola ayrılan sokakta ise sağlık evi bulunmaktadır. Sağlık evi tek katlı ve betonarme olarak yapılmıştır. Haftanın bir günü hizmet veren sağlık evine doktor ve hemşire haftanın bir günü Eşen'den gelmektedir. Sağlık evi olarak adlandırılan yapı içerisinde sağlık personelinin konaklayabileceği bir de lojman bölümü bulunmaktadır.

Şekil 4.72. Dodurga-Gözlükuyu 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Şekil 4.73. Dodurga-Gözlükuyu yerleşim özelliklerine dair görseller

Gözlükuyu'da yaşayan halk geçmişte yapılarını geleneksel yöntemler ile çevrede bulunan taş ve ahşabı kullanarak inşa etmiştir. Yapılar organik sokak dokusu etrafında birbirine yakın konumda şekillenmiştir. Geleneksel yapıların büyük bölümünde bahçe duvarı bulunmamaktadır. Yerleşimde yaşayan halk ile gerçekleştirilen görüşmelerde geçmişte geleneksel yapıların hiçbirinde bahçe duvarı bulunmadığı ancak zamanla yapılarını devamlı kullanmayan bazı yapı sahiplerinin güvenlik endişesi nedeniyle bahçe duvarı ile sınır oluşturduğu dile getirilmiştir (Şekil 4.73).

Bazı geleneksel yapıların yakınında bulunan taş değirmenler ve ambarlar da geleneksel dokunun bir parçasıdır. Geçmişte halkın topladıkları zeytinlerin yağını

çıkarmak için kullanılan taş değirmenler günümüzde kullanılmamaktadır. Ahşap olarak oluşturulmuş tahıl ambarlarının da pek çoğu yok olmuş, kalan az sayıdaki ambarın da taş değirmenler gibi artık kullanılmadığı öğrenilmiştir.

Yerleşim peyzajını oluşturan diğer unsurlar ise çevredeki ormanlık alanlar, zeytinlikler, tarım terasları ve konutların sebze ve meyve bahçeleridir. Gözlükuyu'daki sokak dokusu geçmişte kayalık ve toprak zeminken, günümüzde kilitli parke taşı ve asfalt döşeme olarak değiştirilmiştir. Gözlükuyu'da çağa ayak uydurmak için gerçekleştirilen ancak bilinçsizce yapılan pek çok uygulamanın geleneksel özgün dokuya zarar verdiği söylenebilir (Şekil 4.73).

4.5.4. Dodurga-Seki

Seki küçük bir tepe üzerine kurulmuş, küçük bir meydan etrafında ışınsal yerleşim özelliği gösteren, yapıları birbirine yakın, etrafı zeytinlikler ve ormanlık alanlardan oluşan bir yerleşim yeridir (Şekil 4.74, Ek 4).

Seki'nin girişinde bulunan irili ufaklı çok sayıdaki su kuyuları dikkat çekicidir (Şekil 4.75a). Halkın su ihtiyacının karşılanması için açılmış su kuyularının bir kısmı günümüzde hala kullanılmaktadır. Su kuyularının hemen arkasında içerisinde çok eski mezarların yer aldığı ve yeni definlerin de gerçekleştiği tarihi mezarlık alanı bulunmaktadır. Buradaki bazı mezar taşlarının antik bloklardan ve sütunlardan oluştuğu görülmektedir (Şekil 4.75c). Bunların yakınındaki Sidyma antik kentinden taşınma ihtimali olsa da, bu ihtimal düşük görünmektedir. Çevresi antik kentler ve kalıntılarla çevrili olan Seki'de geçmişte bir yapı topluluğu olması ve bu kalıntıların o dönemdeki yapı kalıntılarına ait olabilme ihtimali akla getirilmelidir.

Yerleşimde cami ve okulun bulunduğu alanda ise küçük bir meydan ve çınar ağacı altında bir oturma alanı bulunmaktadır. Burası zaman zaman Seki'de yaşayan az sayıda kişinin ve tatillerde ziyarete gelenlerin toplanıp sohbet ettiği alandır. Seki'de kamusal yapıları incelediğimizde ise yalnız 1965 yılında inşa edilmiş olan caminin günümüzde varlığını sürdürdüğü görülmektedir (Şekil 4.75b). Geleneksel yöntemler ile inşa edilmiş olan okulun ise yıllar önce tamamen yıkıldığı, uzun yıllardır yerleşimde yaşayan okul çağında çocuk olmadığı için yeni bir okul yapılmadığı öğrenilmiştir.

Seki halkı geçmişte yapılarını organik sokak dokusu etrafında birbirine yakın konumda, bölgede bulunan taş ve ahşap ile geleneksel şekilde inşa etmiştir. Seki'deki sokak dokusu geçmişte toprak ve kayalık zeminken günümüzde çakıl ve kilitli taş parke döşenmiş şekildedir. Bahçe duvarına geleneksel yapılarda rastlanmazken, yenilenen ya da yeni yapılan yapılarda ise kısa bir bahçe duvarı yapıldığı görülmektedir. Bu da bize yerleşimdeki komşuluk ilişkilerinin iyi olduğuna dair bilgi vermektedir. Seki'deki geleneksel yapıların bazıları terk edilmeye bağlı olarak ciddi oranda tahrip olmuş veya yıkılmış, ancak devamlı ya da dönemsel kullanılan yapılar bazı onarımlar geçirerek ayakta kalmıştır. Bilinçsizce yapılan onarımlar ise bazı yapıların özgünlüğünün kaybolmasına neden olmuştur. Yapıların kat yükseklikleri tek katlı ya da iki katlıdır. Yerleşime inşa edilen yeni yapıların da bu kat yüksekliğine uyum sağladığı görülür. Geçmişte neredeyse her evin içinde ya da çevresinde bulunan ambarlardan günümüzde

çok az sayıda ambar kalmıştır. Bunun yanı sıra bazı geleneksel yapıların yanlarında günümüzde kullanımını yitirmiş olan taş değirmenlere rastlanmaktadır. Çevredeki ormanlık alanlar, zeytinlikler ve bitki örtüsü ise yerleşim peyzajını oluşturan diğer unsurlar olarak sıralanabilir (Şekil 4.76).

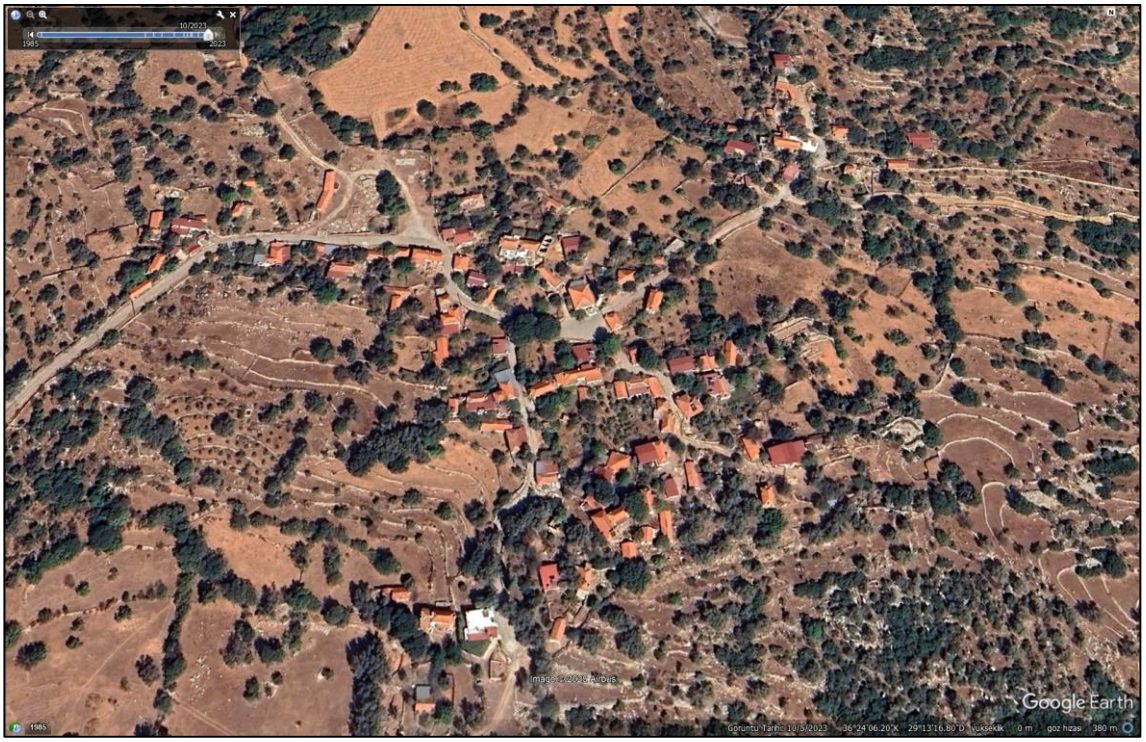

Şekil 4.74. Dodurga-Seki 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

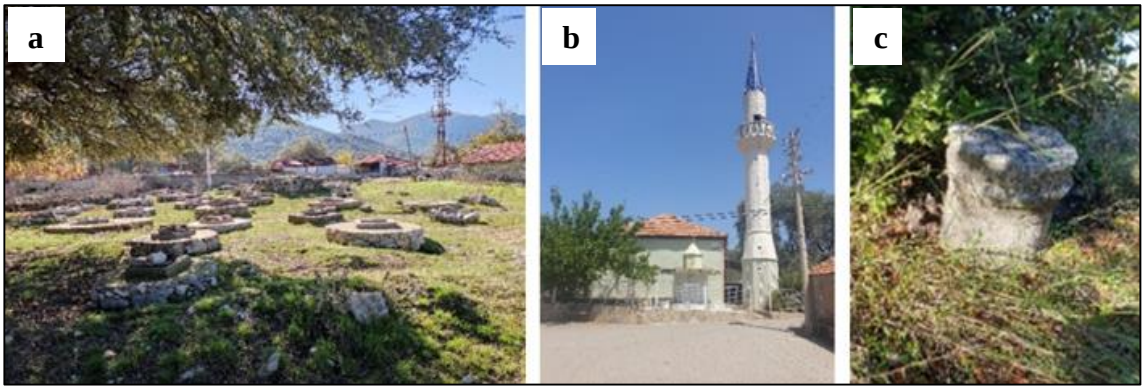

Şekil 4.75. a) Seki'de yer alan su kuyuları; **b)** Seki Cami; **c)** Seki mezarlığı içinde yer alan antik yapı kalıntılarından biri

Şekil 4.76. Dodurga-Seki yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller

4.5.5. Dodurga-Hisar

Organik düzende oluşan Hisar Sidyma antik kenti üzerine kurulmuş olması ile dikkatle ele alınması gereken bir yerleşimdir (Şekil 4.78, Ek 5). Günümüzde adı Hisar olan ancak halkın daha çok Asar ve Sidyma olarak adlandırdığı yerleşimin M.S. 21 yılında Yunanca kaynaklarda adı Sidyma, 1847 yılındaki Türkçe kaynaktaki adı Dodurga Hisar, 1928 yılındaki Türkçe kaynaklarda ise adı Asar olarak geçmektedir (Anonim 13).

Hisar'da geleneksel doku ile antik kent kalıntıları iç içe geçmiş durumdadır. Geleneksel yapılar yerleşimde bulunan taşlar ve çevrede bulunan ormanlık alanlardan elde edilen ahşaplardan inşa edilmiştir. Ancak bu taşların büyük oranda yerleşimdeki antik kentin kalıntılarından oluştuğu görülmektedir. Bvrger'in 1884 tarihinde çekmiş olduğu fotoğrafta (Şekil 4.77) o dönemde kalıntılar üzerinde geleneksel yapıların bulunmadığı, muhtemelen kalıntıların çevresine yerleşim gösterildiği görülmektedir. Bu fikre neden olan Fellows'un (1841) çalışmasında Türklere ait konutlardan bahsetmesidir. Fellows Türk konutlarını barınak olarak tanımlamış, sayıca az olduğunu dile getirmiş, Türklere ait barınakların yanı sıra Yunan konutlarının bulunduğundan bahsetmiştir (Fellows 1841). Bu nedenle Hisar'da günümüzde bulunan geleneksel yapıların 18. Yüzyıldan itibaren olabileceği ancak bazı geleneksel yapıların 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyılda inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Yerleşimde stoanın, su kuyularının ve Cumhuriyet'in erken döneminde inşa edilmiş olan Asar Cami'nin bulunduğu yer merkez kabul edilebilir. Asar cami üzerinde yazıtlı taşlar, dor düzeninde sütunlar ve pek çok antik yapı parçası rahatlıkla görülebilmektedir. Cami bahçesi içinde ise şadırvan, görevli imam için lojman ve 1990'lı yıllarda betonarme olarak inşa edilmiş olan dini eğitim amaçlı yapılmış yapıya ek olarak camiyi yapan ustanın ve oğlunun mezarı da bulunmaktadır. Çeşitli yer sarsıntıları ve kaymalar ile zarar gören ve sağlamlığından endişe duyulduğundan günümüzde kullanılmayan dini eğitim yapısının ise büyük bir kısmının Roma Tapınağı olduğu bilinen kalıntılar üzerinde bulunduğu belirtilmektedir (Serdaroğlu 2004, Akkurnaz 2007). Serdaroğlu (2004), buranın kuzeyinde Orta çağ dönemine ait bir kilisenin, doğusunda ise Asar Cami'nin olmasını, alanın farklı kültür evrelerinde, farklı inançlar çerçevesinde yani pagan, Hristiyan ve İslam dönemlerinde kullanılması açısından ilgi çekici ve önemli bulmuştur (Serdaroğlu 2004).

Geleneksel yapıların ve antik kalıntıların dışında yerleşimdeki kültürel peyzaj öğelerinden biri de ahşap tahıl ambarlarıdır. Ambarlardan bazıları beşik çatılı tekil tahıl ambarları iken, bazılarının ise genellikle konutların içlerinde yer alan sandık tipinde olduğu görülmektedir. Ancak geçmişte sayıca fazla olan ambarların günümüzde sayısı gitgide azalmıştır. Hisar'da evlerin yakınlarındaki taş değirmenler ise geçmişte Hisar'da zeytincilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine büyük katkı sağlayan önemli tarımsal elemanlardır. Günümüzde zeytincilik azalmış, taş değirmenler ise kullanılmamaya başlanmıştır. Zeytinini toplayan az sayıda kişi artık zeytinyağı işlemini fabrikalarda yaptırmaktadır.

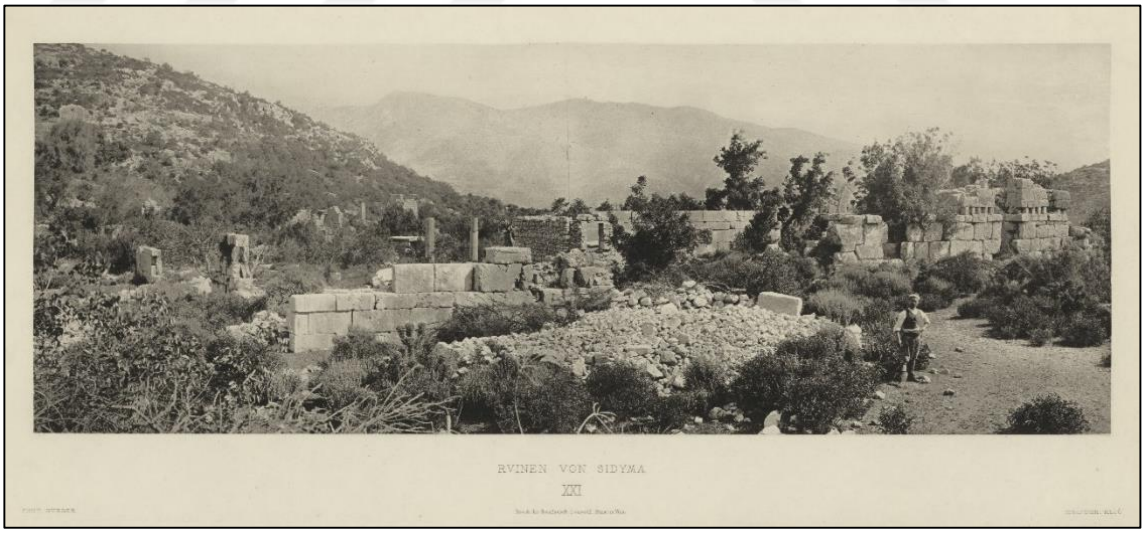

Şekil 4.77. Bvrger'in 1884 tarihli fotoğrafında Dodurga-Hisar'daki kalıntılar (Anonymous 45)

Hisar'ın organik sokak dokusunun büyük bir kısmı Likya rotasının parçası olup, çoğu ancak tek kişinin yürüyebileceği kadar dar ve engebelidir. Buradan yürürken antik

yapılara dair pek çok parça görülebilmektedir. Bazı sokakların döşemesini kilitli parke oluşturmaktadır.

Yerleşimde yaklaşık 2,5 hektarlık alan ise tarihi Hisar mezarlığıdır. Hisar halkı ile yapılan görüşmelerde Osmanlı döneminde de definlerin bu mezarlığa gerçekleştirildiği belirtilmiştir ancak daha öncesinde defin yapılıp yapılmadığına dair net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Tarihi mezarların taşları alanda dağınık halde olup, sınırları net olarak okunamamaktadır. Ayrıca mezar taşlarında çevredeki antik kalıntıların da kullanılabileceği düşünülmelidir. Tarihi mezarlık alanının toplu Likya mezar anıtlarına yakınlığı da dikkat çekicidir. Pek çok kültürel katmanın iç içe geçmiş olduğu yerleşimi çevreleyen ormanlık alanlar, tepeler ve dağlar, zeytinlikler, tarlalar ve bahçeler ise yerleşim peyzajını oluşturan diğer unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.79, Şekil 4.80).

Şekil 4.78. Dodurga-Hisar 2020 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Şekil 4.79. Dodurga-Hisar'ın yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller

Şekil 4.80. Dodurga-Hisar'ın yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller

4.5.6. Dodurga-Sakızlı

Bel'e yaklaşık 2 kilometrelik bir mesafe bulunan Sakızlı 1911 tarihli haritalarda da günümüzdeki gibi Sakızlı olarak anılmaktadır (Anonim 13). Küçük bir yerleşim birimi olan Sakızlı'da belli bir merkez ve merkez etrafında şekillenen cami, okul gibi kamusal birimler bulunmamaktadır (Şekil 4.81, Ek 6). Geçmişte taş ve ahşap malzeme kullanılarak inşa edilen geleneksel yapılar zamanla yıkılarak yerine yeni yapılar inşa edilmiştir.

Günümüzde geleneksel yapıların sayısı oldukça az olup, kalanlara da yeni ekler yapılmış ve özgünlüğünü yitirmiştir. Sakızlı, Bel'e benzer şekilde konumundan dolayı turizm baskısı ile karşı karşıyadır. Yollar asfalt ve çakıl taşı döşenmiştir. Sakızlı etrafındaki ormanlık alanlar ve tarım terasları yerleşim peyzajını oluşturan ana unsurlardır (Şekil 4.82).

Şekil 4.81. Dodurga-Sakızlı 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Şekil 4.82. Dodurga-Sakızlı genel görünümü

4.5.7. Dodurga-Bel

Bel, Dodurga'nın güneybatı kesiminde yükselen bir tepenin yamacına, yol kenarına lineer olarak kurulmuştur (Şekil 4.83, Ek 7). Etrafında yükselen dağlar ve tepeler arasından Akdeniz suları görülebilmektedir. Konum olarak denize oldukça yakın olmasına karşın yükseklik fazladır. Yerleşim peyzajı oldukça fazla çeşitliliğe sahiptir. Bel gerek kara gerekse deniz habitatı bakımından korunması gereken önemli doğa alanı sınırı içerisinde bulunmaktadır. Yerleşim etrafında bulunan dağlar, tepeler, denizler, orman alanları, makilikler, zeytinlikler, tarım terasları ve konut bahçeleri yerleşim peyzajının çok değerli unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

1911 tarihli haritada da Bel olarak anılan (Anonim 13) yerleşimin tarihine dair net bilgiler bulunmamaktadır. Ancak yerleşimin ormanlık alanlarında bazı arkeolojik kalıntıların bulunduğu ve bunların 1. derece arkeolojik eser olarak tescil edilmiş olduğu bilinmektedir.

Bel'de 1994 tarihli halkın ibadetlerini gerçekleştirdiği betonarme bir cami, caminin karşısında bir mezarlık alanı, caminin doğusunda ise günümüzde kullanılmayan, 90'lı yıllarda inşa edilmiş olan bir okul yapısı bulunmaktadır.

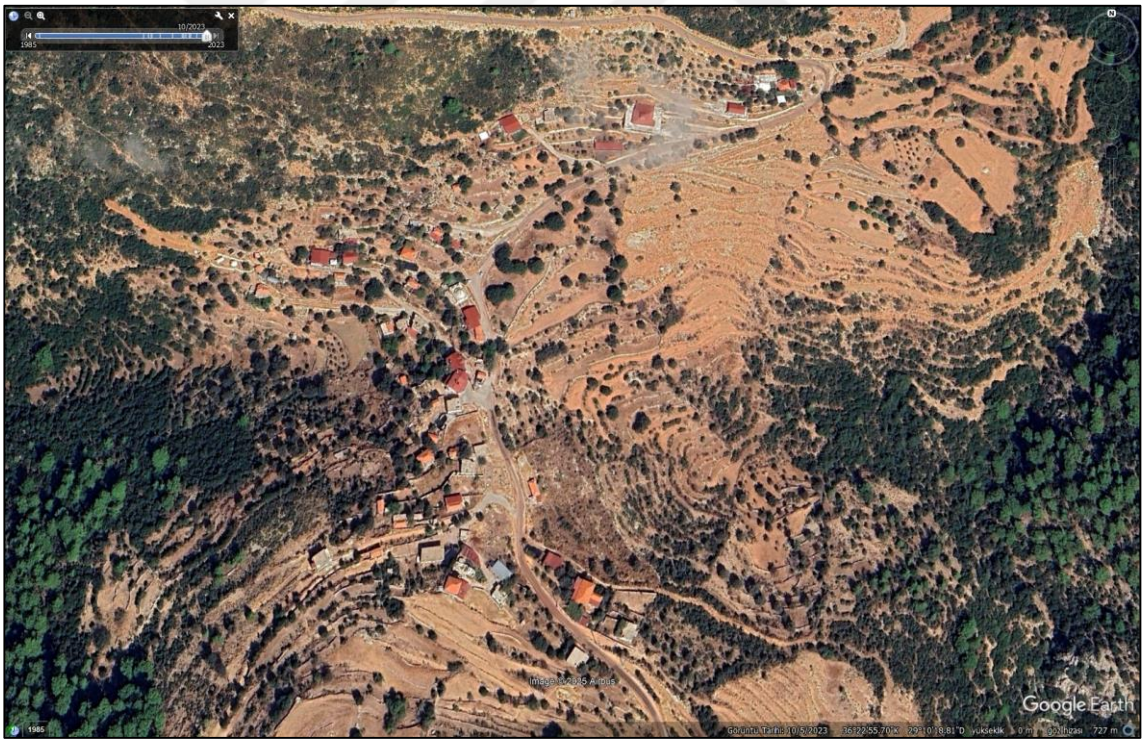

Şekil 4.83. Dodurga-Bel 2023 yılı uydu görüntüsü (Google Earth 2024)

Şekil 4.84. Bel'in yerleşim ve peyzaj dokusuna dair görseller

Bel'in yerleşim dokusu iklimin getirdiği özelliklere ve arazi yapısına göre şekillenmiştir. Genellikle kilitli taş parke ve asfalt olan yollar ve sokaklar etrafında şekillenmiş olan yerleşim birimleri, birbirinden ayrık ve birbirinin manzarasına saygı duyar şekildedir. Neredeyse her konutun bahçe duvarı ile sınırlarının belirlenmiş olduğu görülmektedir. Geçmişte halk gereksinim duyduğu yapıları geleneksel malzemeler ve yöntemler ile inşa ederken, günümüzde geleneksel yapıların büyük bir bölümünün yıkılmış olduğu, yerine çağdaş malzemeler ve yöntemler ile yeni yapılar inşa edilmiş olduğu, oldukça az sayıda olan geleneksel yapının ise depo, ahır gibi servis birimlerinden oluştuğu ve kullanılmadığı görülmektedir (Şekil 4.84).

Bel turizm baskısı altında olan yerleşimlerden biridir. 1990'larda Likya Kültür Yolu projesinin hayata geçmesiyle oluşan rotalardan birinin Bel'den geçmesiyle yürüyüş yapan ziyaretçilerin konaklama ihtiyaçlarını karşılamak ve Bel'in denize olan yakın mesafesinden dolayı ziyaretçi çekmesiyle birkaç konut sahibi odalarını ve bahçelerini ziyaretçilerin kullanımına açmıştır. Ancak zamanla artan talebi karşılamak üzere ya tek katlı olan konutlarını yatayda ve dikeyde yeni ekler yaparak büyütmüşler, ya da geleneksel konutlarını yıkıp yerine yeni yapılar inşa etmişlerdir. Bu uygulamalar geleneksel dokunun bozulmasına neden olmuştur. Yerleşimdeki geleneksel dokunun kaybolmasının bir diğer nedeni de denize yakınlığından dolayı yazlık konut yapımının görülmesidir.

4.6. Çalışma Alanının Mimari Özellikleri

Dodurga'daki yerleşimlerin bazılarında geleneksel yerleşim dokusu büyük ölçüde korunurken, bazı yerleşimlerde geleneksel dokunun büyük oranda yitirilmiş olduğu görülmektedir. Bu bölümde Dodurga'da yerleşim dokusunu oluşturan yapı türleri, plan ve cephe özellikleri, inşa teknikleri ve yapı malzemeleri gibi mimari özellikler ele alınacaktır. Yapıların türleri, plan ve cephe özellikleri, inşa teknikleri ve yapı malzemesine dair özellikleri yerleşime gerçekleştirilen ziyaretler ile yerinde gözlem,

ölçülendirme ve yüz yüze görüşmeler yapılarak tespit edilmiştir. Arazi bilgilerine ise Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün parsel sorgulama uygulaması üzerinden erişilmiştir.

Dodurga'daki yerleşimlerde yerleşim dokusunu ağırlıklı olarak konutlar ve ahırlar oluşturmaktadır. Ada ve Sakızlı gibi küçük yerleşim birimleri dışındaki tüm yerleşimlerde cami ve eğitim yapıları bulunmaktadır. Ancak Seki'de geçmişte bulunduğu bilinen okul yapısı yıkılmıştır. Bu nedenle Seki, Sakızlı ve Ada yerleşimlerinde eğitim yapısı bulunmamaktadır. Köye gelen misafirlerin ağırlandığı ve toplantıların gerçekleştiği köy odası ise Gözlükuyu ve Hisar'da bulunmaktadır. Sağlık yapısı ise yalnızca Gözlükuyu'da bulunur.

4.6.1. Konutlar

Koruma altında olmayan, gerekli bakım ve onarımları yapılmayan kırsal konutlar gerek zamanın getirdiği fiziksel eskimeye dayanamaması gibi doğal nedenler, gerekse çağdaş yaşam gereksinimlerini karşılayamaması gibi nedenlerle terk edilmekte ya da yıkılmakta, hızla yok olmaktadır.

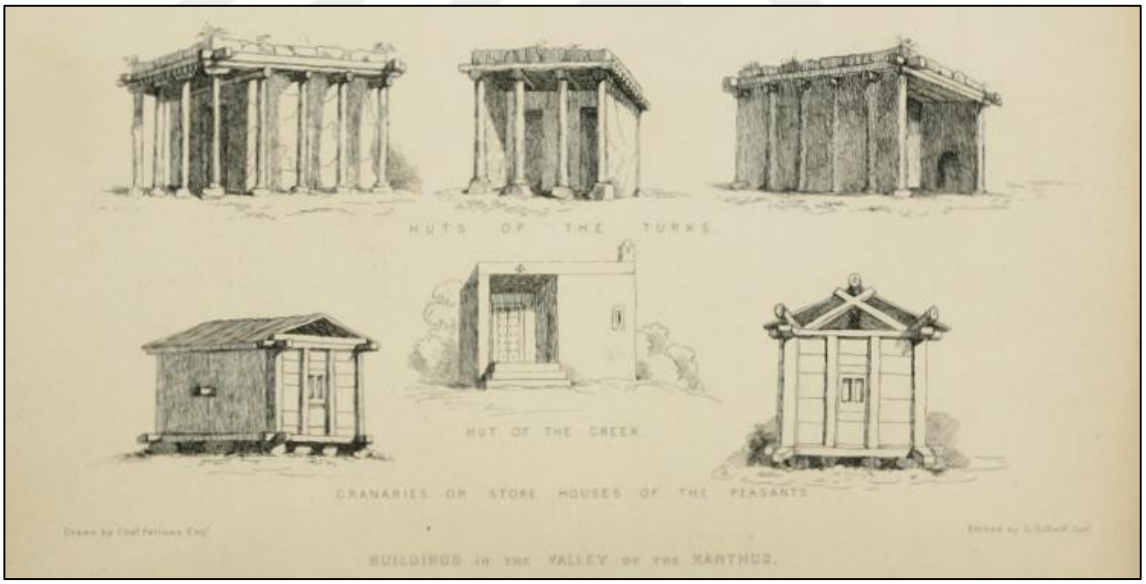

Şekil 4.85. Fellows'un resmettiği ait konutlar ve tahıl ambarları (Fellows 1841)

Fellows 1840 yılında Likya bölgesine yapmış olduğu gezide o dönemde Hisar'da bulunan konut yapılarını tanımlamıştır. O dönemde yoğun bir yerleşim olmadığını etrafta küçük boyutlu antik yapı kalıntıları ve anıt mezarlara ek olarak az sayıda baraka olduğunu dile getirmiştir. Şekil 4.85'te görüldüğü gibi, baraka adını verdiği bu konutlarından bir kısmı Türklere ait iken, bir kısmı Rumlara ait konutlardır (Fellows 1841). Konutların tapınaklara benzer nitelikte olduğunu, hepsinin birbiri ile benzer karakterde olduğunu dile

getirmiştir. Rumlara ait olan konutların taş olduğu, daha düzgün yapıda olduğu, üzerinin sıvalı ve boyalı olduğu; Türklere ait konutların ise çamurdan yapıldığı, koşullara göre içine saman, taş ya da ince çubuklar yerleştirildiği belirtilmiştir. Duvarların taşıyıcı görev üstlenmediği, taşıyıcılığın dışarıda bulunan sütunlar ve dik ağaç gövdelerine dayanan kirişler ile sağlandığı, alt kısmına taş kaideler yerleştirildiği, bu sayede yapıların güçlendirildiğini dile getirmiş, tavan döşemesinin ise taşlardan oluştuğu, üzerinin toprak damlı olduğu, çatı üzerindeki toprağın düzeltilmesi ve su geçirmesini önlemek için silindirler ile üzerinden geçilerek sıkıştırıldığını belirtmiştir (Fellows 1841).

Fellows'un tanımlamalarından yola çıkarak, 1800'lü yıllarda ana malzemesi topraktan olan, ahşap malzemenin yapıda taşıyıcı olarak kullanıldığı, taşın ise yer ve çatı döşemesinde malzeme olmasının yanı sıra ahşap dikmelere destek olarak kullanıldığı öğrenilen konutların yerini ana malzemesi taş olan, ahşabın strüktürel destekleyici olarak kullanıldığı ve toprağın taşlar arasında harç ve duvarların sıvanması amacıyla kullanıldığı konutlara bıraktığını söylemek mümkündür.

Dodurga'da günümüzde bulunan geleneksel konutlarda en yaygın kullanılan malzeme doğal taştır. Dayanıklılığı yüksek olan ve uzun yıllar yapısını koruyabilen doğal taşın seçilmesinde en önemli etkenlerden birinin de arazi yapısının içerdiği taş ve kayalık zemin olduğu düşünülmektedir. Taş malzemenin kolay temin edilmesi Dodurga'daki konutların malzeme biçimlenişinde büyük rol oynamıştır. Taş yapılarda kullanılan kirişler, dikmeler, hatıllar, lentolar, yer ve tavan döşemeleri, sofalar, kapılar, pencere kepenkleri, oda içlerindeki dolaplar, raflar vb. ise Dodurga'nın sahip olduğu ormanlardan elde edilen ahşap malzemeler ile yapılmıştır. Kullanılan ahşaplar genellikle sedir *(Cedrus libani)* ve ardıç *(Juniperus communis)* ağaçlarından elde edilmiştir.

Dodurga'da sahibinin mevcut yaşam koşulları, ekonomik durumu ve gereksinimleri ile şekillenen, plan ve cephe özellikleri birbirine benzer nitelikte olan konutlar tek katlı olabildiği gibi iki katlı da olmuştur (Şekil 4.88, Şekil 4.89, Şekil 4.90). Konutların cepheleri genellikle sıvanmamış, çıplak bırakılmıştır. Ancak bazı örneklerde toprak sıva ile sıvandığı ve kireç sürülerek böcek ve haşerelere karşı önlem alındığı görülmektedir. İç duvarlar ise genellikle toprak sıvalıdır. Nadir örnekte ise iç duvarların sıvanmadan bırakıldığı görülmektedir (Şekil 4.91).

Tek katlı konutlarda bahçeden ya da sokaktan ulaşılan kapıların odaya açıldığı ve sofasız olduğu görülür. Bu konutlar tek bir odadan oluşabildiği gibi yan yana iki odanın olduğu örnekler de vardır (Şekil 4.86, Şekil 4.87). İki katlı konutların ise büyük çoğunluğunda alt katlar kiler ya da odalara bölünmüş ve yaşam alanı olarak kullanılmış, üst katlar yine sofa ve odalara ayrılarak yaşam alanı olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Bu tür konutlarda üst katlara dışarıdan ahşap ya da taş merdivenler ile ulaşılabildiği gibi, merdivenlerin içeriden çözülmesi de söz konusu olmuştur. Sınırlı sayıda örnekte ise alt kat ahır, samanlık gibi servis birimi olup, üst kat yaşam alanıdır. Üst katlara dışarıdan genellikle taş merdivenlerle ulaşım sağlansa da ahşap merdivenlerle ulaşılan konutlar da olduğu öğrenilmiş ancak ahşapların zamana yenik düşmesinden ötürü günümüze ulaşmadığı görülmüştür (Şekil 4.92, Şekil 4.93).

İki katlı konutlarda alt katın genellikle yiyeceklerin depolanması amacıyla kullanıldığı ya da odalara bölündüğü, üst katlara ise içeriden ahşap ya da taş merdivenler ile ulaşılan ve üst katların sofa ve odalara ayrıldığı konutlar bulunmaktadır. Bu tip

konutlarda ahırlar bahçe içerisinde ayrı bir yerde konumlanmıştır. Sofalar odaların dışarı ile bağlantısını kuran, manzaraya yönelen, havanın güzel olduğu günlerinde ortak yaşamın paylaşıldığı ve günlük faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir mekandır. Dodurga'da bulunan tek katlı konutlarda sofalara rastlanmazken, iki katlı konutların genellikle açık sofalı olduğu görülmektedir. Sofalar ahşap malzeme kullanılarak yapılmış, pek çoğu bakımı yapılmadığından yıkılmış ve günümüze ulaşamamıştır. Ancak günümüze ulaşabilen sofalar incelendiğinde bazı sofalarda tahtların ve abdestliklerin olduğu görülmektedir. Genelde düz olmak üzere nadiren çeşitli motiflerde ahşap korkulukların kullanıldığı sofalar ahşap dikmeler ile desteklenmiştir (Şekil 4.94).

Dodurga'daki konutlarda oda, ailenin gündelik yaşamının tamamını geçirebileceği şekilde, yalın bir düzende kurgulanmıştır. Oturma, dinlenme, uyuma, yıkanma, yemek yapma ve yemek yeme gibi tüm faaliyetler oda içerisinde gerçekleşmektedir. Tüm bu faaliyetler için oda içerisinde sabit ve hareketli birimler bulunmaktadır. Tavan ve döşemelerde genellikle ahşap kaplamalar kullanılmış olsa da tavan kaplamasının görünmediği ahşap kirişlemelerin yalın olarak göründüğü örnekler de bulunmaktadır. Kullanılan kaplamalar ise bezeme ve süslemeden uzak, genelde düz ve sadedir.

Isınma ve yemek yapma faaliyetlerini yerine getiren, süslemelerden uzak ve yalın biçimli ocaklıklar her odada bulunmaktadır. Bu ocaklıklar genellikle taş kagir duvarın ortasında yer almaktadır. Bir konutta ise taş kagir duvarların köşesine yerleştirilen bir ocaklığa da rastlanmıştır. Ocaklıkların iç haznesi yaklaşık 90-100 cm olup, derinlikleri ise 60-70 cm arasında değişmektedir. Duvarda yaklaşık olarak 1,5 m^2 yer kaplamaktadır. Ocaklar oda içine doğru ise 15-20 cm arasında taşma yapmıştır. Bu sayede oda içinde işlevselliği artmış, dekoratif anlamda da vurgulanmıştır. Ocaklıklar duvarda tek başına olduğu gibi kimi örnekte yanında pencereler ya da benzer ölçülerde nişler bulunmaktadır. Ocaklıkların üst kısmında bulunan çıkmalar ocağı yakmak için kullanılan çıra ve kibrit gibi küçük malzemeleri koymak için kullanılmaktadır (Şekil 4.95).

Odalarda sabit bulunan ahşap yüklükler ise geleneksel düzende bulunmaktadır. Bu yüklüklerin bir bölümü yıkanma faaliyeti için kullanılırken, bir bölümü ise yatak, yastık gibi uyuma elemanlarının ve kişisel eşyaların kaldırıldığı depolama görevini üstlenmektedir. Dodurga'da mevcut bulunan az sayıda yüklüğün oldukça sade ve süslemeden uzak, basit yapıda olduğu görülmüştür. Bu yüklüklerde dolap kapakları yüklüğün alt kısmındadır. Üst tarafındaki eşyaların görünürlüğünün engellenmesi ya da kişilerin yıkanması sırasında çeşitli örtülerin, çulların kullanıldığı öğrenilmiştir. Yüklükler tavana kadar uzanmamakta, oda yüksekliğinden düşük bir kotta genellikle 160-180 cm yükseklikte bitmiştir. Oda içlerindeki pek çok yüklük konut sahiplerinin söküp atması, yapının büyük oranda yıkılması ya da tamamen yok olması gibi nedenlerle günümüze ulaşamamıştır (Şekil 4.96).

Pek çok konutta, konut sahibinin kişisel eşyalarını yerleştirebileceği nişler ve kap kacak gibi eşyalar, meyveler gibi yiyeceklerin koyulduğu yaklaşık 20 cm genişliğinde ahşap raflar bulunmaktadır. Raflar duvarda ahşap konsollar tarafından desteklenmektedir. Bu rafların bazıları daha kısa boyutlu iken bazılarının odayı çevreleyen duvarlarda boydan boya uzandığı görülmektedir.

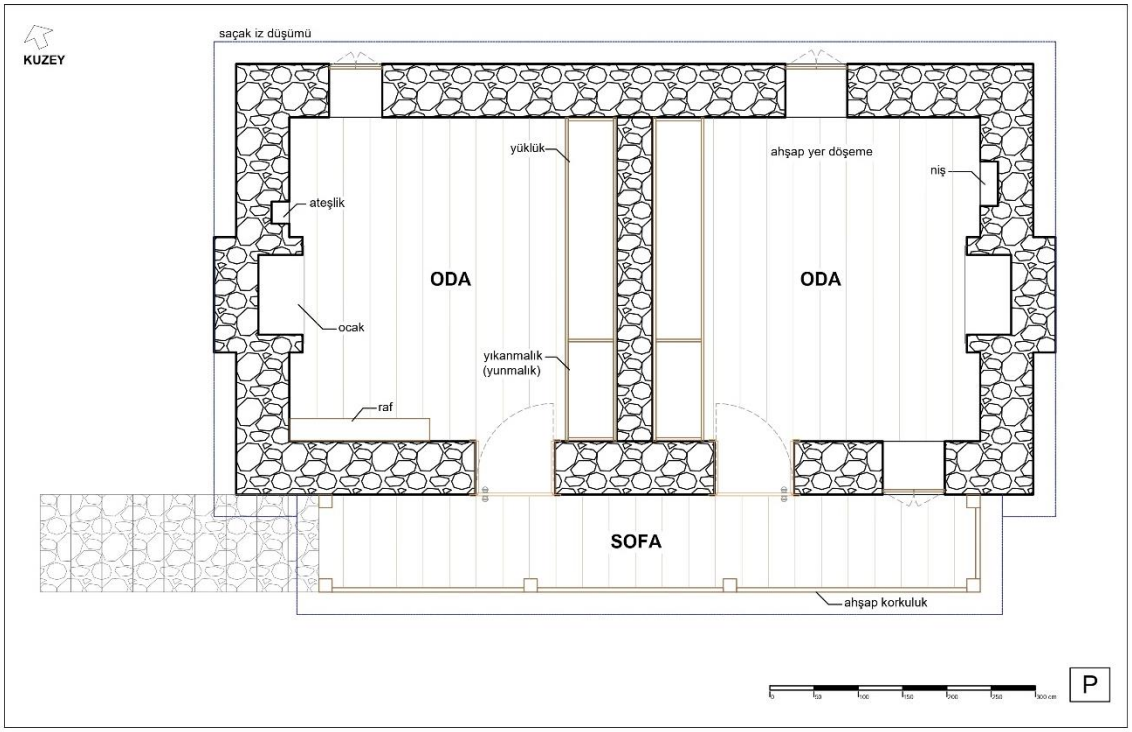

Şekil 4.86. Sofalı ve iki odalı olan Dodurga geleneksel konutu planından (P) bir örnek

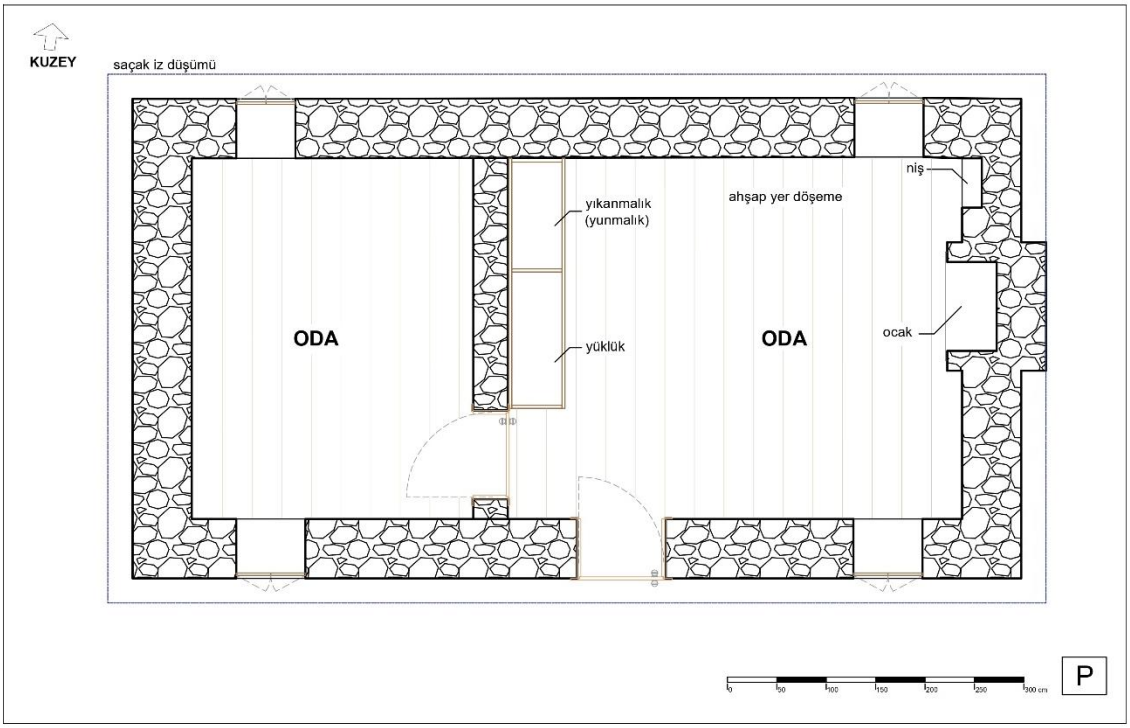

Şekil 4.87. Sofasız ve iki odalı olan Dodurga geleneksel konutu planından (P) bir örnek

Şekil 4.88. Dodurga-Hisar'da sofalı bir konutun eskiz çizimi

Şekil 4.89. Dodurga-Kızılca'da bir konutun eskiz çizimi (Çizim Nuray Yıldız'a aittir)

Şekil 4.90. Dodurga'da geleneksel konut örnekleri

Şekil 4.91. Geleneksel konutlarda dökülen sıva örnekleri

Şekil 4.92. Üst katlara dışarıdan ulaşımı sağlayan merdivenler

Şekil 4.93. Üst katlara içeriden ulaşımı sağlayan merdivenler

Şekil 4.94. Dodurga'da geleneksel konutlarda sofalardan örnekler

Şekil 4.95. Dodurga'da geleneksel konutlarda bulunan ocaklardan örnekler

Şekil 4.96. Dodurga'da oda içlerinde bulunan yüklüklerden örnekler

Konut kapıları ise ahşap olup genellikle çıtalı süslemelere sahiptir (Şekil 4.97). Kapılarda özgün bir kilit sistemi bulunmaktadır. Zamanla yerleşimde devamlı yaşamayan konut sahiplerinin bazı oda kapılarını demir kapılarla ve yeni kilit sistemleriyle değiştirdiği örneklere de rastlanmaktadır. Gereksinim duyulan temiz hava ve ışık ise ahşap kepenkli pencereler sayesinde elde edilmektedir. Bu pencereler konutun beden duvarına açılabildiği gibi sofalı örneklerde genellikle sofaya doğru açılmaktadır (Şekil 4.98).

Dodurga'daki geleneksel konutlar genellikle temelsiz olarak zemindeki ana kaya üzerine kagir şekilde inşa edilmiştir (Şekil 4.99). Konutların 55-60 cm kalınlığındaki beden duvarları çevreden elde edilen taşların çamur harcıyla doldurularak örülmesiyle elde edilmiştir. Beden duvarlarında köşe taşları daha düzgün yapıda ve daha büyük seçilmiştir. Duvarların örülmesi sırasında çeşitli kotlarda uzunlukları konutların ölçülerine göre değişen, kalınlıkları ise genellikle 10×10 cm ya da 12×12 cm ölçülerinde olan ahşap hatıllar kullanılmıştır. Kapı ve pencerelerde kullanılan lento kalınlıklarının da hatıllar ile benzer ölçülerde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.97. Dodurga'da geleneksel konutlardaki ahşap kapı örnekleri

Şekil 4.98. Dodurga'da geleneksel konutlardaki ahşap pencere örnekleri

Şekil 4.99. Dodurga'da ana kaya üzerine temelsiz inşa edilen örnekler

Konutların çatı konstrüksiyonu ise ahşaptır. Genellikle kırma çatılı örnekler olduğu gibi beşik çatılı örneklere de rastlanmaktadır. Ahşap dikmeler ve kirişler üzerine oturtulan çatıların eğimleri 30-40 derece arasında bir açı yapmaktadır. Çatı örtüsü kiremittir. Geçmişte bazı konutların düz toprak damlı ve saz damlı olduğu öğrenilmiş, ancak bu örneklere alan araştırmasında rastlanmamıştır. Toprak malzemenin ve saz malzemenin bakımının düzenli olarak yapılması gerekmektedir, bakımı yapılmayan bu tür konutların çatılarının yıkılmış olabileceği düşünülmektedir. Konutların kagir duvarlarında bulunan ocaklıkların devamı olan bacalar taş malzeme ile örülmüştür ve çatı örtüsünden 70-100 cm arasında değişen uzunluklarda yukarı doğru taşar. Bacalar genellikle düz bitişlidir (Şekil 4.100).

Şekil 4.100. Geleneksel konutların kiremit çatı kaplamaları

Şekil 4.101. Dodurga'da devşirme olarak kullanılan yapı parçalarından çeşitli örnekler

Hisar'da ise yapılar antik kent üzerine kurulu olduğundan diğer yerleşimlerden ayrışan özellikler barındırabilmektedir. Hisar'da konutlarda kullanılan taş malzeme yine yakın çevreden elde edilmiş olsa da bu taşların pek çoğu antik yapı kalıntılarına aittir. Hisar'ın çeşitli tarihsel ve kültürel katmanların üzerinde bulunması yapı duvarlarında ve konut bahçelerinde sıkça yazıtlı taşlar, lahit kapakları ve sütun parçaları gibi elemanların sağlam olduğu düşüncesi, düzgün yapıda olması ya da estetik olduğu düşüncesiyle devşirme olarak kullanılmıştır (Şekil 4.101). Bazı yapılarda ve bahçelerde önemli kalıntılar rahatlıkla görülebilmektedir. Bunlardan en dikkat çekici olanlar şu şekilde sıralanabilir;

- Hisar'da 293 Ada 55 Parsel numaralı arazi üzerinde yer alan geleneksel konut yapısıdır. Bizans Dönemi şapel kalıntısı üzerine inşa edilen yapının beden

duvarlarından biri şapele ait yıkılmamış olan duvardır. Diğer duvarların da şapele ve çevresindeki yapı kalıntılarına ait olma ihtimali oldukça yüksektir. Konut girişinde ve bahçesinde çok sayıda kalıntı rahatlıkla görülebilmektedir (Şekil 4.102).

- Hisar'da 274 Ada 14 Parsel numaralı arazi üzerinde bulunan yapılar Roma dönemine ait olduğu bilinen tapınak ve hamam yapısı kalıntıları ile iç içe geçmiştir. Gerek bahçe içerisinde gerekse konut ve ahır gibi yapıların duvarlarında çok sayıda antik sütun parçası ve yazıtlı antik taşlar barındırmaktadır. Konut yapısı yığma şekilde taş olarak inşa edilmiş, ancak zaman içerisinde yapılan bilinçsiz onarımlar ile üzeri sıvanarak boyanmıştır. Bu sebeple konut duvarlarında kullanılan antik kalıntılar gözlenemese de ahır duvarları ve bahçe içerisinde çeşitli yerlerde bulunan sütun parçaları ve yazıtlı taşlar, bahçe sınırını belirleyen duvar içinde yer alan yazıtlı taşlar rahatlıkla görülebilmektedir (Şekil 4.103).

- Hisar'da 287 Ada 5 Parsel, 287 Ada 7 Parsel, 287 Ada 8 Parsel, 287 Ada 9 Parsel numaralı araziler üzerinde bulunan konut yapıları ise Bizans dönemi kilisesi ve çevresindeki kalıntılar üzerine inşa edilmiştir. 287 Ada 8 Parsel üzerinde bulunan yapının zemininde yaklaşık ölçüsü $1m^2$ olan kiliseye ait mozaik kalıntısı bulunmaktadır (Şekil 4.104).

- Hisar'da 293 Ada 25 Parsel numaralı arazi üzerinde bulunan konut ve servis birimleri Dardaine ve Frézouls'un (1985) çizmiş olduğu sit planında (Bkz. Şekil 4.27) büyük bina olarak ifade ettiği kalıntılar üzerindedir. Yapılan incelemelerde kemerli bir yapı duvarının taşıyıcı duvarlardan biri olduğu, kalıntılara ait büyük boyutlu çok sayıda taşın ve sütun parçasının duvar örümü için kullanıldığı görülmüş, konutun bahçesinde ise çok sayıda kalp şekilli köşe sütun kaideleri ve çeşitli yapı kalıntıları gözlenebilmektedir (Şekil 4.105).

- Hisar'da 274 Ada 42 Parsel numaralı arazi üzerinde yer alan konut yapısının zemin katında duvarda yer alan insan figürlü taş oldukça ilgi çekicidir. İnsan figürü altında çeşitli işaretler bulunmaktadır (Şekil 4.106).

- Hisar'da 270 Ada 4 Parsel numaralı arazi üzerinde yer alan konut yapısında cephede köşe taşı olarak kullanılan üzerinde çeşitli yazılar bulunan bir taş parçası görülmektedir (Şekil 4.107).

Dodurga'da gerçekleşen alan çalışmaları sırasında Hisar dışında Kızılca'da bulunan bir konut yapısında da devşirme bir taş tespit edilmiştir.

- Kızılca'da 166 Ada 2 Parsel numaralı arazi üzerinde yer alan konut yapısının üst kata çıkış merdiveninin duvarında üzerinde çeşitli yazılar olduğu düşünülen büyük boyutlu bir taş parçası bulunmaktadır (Şekil 4.108).

Şekil 4.102. 293 Ada 55 Parsel üzerinde bulunan konut yapısı ve Bizans dönemi şapeline ait yapı kalıntılarına dair görseller

Şekil 4.103. 274 Ada 14 Parselde bulunan konut yapısı ve bahçe içerisindeki Roma tapınağı ve hamam kalıntılarına ait olduğu düşünülen yapı kalıntılara dair görseller

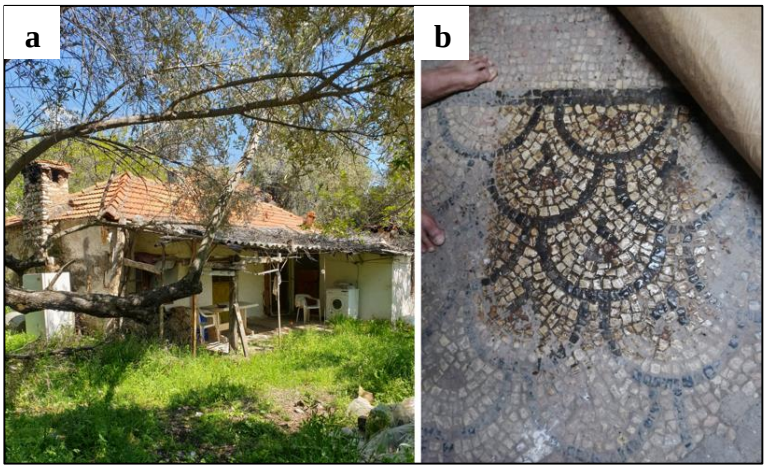

Şekil 4.104. a) 278 Ada 8 Parsel numaralı arazi üzerindeki konut yapısı; **b)** Konut zemininde yer alan mozaikler (Kate Clow arşivi)

Şekil 4.105. 293 Ada 25 Parsel üzerinde yer alan konut, servis birimleri ve bahçe içinde yer alan tarihi yapı kalıntıları

Şekil 4.106. 274 Ada 42 Parsel üzerinde konut duvarı içinde yan yerleştirilmiş insan figürlü taş

Şekil 4.107. 270 Ada 4 Parsel üzerinde konut duvarı içinde yer alan yazıtlı taş

Şekil 4.108. 166 Ada 2 Parsel üzerinde bulunan konut yapısı merdiven tabanına yerleştirilmiş üzeri yazıtlı taş parçası

Bunun yanı sıra Dodurga'da geleneksel yapılara sahiplerinin gereksinimleri ya da istekleri doğrultusunda modern yapı malzemeleri ile yeni ekler yapılan, tadilat sırasında niteliksiz uygulamalar gerçekleştirilen, geleneksel yapı olmasına rağmen gerçekleştirilen yanlış uygulamalar ile özgün nitelikleri zedelenen ya da niteliklerini kaybeden ve yeni yapı görünümünde olan çeşitli örneklere de sıklıkla rastlanmıştır (Şekil 4.109).

Dodurga'da geleneksel konut yapılarının yanı sıra yazlık konut elde etme amacıyla, gereksinim duyulan ıslak hacim, daha büyük oda vb. birimlerin sahip olunan geleneksel konutlar ile karşılanamaması ya da geleneksel yapılarda yaşamayı istememek gibi çeşitli nedenlerle inşa edilmiş yeni yapılar da bulunmaktadır (Şekil 4.110). Bu yapılar yapım sistemi, yapı malzemesi, plan kurgusu, inşa alanı gibi çeşitli mimari özellikleri bakımından geleneksel konutlardan uzaktır. Ancak yeni yapıların kat yüksekliği bakımından geleneksel dokuya benzerlik gösterdiği görülmektedir. Dodurga'nın tamamı incelendiğinde boyutsal olarak kırsal yerleşim dokusuna uyumsuz tek yapı Dodurga Bel'de 144 Ada 9 Parsel numaralı arazi üzerinde bulunan yapıdır (Şekil 4.111). Arazi niteliği "iki katlı kagir bina ve bahçe" olan bu yapının kırsal yerleşimlerde alışık olunmayan boyutlara ulaştığı görülmektedir. Başta konut olarak inşa edilen yapı, Likya rotasını yürüyen ziyaretçilerin konaklama ihtiyaçlarına cevap vermek için ev pansiyonculuğuna başlamış, zamanla yatayda ve dikeyde gerçekleştirilen eklemelerle

büyümüş, günümüzde ev pansiyonculuğu yapılan bir konuttan öte kırsal yerleşim nazarında büyük bir otel görünümüne bürünmüştür.

Şekil 4.109. Geleneksel konutlara uygulanan niteliksiz ve yanlış uygulamalara dair örnekler

Şekil 4.110. Dodurga'daki yeni yapılardan örnekler

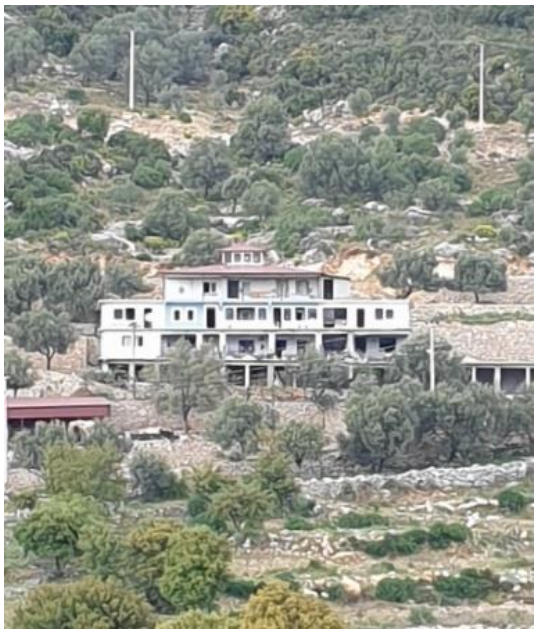

Şekil 4.111. Dodurga'da boyutları kırsal yerleşim dokusu ile çelişen yapı

4.6.2. Servis birimleri (Ahır, samanlık, depo vb.)

Dodurga'da nüfusun gitgide azalması hayvanların barınması amacıyla inşa edilen yapıların işlevsiz kalması ya da fazla eşyaların koyulduğu, makinelerin, bahçe aletlerinin saklandığı depolar olarak kullanılması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle tez çalışmasında ahır, samanlık, depolama gibi çeşitli işlevler ile inşa edilmiş ve konutların servis birimi işlevini yerine getiren yapı türleri kafa karışıklığına mahal vermemek adına tek grup altında toplanmış ve "servis birimi" olarak adlandırılmıştır.

Dodurga'da iki katlı olan konutların alt katının ahır olarak kullanıldığı çok sınırlı örnek örnekler olmasına rağmen Dodurgalıların bu tür servis birimlerini ayrı olarak konutlarına yakın inşa etmeyi tercih ettiği görülmektedir (Şekil 4.112). Ahır, samanlık gibi servis birimleri konut sahibinin sahip olduğu hayvanların büyükbaş ya da küçükbaş olması ya da hayvan sayısı gibi unsurlar ile şekillenmiştir. Plan ve cephe özellikleri birbirine büyük oranda benzerlik gösterir. Yapılar genellikle dikdörtgen planlı olsa da kare planlı yapılara da rastlanmaktadır (Şekil 4.113). Hayvanların boyutlarına uygun olarak 100-120 cm genişliğindeki ahşap kapılardan genellikle ana mekana geçiş bulunmaktadır. Bu kapılar çoğunlukla zeminden 40-60 cm arasında değişen ölçülerde yüksektedir. Bunun sebebinin kurtlardan hayvanları korumak olduğu öğrenilmiştir. Bu yükseklik farkı hayvanlar giriş-çıkış yapacağında rampa benzeri ahşapların girişe yerleştirilmesi ile çözülmüştür. Bazı örneklerde ana mekanların hayvanların ulaşmasını engelleyecek şekilde ahşap çitler ile bölündüğü, hayvanların yiyecek ihtiyacı için saklanan samanların burada istiflendiği görülmektedir.

Ahır, samanlık, depo vb. amaçla kullanılan servis yapılarının ana malzemesi ise yakın çevrede bulunan taş malzemelerdir. Konutlara benzer şekilde genelde temelsiz inşa edilmiştir. Kagir olarak örülen taş duvarların arası çamur dolguludur. Duvar kalınlıkları 55-65 cm arasında değişkenlik göstermektedir. Kagir duvarlarda 25×50 cm veya 30×60 cm boyutlarında pencere boşluğu bulunur. Ancak hava sirkülasyonunun sağlanması için gereksinim duyulabilecek pencere boşluklarının olmadığı örneklere de rastlanmıştır (Şekil 4.114).

Ahırlar beşik çatılı, çatı eğimleri yaklaşık %30-40 arasında değişkenlik göstermektedir. Çatı örtüsünün Marsilya tipi kiremit olduğunu söylemek mümkündür. Ahırlarda çatı konstrüksiyonu ve kapılarda kullanılan malzemeyi çevredeki sedir *(Cedrus libani)* ve ardıç *(Juniperus communis)* ormanlarından elde edilen ahşaplar oluştururken, belirli örneklerde samanlık bölümünü oluşturan bölümlerde kızılçam *(Pinus Brutia)* ağacından elde edilen ahşapların da kullanılmış olduğu görülmektedir.

Şekil 4.112. Dodurga'da bulunan servis birimlerinden örnekler

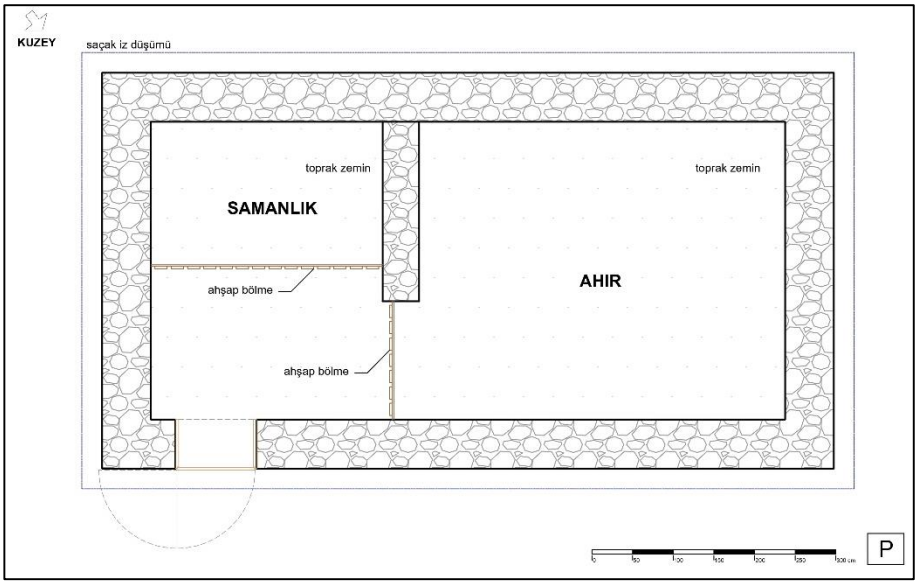

Şekil 4.113. Dodurga'da bulunan servis birimlerinden birinin plan şeması (P)

Şekil 4.114. Dodurga- Hisar'da bulunan servis birimlerinden birine ait eskiz çizimi (Çizim Nuray Yıldız'a aittir)

4.6.3. Köy odaları

Kırsal hayatın önemli bir parçası olan, köye gelen ziyaretçilerin konaklayabildiği ve köydeki çeşitli toplantıların yapılabildiği köy odaları köylerden kentlere göçün artması ile atıl kalmış olan yapılardır.

Şekil 4.115. Dodurga-Gözlükuyu'da bulunan köy odasına dair görseller

Dodurga'da tespit edilebilmiş iki adet köy odası bulunmaktadır. Bunlardan biri Gözlükuyu'da 233 Ada 1 Parsel üzerinde eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır (Şekil 4.115). Geleneksel yöntemler ile köylüler tarafından, iki katlı inşa edilen köy odasının alt katı ahır ve üst katı yaşam alanıdır. Yaşam alanı sofa ve sofaya açılan bir odadan oluşmaktadır. Hem odada hem de sofada ısınma ve yemek pişirme işlevlerini yerine getirmesi için ocaklar, kullanıcının malzemelerini yerleştirebilmesi için nişler bulunur. Odada geçmişte var olduğu izlerinden anlaşılan dolap günümüze ulaşamamıştır. Odada duvarların iç yüzleri ve sofanın iç duvarlarından üçü toprak sıva ile sıvanmıştır. Yer yer sıvalarında dökülmeler mevcuttur. Yer döşemesinde ve tavanında kullanılan ahşaplar çevredeki ormanlık alanlardan elde edilmiş ve iyi durumdadır. Çevredeki taş malzemeler ile örülen duvarların kalınlığı 55-60 cm civarındadır. Taşıyıcı sistem bütünlüğünü sağlayan ahşap hatılların bir kısmının yok olduğu görülmektedir. Kapı ve pencere lentolarında kullanılan ahşap malzemeler ise çürümüştür. Pencere kepenklerinin bir kısmı yok olsa da ahşap kapılar hala yapı üzerinde bulunmaktadır. Yapıda strüktürel sorunlar bulunmakta olup, yapı duvarlarında ciddi çatlaklar meydana gelmiştir.

Geçmişte köye gelen ziyaretçilerin ağırlanması için inşa edilmiş olan diğer köy odası ise Hisar'da 288 Ada, 1 Parsel numaralı arazi üzerindedir (Şekil 4.116, Şekil 4.117). 6×8 metre ölçülere sahip, tek katlı olan taş yapı, yığma teknikle inşa edilmiştir. Yapının beden duvarları 60 cm kalınlıktadır. Kapı ve pencere üstlerinde bulunan ahşap hatıllar 100-120 cm arasında uzunluğa sahip olup, 8×12 cm ölçülerinde dikdörtgen kesitlidir. Köy odası içinde bulunan duvar izinden daha önce yapının iki odadan oluştuğu anlaşılmaktadır. Uzun yıllar boyunca kullanılmayan köy odası Kate Clow öncülüğünde, çeşitli ülkelerden gelen gönüllüler tarafından 2022 yılında onarılmıştır. Küçük bir kültür ve sanat merkezi olarak işlevlendirilen yapının içerisinde Dodurga'nın sahip olduğu farklı kültürel katmanlara dair eserler, Dodurga'da dokunan halı ve kilimler ile dokumacılığı günümüzde de devam ettiren zanaatkarların fotoğrafları sergilenmektedir. Küçük toplantıların ve film gösterimlerinin de yapılması planlanan yapının çatı strüktürü ve çatı kaplaması tamamen değiştirilmiştir. Odaları ayıran duvar günümüzde yıkılmış, tek odalı bir yapı haline dönüştürülmüştür. Oda içerisinde bulunan ocaksa yerinde bulunmakta olsa da onarımlar sırasında yapının bacası yapılmadığından kullanılabilir durumda değildir. Ayrıca çelik güçlendirme çalışmaları yapılmış, çürümüş olan ahşap yer döşemeleri sökülerek, yeni ahşap döşemeler uygulanmış, pencere boşluklarına siyah boyalı alüminyum çerçeveli pencereler ve kapısına ahşap yeni bir kapı yerleştirilmiştir. Yapının çatısına yerleştirilen güneş panelleri ile ihtiyaç duyulan elektriğin üretilebilmesi sağlanmıştır. Yapının yeniden işlevlendirilerek tekrar kullanılabilir duruma gelmiş olması oldukça olumlu bir gelişme olsa da yapılan uygulamaların uzmanlar tarafından gerçekleştirilmemesi yapının özgün değerlerinden bazılarının yitirilmesine neden olmuştur.

Şekil 4.116. Dodurga-Hisar'da bulunan köy odasına dair görseller

Şekil 4.117. Dodurga-Hisar'da kültür ve sanat merkezi olarak işlevlendirilen köy odasının iç mekanına dair görseller

4.6.4. Eğitim yapıları

Dodurga'da Gözlükuyu ve Bel'de birer adet, Kızılca ve Hisar'da iki adet olmak üzere altı adet eğitim yapısı bulunmaktadır. Bu eğitim yapılarının bazıları kullanılamaz durumda, diğerleri ise kullanılabilir olmasına rağmen köylerde uygulanan taşımalı eğitim sistemi sonrasında boş kalmıştır.

Kızılca'da bulunan okul yapılarının her ikisi de yerleşimin sonunda 161 Ada 20 Parsel numaralı 1420,57 m^2'lik bir arazi üzerinde yer almaktadır. Yapım yılı bilgisine ulaşılamayan eski taş okul yapısı fiziksel olarak ciddi oranda zarar gördüğünden betonarme sistem ile 80'li yıllarda aynı arazi üzerinde eski okulun karşısına yeni bir okul yapıldığı öğrenilmiştir. Eski taş okul yapısının kalıntılarından yığma sistemle inşa edilmiş olduğu, taşlar arasında toprak harç kullanıldığı ve duvarlarına toprak sıva uygulanmış olduğu söylenebilir. Yapının ölçüleri yaklaşık olarak 9×7 metre ölçülere sahip olup dikdörtgen planlıdır (Şekil 4.118).

Şekil 4.118. Kızılca'da yer alan eski taş okul

Kızılca'da yer alan diğer okul yapısı ise (Şekil 4.119) dikdörtgen plan tipinde ve 20×8 metre dış ölçülere sahip olup betonarme sistem ile inşa edilmiştir. Okula giriş kapısı güneydoğu cephesinden gerçekleşmektedir. Okul tek sınıflı olup bir de öğretmen odasına sahiptir. Ayrıca yapıya güneybatı cephesinden bir giriş daha bulunmaktadır. Bu girişten okulda görevli öğretmenin barınma ihtiyacını karşılamak için düşünülmüş bir lojmana girilmektedir. Öğretmen lojmanında iki adet oda, mutfak, banyo ve tuvalet birimleri bulunur. Okulun 1990'lı yılların başından itibaren boş kaldığı bilinmektedir.

Şekil 4.119. Kızılca Okulu'na dair görseller

Gözlükuyu'da bulunan okul yapısı (Şekil 4.120) ise 231 Ada 35 Parsel numaralı 3090,56 m^2 arazi üzerinde yer almaktadır. Tek katlı inşa edilen okul yapısı 23×11 metre dış ölçüye sahiptir. Yapının okul girişi kuzey yönündedir. Burada iki adet derslik, bir öğretmen odası ve bir malzeme deposu bulunmaktadır. Yapının kuzey batıya bakan cephesi ise okulda görevli öğretmenin barınması amacıyla oluşturulmuş lojman birimidir. İçerisinde iki adet oda, mutfak, banyo ve tuvalet birimlerini barındıran lojman 2020 tarihinde tadilat görmüş, yan duvarları ve tavanı sıvanıp boyanmış, döşemesi seramik döşenmiştir. Muhtardan edinilen bilgiye göre Dodurga'da toplantıların ve sosyal aktivitelerin yapılacağı bir mekan ihtiyacı doğmuş, bu nedenle lojmanın tadilatı yapılarak gerekli mekansal ihtiyacın karşılanması sağlanmıştır. Ancak tadilatı gerçekleşse de yılda ancak birkaç kez kullanılmaktadır. 2024 yılında ise okul bahçesinin üzerine pergola uygulaması yapılmış, düğün, yemek ve toplantıların burada yapılması planlanmıştır. Betonarme sistem ile oluşturulan yapı günümüzde oldukça iyi ve kullanılabilir durumdadır. Geçmişte öğrencilerin gereksinimlerini karşılayan tuvaletler ise okulun bahçesinde olup onarılması ve yenilenmesi gerekmektedir.

Şekil 4.120. Gözlükuyu Okulu'na dair görseller

Hisar halkı ve mahalle muhtarı ile yapılan görüşmelerden edinilen bilgiye göre Hisar'da 1960'lı yıllara kadar bir okul yapısı bulunmamaktadır. 1950 yılında konut olarak tek katlı ve tek odalı olarak inşa edilmiş olan bir konut yapısı 1963 yılında okul yapılmak üzere köylüler tarafından satın alınmıştır. Konutun yanına bölgede bulunan taşlar kullanılarak geleneksel yöntemler ile sınıf olarak kullanılacak ek bir yapı daha inşa edilmiştir. Okul inşaatında halkın birlikte çalıştığı öğrenilmiştir. Bütününde 15×5 metre ölçülerine sahip, tek katlı olan Asar Okulu'nun 1964 yılında iki sınıfla eğitime başladığı belirtilmektedir. Günümüzde 1950 yılında inşa edilmiş olan kısım ciddi oranda zarar görmüştür. Buranın ahşap strüktürlü çatısı çökmüş, duvarlarında yıkılmalar meydana gelmiştir. 1963 yılında yapılan ek yapıda da çatının bir kısmının çökmüş olduğu, ahşap tavan kaplamasının ve çatıyı taşıyan ahşap strüktürün çürümüş olduğu, duvarlarında ise kısmen yıkılmalar ve çatlaklar meydana geldiği görülmektedir. Yapının bütününde ise ahşap kapılar ve pencereler yok olmuştur (Şekil 4.121).

Şekil 4.121. Asar Okulu'na dair görseller

Hisar'da bulunan eğitim yapılarından diğeri ise 1980'li yılların sonunda Asar Cami bahçesinde Kuran kursu amacıyla inşa edilen eğitim yapısıdır (Şekil 4.122). İki katlı, dikdörtgen plan şemasına sahip, yaklaşık 130 m^2 taban alanı olan, betonarme yapının bir kısmının Roma dönemine tarihlenen tapınak kalıntılarının üzerinde olduğu bilinmektedir. Bir süre Kuran kursu olarak kullanılmış olan yapı, zeminde meydana gelen kaymalar nedeniyle strüktürel olarak zarar görmüştür. Bu nedenle günümüzde yapı yıkılma endişesi ile kullanılmamaktadır.

Bel'de bulunan okul yapısı (Şekil 4.123) 154 Ada 1 Parselde 1730,42 m^2'lik arazi üzerinde 16×10 metre ölçülerinde inşa edilmiştir. Betonarme ve tek katlı olan yapının kuzey cephesinden çift kollu merdiven ile okula girilmektedir. Okul tek derslik ve bir öğretmen odasından oluşmaktadır. Yapının güney cephesinde bulunan girişi ise okulda görevli öğretmenin barınma ihtiyacını karşılamak üzere oluşturulmuş iki oda, mutfak, banyo ve tuvalet barındıran bölüme açılmaktadır. Yapının üzeri düz dam şeklindedir. Çatı üzerinde kaplama malzemesi kullanılmamıştır. Yapı duvarlarında ve döşemelerinde nem izlerine rastlanmakta olup, yer yer sıva ve boyalarında dökülmeler meydana gelmiştir. Yapının ahşap kapı ve pencereleri yerinde olsa da çürümeler meydana gelmiş ve demir malzeme ile yapılan giriş kapısında ise korozyon izleri bulunmaktadır.

Şekil 4.122. Hisar'da bulunan dini eğitim yapısına dair görseller

Şekil 4.123. Bel Okulu'na dair görseller

4.6.5. Sağlık birimleri

Dodurga'da bulunan tek sağlık yapısı Gözlükuyu'dadır. Yapım tarihi ile kesin bilgiye ulaşılamamışsa da Gözlükuyu halkından edinilen bilgiye göre 1990'lı yıllarda inşa edildiği düşünülmektedir. 231 Ada 40 Parsel numaralı arazi üzerinde tek katlı ve 16×7 metre ölçülerine sahip sağlık evinin güney cephesinde iki girişi bulunmaktadır. Bu girişlerden biri ile muayene odası, kan alma gibi sağlık birimlerine ulaşılmakta, diğeri ile görevli sağlık personelinin barınma ihtiyacının karşılanması için oluşturulmuş lojman birimine ulaşılmaktadır (Şekil 4.124). Arazi çalışmalarında zaman zaman sağlık biriminde düzenli olarak çalışan bir sağlık personelinin bulunmadığı, ihtiyacın Eşen'den haftanın bir günü gelen bir sağlık personeli ile giderilmeye çalışıldığı gözlenmiştir. Nüfus ortalaması yüksek olan Dodurga halkı acil sağlık gereksinimleri için mesafe kat etmek durumunda olup, yakın beldelerde sağlık hizmeti almak durumundadır.

Şekil 4.124. Gözlükuyu'da bulunan sağlık ocağına dair görseller

4.6.6. Camiler

Dodurga'da Kızılca, Gözlükuyu, Hisar, Seki ve Bel'de birer adet olmak üzere beş adet dini yapı bulunmaktadır. Kızılca, Hisar ve Seki'de bulunan camiler geleneksel yöntemler ile köy halkının ya da geleneksel yapı ustalarının inşa ettiği yapılardır. Geçmişte geleneksel yöntemler ile inşa edilmiş Gözlükuyu'da bulunan camiyse günümüzde yıkılmıştır. Kızılca ve Seki'de bulunan camilerin ise yanlış onarımlar sonucu özgün değerlerini kaybetmiş olduğu ve yeni yapı görünümüne büründüğü görülmektedir. Hisar'da bulunan Asar Cami ise yine bilinçsiz onarımlar geçirerek bazı özgün parçalarını kaybetmiş olsa da özgün değerlerinin bir kısmını korumaktadır

Şekil 4.125. Kızılca'da bulunan camiye dair görseller

Kızılca'da 172 Ada 16 Parsel numaralı arazi üzerinde bulunan eski Kızılca Cami'nin son onarımı 2022 yılında gerçekleşmiştir. Onarımlar sırasında çatı strüktürü ve kaplaması değişmiş, duvarları sıvanıp boyanmış, pencereleri ve kapıları PVC esaslı malzemeler ile değiştirilmiştir. Tek katlı olan yapı 10×8 metre ölçülerinde, dikdörtgen planlıdır. Minaresi bulunmayan caminin önceki yıllara ait uydu görüntüleri incelendiğinde 2022 yılında gerçekleşen onarımlar sırasında bahçesine şadırvan ilave edildiği de görülmektedir. Gerçekleşen yanlış onarımlar ile yeni inşa edilmiş izlenimi veren yapı özgün değerlerini yitirmiştir (Şekil 4.125, Şekil 4.126).

Şekil 4.126. Kızılca'da bulunan caminin iç mekan görselleri

Gözlükuyu'da ise 231 Ada 37 Parselde 2013 yılına dek dikdörtgen planlı, geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş, ahşap kagir bir cami yapısı bulunmaktadır. 2013 yılında daha büyük bir cami inşa edilmek üzere yıkılan ahşap caminin yıkılıp yerine günümüzde bulunan caminin inşaatı 2013 yılında başlamış ve 2016 yılında tamamlanmıştır (Şekil 4.127). 13×10 metre ölçülerine sahip, dikdörtgen planlı caminin üzeri 8 metre çapında saç bir kubbe ile kapanmıştır. Tek şerefeli minareye sahip caminin 10×10 metre ölçülerinde şadırvanın da bulunduğu son cemaat alanının üst örtüsünün de saç kubbeler ile kapatıldığı görülmektedir (Şekil 4.128, Şekil 4.129).

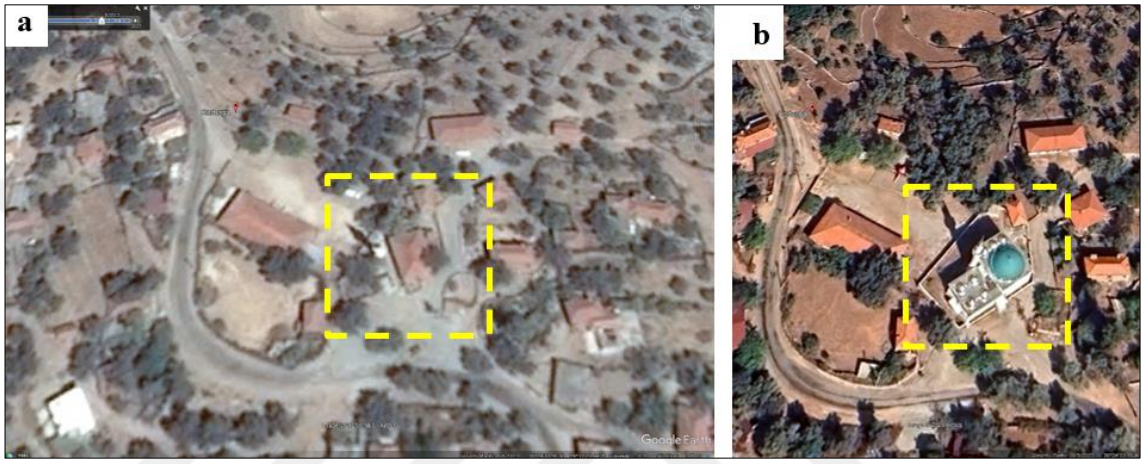

Şekil 4.127. a) Ahşap kagir caminin yıkılmadan önce 2009 yılı uydu görüntüsü; **b)** Betonarme caminin 2023 yılı uydu görüntüsü

Şekil 4.128. Gözlükuyu Yeşil Kubbe Cami'ye dair görseller

Şekil 4.129. Gözlükuyu Yeşil Kubbe Cami'ye dair görseller

Hisar'da antik kalıntıların önemli parçalarının yapı duvarlarında görülebildiği Asar Cami ise yerleşimde Cumhuriyet'in erken döneminde inşa edilmiştir (Şekil 4.130). 274 Ada 12 Parsel üzerinde bulunan Asar Cami'nin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın vermiş olduğu cami açılış beratı belgesine göre yapılış tarihi 1 Ocak 1940 olup, caminin ibadete açılışı ise 5 Şubat 1940 tarihidir (Şekil 4.131a). Yapı ustası ve oğlunun mezarı ise cami bahçesinde yer almaktadır. Mezar taşı okunduğunda İbrahim Efendizade oğlu Yusuf Efendi'nin (Yusuf Yılmaz) yapının ustası olduğu öğrenilmektedir (Şekil 4.131b,c).

Çevredeki taşlardan geleneksel yöntemler ile inşa edilen caminin gövde duvarında Roma dönemine ait yazıtlı taşların da olduğu pek çok yapı parçası, caminin girişinde ise Roma dönemi yapılarına ait dorik sütunlar dikkat çekicidir. Serdaroğlu (2004), bu parçaların cami ile komşu olan Roma dönemi tapınağına ait olabileceğini belirtmiştir (Serdaroğlu 2004). Özellikle yapının köşelerinde daha büyük boyutlu olarak kullanılan yazıtlı taşların birinde Likya'nın on iki tanrısının isimlerinin ters şekilde yer aldığı bilinmektedir, diğerinde ise evlilik çağına gelen genç kızlara verilen öğütlerin olduğu belirtilmektedir (Şekil 4.133).

14×9 metre ölçülere sahip cami çeşitli tarihlerde onarım görmüştür. Bu onarımlar sırasında çatı strüktürü ve kaplaması değişmiş, yapının güçlendirilmesi için cami içerisine kolonlar eklenmiştir. Ayrıca duvarların iç yüzleri sıvanarak boyanmış, özgün ahşap pencereler poliüretan esaslı pencereler ile değiştirilmiştir. Caminin özgün ahşap kapısı ise çift kanatlı başka bir ahşap kapı ile yenilenmiştir. Kadınlar mahfili bölümünün de çelik taşıyıcılar üzerinde bulunan metal bir saç levha döşeme ile sonradan eklendiği görülmektedir. Kadınlar mahfiline dışarıdan cami giriş kapısının yanından yukarıya uzanan metal merdivenler ile ulaşılmaktadır (Şekil 4.132).

Şekil 4.130. Asar Cami'ye dair görseller

Şekil 4.131. a) Asar Cami ibadete açılış beratı; **b)** Cami bahçesinde yer alan caminin ustası ve oğlunun mezarları; **c)** Cami ustası Yusuf Efendi'nin mezar taşı

14×9 metre ölçülere sahip cami çeşitli tarihlerde onarım görmüştür. Bu onarımlar sırasında çatı strüktürü ve kaplaması değişmiş, yapının güçlendirilmesi için cami içerisine kolonlar eklenmiştir. Ayrıca duvarların iç yüzleri sıvanarak boyanmış, özgün ahşap

pencereler poliüretan esaslı pencereler ile değiştirilmiştir. Caminin özgün ahşap kapısı ise çift kanatlı başka bir ahşap kapı ile yenilenmiştir. Kadınlar mahfili bölümünün de çelik taşıyıcılar üzerinde bulunan metal bir saç levha döşeme ile sonradan eklendiği görülmektedir. Kadınlar mahfiline dışarıdan cami giriş kapısının yanından yukarıya uzanan metal merdivenler ile ulaşılmaktadır (Şekil 4.122).

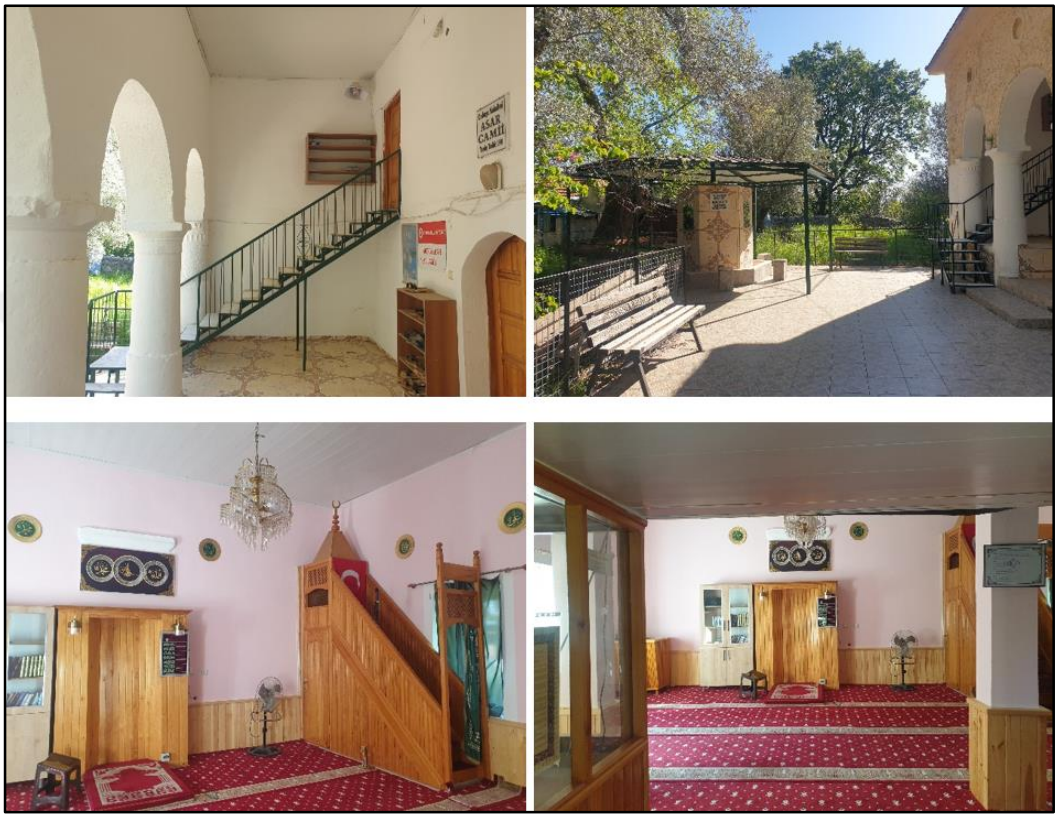

Şekil 4.132. Asar Cami'ye dair görseller

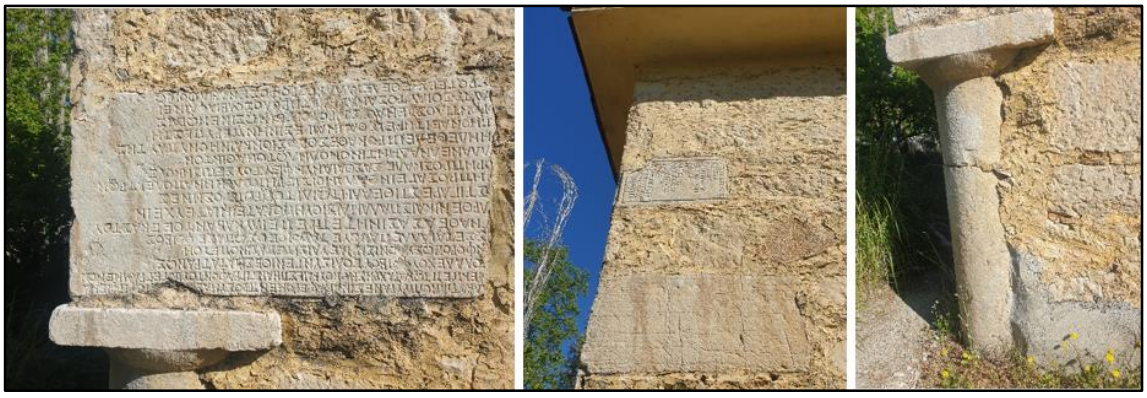

Şekil 4.133. Asar Cami cephesinde bulunan bazı önemli antik yapı parçaları

Seki'de bulunan cami ise 185 Ada 166 Parsel numaralı arazi üzerinde 1965 yılında inşa edilmiştir. Köylüler tarafından geleneksel yöntemler ve çevrede bulunan taş malzemeler ile inşa edilen cami çeşitli tarihlerde onarımlar görmüştür. Bu onarımlar sırasında taş duvarları sıvanmış ve boyanmıştır. Bu nedenle cami geleneksel niteliğini kaybetmiş, yeni yapı görünümüne bürünmüştür. 2005 yılına dek minaresi bulunmayan camiye 2005 yılında gerçekleşen onarım ile tek şerefeli betonarme bir minare eklemesi yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.134).

Şekil 4.134. Seki Cami'ye dair görseller

Şekil 4.135. Bel'de bulunan betonarme Bel Cami

Bel'de ise 146 Ada 3 Parsel numaralı arazi üzerinde bulunan eski kagir cami yıkılmış, 1994 yılında 13×12 metre ölçülerinde, betonarme sistem ile inşa edilmiş üst örtüsü kubbe ile örtülmüş bir cami inşa edilmiştir (Şekil 4.135).

4.6.7. Turizm birimleri

Dodurga'da Hisar ve Bel'de ev pansiyonculuğu yapan bazı konutlar bulunmaktadır. Bu konutlarda odalar zaman zaman turistlere kiralanmakta, turistler konut sahibinin kırsal hayatını deneyimlemekte aynı zamanda konaklama gereksinimini bu şekilde giderebilmektedir. Bunun dışında Bel ve Hisar'da arazi sahiplerinin kendi konut bahçelerinin içine yeni birimler inşa edip bu yapılarda turizm hizmeti verdiği, Sakızlı'da ise hem turistlerin konaklama gereksinimlerini karşılamak hem de gelir elde etmek amacıyla havuzlu bir villa bulunduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.136. Dodurga'da bulunan çeşitli turizm birimleri

Bu yapıların pek çoğu betonarme yapılardır. Bel'de 144 Ada 9 Parsel üzerinde bulunan yapı öncesinde konut iken, günümüzde yalnız turizm amaçlı kullanılmaktadır. Bu yapının hacimsel olarak yerleşimdeki diğer yapılardan ayrıştığı görülmektedir. Bel'de ve Sakızlı'da bulunan diğer turizm birimlerinin ise yerleşimlerde bulunan diğer yapılara

hacimsel olarak uyum sağladığı görülmektedir. Yeni yapı yapmanın sit alanı olduğu için yasak olduğu Hisar'da ise tamamı ahşap iki yapı bulunmaktadır. 275 Ada 5 Parsel üzerinde bulunan bu yapılar yerden ahşap ayaklar ile yükseltilmiş birimlerdir (Şekil 4.136).

4.7. Analizler

Tezin bu bölümünde Dodurga'da gerçekleştirilebilecek çalışmalarda yer alabilecek paydaşlar ve bu çalışmalarda gereksinim duyulacak olan finansal kaynaklar belirlenmş ve "Paydaş ve finansal kaynak analizi" başlığı altında ele alınmıştır. Dodurga'da bulunan yapıların yapı türleri, kat sayıları, yapı malzemeleri, yapıların kullanım durumları ve yapıların fiziksel durumları ise "Mimari analizler" başlığı altında yer almaktadır. Tüm verilerin SWOT analizi yöntemi ile analiz edildiği bölüm ise "SWOT analizi" başlığı altında ele alınmıştır.

4.7.1. Paydaş ve finansal kaynak analizi

Dodurga'da yerleşimin yeniden canlandırılması, toplumun ekonomik ve sosyal yönünün güçlendirilmesi, göç eden genç nüfusun geri dönüş olanağını artıracak bir yapının ortaya konması, yerleşimin sahip olduğu kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik çalışmaların planlanması ve uygulanmasına katkıda bulunması için paydaşlara ve finansal kaynaklara ihtiyaç vardır.

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın katılımı oldukça önemlidir. Bu nedenle Dodurga halkı paydaşların ilk ve en önemli basamağını oluşturur. Yapılacak çalışmalarda halk katılımından sonra yerel yönetimlerin çalışmalarda üstleneceği görevler oldukça önemlidir. Yerel yönetimler diğer paydaşlar ile aradaki bağın oluşturulmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda Dodurga Mahallesi Muhtarlığı, Seydikemer Belediyesi ve Muğla Büyükşehir Belediyesi çalışmalardaki diğer paydaşlardandır. Bunun yanı sıra planlanan çalışmalar çeşitli bakanlıkların ve bakanlığa bağlı kurumların yetkisindedir. Bunlar; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı gibi bakanlıklar ve bu bakanlıklara bağlı Muğla Valiliği, Seydikemer Kaymakamlığı, Muğla Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, Muğla Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Muğla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Muğla Tarım ve Orman Müdürlüğü ve bunlara bağlı ilçe müdürlükleri gibi kurumlardır. Çalışmalara gerek planlama gerekse eğitim alanında üniversitelerin paydaş olarak katılımı çok değerlidir. Tüm devlet, vakıf ve özel üniversiteleri bu anlamda paydaş olarak yer alabilir. Şehir Plancıları Odası Muğla Şubesi, Mimarlar Odası Muğla Şubesi, İçmimarlar Odası Muğla İl Temsilciliği, Şehir Plancıları Odası Fethiye İlçe Temsilciliği, Mimarlar Odası Fethiye İlçe Temsilciliği, İçmimarlar Odası Fethiye İlçe Temsilciliği gibi meslek örgütleri çalışmalara katkı sağlayabilir. Ayrıca yerleşimin ekonomik refah seviyesinin artırılması ve ticari faaliyetlere destek verilmesi bakımından Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası, Seydikemer Esnaf ve Sanatkarlar Odası gibi kuruluşlar diğer paydaşlar arasında yer

almaktadır. Kültür, sanat, eğitim, doğa, koruma vb. konulu vakıflar, dernekler ve sivil toplum kuruluşlarının destekleri çalışmalarda önem arz etmektedir. Tüm bunların yanı sıra gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalarda zanaatkarların, sanatçıların, mimarların, iç mimarların, peyzaj mimarlarının, arkeologların, tarihçilerin, gazetecilerin, turist rehberlerinin, reklamcıların ve çalışmalarda yer alabilecek diğer meslek gruplarının gerek bağlı olduğu kurum ve kuruluşlar aracılığı ile gerekse bireysel olarak çalışmalarda yer alması çalışmaların farklı disiplinlerden uzmanlar ile yürütülmesi noktasında değerlidir.

Planlanan çalışmaların uygulanabilmesi için ise çeşitli gelirlere ve desteklere ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal girdilerin uluslararası ve ulusal tüm kurum ve kuruluşların sürdürülebilirlik, kalkınma, eğitim, tarım, ormancılık, turizm, kültür, sanat ve koruma amaçlı oluşturdukları tüm kaynaklardan sağlanması önceliklidir. Ancak bunun dışında elde edilebilecek kaynaklar; özel kuruluşların oluşturduğu kaynaklar, gönüllü olabilecek tüm vakıflar, sivil toplum örgütleri ve varlıklı kişilerin katkıları şeklinde sıralanabilir.

4.7.2. Mimari analizler

Arazi bilgileri Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün online parsel sorgulama sisteminden edinilirken, yapıların mimari özellikleri ve kullanım durumlarına dair bilgiler saha çalışmalarında yerinde tespit edilmiştir. Mimari özellikler, arazi bilgileri ile ele alınarak çizelgeler oluşturulmuştur. Arazinin ada ve parsel numarası, alanı, niteliği gibi bilgilerin yanı sıra arazi üzerinde kaç adet yapı olduğu, yapıların kaç katlı olduğu, yapı malzemesinin ne olduğu, yapı türünün ne olduğu, aktif olarak kullanılıp kullanılmadığı, fiziksel durumunun hangi aşamada olduğu gibi bilgiler çizelgelerde yer almaktadır.

Çizelge 4.9, Çizelge 4.10, Çizelge 4.11, Çizelge 4.12, Çizelge 4.13, Çizelge 4.14 ve Çizelge 4.15'te yer alan "Yapı adedi" arazi üzerinde tespit edilebilen yapı sayısını belirtmektedir. "Kat adedi" tespit edilen yapıların kaç katlı olduğunu ifade etmektedir. Dodurga'da kat sayısı belirlenemeyen bazı yapılar bulunmaktadır. Bu yapıların ciddi oranda zarar görmüş ve yıkıntı şeklinde olması kat sayısının belirlenmesine engel olmuştur. Kırsal mimaride iki katlı konut tipinde rastlanan alt katın ahır, samanlık ya da depo olarak kullanıldığı, üst katın ise yaşam alanı olduğu örnekler Dodurga'da da kısıtlı olsa da mevcuttur. Yapı türü ayrımında yaşanan karışıklığı gidermek amacıyla bu tür konutlar da "Konut" yapı türü içinde ele alınmıştır. Ayrıca Dodurga'da bazı konutlarda ev pansiyonculuğu gerçekleştirilmektedir. Burada da yapı türü değişikliğine gidilmemiş ve "Konut" olarak ele alınmıştır. Yalnız pansiyonculuk faaliyetleri için kullanılan yapılar ise "Turizm Birimleri" olarak adlandırılmıştır. Konut çevresinde şekillenen servis birimlerinin ise ahır, samanlık ve depo işlevleri günümüzde net değildir. İlk olarak hangi işlevle inşa edildiği bazı yapılarda belirlenebilse de günümüz kullanımları pek çok yapıda ilk işlevini belirlemede eksik kalmaktadır. Bu nedenle bu yapılar "Servis Birimleri" olarak gruplandırılmıştır.

Dodurga'da toplam 320 arazi üzerinde 470 adet yapı bulunduğu tespit edilmiştir. Üzerinde yapı barındıran arazi sayılarını incelediğimizde Seki (77 adet) ilk sıraya yerleşecektir. Seki'yi, Gözlükuyu (67 adet), Hisar (63 adet), Kızılca ve Bel (45'er adet), Sakızlı (18 adet) ve Ada (5 adet) takip eder. Dodurga'da tespit edilen bu araziler üzerine

zaman içerisinde yeni yapı yapılması, mevcut yapılara yeni ekler yapılması, yapıların tamamının ya da bir bölümünün yıkılması, yapıların kullanıcılara bağlı olarak işlev değiştirmesi, kullanım durumunun değişmesi veya yapıların fiziksel durumunun değişmesi söz konusu olabilir. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda yapıların mimari özelliklerinin o günkü koşullar altında yeniden ele alınması ve analizlerinin yeniden gerçekleştirilmesi önemlidir.

Çizelge 4.9. Dodurga-Kızılca arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-KIZILCA										
ARAZİ BİLGİLERİ					**YAPI BİLGİLERİ**					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
1	161	11	7563,13	Tarla	1	İki kat	Çelik	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
2	161	13	2867,76	Kagir ev ve bahçe	1	Tek ka	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
3	161	14	15270,1	Tarla ve iki adet kagir bina	3	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
4	161	17	10077	Zeytinlik	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
5	161	18	4466,91	Zeytinlik	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
6	161	19	2322,9	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
7	161	20	1420,57	Kagir okul ve bahçesi	2	Tek kat	Betonarme	Okul	Kullanım yok	İyi
						Tek kat	Taş	Eski Okul	Kullanım yok	Kötü
8	161	21	851,53	Ev ve bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
9	161	23	240,63	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
10	161	24	271,54	Bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
11	161	25	702,51	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
12	161	26	398,39	Kagir ev ve ahır ve bahçesi	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
13	161	27	1239	Kagir ev ve ahır ve bahçesi	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
14	161	28	360,55	Bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
15	161	33	623,65	Kagir ev ve bahçesi	2	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
16	161	34	2948,63	Kagir ev ve tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
17	161	35	6067,49	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
18	161	29	584,72	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
19	161	31	777,37	Kagir ev ve ahır ve bahçesi	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
20	161	32	300,33	İki katlı kagir ev ve bahçesi	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
21	163	77	8973,35	Kagir ev ve zeytinlik	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
22	166	5	512,88	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta

Çizelge 4.9 (devamı). Dodurga-Kızılca arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-KIZILCA										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
23	166	3	626,06	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
24	166	1	375,34	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçesi	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
25	166	2	488,32	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
26	167	5	240,25	Kagir ev ve bahçesi	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	Orta
27	167	4	197,19	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
28	167	3	269,15	Bahçe	2	Kat belirsiz	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
29	167	2	89,97	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
30	167	1	134,27	Bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
31	169	1	166,42	Kagir ev ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
32	169	2	24,45	Kagir ahır	1	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Kullanım yok	İyi
33	169	3	108,45	İki katlı kagir ev ve bahçesi	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
34	169	4	435,23	Kagir ev ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
35	170	1	330,38	Kagir ev ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Kullanım yok	İyi
36	170	2	204,1	Kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
37	170	3	709,05	Kagir ev ve ahır ve bahçe	2	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
38	171	1	1492,61	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
39	171	4	120	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
40	172	11	469,9	Kagir ev ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
41	172	15	2641,95	Kagir ev ve bahçesi	2	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
42	172	16	204,56	Kagir cami ve avlusu	1	Tek kat	Taş	Cami	Devamlı kullanım	İyi
43	172	17	1582,93	Kagir iki katlı ev ve bahçesi ve ahır	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
44	172	23	635,18	Bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
45	172	25	368,18	Kagir ev ve bahçesi	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi

Çizelge 4.10. Dodurga-Gözlükuyu arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-GÖZLÜKUYU										
ARAZİ BİLGİLERİ					**YAPI BİLGİLERİ**					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
1	202	2	5569,97	Bahçe	3	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
2	203	1	145,15	Ev ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
3	203	2	964,53	Kagir ev ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
4	205	1	349,98	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
5	205	2	5235,52	İki katlı kagir ev ve bahçesi	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
6	206	1	520,98	İki katlı kagir ev ahır ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
7	207	1	1012,87	Kagir ev ve bahçesi	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
8	209	1	32,32	Ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
9	210	1	43,88	Ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
10	211	1	1004,95	İki katlı kagir ev ve bahçesi	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
11	211	2	1276,12	Kagir ev ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş+Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
12	211	3	686,24	Kagir ev ahır ve bahçesi	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım.	Orta
13	212	2	1500,66	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
14	212	4	386,17	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
15	213	3	183,6	Kagir ev ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
16	213	4	1306,6	Kagir ev ahır ve bahçe	4	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
17	213	6	375,31	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
18	213	8	563,96	Ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
19	213	9	148,35	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
20	214	1	702,44	Kagir ev ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
21	214	2	313,69	Ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
22	215	1	1724,68	Kagir ev ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
23	216	1	983,66	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Tuğla	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
24	216	3	2091,47	Ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi

Çizelge 4.10 (devamı). Dodurga-Gözlükuyu arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-GÖZLÜKUYU										
ARAZİ BİLGİLERİ					ARAZİ BİLGİLERİ					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durum**
25	216	5	238,95	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
26	219	1	243,94	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
27	220	1	393,48	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
28	220	2	548,09	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	3	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
29	221	1	151,56	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
30	222	1	707,33	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
31	222	2	108,35	Kagir ev ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
32	222	4	490,2	Kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
33	222	5	120,64	Arsa	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
34	222	6	1613,68	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
35	225	1	110,29	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
36	226	1	602,98	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
37	228	3	531,55	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
38	228	1	1324,52	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	İki katlı	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek katlı	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
39	227	2	1578,83	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	Tek katlı	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki katlı	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
40	227	5	1025,55	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
41	227	6	65,35	Ahır ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
42	229	3	241,36	İki katlı kagir ev	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
43	229	5	406,02	İki adet iki katlı kagir ev	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi

Çizelge 4.10 (devamı). Dodurga-Gözlükuyu arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-GÖZLÜKUYU										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durum**
44	229	6	1090,87	İki katlı kagir ev ve ahır	3	İki kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
45	229	7	865,51	İki katlı kagir ev ve ahır	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
46	229	10	229,58	Kagir ev	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
47	229	9	605,71	Kagir ev ve ahır	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
48	230	1	32,18	Ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
49	231	36	763,1	Tarla ve kagir ev	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
50	231	37	519,49	Cami	1	Üç kat	Betonarme	Cami	Devamlı kullanım	İyi
51	231	35	3090,56	İlköğretim okulu ve uygulama bahçesi	2	Tek kat	Betonarme	Okul	Kullanım yok	İyi
						Tek kat	Taş	O. Tuvalet	Kullanım yok	Kötü
52	231	39	215,6	Bahçe ve kagir ev	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
53	231	40	2090,31	Sağlık evi ve arsa	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Sağlık Evi	Dönemsel kullanım	İyi
54	232	1	195,75	Kagir ev	1	İki katlı	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
55	233	1	335,00	Davalı	1	İki katlı	Taş	Köy Odası	Kullanım yok	Kötü
56	234	1	599,63	İki katlı kagir ev	2	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						İki katlı	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
57	234	3	156,92	İki katlı kagir ev	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
58	236	1	568,96	Kagir ev ve ahır	2	İki katlı	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
59	236	3	767,51	İki adet iki katlı kagir ev	1	İki katlı	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
60	236	4	507,8	İki katlı kagir ev	2	İki katlı	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B..	Devamlı kullanım	Orta
61	237	1	34,32	Ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
62	246	1	578,22	Kagir ev	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
63	247	1	803,76	İki katlı kagir ev	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
64	247	2	1245,89	İki katlı kagir ev ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
65	247	4	20184,2	İki katlı kagir ev ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Kat tayini yok	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
66	247	5	336,26	İki katlı kagir ev	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
67	264	1	763,63	Kagir ev	1	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü

Çizelge 4.11. Dodurga-Seki arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-SEKİ										
ARAZİ BİLGİLERİ					**YAPI BİLGİLERİ**					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durum**
1	184	1	42,48	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
2	184	2	40,32	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
3	184	3	138,2	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
4	184	6	228,54	Kagir bina ve kagir ahır ve bahçe	2	Tek kat	Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş+Tuğla	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
5	184	7	553,55	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	Orta
6	184	9	358,01	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
7	184	10	1303,44	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
8	184	11	1513,31	Kagir ahır ve tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
9	184	47	506,46	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
10	184	195	9989,97	İki adet kagir ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
11	184	197	60,79	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
12	184	314	18,97	İki katlı kagir bina						
13	184	214	187,87	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
14	184	220	85,92	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
15	184	221	36,04	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
16	184	222	26,82	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
17	184	223	107,05	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
18	184	224	513,3	İki adet iki katlı kagir bina ve bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
19	184	226	611,47	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
20	184	227	794,84	İki adet iki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	3	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
21	184	228	78,34	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
22	184	229	363,35	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
23	184	231	46,06	Kagir ahır	1	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
24	184	232	5275,33	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
25	184	233	585,69	Bir adet iki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
26	184	234	547,16	İki katlı bina kagir ve ahır ve bahçe	3	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi

Çizelge 4.11 (devamı). Dodurga-Seki arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-SEKİ										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
27	184	235	2810,61	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok.	Orta
						Tek kat	Taş.	Konut	Dönemsel kullanım.	Orta
28	184	313	102,02	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
29	185	113	3307,55	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
30	185	114	5686,62	Kagir bina ve tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Kötü
31	185	120	3229,64	Kagir bina ve zeytinlik	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
32	185	123	771,9	İki katlı kagir bina ve iki adet ahır ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
33	185	124	377,67	İki katlı kagir bina ve bahçesi	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
34	185	163	190,79	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Kullanım yok	Kötü
35	185	164	506,98	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Kullanım yok	Kötü
36	185	165	246,53	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Konut	Kullanım yok	İyi
37	185	166	355,54	Kagir cami ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Cami	Devamlı kullanım	İyi
38	185	167	746,07	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
39	185	169	204,9	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
40	185	170	945,96	Bir adet iki katlı ve bir adet kagir bina ve bahçe	5	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
41	185	171	404,1	Bir adet iki katlı bir adet tek katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
42	185	172	345,37	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
43	185	174	62,45	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
44	185	175	41,08	İki katlı kagir bina	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
45	185	176	213,86	Bahçe	2	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
46	185	177	96,47	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
47	185	213	153,65	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
48	185	214	2254,26	Kagir ev ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
49	185	215	53,95	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
50	185	218	1147,04	Kagir bina ve ahır ve bahçe	4	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel Kullanım	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü

Çizelge 4.11 (devamı). Dodurga-Seki arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-SEKİ										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	Parsel	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
51	185	219	2067,84	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
52	185	220	3225,97	Ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
53	185	222	446,77	Ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
54	185	223	201,73	İki adet kagir bina ve bahçe	3	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
55	185	227	2292,42	Kagir bina ve ahır ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
56	185	233	1338,36	Kagir bina ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
57	185	234	26,63	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
58	185	235	8130,28	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
59	185	237	43,19	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
60	185	240	114,65	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
61	185	243	860,24	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla.	Konut	Dönemsel kullanım	İyi.
62	186	4	424,29	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
63	186	5	151,23	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
64	186	6	70,88	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
65	186	7	100,87	İki katlı kagir bina	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
66	187	1	137,54	Kagir ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
67	187	2	196,3	Kagir ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
68	187	3	197,4	Kagir ahır ve bahçe	2	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
69	187	4	316,15	Kagir bina ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
70	187	5	103,77	Kagir bina	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
71	188	1	48,54	Kagir ahır	1	İki kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
72	188	2	27,29	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
73	189	2	261,34	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
74	189	3	47,1	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
75	190	3	38,77	Kagir bina	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
	190	4	84,82	Kagir bina ve bahçe						
76	190	5	53,04	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
77	190	6	121,92	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
78	191	2	638,88	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü

Çizelge 4.11 (devamı). Dodurga-Seki arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-SEKİ										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	Ada	Parsel	Arazi alanı (m2)	Arazi niteliği	Yapı adedi	Kat adedi	Yapı malzemesi	Yapı türü	Yapı kullanım durumu	Yapı fiziksel durumu
79	191	3	1515,49	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta

Çizelge 4.10. Dodurga-Hisar arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-HİSAR										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	Ada	Parsel	Arazi alanı (m2)	Arazi niteliği	Yapı adedi	Kat adedi	Yapı malzemesi	Yapı türü	Yapı kullanım durumu	Yapı fiziksel durumu
1	266	1	660,79	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
2	266	3	4047,97	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
3	268	1	2480,33	Okul bahçesi	1	Tek kat	Taş	Okul	Kullanım yok	Kötü
4	268	2	440,42	Tarla	1	Tek kat	Betonarme	Trafo B.	Devamlı kullanım	İyi
5	269	1	2500,6	Tarla	1	Tek kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
6	270	1	564,33	Tarla	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
7	270	2	423,07	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
8	270	4	797,01	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
9	273	18	790,32	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
10	273	21	181,4	Tarla	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
11	273	22	625,32	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
12	273	25	574,09	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
13	274	1	481,21	Tarla	2	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
14	274	2	4107,83	Tarla	3	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
15	274	5	1031,64	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
16	274	6	210,15	Tarla	1	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
17	274	7	4210,69	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
18	274	11	2203,83	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta

Çizelge 4.12 (devamı). Dodurga-Hisar arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-HİSAR										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	Ada	Parsel	Arazi alanı (m2)	Arazi niteliği	Yapı adedi	Kat adedi	Yapı malzemesi	Yapı türü	Yapı kullanım durumu	Yapı fiziksel durumu
19	274	12	2348,69	Cami yeri	3	İki kat	Taş	Cami	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Betonarme	Dini eğitim yapısı	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Tuğla	İmam Konutu	Dönemsel kullanım	Orta
20	274	14	3952,95	Tarla	2	İki kat	Taş+Tuğla	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
21	274	40	497,36	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
22	274	41	478,71	Tarla	3	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
						İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
23	274	42	2187,95	Tarla	2	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
24	274	43	110,89	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
25	274	44	273,73	Tarla	1	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
26	274	46	5962,84	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
27	275	4	2818,11	Tarla	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel Kullanım	İyi
28	275	5	2976,45	Tarla	3	İki kat	Taş+Tuğla	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Ahşap	Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Ahşap	Turizm	Devamlı kullanım	İyi
29	276	7	212,95	İki katlı kagir ev	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
30	276	9	646,79	Tarla	3	Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
31	276	10	498,51	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
32	276	11	36,36	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
33	284	1	351,46	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
34	285	2	980,88	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
35	285	3	472,42	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
36	286	1	51,4	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
37	286	3	898,28	Tarla	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
38	286	7	521,24	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
39	287	5	1212,7	Tarla	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel Kullanım	Orta
						İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
40	287	7	151,29	Tarla	2	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü

Çizelge 4.12 (devamı). Dodurga-Hisar arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-HİSAR										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
41	287	8	204,89	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
42	287	9	3712,07	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
43	287	13	1850,87	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
44	287	15	5373,04	Tarla	3	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Kötü
45	287	16	2224,42	Kagir ev, ahır, bahçe	3	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
46	287	17	95,91	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	İyi
47	288	1	38,74	Tarla	1	Tek kat	Taş	Köy Odası	Devamlı kullanım	İyi
48	288	2	1014,76	Tarla	2	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
49	288	7	232,23	Tarla	1	Kat tayini yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
50	289	1	447,18	Tarla	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
51	289	3	346,62	Tarla	1	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
52	289	4	142,98	Tarla						
53	290	1	28,2	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
54	290	2	376,33	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
55	291	1	60,74	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
56	292	1	285,33	Tarla	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
57	293	22	181,15	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
58	293	25	1086,48	Tarla	2	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş+ Betonarme	Servis B.	Kullanım yok	İyi
59	293	49	348,28	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	İyi
60	293	55	396,73	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
61	300	1	689,4	Tarla	3	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel Kullanım	Orta
						Kat tayin yok	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
62	300	2	897,32	Tarla	2	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
63	300	4	1920,87	Tarla	1	İki kat	Taş	Konut	Dönemsel Kullanım	İyi

Çizelge 4.11. Dodurga-Sakızlı arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-SAKIZLI										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
1	103	19	850,34	Tarla	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
2	113	3	859,52	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
3	113	4	1374,68	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
4	113	8	6811,97	Tarla	2	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
5	114	2	1020,43	Kagir Bina ve Ahır ve Bahçe	3	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
6	116	1	1109,43	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
7	116	2	760,8	Bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
8	117	1	358,79	Bahçe	1	Tek kat	Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
9	117	5	1588,66	İki katlı kagir bina ve bahçe	5	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	Orta
10	117	6	907,05	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş+Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
11	117	7	806,86	Kagir bina ve bahçe	3	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
12	117	8	737,54	Bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
13	118	2	821,97	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
14	118	3	1350,18	İki katlı kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
15	120	1	98,65	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	Orta
16	120	2	225,17	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Devamlı kullanım	Orta
17	120	4	476,03	Bahçe	1	Kat tayin yok	Betonarme	Konut	Kullanım yok	İnşa devam
18	120	9	1542,35	Bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi

Çizelge 4.12. Dodurga-Bel arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-BEL										
ARAZİ BİLGİLERİ					**YAPI BİLGİLERİ**					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
1	141	1	1502,01	Kagir bina ve bahçe	3	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Çelik	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
2	141	2	880,84	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
3	142	28	3983,36	Kagir Bina ve Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
4	144	2	612,98	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
5	144	6	1689,58	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	İki kat	Betonarme	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
6	144	8	2095,6	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
7	144	9	3308,94	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	Dört kat	Betonarme	Turizm	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Betonarme	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
8	144	10	1486,31	Zeytinlik	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
9	144	11	674,34	Bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
10	144	12	675,7	Bahçe						
11	145	4	1506,39	İki adet kagir bina ve iki adet ahır ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Çelik	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
12	145	5	1219,82	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
13	145	6	741,48	Kagir bina ve ahır ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	Orta
14	145	7	240,64	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
15	145	8	1236,96	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
16	145	9	34,96	Kagir ev	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
17	145	10	1132,79	Kagir bina ve ahır ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
18	145	11	1041,11	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
19	146	1	452,48	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	Orta
20	146	3	601,42	Kagir cami ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Cami	Devamlı kullanım	İyi
21	147	1	497,74	Kagir bina ve ahır ve bahçe	3	Tek kat	Betonarme	Konut+ Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Konut+ Turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
22	147	2	25,44	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
23	148	1	32,31	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
24	150	1	23,19	Kagir ahır	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
25	151	3	222,94	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
26	151	7	1223,88	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Dönemsel kullanım	İyi

Çizelge 4.14 (devamı). Dodurga-Bel arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-BEL										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	Ada	Parsel	Arazi alanı (m2)	Arazi niteliği	Yapı adedi	Kat adedi	Yapı malzemesi	Yapı türü	Yapı kullanım durumu	Yapı fiziksel durumu
27	151	8	309,24	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
28	151	9	565,05	Kagir ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
29	151	10	730,91	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
30	151	11	190,04	Kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Betonarme	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
31	151	12	580,89	İki katlı kagir bina ve bahçe	2	İki kat	Betonarme	Konut+ turizm	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
32	151	13	90,35	Kagir ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
33	151	18	14746,7	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
34	151	19	451,58	Tarla	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
35	152	1	182,39	İki katlı kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
36	152	3	158,87	Kagir ahır ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
37	152	4	1232,88	İki adet kagir bina ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Taş+Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
38	152	5	1271,75	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Betonarme	Konut	Dönemsel kullanım	İyi
39	152	6	690,63	Kagir bina ve bahçe	1	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
40	152	8	1806,21	Kagir bina ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Kötü
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
41	152	10	6445,39	Kagir bina ve tarla	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
42	154	1	1730,42	İlköğretim binası ve bahçe	2	Tek kat	Betonarme	Okul	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Betonarme	O.tuvaleti	Kullanım yok	Kötü
43	154	2	2879	Kagir bina ve tarla	4	Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						Tek kat	Tuğla	Servis B.	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
						İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi
44	154	3	12495,4	Tarla	1	Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
45	154	6	16919,2	Kagir bina ve tarla	1	İki kat	Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	İyi

Çizelge 4.13. Dodurga-Ada arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-ADA										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	Ada	Parsel	Arazi alanı (m2)	Arazi niteliği	Yapı adedi	Kat adedi	Yapı malzemesi	Yapı türü	Yapı kullanım durumu	Yapı fiziksel durumu
1	302	1	30,06	Ahır	1	Tek kat	Taş	Ahır	Kullanım yok	Orta

Çizelge 4.15 (devamı). Dodurga-Ada arazi ve mevcut yapı listesi

DODURGA-ADA										
ARAZİ BİLGİLERİ					YAPI BİLGİLERİ					
No	**Ada**	**Parsel**	**Arazi alanı (m2)**	**Arazi niteliği**	**Yapı adedi**	**Kat adedi**	**Yapı malzemesi**	**Yapı türü**	**Yapı kullanım durumu**	**Yapı fiziksel durumu**
2	243	2	2667,03	İki katlı kagir ev ve bahçe	5	İki kat	Taş+Tuğla	Konut	Devamlı kullanım	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Çelik	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
						Tek kat	Çelik	Servis B.	Dönemsel kullanım	İyi
3	243	3	2355,02	Kagir ev ve ahır ve bahçe	2	Tek kat	Taş	Servis B.	Devamlı kullanım	Orta
						İki kat	Taş+ Betonarme	Konut	Devamlı kullanım	Orta
4	243	4	4694,36	İki katlı kagir ev ve bahçe	3	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü
5	243	5	6459,2	İki katlı kagir ev ve bahçe	2	İki kat	Taş	Konut	Kullanım yok	Orta
						Tek kat	Taş	Servis B.	Kullanım yok	Kötü

4.7.2.1. Yapı türü analizi

Tez çalışmasının bu bölümünde yerleşimdeki yapı türlerine yer verilmiştir. Yapı türleri saha çalışmaları ile yerinde tespit edilmiş, yerel halk ile görüşmeler yapılmış, önce haritalara sonrasında bilgisayar ortamına işlenmiştir. Dodurga'da bulunan tüm yerleşimler özelinde yapı türlerinin sayıları belirtilmiş ve yapı türlerinin bağlı bulunduğu yerleşim içinde ve Dodurga'nın tamamı içinde yapı türü oranları belirlenmiştir.

Çizelge 4.14. Dodurga yerleşimlerinde bulunan yapı türleri dağılımı

DODURGA YAPI TÜRLERİ	Kızılca	Ada	Gözlükuyu	Seki	Hisar	Sakızlı	Bel	Toplam (Adet)
Konutlar	45	5	59	73	53	19	35	289
Servis Birimleri	13	8	36	44	30	9	21	161
Eğitim Yapıları	2	-	1	-	2	-	1	6
Camiler	1	-	1	1	1	-	1	5
Köy Odaları	-	-	1	-	1	-	-	2
Sağlık Birimleri	-	-	1	-	-	-	-	1
Turizm Brimleri	-	-	-	-	2	2	2	6
Toplam	61	13	99	118	89	30	60	470

Dodurga'da 320 adet arazi üzerindeki 470 adet yapının yapı türleri incelendiğinde, bu yapıların %61'ini konutların, %34'ünü ahır, samanlık ve depo gibi servis birimlerinin, %1'ini eğitim yapılarının, yine %1'ini turizm birimlerinin, %1'ini camilerin, %0,4'ünü köy odalarının ve %0,2'sini sağlık biriminin oluşturduğu görülmektedir (Çizelge 4.16).

Dodurga'da bulunan yapı türlerini Dodurga yerleşimleri özelinde incelediğimizde;

- Kızılca'da 45 adet arazi üzerinde bulunan yapıların yapı türlerini incelediğimizde konutlar Kızılca'daki tüm yapıların, %74'ünü, ahır, samanlık, depo gibi servis birimleri %21'ini, eğitim yapıları %3'ünü ve yerleşimde bulunan tek cami ise %2'sini oluşturmaktadır (Ek 8).
- Ada'da ise 5 adet arazi üzerinde 13 adet yapı bulunduğu görülmektedir. Bu yapıların Ada'da bulunan tüm yapılara oranı, konutlar %38, servis birimleri ise %62 şeklindedir. Ada'da başka herhangi bir yapı türü bulunmamaktadır (Ek 9).
- Gözlükuyu'da ise 67 arazi üzerinde yerleşimi oluşturan yapıların %60'ı konut, %40'ı servis birimidir. Gözlükuyu en fazla kamusal yapıya sahip yerleşimdir. Yerleşimdeki yapıların % 1'i köy odası, %1'i eğitim yapısı, %1'i cami ve %1'i sağlık birimidir (Ek 10).
- Seki diğer yerleşimler arasında en fazla yapıya sahip yerleşimdir. 77 adet arazi üzerinde bulunan yapıların %62'sini konutlar, %37'sini servis birimleri, %0,8'ini cami oluşturur (Ek 11).
- Hisar'da ise 63 arazi üzerinde yerleşimi oluşturan yapıların %60'ı konut, %34'ü servis birimleri, %2'si turizm birimleri, %2'si eğitim yapısı, %1'i köy odası ve %1'i camidir (Ek 12).
- Sakızlı'da 18 adet arazi üzerinde bulunan yapıların %63'ü konut, %30'u servis birimi, %7'si pansiyonculuk faaliyetlerinin gerçekleştirildiği turizm birimidir (Ek 13).
- Bel'de 45 adet arazi üzerinde bulunan yapıların ise, %58'inin konutlardan, %35'inin servis birimlerinden, %3'ünün turizm birimlerinden, %2'sinin (1 adet) cami ve %2'sinin ise eğitim yapısından oluştuğu söylenebilir (Ek 14).

Kırsal yerleşimlerde genellikle yapı türlerinin çok çeşitlenmediği, ağırlıkla konutlar ve servis birimleri olan ahırlar, samanlıklar ve depolardan oluştuğu görülür. Dodurga'da da benzer bir durum gözlenmektedir. Dodurga'da Ada dışında tüm yerleşimlerde konut sayısı diğer yapı türlerinden fazladır. Konut sayısına göre bir sıralama yaptığımızda en fazla konutun Seki'de olduğu görülmektedir. Seki'yi sırasıyla Gözlükuyu, Hisar, Kızılca, Bel, Sakızlı ve Ada izlemektedir. Dodurga'da konut yapı türü sayılarını ve dağılımlarını içeren Çizelge 4.17'de yer alan DT, YT, DK, YK, A, B ve C ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DKO: Dodurga'da bulunan toplam konut adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YKO: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam konut adedini
A: Dodurga yerleşim özelinde bulunan konut adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
B: Dodurga yerleşim özelinde bulunan konut adedinin Dodurga'da bulunan toplam konut adedi içinde oranının yüzdelik değerini
C: Dodurga yerleşim özelinde bulunan konut adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.15. Dodurga yerleşimleri konut yapı türü dağılımları

KONUT YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DKO (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YKO (adet)**	**A (%)**	**B (%)**	**C (%)**
DODURGA	470	289	Kızılca	61	45	73,77	15,57	9,57
			Ada	13	5	38,46	1,73	1,06
			Gözlükuyu	99	59	59,59	20,41	12,55
			Seki	118	73	61,86	25,25	15,53
			Hisar	89	53	59,55	18,33	11,27
			Sakızlı	30	19	63,33	6,57	4,04
			Bel	60	35	58,33	12,11	7,44

Servis birimleri ise kırsal yaşamda rol alan önemli bir yapı grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dodurga'da servis birimlerinin adetlerine göre bir sıralama yaptığımızda, konut sayısına benzer şekilde en fazla servis biriminin Seki'de yer aldığını söylemek mümkündür. Seki'deki servis birimi sayısını sırasıyla Gözlükuyu, Hisar, Bel, Kızılca, Sakızlı ve Ada takip etmektedir. Dodurga'da bulunan servis birimleri sayısına ve oranlarına dair detaylar Çizelge 4.18'de ele alınmıştır. Çizelge 4.18'de yer alan DT, DSE, YT, YSE, D, E ve F ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DSE: Dodurga'da bulunan toplam servis birimi adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YSE: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam servis birimi adedini
D: Dodurga yerleşim özelinde bulunan servis birimi adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
E: Dodurga yerleşim özelinde bulunan servis birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam servis birimi adedi içinde oranının yüzdelik değerini
F: Dodurga yerleşim özelinde bulunan servis birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.16. Dodurga yerleşimleri servis birimi yapı türü dağılımları

SERVİS BİRİMLERİ YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DSE (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YSE (adet)**	**D (%)**	**E (%)**	**F (%)**
DODURGA	470	159	Kızılca	61	13	21,31	8,17	2,76
			Ada	13	8	61,53	5,03	1,70
			Gözlükuyu	99	35	35,35	22,01	7,44
			Seki	118	44	37,28	27,67	9,36
			Hisar	89	29	32,58	18,23	6,17
			Sakızlı	30	9	30,00	5,66	1,91
			Bel	60	21	35,00	13,20	4,46

Kırsal yerleşimlerde eğitim yapıları ile kısıtlı olup genelde yalnız ilköğretim kademesini barındırabilecek şekilde inşa edilmiştir. Dodurga'daki yerleşimleri incelediğimizde Kızılca ve Hisar'da 2'şer adet, Gözlükuyu ve Bel'de ise 1'er adet olmak

üzere toplam 6 adet eğitim yapısı olduğu görülmektedir. Kızılca'da bulunan eğitim yapısının her ikisi de aynı arazi üzerinde yer almaktadır. Ciddi oranda tahrip olan eski okul yapısının karşısına yeni ilkokul inşa edildiği öğrenilmiştir. Hisar'da yer alan 2 eğitim yapısının ise biri ilkokul iken diğeri yalnızca dini eğitim verilmesi amacıyla inşa edilmiş olan yapıdır. Seki'de geçmişte var olduğu bilinen okul yapısı ise günümüze ulaşamamış, yapının kalıntılarına dair bir iz bulunamamıştır. Ada ve Sakızlı'da ise günümüzde olmadığı gibi geçmişte de eğitim yapısının olmadığı öğrenilmiştir. Eğitim yapısı yapı türü sayılarını ve dağılımlarını içeren Çizelge 4.19'da yer alan DT, DEG, YT, YEG, G, H ve I ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DEG: Dodurga'da bulunan toplam eğitim yapısı adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YEG: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam eğitim yapısı adedini
G: Dodurga yerleşim özelinde bulunan eğitim yapısı adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
H: Dodurga yerleşim özelinde bulunan eğitim yapısı adedinin Dodurga'da bulunan toplam eğitim yapısı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
I: Dodurga yerleşim özelinde bulunan eğitim yapısı adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.17. Dodurga yerleşimleri eğitim yapısı yapı türü dağılımları

EĞİTİM YAPISI YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DEG (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YEG (adet)**	**G (%)**	**H (%)**	**I (%)**
DODURGA	470	6	Kızılca	61	2	3,27	33,33	0,42
			Ada	13	-	-	-	-
			Gözlükuyu	99	1	1,01	16,66	0,21
			Seki	118	-	-	-	-
			Hisar	89	2	2,24	33,33	0,42
			Sakızlı	30	-	-	-	-
			Bel	60	1	1,66	16,66	0,21

Dodurga halkının ibadetlerini gerçekleştirebileceği camiler Ada ve Sakızlı dışındaki tüm yerleşimlerde bulunmaktadır. Kızılca, Gözlükuyu, Hisar, Seki ve Bel yerleşimlerinin her birinde 1'er adet cami vardır. Hisar'da bulunan cami koruma altında olup, üzerinde antik dönemlere ait önemli detaylar barındırmaktadır. Gözlükuyu'da geçmiş yıllarda bulunduğu ve nitelikleri ile öne çıktığı öğrenilen ahşap cami ise yıkılmış yerine yeni bir cami yapılmıştır. Dodurga'da cami sayılarına ve oranlarına dair detaylar Çizelge 4.20'de gösterilmiştir. Çizelge 4.20'de yer alan DT, DCA, YT, YCA, J, K ve L ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DCA: Dodurga'da bulunan toplam cami adedini

YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YCA: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam cami adedini
J: Dodurga yerleşim özelinde bulunan cami adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
K: Dodurga yerleşim özelinde bulunan cami adedinin Dodurga'da bulunan toplam cami adedi içinde oranının yüzdelik değerini
L: Dodurga yerleşim özelinde bulunan cami adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.18. Dodurga yerleşimleri cami yapı türü dağılımları

CAMİ YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DCA (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YCA (adet)**	**J (%)**	**K (%)**	**L (%)**
DODURGA	470	5	Kızılca	61	1	1,63	20,00	0,21
			Ada	13	-	-	-	-
			Gözlükuyu	99	1	1,01	20,00	0,21
			Seki	118	1	0,84	20,00	0,21
			Hisar	89	1	1,12	20,00	0,21
			Sakızlı	30	-	-	-	-
			Bel	60	1	1,66	20,00	0,21

Geçmişte köye gelen misafirlerin ağırlanıp, konaklayabildiği, köy halkının zaman zaman toplanıp sohbetler edebildiği köy odaları Dodurga'da Gözlükuyu'da 1 adet ve Hisar'da 1 adet olmak üzere 2 adettir. Köy odası sayılarını ve dağılımlarını içeren Çizelge 4.21'de gösterilmiştir. Burada yer alan DT, DKY, YT, YKY, M, N ve O ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DKY: Dodurga'da bulunan toplam köy odası adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YKY: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam köy odası adedini
M: Dodurga yerleşim özelinde bulunan köy odası adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
N: Dodurga yerleşim özelinde bulunan köy odası adedinin Dodurga'da bulunan toplam köy odası adedi içinde oranının yüzdelik değerini
O: Dodurga yerleşim özelinde bulunan köy odası adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.19. Dodurga yerleşimleri ve köy odası yapı türü dağılımları

KÖY ODASI YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DKY (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YKY (adet)**	**M (%)**	**N (%)**	**O (%)**
DODURGA	470	2	Kızılca	61	-	-	-	-
			Ada	13	-	-	-	-
			Gözlükuyu	99	1	1,01	50,00	0,21
			Seki	118	-	-	-	-
			Hisar	89	1	1,12	50,00	0,21
			Sakızlı	30	-	-	-	-
			Bel	60	-	-	-	-

Dodurga'da tek sağlık birimi ise Gözlükuyu'da bulunmaktadır. Burası küçük bir sağlık evi olup basit müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Sağlık birimi sayılarını ve dağılımlarını içeren Çizelge 4.22'de yer alan DT, DSA, YT, YSA, P, R ve S ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DKY: Dodurga'da bulunan toplam sağlık birimi adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YKY: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam sağlık birimi adedini
P: Dodurga yerleşim özelinde bulunan sağlık birimi adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
R: Dodurga yerleşim özelinde bulunan sağlık birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam sağlık birimi adedi içinde oranının yüzdelik değerini
S: Dodurga yerleşim özelinde bulunan sağlık birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.20. Dodurga yerleşimleri sağlık birimi yapı türü dağılımları

SAĞLIK BİRİMİ YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DSA (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YSA (adet)**	**P (%)**	**R (%)**	**S (%)**
DODURGA	470	1	Kızılca	61	-	-	-	-
			Ada	13	-	-	-	-
			Gözlükuyu	99	1	1,01	100,00	0,21
			Seki	118	-	-	-	-
			Hisar	89	-	-	-	-
			Sakızlı	30	-	-	-	-
			Bel	60	-	-	-	-

Dodurga'da dönem dönem ev pansiyonculuğu yapılan, odaların kiralandığı ancak içinde aktif yaşamın devam ettiği konutlar bulunmaktadır. Bu tür yapılar konutlar içinde ele alınmıştır. Dodurga'da yalnız pansiyonculuk faaliyetleri için kullanılan yapılar ise 6 adet tespit edilmiştir. Bunlar Hisar'da 2 adet, Bel'de 2 adet ve Sakızlı'da 2 adettir. Çizelge

4.23 ise turizm birimlerinin sayılarını ve dağılımlarını içermektedir. Bu çizelgede yer alan DT, DTU, YTU, YSA, T, U ve V ile gösterilen sütunların açıklaması şu şekildedir;

DT: Dodurga'da bulunan toplam yapı adedini
DTU: Dodurga'da bulunan toplam turizm birimi adedini
YT: Dodurga yerleşim özelinde bulunan toplam yapı adedini
YTU: Dodurga yerleşim özelinde yerleşimde bulunan toplam turizm birimi adedini
T: Dodurga yerleşim özelinde bulunan turizm birimi adedinin yerleşim özelinde toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini
U: Dodurga yerleşim özelinde bulunan turizm birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam turizm birimi adedi içinde oranının yüzdelik değerini
V: Dodurga yerleşim özelinde bulunan turizm birimi adedinin Dodurga'da bulunan toplam yapı adedi içinde oranının yüzdelik değerini belirtmektedir.

Çizelge 4.21. Dodurga yerleşimleri turizm birimi yapı türü dağılımları

TURİZM BİRİMİ YAPI TÜRÜ								
	DT (adet)	**DTU (adet)**	**Yerleşim adı**	**YT (adet)**	**YTU (adet)**	**T (%)**	**U (%)**	**V (%)**
DODURGA	470	6	Kızılca	61	-	-	-	-
			Ada	13	-	-	-	-
			Gözlükuyu	99	-	-	-	-
			Seki	118	-	-	-	-
			Hisar	89	2	2,24	33,33	0,42
			Sakızlı	30	2	6,66	33,33	0,42
			Bel	60	2	3,33	33,33	0,42

4.7.2.2. Kat sayısı analizi

Tezin bu bölümünde yerleşimlerdeki yapıların kat yüksekliklerine yer verilmiştir. Dodurga'ya bağlı tüm yerleşimler özelinde yapı yükseklikleri saha araştırmalarında yerinde tespit edilmiş, haritalara işlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Dodurga'nın tamamında bulunan 470 adet yapının kat sayıları incelendiğinde, bu yapıların %62'sinin tek katlı, %35'inin iki katlı olduğu, %2'sinin kat sayısının belirlenemediği, Dodurga'da az sayıda üç ve dört katlı yapı olduğu, %0,4'ünün üç katlı ve %0,2'sinin ise dört katlı olduğu söylenebilir. Dodurga'daki kat sayılarını Dodurga yerleşimleri özelinde incelediğimizde;

Kızılca'da bulunan 61 adet yapının %67'sinin tek katlı, %30'unun iki katlı olduğu, %3'ünün ise kat tayininin yapılamadığı söylenebilir. Kızılca'da bulunan konutlar içinde ise tek katlı konutların oranı %56 iken, iki katlı konutların oranı %40'tır. Kızılca'da kat sayısı belirlenemeyen yapıların her ikisi de konut olup, konutlar içerisindeki oranı %4'tür. Servis birimlerinin tamamı ise tek katlıdır. Kızılca'da bulunan okulların ve caminin de tek katlı olduğu görülmektedir (Ek 15).

Ada'da ise tespit edilen 13 adet yapının %69'u tek katlı iken, %31'i iki kattan oluşmaktadır. Ada'da bulunan ahır, samanlık ve depo gibi servis yapılarının tamamı tek katlı iken, konut yapılarının %20'si tek katlıdır. Ada'da konutların %80'i iki kattan oluşmaktadır (Ek 16).

Gözlükuyu'da tespit edilebilen 99 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %5''sı tek katlı iken %42'si iki kattan oluşur. Gözlükuyu'da bulunan üç katlı olan tek yapı camidir ve Gözlükuyu'daki diğer yapılara oranı ise %1'dir. Kat sayısı belirlenemeyen %1 yapı bulunmaktadır. Gözlükuyu'da konutları incelediğimizde 59 adet konutun %29'unun tek katlı, %69'unun ise iki katlı olduğu, kat sayısı belirlenemeyen yapının konut olduğu ve konutlar arasındaki oranının %2 olduğu söylenebilir. Servis birimlerinin ise tamamı tek katlıdır. Dodurga'da bulunan köy odasının iki katlı olduğu, ancak okul ve sağlık biriminin ise tek katlı olduğu görülmektedir (Ek 17).

Seki'de bulunan 118 adet yapının %64'ü tek katlı, %36'sı ise iki katlı inşa edilmiştir. Buradaki konutları incelediğimizde %42'si tek katlı, %58'inin ise iki katlı olduğu ve servis birimlerinin tamamının tek kattan oluştuğu görülür. Seki'de bulunan cami yapısı da tek katlıdır (Ek 18).

Hisar'da 89 adet yapının kat sayılarını incelediğimizde %56'sının tek katlı, %37'sinin iki katlı olduğu, %7'sinin ise kat sayısının belirlenemediği görülmektedir. Hisar'da konutların ise %30'u tek katlı, %58'i iki katlıdır. Hisar'daki konutların %11'inin kat sayısı belirlenememiştir. Servis birimlerinin ise tamamı tek katlıdır. Hisar'da arazi eğimlerinden dolayı yaklaşık 1,5 kat yüksekliğinde servis birimleri de bulunabilmektedir. Bu servis birimlerinin alt katı yaklaşık 170-180 cm yüksekliğinde olup ahır olarak kullanılmış, üstü ise yaklaşık 70-100 cm yüksekliğinde olup samanlık olarak kullanılmıştır. Bu yapılarda her iki birimin girişleri birbirinden ayrıdır. Hisar'da bulunan eğitim yapılarının ise kat yüksekliğini incelediğimizde taş okul yapısının tek katlı, dini eğitim yapısının ise iki katlı olduğu görülmektedir. Cami ise iki katlıdır (Ek 19).

Sakızlı'daki 30 adet yapının kat dağılımlarına baktığımızda %87'sinin tek katlı, %30'unun ise iki katlı olduğu, %3 oranında yapının ise kat sayısının belirlenemediği görülmektedir. 19 adet konutun %79'u tek katlıyken, %16'sı iki katlıdır. Konutlardan %5'inin ise kat sayısı belirlenememiştir. Servis birimlerinin ise tamamının tek kattan oluştuğu, yerleşimde bulunan turizm yapılarının yine tek katlı olduğu görülür (Ek 20).

Bel'de ise 60 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapıların %60'ı tek katlı, %38'i iki katlı ve %2'si dört katlıdır. Konutların %37'si tek katlı iken %63'ü iki katlıdır. Bel'deki servis birimlerinin diğer yerleşimlerde olduğu gibi tamamı tek katlıdır. Kamusal yapılardan okul tek katlı iken, cami iki kat yüksekliğe sahiptir. Dodurga'nın tamamında dört kat yüksekliğe sahip olan tek yapı öncesinde konut olarak kullanılan ve ev pansiyonculuğu yapılan, sonrasında artan talepler ile tamamen pansiyon işletmeciliğine dönen ve dört kata kadar çıkan turizm birimidir. Yerleşimdeki diğer turizm birimi ise tek kat yüksekliğe sahiptir (Ek 21).

Çizelge 4.22. Dodurga yerleşimleri kat sayısı dağılımları

DODURGA KAT SAYISI – YERLEŞİM ORANI														
Kat sayısı	**Yerleşim adı**													
	Kızılca		**Ada**		**Gözlükuyu**		**Seki**		**Hisar**		**Sakızlı**		**Bel**	
	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
1	41	67,2	9	69,2	54	55,5	76	64,4	50	56,1	26	86,6	36	60,0
2	18	29,5	4	30,7	43	42,4	42	35,5	33	37,0	3	30,0	23	38,3
3	-	-	-	-	1	1,01	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,66
Kat belirsiz	2	3,27	-	-	1	1,01	-	-	6	6,74	1	3,33	-	-
Toplam	61	100	13	100	99	100	118	100	89	100	30	100	60	100

Kırsal yerleşimler genellikle düşük kat yüksekliklerine sahip yapılardan oluşur. Dodurga'daki yerleşimlerde de bu durum gözlenmektedir (Şekil 4.137). Dodurga'da geleneksel konutlar en fazla iki kat yüksekliğinden oluşmuş, yeni yapıların da kat yüksekliğinin geleneksel yapılar ile uyumlu olduğu görülmüştür. Kat yüksekliği fazla olan yapılar genellikle dini yapılardır ve bu alışılagelmiş bir durumdur. Dodurga'da gerek kat yüksekliği gerekse inşaat alanı bakımından diğer yapılar ile uyumsuz tek yapı Bel'de bulunmaktadır. Turizm amaçlı kullanılan yapının zamanla yeni ekler ile hacimsel olarak büyüdüğü öğrenilmiştir.

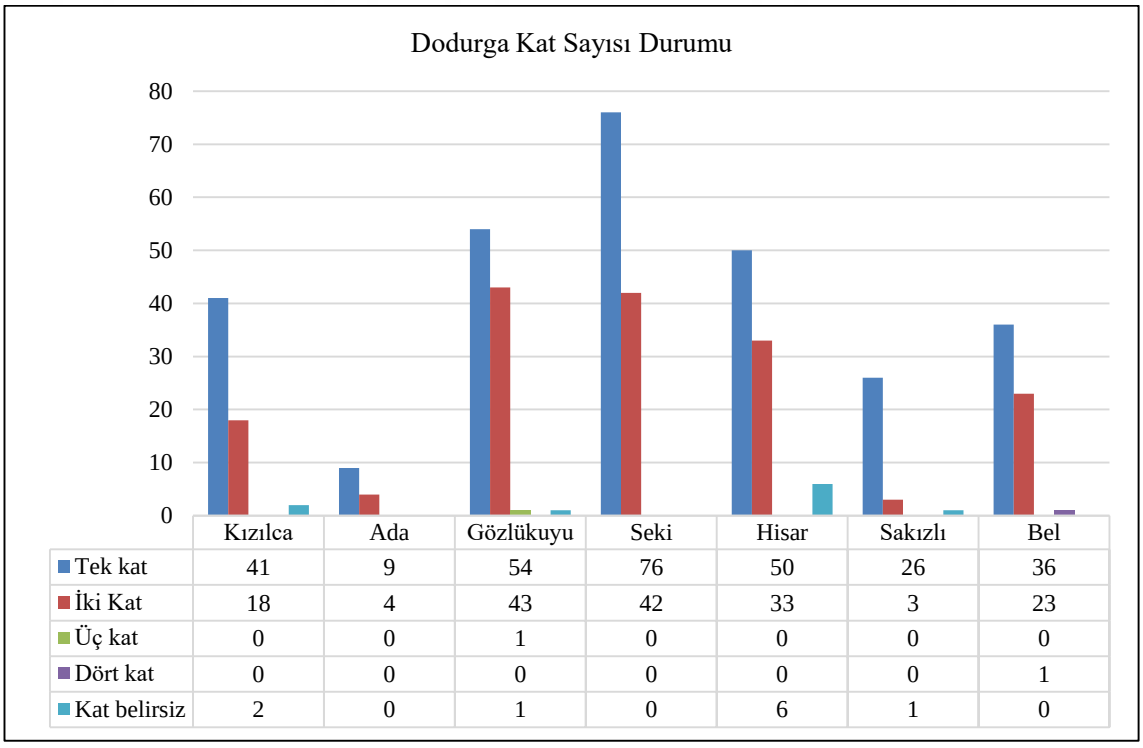

Şekil 4.137. Dodurga yerleşimleri kat sayısı durumu dağılım grafiği

Çizelge 4.23. Dodurga yerleşimlerinde yapı türlerinin kat sayısı dağılımları

DODURGA YAPI TÜRÜ - KAT SAYISI DAĞILIMI									
Yerleşim adı	**Kat adedi**	**Yapı Türleri**							**Toplam**
		Konut	**Servis Birimi**	**Köy Odası**	**Eğitim Yapısı**	**Sağlık Birimi**	**Cami**	**Turizm Birimi**	
Kızılca	1	25	13	-	2	-	1	-	41
	2	18	-	-	-	-	-	-	18
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	2	-	-	-	-	-	-	2
	Toplam	45	13	0	2	0	1	0	61
Ada	1	1	8	-	-	-	-	-	9
	2	4	-	-	-	-	-	-	4
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	5	8	0	0	0	0	0	13
Gözlükuyu	1	17	35	-	1	1	-	-	54
	2	41	-	1	1	-	-	-	43
	3	-	-	-	-	-	1	-	1
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	1	-	-	-	-	-	-	1
	Toplam	59	35	1	2	1	1	0	99
Seki	1	31	44	-	-	-	1	-	76
	2	42	-	-	-	-	-	-	42
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	73	44	0	0	0	1	0	118
Hisar	1	16	30	1	1	-	-	2	50
	2	31	-	-	1	-	1	-	33
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	6	-	-	-	-	-	-	6
	Toplam	53	30	1	2	0	1	2	89
Sakızlı	1	15	9	-	-	-	-	2	26
	2	3	-	-	-	-	-	-	3
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kat Belirsiz	1	-	-	-	-	-	-	1
	Toplam	19	9	0	0	0	0	2	30
Bel	1	13	21	-	1	-	-	1	36
	2	22	-	-	-	-	1	-	23
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	-	-	1	1
	Kat Belirsiz	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	35	21	0	1	0	1	2	60

4.7.2.3. Yapı malzemesi analizi

Tez çalışmasının bu bölümünde yerleşimdeki yapı malzemelerine yer verilmiştir. Dodurga'da bulunan yapıların yapı malzemeleri saha çalışmaları ile belirlenmiş, önce haritalara sonrasında bilgisayar ortamına işlenmiştir. Bazı yapılara ilk inşa edildiğinde kullanılan yapı malzemesi dışında farklı malzemeler ile ekler yapılmış ya da farklı

malzemeler ile yapının yıkılan parçaları tamamlanmıştır. Bu yapılar "ilk inşa malzemesi + yeni ek/onarım malzemesi" şeklinde ele alınmıştır.

Çizelge 4.24. Dodurga yerleşimlerinde yapı malzemesi dağılımları

DODURGA YAPI MALZEMESİ	Kızılca	Ada	Gözlükuyu	Seki	Hisar	Sakızlı	Bel	Toplam malzeme
Taş	35	9	54	67	69	10	23	268
Tuğla	3	-	11	15	2	5	5	41
Betonarme	18	-	25	10	2	11	22	88
Çelik	1	2	-	-	-	-	2	5
Ahşap	-	-	-	-	2	-	-	2
Taş+Tuğla	4	1	6	26	10	3	4	54
Taş+Betonarme	-	1	2	0	4	1	4	12
Toplam	61	13	99	118	89	30	60	470

Dodurga'da yapı malzemeleri yüzdelik oranları Çizelge 4.26'de gösterilen malzeme toplam sayılarının Dodurga'da bulunan tüm yapı sayısına bölünerek elde edilmiştir. Dodurga'da ana yapı malzemesi %57 doğal taş, %19 betonarme, %9 tuğla, %1 çelik ve %0,4 ahşap olan yapılar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yerleşimde %11 taş olup tuğla malzeme ile yeni ekler yapılan ya da yıkılan bölümlerin tuğla ile tamamlandığı; %3 oranında ise yine taş olup eklemelerinin ya da tamamlamalarının betonarme olduğu yapılar bulunmaktadır (Çizelge 4.26).

Yapı malzemelerini yerleşim özelinde incelediğimizde;

- Dodurga genelinde bulunan taş yapılar arasında (268 adet), taşın en fazla görüldüğü yerleşim %26 oranında Hisar'dır. Hisar'ı %25 ile Seki takip etmektedir. Sonrasında sırasıyla %20 Gözlükuyu, %13 Kızılca, %9 Bel, %4 Sakızlı ve %3 Ada ile devam eder.
- Betonarme malzeme ise Dodurga'da 88 adet yapıda görülür. Bu yapıların en fazla %28 Gözlükuyu'da sonrasında %25 Bel'de bulunduğu söylenebilir. Kızılca'da bulunan betonarme yapıların Dodurga'nın tamamındaki betonarme yapılara oranı ise %20'dir. Kızılca'yı %13 Sakızlı, %11 Seki, %2 Hisar takip etmektedir. Ada'da ise betonarme yapı bulunmamaktadır.
- Tuğla yapıların en yoğun görüldüğü yerleşim %37 oranında Seki'dir. Tuğla yapıların %27'si Gözlükuyu'da, %12'si Sakızlı'da, %12'si Bel'de, %7,'si Kızılca'da ve %5'i Hisar'da yer almaktadır. Ada yerleşiminde ana yapı malzemesi tuğla olan yapı tespit edilememiştir.
- Çelik malzeme ise Dodurga'da çok sınırlı kullanılmıştır. Ada ve Bel'de 2'şer adet, Kızılca'da ise 1 adet yapı çeliktir. Ahşap ise yeni yapı yapmanın sit alanı üzerinde olduğundan yasak olduğu Hisar'da 2 yeni yapıda kullanılmıştır. Bu yapılar prefabrike sistem ile oluşturulmuş ve turizm amaçlı kullanılan yapılardır.
- Taş yapı olup tuğla malzemeler ile ekler yapılan ya da tuğla ile yıkılan yapı bölümlerinin onardığı yapılar Dodurga'da azımsanacak düzeyde değildir. 54 adet yapıda taş ve tuğla malzeme bir arada görülmektedir. Bu yapıların en yoğun

görüldüğü yer %48 oranında Seki'dir. Seki'den sonra %19 ile Hisar, %11 ile Gözlükuyu, %7 ile Kızılca ve aynı oran ile Bel, %6 ile Sakızlı ve %2 ile Ada takip etmektedir.

- Taş olup betonarme ile yeni ek ve onarımlar gerçekleştirilen yapılar ise toplam 12 adettir. Bunlar sırasıyla %33 Hisar'da ve %33 Bel'de, %17 Gözlükuyu'da, %8 Sakızlı'da ve %8 Ada'da yer almaktadır.

Yerleşim özelinde yapı malzemelerini incelediğimizde,

- Kızılca'da bulunan yapıların %57'si taş, %5'i tuğla, %30'u betonarme, %2'si çelik, %7'si taş olup tuğla eklemelidir (Ek 22).
- Ada'da ise yapıların %69'u taş, %15'i çelik, %8'i taş olup tuğla eklemeli, %8'i taş olup betonarme malzeme ile ekler ve onarımlar yapılmıştır (Ek 23).
- Gözlükuyu'da yapılarda görülen malzeme en fazla taştır. Yapıların %54'ü taş malzeme ile inşa edilmiş, %11'i tuğla, %26'sı betonarme, %6'sı taş ve tuğla malzeme beraber kullanılmış, %2'si ise taş ve betonarme malzemenin beraber kullanıldığı yapılardır (Ek 24).
- Seki'de bulunan yapılarda da en fazla kullanılan yapı malzemesinin taş olduğu görülmektedir. Seki'de yapıların %57'si taş, %13'ü tuğla, %8'i betonarme malzeme ile inşa edilmiş, %22'si ise taş olup, tuğla malzemeler ile çeşitli onarımlar ve eklemeler yapılmıştır (Ek 25).
- Hisar ise Dodurga'da en yoğun taş yapı barındıran yerleşimdir. Yapıların %79'u taş, %2'si tuğla, %2'si ahşap, %1'i ise betonarme malzeme ile inşa edilmiştir. Ayrıca yapıların %11'i taş olup, tuğla malzeme ile, %4'u ise taş olup, betonarme malzeme ile onarım geçirmiş veya ekleme yapılmıştır (Ek 26).
- Sakızlı'da ise yapıların %33'ü taş, %10'u tuğla, %37'si betonarme, %10'u taş olup tuğla malzeme ile, %3'ü taş olup betonarme malzeme ile onarım görmüş ya da ekleme yapılmıştır (Ek 27).
- Bel'de ise yapıların %38'i taş, %8'i tuğla, %37'si betonarme, %3'ü çelik malzeme ile inşa edilmiştir. Yerleşimdeki yapıların %7'si ise taş olup tuğla malzeme ile %7'si ise yine taş olup betonarme malzeme ile onarım görmüştür (Ek 28).

Çizelge 4.25. Dodurga'da yapı türlerinde kullanılan yapı malzemesi dağılımları

DODURGA YAPI TÜRÜ – YAPI MALZEMESİ DAĞILIMI														
KIZILCA	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	23	51,11	-	-	17	37,77	1	2,22	-	-	4	8,88	-	-
Servis	10	76,92	3	23,07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Köy O.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	1	50,00	-	-	1	50,00	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	35	57,37	3	4,91	18	29,5	1	1,63	0	0	4	6,55	0	0

Çizelge 4.27 (devamı). Dodurga'da yapı türlerinde kullanılan yapı malzemesi dağılımları

DODURGA YAPI TÜRÜ – YAPI MALZEMESİ DAĞILIMI														
ADA	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	3	60,00	-	-	-	-	-	-	-	-	1	20,00	1	20,00
Servis	6	75,00	-	-	-	-	2	25,00	-	-	-	-	-	-
Köy O.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	9	69,23	0	0	0	0	2	15,38	0	0	1	7,69	1	7,69
GÖZLÜ KUYU	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	27	45,76	2	3,38	23	38,98	-	-	-	-	5	8,47	2	3,38
Servis	25	71,42	9	25,71	-	-	-	-	-	-	1	2,85	-	-
Köy O.	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	54	53,53	11	11,11	25	26,26	0	0	0	0	6	6,06	2	2,02
SEKİ	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	30	41,09	9	12,32	10	13,69	-	-	-	-	24	32,87	-	-
Servis	36	81,81	6	13,63	-	-	-	-	-	-	2	4,54	-	-
Köy O.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	67	56,77	15	12,71	10	8,47	0	0	0	0	26	22,03	0	0
HİSAR	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	39	73,58	1	1,88	-	-	-	-	-	-	10	18,86	3	5,66
Servis	28	93,33	1	3,33	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,33
Köy O.	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	1	50,00	-	-	1	50,00	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100,0	-	-	-	-
Toplam	70	78,65	2	2,24	1	1,12	0	0	2	2,24	10	11,23	4	4,49

Çizelge 4.27 (devamı). Dodurga'da yapı türlerinde kullanılan yapı malzemesi dağılımları

SAKIZLI	Yapı Malzemesi													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	4	21,05	2	10,52	9	47,36	-	-	-	-	3	15,78	1	5,26
Servis	6	66,66	3	33,33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Köy O.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	-	-	2	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	10	33,33	3	10,00	11	36,66	0	0	0	0	3	10,00	1	3,33
BEL	**Yapı Malzemesi**													
	Taş		Tuğla		Betonarme		Çelik		Ahşap		Taş+Tuğla		Taş + Betonarme	
Yapı türü	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)	A.	Oran (%)
Konut	9	25,71	1	2,85	18	51,42	-	-	-	-	3	8,57	4	11,42
Servis	14	66,66	3	14,28	1	4,76	2	9,52	-	-	1	4,76	-	-
Köy O.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cami	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm	-	-	1	50,00	1	50	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	23	38,33	5	8,33	22	36,66	2	3,33	-	-	4	6,66	4	6,66

Kırsal yapılarda kullanılan yapı malzemeleri genellikle çevreden kolaylıkla erişilebilen taş, ahşap, toprak gibi doğal malzemelerdir. Bu malzemeler bazen yerel yapı ustaları, bazense yerel halkın kendi çabaları ile şekillenmiş ve yaşam birimlerini oluşturmuştur. Dodurga'da yapılarda en baskın malzemenin doğal taş olduğu görülmektedir. Bunda Dodurga'nın kayalık bir alan üzerinde bulunması, doğal taşa kolayca erişmesi, taş malzemenin Dodurga'nın sahip olduğu iklim koşullarına uyum gösteriyor olması gibi nedenler etkili olmuştur.

Yapı malzemesi dağılımlarından görülmektedir ki kırsal dokusunu malzeme bağlamında en fazla koruyan yerleşimler Hisar ve Seki'dir (Şekil 4.138). Bu yerleşimlerde taş yapıların korunmaya çalışıldığı, ancak onarımlarının ve yeni eklerin hangi malzemeler ile yapılacağının çok bilinmediği görülmüştür. Hisar'da yerleşimin arkeolojik sit alanı üzerinde olması sit kararları doğrultusunda yapılara fazla müdahale edilememesine neden olmuştur. Seki'de ise gerçekleşen görüşmelerde halkın yere bağlılığının çok yüksek olduğu görülmüş, ata yadigarı olarak tanımladıkları konut yapılarının korunması için bireysel çaba gösterdikleri ancak bu yapıların bakım ve onarımlarını nasıl yapacaklarını bilmediklerinden taş yapılarında farklı malzemeler kullandıkları söylenebilir. Sakızlı, Bel ve Kızılca'da ise geleneksel kırsal yapıların hızla yok olduğu, Sakızlı ve Bel'de geleneksel malzemelerin yalnızca servis birimlerinde mevcut olduğu, konut yapılarında ise neredeyse tamamen yerini çağdaş malzemelere bıraktığı görülmüştür. Kızılca'da ise geleneksel yapıların hızla yerini yeni yapılara bıraktığı görülmektedir.

Dodurga'da inşa edilen yeni yapıların ise neredeyse tamamında betonarme ya da tuğla malzeme gibi yapı malzemeleri kullanılmıştır. Yüz yüze gerçekleşen görüşmelerde geleneksel yapı yapma becerisine sahip ustaların artık bulunamadığı, yapı sahiplerinin geleneksel yapı yapmayı bilmediği, taş malzeme her ne kadar var olsa da nasıl işleneceğinin bilinmediği, ahşap malzemenin ise artık yasalar gereği yerinden elde edilemediği için günümüzde ekonomik olmadığı bu nedenle çağdaş malzemeler kullanmanın daha uygun olduğu belirtilmiştir.

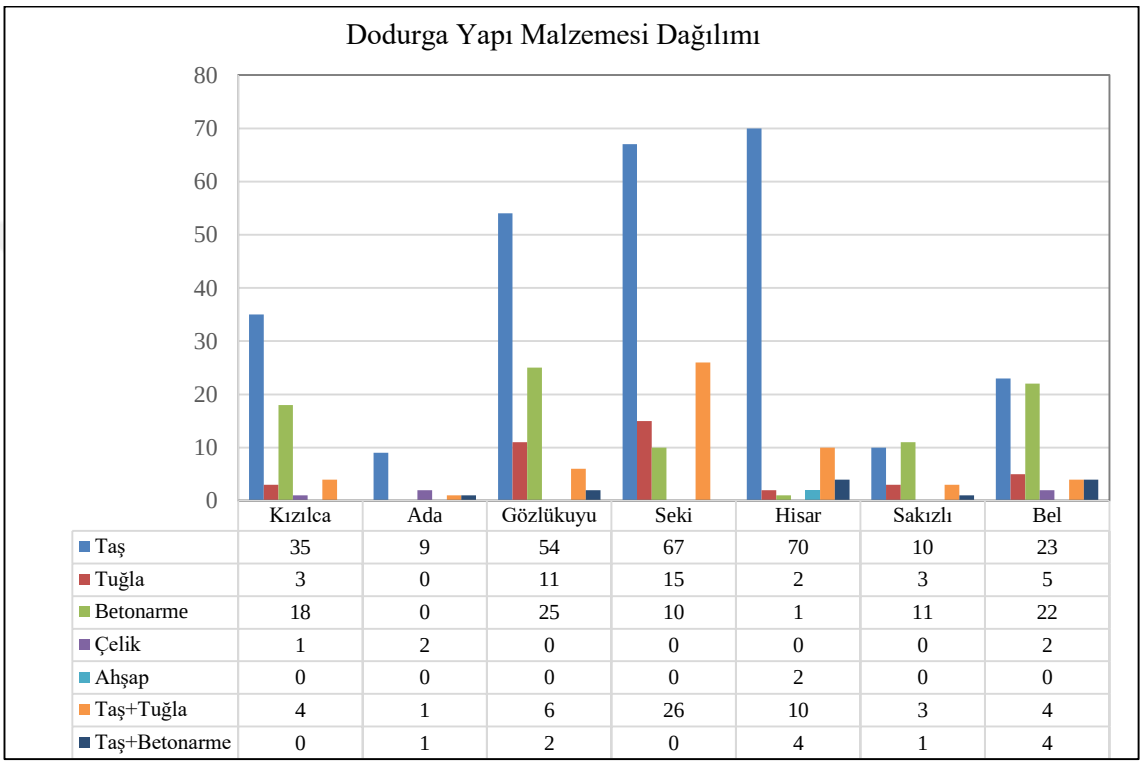

	Kızılca	Ada	Gözlükuyu	Seki	Hisar	Sakızlı	Bel
Taş	35	9	54	67	70	10	23
Tuğla	3	0	11	15	2	3	5
Betonarme	18	0	25	10	1	11	22
Çelik	1	2	0	0	0	0	2
Ahşap	0	0	0	0	2	0	0
Taş+Tuğla	4	1	6	26	10	3	4
Taş+Betonarme	0	1	2	0	4	1	4

Şekil 4.138. Dodurga yerleşimleri yapı malzemesi dağılım grafiği

4.7.2.4. Yapı kullanım durumu analizi

Kırsal yerleşimlerin zaman içerisinde nüfusunu kaybetmesi ile kırsalda bulunan pek çok yapı ya kullanılmamaya ya da yalnızca tatillerde yazlık konut niteliğinde kullanılmaya başlanmıştır. Tez çalışmasında yapıların kullanım durumları üçe ayrılmış, içinde sürekli olarak yaşamın devam ettiği yapılar "devamlı kullanım", içinde sürekli bir yaşam olmayıp sakinlerinin yaz tatilleri, bayram tatilleri gibi kısa süreli zamanlarda kullandığı yapılar "dönemsel kullanım", boş olup, kullanılmayan yapılar ise "kullanım yok" olarak nitelendirilmiştir.

Yapı kullanım durumları saha araştırmaları, mahalle muhtarı ve yerleşimde sürekli yaşayan yerli halk ile gerçekleşen yüz yüze görüşmeler ile belirlenmiştir. Buna

göre Dodurga'da tespit edilen 470 adet yapının %27'si devamlı kullanılmakta, %35'i dönemsel kullanılmakta, %38'i ise kullanılmamaktadır.

Dodurga'daki yerleşimler özelinde incelediğimizde ise;

- Kızılca'da bulunan yapıların %11'i devamlı, %41'i dönemsel olarak kullanıldığı ve %48'inin kullanılmadığı görülür. Bu verilere göre, yapıların büyük bir bölümünün kullanılmadığı, kullanılan yapıların ise dönemsel olarak kullanıldığı, yerleşimde devamlı kullanılan yapı sayısının ise oldukça kısıtlı olduğu söylenebilir (Ek 29).
- Ada'da ise yapıların %23'ü devamlı kullanılmakta, %15'i dönemsel kullanılmakta, %67'si kullanılmamaktadır. Ada'da oranlar değerlendirilirken yerleşimin 13 adet yapıya sahip olduğu dikkate alınmalıdır (Ek 30).
- Gözlükuyu'da bulunan yapıların ise %26'sının devamlı kullanıldığı, %42'sinin dönemsel kullanıldığı ve %31'inin ise kullanılmadığı görülmektedir. Gözlükuyu'da yapıların büyük kısmının dönemsel kullanıldığı, kullanılmayan yapıların ise devamlı kullanılan yapılardan fazla olduğu söylenebilir (Ek 31).
- Seki ise en fazla yapı yoğunluğu bulunan yerleşimdir. Burada yapıların %15'i devamlı kullanırken, %39'u dönemsel olarak kullanılmaktadır. Yapıların %46'sı ise kullanılmayan yapılardır. Kullanılmayan yapı stoğu yerleşimde fazladır. Seki'de kullanılan yapıların ise genelinin dönemsel olarak kullanıldığı, devamlı kullanım sayısının ise sınırlı olduğu görülmektedir (Ek 32).
- Hisar'da ise yapıların %19'u devamlı, %42'si dönemsel olarak kullanılan yapıdır. Hisar'da kullanılmayan yapıların oranı ise %38'dir. Hisar'da kullanılmayan yapı sayısının yüksek olmasının bazı sebepleri vardır. Bunlardan en önemlisi sit durumundan dolayı yapıların nasıl tadilat edileceğinin bilinmemesidir. Yapıların eskimişlik durumlarının yüksek oluşu, gereksinim duyulan mekansal birimlerin olmaması ya da yeterli gelmemesi de yapıların kullanım durumunu etkilemektedir (Ek 33).
- Sakızlı sahip olduğu yapı sayısına göre, en fazla devamlı kullanımın olduğu yerleşim birimi olarak dikkat çekmektedir. Sakızlı'da bulunan 30 adet yapının %70'i devamlı kullanılmaktadır. %20'si dönemsel kullanılmakta ve %10'u kullanılmamaktadır (Ek 34).
- Bel'de ise yapıların %58'i devamlı kullanılmaktadır. Dönemsel kullanılan yapıların oranı ise %10'dur. Kullanılmayan yapılar ise azımsanmayacak düzeyde olup %32'dir (Ek 35).

Bel ve Sakızlı'da yapıların devamlı kullanım oranlarının yüksek olması dikkat çekicidir. Saha araştırmalarında bu durumun en önemli sebebinin Likya Rotasını yürümek için en fazla tercih edilen rotanın bu yerleşimlerden geçiyor olması olduğu gözlenmiştir. Yürümek için tercih edilen bu rota sayesinde yılın tüm aylarında ziyaretçiler bu yerleşimlere uğramaktadır. Bu nedenle halkın gerek ev pansiyonculuğu yaparak gerekse yiyecek-içecek satışı ile ticari gelir elde edebildiği belirlenmiştir. Ayrıca Sakızlı ve Bel yerleşimlerinin doğal çevre koşulları hayvancılık ve tarıma elverişlidir. Bu da yerleşimdeki yapıların daha fazla kullanımına sebep gösterilebilecek başka bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak yukarıda verilen oranların tüm yapı türlerinin incelenmesi sonucunda ortaya çıktığını belirtmek gerekmektedir. Bu veriler genel bir yapı kullanım durumu

ortaya koymaktadır ancak yerleşimlerdeki yapı türlerine göre yapıların kullanım durumlarının ele alınması ile daha net bir sonuca erişmek mümkün olabilir (Çizelge 4.28). Buna göre;

- Dodurga'nın tamamında bulunan konutların %25'i devamlı kullanılmaktadır. %45'i ise genelde bayram tatillerinde ve yaz tatillerinde dönemsel kullanılan konutlardır. %30 konut ise hiç kullanılmamaktadır. Bu sonuçlardan görülmektedir ki, Dodurga'da kullanılmayan konutlar, içinde yaşamın devam ettiği konutlardan daha fazladır. Dodurga halkının büyük bölümünün ise konutlarını dönemsel olarak kullandığı görülmektedir. Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere resmi nüfus verileri ile saha çalışmaları sırasında gözlemlenen nüfus sayısı arasında farklılık bulunmuştur (Bkz. Bölüm 4.2.1). Konut kullanım durumlarının ortaya konması ile ortaya çıkan sonuçlar saha çalışmalarında gözlemlenen nüfus sayıları ile paralellik göstermektedir.
- Ahır, samanlık ya da depo olarak kullanılan servis birimlerinin kullanımlarını incelediğimizde ise Dodurga'da bulunan irili ufaklı 161 servis biriminin %28'inin devamlı kullanıldığı, %20'sinin ise dönemsel kullanıldığı belirlenmiştir. Devamlı ya da dönemsel kullanılan bu yapıların pek çoğu geçmişte ahır ya da samanlık gibi işlevlerle kullanılsa da günümüzde depolama amaçlı kullanılmaktadır. Ancak hayvancılık ile uğraşan az sayıda kişinin, yapıları halen ahır, samanlık olarak kullandığı görülür. Ancak bu sayı hayvancılık ile uğraşan kişiler gibi sınırlıdır. Dodurga'da kullanılmayan servis birimlerinin oranı ise %52 olup kırsal yerleşimler için önemli bir orandır.
- Dodurga'da bulunan eğitim yapıları ise kullanılmamaktadır. Uygulanan taşımalı eğitim sistemi nedeniyle okul çağındaki az sayıda çocuk yakın beldelerde bulunan okullara yönlendirilmiştir. Eğitim yapılarından bir kısmının fiziksel durumu iyi olmasına rağmen başka bir işlev verilip kullanımı sağlanmadığından atıl bir kamusal yapı stoğu olarak kalmıştır.
- Köy odaları ise kamuya ait başka bir yapı grubudur. Dodurga'da geçmişte köy odası olarak kullanılan 2 adet yapı bulunmaktadır. Bunlardan Gözlükuyu'da yer alan köy odası kullanılmamaktadır. Hisar'da yer alan diğer köy odası ise uzun yıllar kullanılmamış ancak 2022 yılında küçük bir kültür merkezi olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Camiler ise Ada ve Sakızlı dışındaki tüm yerleşimlerde bulunmaktadır. Bu camilerin %60'ı, %40'ı dönemsel kullanılmaktadır. Gözlükuyu, Hisar ve Seki'de yer alan camiler devamlı kullanılırken, Kızılca ve Bel'de bulunan camilerin dönemsel olarak kullanılma nedeni görevli din adamının olup olmamasıyla ilişkilidir. Kızılca ve Bel'de görevli bir din adamı yoktur. Bu camiler zaman zaman halk içinden bir gönüllünün öncülüğünde kullanılmaktadır.
- Dodurga'da bulunan tek sağlık birimi Gözlükuyu'da olup dönemsel olarak kullanılabilmektedir. Yapının devamlı kullanım sunamama nedeni dönem dönem sağlık personeli görevlendirilmesidir.
- Dodurga'da zaman zaman bazı konutlarda ev pansiyonculuğu yapıldığı görülmektedir. Ancak bu konutlarda gündelik yaşam devam etmektedir. Yalnız pansiyonculuk faaliyetleri için inşa edilmiş yapılar ise 6 adet tespit edilmiştir. Bu yapıların tamamı devamlı kullanılmakta ve turizm hizmeti verilmektedir.

Çizelge 4.26. Dodurga yerleşimlerinde yapı kullanım durumları

DODURGA	YAPI KULLANIM DURUMU																			
	Dodurga yerleşimleri																			
	Kızılca			Ada			Gözlükuyu			Seki			Hisar			Sakızlı			Bel		
Kullanım Durumu / Yapı Türü	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok	Devamlı	Dönemsel	Kul. yok
Konutlar	5	22	18	2	-	3	13	33	13	8	40	25	10	25	18	12	5	2	22	4	9
Servis Birimleri	2	2	9	1	2	5	12	8	16	9	6	29	3	12	14	7	1	1	11	1	9
Eğitim Yapıları	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Camiler	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Köy Odaları	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sağlık Birimleri	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turizm Birimleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-
Toplam	**7**	**25**	**29**	**3**	**2**	**8**	**26**	**42**	**31**	**18**	**46**	**54**	**17**	**37**	**34**	**21**	**6**	**3**	**35**	**6**	**19**

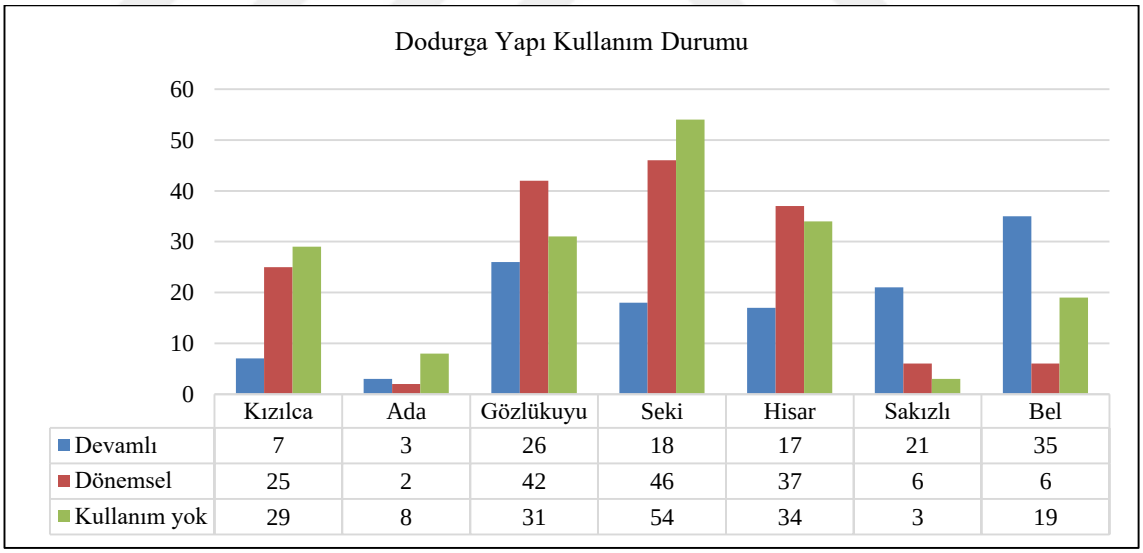

Şekil 4.139. Dodurga yerleşimleri yapı kullanım durumu dağılım grafiği

4.7.2.5. Yapı fiziksel durum analizi

Tez çalışmasının bu bölümünde Dodurga'da bulunan yapıların mevcut fiziksel durumları incelenmiş, "iyi", "orta" ve "kötü" olarak üç gruba ayrılmıştır. "İyi" olarak gruplandırılan yapıların basit onarımlar dışında önemli bir tadilat ihtiyacı bulunmamakta,

"orta" olarak gruplandırılan yapıların detaylı onarım ihtiyaçları bulunmakta, "kötü" olarak gruplandırılan yapıların ise detaylı onarım ihtiyacının yanı sıra strüktürel sorunları da bulunmakta ve strüktürel onarımlara ihtiyaç duymaktadır.

Kırsal yerleşimler dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de ciddi oranda nüfus kaybetmiştir. Kentlere ya da ilçe merkezlerine göç eden kır insanının terk ettiği yapıların devamlı kullanılmadığı için fiziksel yıpranmanın artmış olduğu görülmektedir. Kullanılmayan yapılar bakım ve onarımları yapılmadığı sürece kimi zaman fiziksel ve doğal koşullar nedeniyle kimi zamansa insanların bilinçli zarar vermesi nedeniyle hızla eskimekte, yıkılmakta veya yok olmaktadır. Bunu engellemenin yolu yapıların düzenli bakım ve onarımlarının yapılmasıdır. Ancak geleneksel yapılarda bakım ve onarımların yapılması sırasında yanlış teknik ya da yanlış malzeme kullanımıyla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bunun en temel nedenlerinden biri geleneksel yapı malzemeleri ve yapı teknikleri konusunda uzmanlaşmış insan bulmanın zorluğudur.

Dodurga'da bulunan yapıları incelediğimizde yerleşimde tespit edilen 470 adet yapının %46'sı günümüzde iyi durumda olup basit onarımlar dışında herhangi bir onarıma ihtiyaç duymamaktadır. %33'ü orta durumdadır ve detaylı onarım ihtiyacı vardır. %20'si ise kötü durumda olup ya bir bölümü ya da tamamı yıkıntı şeklindedir ya da strüktürel anlamda oldukça zarar görmüş ve detaylı onarım ihtiyacının yanı sıra strüktürel olarak mutlaka onarım görmesi gerekmektedir. Bu verilere göre Dodurga'daki yapıların yarısından fazlası detaylı şekilde ele alınması gerekmektedir. Ancak bu veriler Dodurga yerleşimlerindeki tüm yapı türlerini kapsamaktadır. Daha detaylı bir analiz için yapı türlerine göre yapıların fiziksel durumlarını incelemek gerekmektedir.

- Dodurga'da konut yapılarının fiziksel durumlarını incelediğimizde, 289 adet konut yapısından %52'si iyi durumdayken, %29'unun orta durumda olarak kategorize edilebildiği, %19 konutun ise kötü durumda olduğu söylenebilir. Konutların kullanım durumları ile fiziksel durumlarının birbiri ile ilişkisini incelediğimizde ise, iyi durumdaki konutların %36'sının devamlı kullanıldığı, %60'ının dönemsel olarak kullanıldığı, %5'inin ise iyi durumda olmasına rağmen kullanılmadığı görülmektedir. Orta durumda olduğu belirlenen 84 adet konutun ise %21'i devamlı kullanılmakta, %46'sı dönemsel olarak kullanılmakta, %32'si kullanılmamaktadır. Detaylı onarım ihtiyacının yanı sıra strüktürel onarım ihtiyacı da bulunan kötü durumda olan konutları incelediğimizde 55 adet konutun hiçbirinin devamlı ya da dönemsel olarak kullanımı görülmemekte, tamamı terk edilmiş konutlardan oluşmaktadır.
- Dodurga'da yer alan 161 adet servis biriminin fiziksel durumunu incelediğimizde, %31 yapının iyi durumda olduğu, %49 yapının orta durumda olduğu, %20 yapının ise kötü durumda olduğunu söylemek mümkündür. Dodurga'daki servis birimlerinin kullanım durumları ile fiziksel durumlarının ilişkisini incelediğimizde, iyi durumda olan servis birimlerinin %46'sı kullanılmakta, %28'i ise dönemsel olarak kullanılmaktadır. Kullanılmayan ancak iyi durumda olan servis birimi ise %26'dır. Orta durumda olduğu belirlenen servis birimlerinin ise, %28'i devamlı kullanılmakta, %19'u dönemsel kullanılmaktadır. %53 servis birimi ise orta seviyede olup kullanılmamaktadır. Kötü durumda olan servis birimlerinin ise, devamlı kullanılanı bulunmamakta, %6'sı dönemsel olarak kullanılmaktadır. %94'ünde ise kullanım yoktur.

- Dodurga'da bulunan iki köy odasında ise, Gözlükuyu'da bulunanın kötü durumda olup, kullanılmadığı, Hisar'da bulunanın ise günümüzde iyi durumda olup devamlı kullanıldığı görülmektedir.
- Eğitim yapısı Dodurga'da toplam 6 adettir. Bu yapıların %33'ü iyi durumda, %17'sı orta durumda, %50'si ise kötü durumdadır. Bu yapıların tamamı kullanılmayan yapı stoğu içinde yer almaktadır.
- Sağlık yapısı ise Gözlükuyu'dadır. İyi durumda olan yapı dönemsel olarak kullanılmaktadır.
- Camilerin ise Dodurga'da tamamı iyi durumdadır. Bu camilerin %60'ı devamlı kullanılırken %40'ı dönemsel olarak kullanılmaktadır.
- Yalnız turizm işlevini yerine getiren yapıların tamamı iyi durumda ve devamlı kullanılmaktadır.

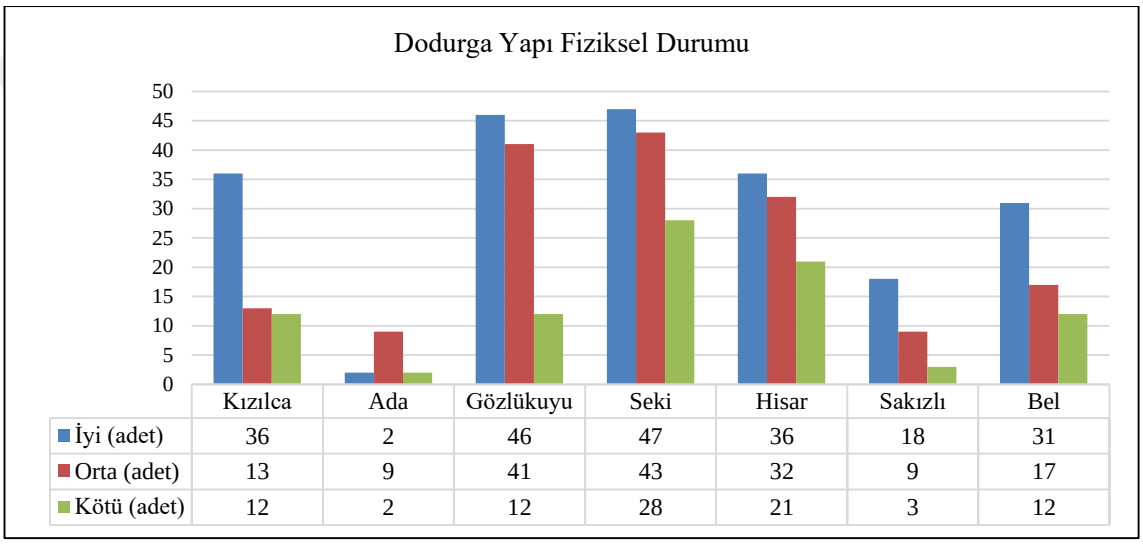

	Kızılca	Ada	Gözlükuyu	Seki	Hisar	Sakızlı	Bel
İyi (adet)	36	2	46	47	36	18	31
Orta (adet)	13	9	41	43	32	9	17
Kötü (adet)	12	2	12	28	21	3	12

Şekil 4.140. Dodurga yerleşimleri yapı fiziksel durum dağılım grafiği

Dodurga'da yerleşimler özelinde yapıların fiziksel durumlarını incelediğimizde ise,

- Kızılca'da bulunan yapıların %59'u iyi durumda, %21'i orta durumda, %20'si kötü durumdadır (Ek 36).
- Ada'da bulunan yapıların ise %15'i iyi durumda, %69'u orta durumda, %15'i kötü durumdadır (Ek 37).
- Gözlükuyu'daki yapıları incelediğimizde yapıların %46'sı iyi, %41'i orta, %12'si kötü durumdadır (Ek 38).
- Seki'de bulunan yapıların ise %40'ı iyi, %36'sı orta, %24'ü kötü durumdadır (Ek 39).
- Hisar'da ise yapıların % 40'ı iyi durumda, %36'sı orta durumda, %24'ü kötü durumdadır (Ek 40).
- Sakızlı'da yapıların %60'ı iyi, %30'u orta, %10'u ise kötü durumdadır (Ek 41).

- Bel'de ise yapıların %52'sı iyi, %28'i orta, %20'si ise kötü durumdadır (Ek 42).

Çizelge 4.27. Dodurga'da yapı türlerinin kullanım durumuna göre fiziksel durumu

Yer	Kullanım durumu	Fiziksel durum	Yapı Türü							
			Konut	Servis	Köy O.	Eğitim	Sağlık	Cami	Turizm	Toplam
KIZILCA	Devamlı	İyi	4	1	-	-	-	-	-	5
		Orta	1	1	-	-	-	-	-	2
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	22	2	-	-	-	1	-	25
		Orta	-	-	-	-	-	-	-	0
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Yok	İyi	3	2	-	1	-	-	-	6
		Orta	9	2	-	-	-	-	-	11
		Kötü	6	5	-	1	-	-	-	12
	Toplam	İyi	29	5	-	1	-	1	-	**36**
		Orta	10	3	-	-	-	-	-	**13**
		Kötü	6	5	-	1	-	-	-	**12**
ADA	Devamlı	İyi	-	-	-	-	-	-	-	0
		Orta	2	1	-	-	-	-	-	3
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	-	2	-	-	-	-	-	2
		Orta	-	-	-	-	-	-	-	0
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Yok	İyi	-	-	-	-	-	-	-	0
		Orta	3	3	-	-	-	-	-	6
		Kötü	-	2	-	-	-	-	-	2
	Toplam	İyi	-	2	-	-	-	-	-	**2**
		Orta	5	4	-	-	-	-	-	**9**
		Kötü	-	2	-	-	-	-	-	**2**
GÖZLÜKUYU	Devamlı	İyi	10	7	-	-	-	1	-	18
		Orta	3	5	-	-	-	-	-	8
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	21	3	-	-	1	-	-	25
		Orta	12	5	-	-	-	-	-	17
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Yok	İyi	-	2	-	1	-	-	-	3
		Orta	6	10	-	-	-	-	-	16
		Kötü	7	3	1	-	-	-	-	11
	Toplam	İyi	31	12	-	1	1	1	-	**46**
		Orta	21	20	-	-	-	-	-	**41**
		Kötü	7	3	1	-	-	-	-	**11**
SEKİ	Devamlı	İyi	6	3	-	-	-	1	-	10
		Orta	2	6	-	-	-	-	-	8
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	30	3	-	-	-	-	-	33
		Orta	9	3	-	-	-	-	-	12
		Kötü	1	-	-	-	-	-	-	1
	Yok	İyi	2	2	-	-	-	-	-	4
		Orta	6	17	-	-	-	-	-	23
		Kötü	17	10	-	-	-	-	-	27
	Toplam	İyi	38	8	-	-	-	1	-	**46**
		Orta	17	26	-	-	-	-	-	**43**
		Kötü	18	13	-	-	-	-	-	**31**

Çizelge 4.29 (devamı). Dodurga'da yapı türlerinin kullanım durumu ve fiziksel durumu

Yer	Kullanım durumu	Fiziksel durum	Yapı Türü							
			Konut	Servis	Köy O.	Eğitim	Sağlık	Cami	Turizm	Toplam
HİSAR	Devamlı	İyi	7	3	1	-	-	1	2	14
		Orta	3	-	-	-	-	-	-	3
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	9	3	-	-	-	-	-	12
		Orta	16	7	-	-	-	-	-	23
		Kötü	-	2	-	-	-	-	-	2
	Yok	İyi	2	7	-	-	-	-	-	9
		Orta	1	5	-	-	-	-	-	6
		Kötü	15	2	-	2	-	-	-	19
	Toplam	İyi	18	13	1	-	-	1	2	**35**
		Orta	20	12	-	-	-	-	-	**32**
		Kötü	15	4	-	2	-	-	-	**21**
SAKIZLI	Devamlı	İyi	9	4	-	-	-	-	2	15
		Orta	3	3	-	-	-	-	-	6
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	3	-	-	-	-	-	-	3
		Orta	2	1	-	-	-	-	-	3
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Yok	İyi	-	-	-	-	-	-	-	0
		Orta	-	-	-	-	-	-	-	0
		Kötü	2	1	-	-	-	-	-	3
	Toplam	İyi	12	4	-	-	-	-	2	**18**
		Orta	5	4	-	-	-	-	-	**9**
		Kötü	2	1	-	-	-	-	-	**3**
BEL	Devamlı	İyi	18	5	-	-	-	-	2	25
		Orta	4	6	-	-	-	-	-	10
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Dönemsel	İyi	4	1	-	-	-	1	-	6
		Orta	-	-	-	-	-	-	-	0
		Kötü	-	-	-	-	-	-	-	0
	Yok	İyi	-	-	-	-	-	-	-	0
		Orta	2	4	-	1	-	-	-	7
		Kötü	7	5	-	-	-	-	-	12
	Toplam	İyi	22	6	-	-	-	1	2	**31**
		Orta	6	10	-	1	-	-	-	**17**
		Kötü	7	5	-	-	-	-	-	**12**

Dodurga'da yapıların fiziksel durumlarının kullanım durumları ile kurduğu ilişki bize Dodurga halkının yapıların bakım ve onarımlarını düzenli olarak yapmaya çalıştıklarını, yere bağlılıklarının yüksek olduğunu ve yapılarının yıkılmaması için çaba sarfettiklerini göstermektedir. Devamlı ya da dönemsel kullanılan yapıların büyük bölümü iyi durumdadır. Orta durumda olan yapıların pek çoğunun mekansal gereksinimlerinin yanı sıra tesisat gereksinimleri de bulunmaktadır.

Geleneksel dokunun en fazla korunduğu yerleşimlerden Seki ve Hisar'da yapıların neredeyse dörtte biri, Kızılca'da ise beşte biri kötü durumdadır. Bu yerleşimlerde geleneksel yapıların nasıl onarılacağının halk tarafından tam olarak bilinmediği söylenebilir. Kötü durumda olan yapıların ise terk edildiği görülmektedir.

4.7.3. SWOT analizi

Bu bölümde elde edilen veriler ışığında Dodurga'nın güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş, yerleşimin sahip olduğu fırsatlar ve yerleşim için tehdit yaratan unsurlar SWOT analizi ile ortaya konmuştur.

SWOT analizi stratejiler oluşturulması ve yol haritasının ortaya konmasına yardımcı olmak için oluşturulmuş bir yöntem olarak ele alınabilir. SWOT (Strenghts, Weaknesses, Opportunites, Threats), güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit sözcüklerinin İngilizce karşılıklarının baş harflerinin birleşimidir. SWOT analizi sayesinde bir durumun/örgütün içsel olan güçlü ve zayıf yanları, durumun/örgütün dışsal olan fırsat ve tehditleri ortaya konabilir. Ortaya konan unsurlar sayesinde durumun/örgütün güçlü yanları odak alınıp, zayıf yanları yok edilmeye çalışılarak, fırsatlardan yararlanılır ve tehditlere karşı önlemler alınarak çeşitli stratejiler geliştirilir (Arıöz ve Yıldırım 2012; Özan vd. 2015).

Dodurga'nın güçlü (strenght) yönleri;

- Yerleşimin antik dönemlerden itibaren yerleşim özelliği göstermesi (Hisar kırsal mahallesinin Likya'nın önemli bir kenti olan Sidyma antik kenti üzerinde konumlanması).
- Dodurga'da ve yakın çevresinde Likya, Roma, Bizans ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait tarihi yapıların ve kalıntıların bulunması.
- Yerleşimin bağlı bulunduğu ilçede ve yakın çevresinde çok sayıda antik kentin olması (Tlos, Pınara, Sidyma, Letoon, Araxa, Oinonanda Seydikemer'de, Xantos ve Patara Kaş'ta; Cadianda ve Telmessos ise Fethiye'de bulunmaktadır).
- Dodurga'nın Likya Kültürel Rotası üzerinde yer alması.
- Dodurga'ya ulaşılan taşıt yolu güzergahında çok sayıda Osmanlı dönemine tarihlenen sarnıçların bulunuyor olması.
- Yerleşimde çok sayıda geleneksel yapı bulunması (Geleneksel yöntemler ile inşa edilen konutların yanı sıra, ahır, samanlık, tahıl ambarı, okul, cami, taş değirmen gibi yapılar bulunmaktadır).
- Hisar'da bulunan yapıların inşası sırasında antik yapılara ait parçaların kullanılması (Devşirme yolu ile kullanılan bazı parçalar antik dönemlere ait önemli detayları kısmen korumuştur).
- Kullanılmayan yapıların onarılması ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda halkın istekli olması.
- Yerleşimde kırsal yaşamın günlük yaşam aktivitelerinin devam ediyor olması.
- Halk arasındaki sosyal ilişkilerin kuvvetli olması.
- Halkın yerleşimin tanınması ve canlandırılması konusunda istekli ve eğitime açık olması.
- Halkın kültürel çeşitliliğe saygı duyuyor olması ve misafirperverliği.
- Denize kıyısının bulunması.
- Kıyılarının ve topraklarının nesli tükenme tehlikesi altında olan ve korunan bazı canlı türlerine ev sahipliği yapması.
- İklim koşullarının uygunluğu.
- Orman alanları içinde yer alması ve orman yoğunluğunun fazlalığı.
- Endemik bitki türleri ve tıbbi aromatik bitki türlerinin bulunması.

- Zeytinliklerin bulunması ve zeytincilik faaliyetlerinin kısmen devam ediyor olması.
- Yerleşimde özellikle yaşlı kadınların dokumacılık biliyor olması ve bazı evlerde halı, kilim gibi üretimlerin yapılabileceği tezgahların kullanılır durumda olması.
- Bazı hanelerde geleneksel bitkisel üretimlerin ve geleneksel sabun üretiminin yapılması.
- Yerleşimin ve yakın çevresinin kültür turizmi, doğa turizmi ve ekoturizm gibi çeşitli turizm faaliyetlerinin gelişimi için uygun olması.
- Halkın tarımsal ve kültürel ürünleri üretmeye ve satmaya istekli olması.
- Dodurga'ya bağlanan ana yolların asfalt olması.
- Asayiş ile ilgili güvenlik problemlerine rastlanmaması.
- Sağlık biriminin bulunması.
- Yerleşimin sakin oluşu.
- Topografik yapısından dolayı tsunami riskinin düşük olması.

Dodurga'nın zayıf (weakness) yönleri;

- Dodurga'da arkeolojik çalışmaların eksik ve yetersiz olması (Hisar'da arkeolojik yüzey araştırmaları dışında derinlemesine bir araştırma sürecine girilmemiştir).
- Yaşlı nüfusun yapılabilecek arkeolojik çalışmalarla yaşamlarının değişeceğine dair endişe duyması (Arkeolojik çalışmalar sırasında Hisar'da yaşayan halk konutlarının ellerinden alınacağı düşüncesine sahiptir ancak bu olmadığı taktirde yerleşimin tanınması için arkeolojik araştırmaların yapılmasını istemektedirler).
- Antik yapı parçalarının ve eserlerin düzensiz ve bakımsız şekilde etrafa saçılmış halde olması.
- Yerleşimdeki tarihi eserlere yönelik bilgilendirme levhalarının eksikliği (Hisar'da Sidyma Antik Kenti'ne yönelik genel anlatımlı bir bilgilendirme levhası bulunmaktadır. Ancak kalıntıların yerleri ve ne olduklarına dair bilgiler ya çok sınırlı ya da bulunmamaktadır).
- Kalıntıların bitkiler tarafından sarılmış ve etrafta dağılmış halde durmasından dolayı kalıntıların zarar görmesi.
- Antik Likya Kültür Rotası işaretlerinin yerleşimin bazı yerlerinde yetersiz oluşu ve silinmesi (Rota üzerindeki işaretler ziyaretçiler tarafından yenilenmekte ancak gönüllülük esasına dayandığından ya yeterli olmamakta ya da yanlış işaretler uygulanmaktadır).
- Yerleşimin koruma çalışmalarının yetersiz olması (Hisar mahallesi 1.derece arkeolojik sit alanı olarak korunmaktadır. Ancak gerek Hisar mahallesi gerekse Dodurga'ya bağlı diğer mahallelerde kırsal mimari mirasın korunmasına dair herhangi bir çalışma yapılmamıştır).
- Yerleşimdeki geleneksel yapıların kültürel miras kapsamında olduğunun farkındalığının olmaması.
- Yerleşimde genç nüfusun az olması.
- Yerleşimdeki yapıların çoğunun dönemlik kullanılması ve bakımsız olması.
- Geleneksel kırsal yapıların bakım ve onarım çalışmaları için halkın yeterli bütçeye sahip olmaması.
- Halkın yerleşime yönelik projeler üretebilecek bilgi birikimine sahip olmaması.

- Halkın ürettiği tarımsal ve kültürel ürünleri nasıl ve ne şekilde satabileceğini bilmemesi.
- Genç nüfusun gereksinim duyduğu sosyal, kültürel ve eğitim olanaklarının bulunmaması.
- Yerleşime toplu ulaşım imkanının bulunmaması.
- Temel altyapı çalışmalarının eksikliği.
- Dodurga'nın sulama ve içme suyu bakımından su kaynaklarının yetersizliği.
- Halkın gereksinimlerini karşılayabileceği bakkal, kasap, berber gibi ticari birimlerin olmaması.
- Yerleşimdeki geleneksel yapıların yasal koruma statüsünün bulunmaması.
- Genç nüfusun zeytincilik ve tarımsal üretim faaliyetlerine ilgisizliği.
- İçme ve sulama suyu kaynaklarının yetersizliği.
- Deprem riskinin yüksek olduğu bir bölgede yer alması.
- Orman yangını riskinin yüksek olması.

Dodurga'nın sahip olduğu fırsatlar (opportunities);

- Yüksek örtülülük oranı nedeniyle erozyon riskinin düşük olması.
- Halkın eğitim almaya istekli olması.
- Yerleşimin gerek doğal gerekse kültürel potansiyelinin yüksek oluşu.
- Farklı tarihi katmanlara dair somut izlere sahip olması.
- Küresel çapta kırsal yaşama karşı ilginin artması (Sürdürülebilirlik, ekoloji, organik tarım üzerine düşüncelerin yoğunlaşması ve yaşanan Covid-19 gibi salgınlar sonucu kırsalda yaşam isteğinin artması).
- Kentlerde yaşayanların kırsal faaliyetleri öğrenme ve kırsal üretimleri gerçekleştirme arzusu.
- Kültürel ve doğal değerlerin korunması ve geleceğe aktarılması konularında ulusal ve uluslararası çalışmaların artması.
- Tüm dünyada sanat ve zanaat ürünlerine yönelik artan ilgi.
- Likya Kültür Rotasının yılın tüm zamanlarında yürünüyor olması nedeni ile ziyaretçi hareketliliği.
- Sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma, kırsal canlandırma, koruma, kültürel yaratıcılık ve yeniden işlevlendirme gibi konularda ortaya konacak projelerle Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kurum ve kuruluşların kaynaklarından yararlanma fırsatı.
- Sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma, kırsal canlandırma, koruma, kültürel yaratıcılık ve yeniden işlevlendirme gibi konularda ortaya konacak projelerle Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kurum ve kuruluşların kaynaklarından yararlanma fırsatı.
- Sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma, kırsal canlandırma, koruma, kültürel yaratıcılık ve yeniden işlevlendirme gibi konularda ortaya konacak projelerle ulusal düzeyde Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA), Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) gibi kurum ve kuruluşların kaynaklarından yararlanma fırsatı
- Yerleşimde istihdam sağlayıcı projeler ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kaynaklarından yararlanma fırsatı.

- Dodurgalı olup ekonomik düzeyi yüksek kişilere ulaşılarak yerleşimde gerçekleştirilmesi planlanan konularda kaynak oluşturulma fırsatının bulunması.
- Muğla ve Seydikemer yerel yönetimlerinin kalkınma ve turizme yönelik projeleri olumlu karşılaması.

Dodurga'nın karşılaşabileceği tehditler (threaths);

- Dodurga'nın deniz turizm faaliyetlerinin yoğun yapıldığı yerlere yakın olması sebebiyle yeni yapı inşa edilme baskısı ile karşı karşıya kalması.
- Dodurga'daki arkeolojik kalıntıların kolaylıkla taşınabilme ve çalınabilme riskinin bulunması.
- Arkeolojik kalıntıların yapı malzemesi olarak kullanıldığı geleneksel yapılara sahip halkın yanlış onarım ve uygulamalar yapması ile kalıntıların tahribata uğrama veya yok olma olasılığı bulunması.
- Halkın bakım ve onarım gerektiren bazı geleneksel yapıları yıkıp/yıktırıp yerine yeni yapılar inşa etmesi/ettirmesi olasılığının bulunması.
- Kullanılmayan ve gerekli onarımları yapılmayan yapıların yıkılma tehlikesinin bulunması.
- Kültürel üretimlerden dokumacılığı bilen ve uygulayan yaşlı nüfusun günden güne azalması.
- Giderek tarımsal üretimin zayıflaması, zeytinliklerin bakımsız kalması.
- Yerleşimde kanalizasyon altyapısı bulunmadığından ziyaretçi sayısının artması durumunda kanalizasyon problemlerinin artma olasılığı.
- Ziyaretçi sayısının artması durumunda araç trafiğinin artması ve otopark sorununun ortaya çıkma olasılığı.
- Mevcutta yerleşime yetersiz gelen su kaynaklarına erişiminin ziyaretçi sayısının artması durumunda daha da azalması.

4.8. Çalışma Alanına Yönelik Öneriler

4.8.1. Yasal ve yönetsel öneriler

Ülkemizde kentsel ya da kırsal olsun tüm yerleşim alanlarındaki planlamalar ve yapılaşma süreçlerinde 3194 sayılı "İmar Kanunu" hükümleri uygulanmaktadır (T.C. Resmi Gazete 1985). Ancak imar kanunu daha çok yeni yapılaşma ile ilgili nitelikleri belirlemekte, geleneksel kırsal yapılar ve geleneksel dokunun korunması konularında eksik kalmaktadır. Kültür varlıklarının korunması ile ilgili mevcut kanun ise 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" dur.

Ülkemizde özellikle kırsal alanlardaki planlama çalışmalarında eksiklikler bulunmakta, bazı kırsal alanlarda halen planlama çalışmalarının tamamlanmadığı görülmektedir. Dodurga da planlama çalışmalarının yapılmadığı yerlerden biridir. Bu durum kırsal yerleşimlerde bulunan kültürel varlıkların yok olma tehlikesinin çok yüksek olduğunu düşündürmektedir. Dodurga'da yalnızca arkeolojik sit alanı olarak, Hisar'ın korumaya konu olduğu görünmektedir. Ancak Dodurga'da antik yapılara dair izler yalnız Hisar ile sınırlı değildir. Gerçekleştirilen alan çalışmalarında Kızılca, Seki ve Bel yerleşimlerinde de antik yapı parçalarına rastlanmıştır. Ancak arşiv ve literatür

çalışmalarında bu yerleşimlere özgü bilgiler bulunamamıştır. Ancak bunun nedeninin, bu yerleşimlerin henüz arkeoloji ve sanat tarihi gibi disiplinlerine ait bir çalışmaya konu edinmemiş olması olabileceği düşünülmektedir. Kırsal alanların planlama çalışmalarında yaşanan eksikliklerin de bu durumun başka bir nedeni olduğu söylenebilir. Kültürel varlıkların yok olma riskini önlemek amacıyla imar yönetmelikleri yeniden ele alınmalıdır. Kırsal alanların planlama çalışmaları tamamlanmalı, kültürel varlıkların ve alanların tespitleri gerçekleştirilerek hızla koruma amaçlı imar planları gerçekleştirilmelidir. Kırsal yerleşimler ile ilgili gerekli çalışmaların yapılması kültürel miras kayıplarının önüne geçecektir.

Bunun yanı sıra ne Hisar'da arkeolojik yapı parçalarını devşirme yoluyla üzerinde barındıran geleneksel yapılar, ne de diğer yerleşimlerde bulunan özgün niteliklerini devam ettiren geleneksel yapıların tescil edilmesine dair bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Mevcut mevzuatta kırsal sit alanı tanımı olmadığından bu tür yerleşim alanları kentsel sit alanı olarak değerlendirilmeye alınmaktadır. Özellikle önemli yapı parçalarını üzerinde barındıran ve kırsal niteliklerini büyük ölçüde devam ettiren Hisar'da arkeolojik sit kararına ek olarak kentsel sit kararının da alınması önemli görülmektedir. Yapı ölçeğinde tarihin çok önemli yapı parçalarını üzerinde barındıran kırsal yapıların koruma altına alınması çok önemlidir. Hisar'da yapı ölçeğinde yalnızca Asar Cami'nin tescil edilerek korunduğu görülür. Ancak burada gerçekleştirilen onarımlar dahi korumadan uzaktır. Dolayısıyla yapılara uygulanabilecek müdahalelerin sıkı denetimlerden geçmesi gerekir. Ayrıca Dodurga Hisar'da saha çalışmaları sırasında Türkmenlerin yerleşik hayata geçtiği döneme dair önemli kayıtlar barındıran taş evler (külemeler) tespit edilmiştir. Tarihi ve özgün değeri ile bu kültür varlıklarının hızla tescil edilmesi tamamen yok olmalarının önüne geçilmesi adına oldukça önemlidir.

Bunun yanı sıra özgün kırsal niteliklerini büyük ölçüde devam ettiren Seki'nin de mevcut mevzuata göre kentsel sit olarak korunması değerlendirilmelidir. Kızılca ve Gözlükuyu ise sit değerini kaybetmiş olmasına rağmen özgün geleneksel yapılar barındırmaktadır. Bunların yapı ölçeğinde tescil edilip korunması ve yok olmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Koruma altında olmayan yapılar yanlış uygulamalarla, zamanın etkileriyle ya da bilinçsiz kimselerin yıkmasıyla yok olmaktadır. Dodurga'da Bel ve Sakızlı yerleşimlerinde özgün geleneksel dokunun yok olmuş olduğu, geleneksel yapıların büyük oranda yıkılarak yeni yapılar yapıldığı, ya da yanlış onarımlar ile yeni yapı görünümüne büründüğü görülmektedir. Kırsalda yapılacak yeni yapılar için yerel özelliklerin göz önüne alındığı yapılaşma koşulları belirlenmeli, gerçekleştirilecek onarımlar için kırsal niteliklerin bozulmasını engelleyen düzenlemeler getirilmelidir. Kat yüksekliği, yapı alanı, cephe özellikleri, yapı malzemesi gibi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır. Kırsal yerleşimlerin yeniden canlanması yerel kalkınma ve ülke kalkınması bakımından elzemdir. Kırsalda yapılacak düzenlemelerin çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlaması gerekmektedir. Ancak kırsal yaşamın sosyokültürel özelliklerinin devamlılığı da çok önemlidir ve yapılacak düzenlemelerde kesinlikle göz ardı edilemez.

Dodurga'da Bel ve Sakızlı yerleşimleri Akdeniz kıyılarına yakınlığı ile dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Likya Kültür Rotasının bir bölümü bu yerleşimlerden geçtiğinden yıl boyunca rotayı yürüyen ziyaretçileri ağırlamaktadır. Bu yerleşimlerde önce evlerin bahçelerinde çadır kurumu ile başlayan konaklama faaliyetleri, gelen talepler ile evlerin bir odasında gerçekleşen ev pansiyonculuğuna evrilmiş, günümüzde ise bazı

konutlarda bu sınır aşılmış kiralanabilecek yeni odalar oluşturma amacıyla konutlara yeni ekler yapılmış, yatayda ve dikeyde bu yapılar kırsal yerleşimlerde görülmesine alışık olunmayan boyutlara ulaşmıştır. Bunun önüne geçmek için yeni yapılaşmaya ve yeni eklere sınırlamalar getirilmesi ve bunların tasarım rehberleri ile bir düzen altında tutulması gerekmektedir. Ayrıca tasarım rehberi hazırlamak tek başına yeterli değildir, uygulamaların sıkı denetimler altında olması yanlış uygulamaların önüne geçecektir.

Bütünleşik Kıyı Planlarında Dodurga kıyılarının öncelikli alanlar olarak belirlendiği, Bel ve Sakızlı yerleşimlerinin çalışma alanı içinde, Hisar, Gözlükuyu, Ada, Seki ve Kızılca yerleşimlerinin ise etkileşimli alan içerisinde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca çevre düzeni planlarında da önemli doğa alanları sınırları içerisinde olduğu görülür. Bunun yanı sıra kıyılarının ve topraklarının nesli tükenmekte olan canlı türlerine ev sahipliği yapması 1380 sayılı "Su Ürünleri Kanunu" ve 4915 sayılı "Kara Avcılığı Kanunu" ile korunmasını da sağlamaktadır. Sahip olunan üstün doğal değerler ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği için planlamalar içerisinde yer alması yeterli olmamaktadır. Bu tür alanlarda yapılaşma koşullarının iyi belirlenmesi, doğaya zarar verebilecek uygulamaların önüne geçilmesi gerekmektedir.

4.8.2. Günümüz durumuna ve geleceğine yönelik öneriler

Çağdaş yaşam koşullarına erişme arzusu, istihdamın sağlanmasında yaşanan zorluklar, fiziksel koşulların getirdiği sorunlar, yerleşimin turizmin ve tarımın yoğun olarak yapıldığı yerlere yakınlığı gibi nedenlerle Dodurga'da nüfus zaman içinde azalmıştır. Sahip olduğu kültürel değerlerin korunması ve kalkınmanın sağlanması öncelikle nüfusun geri dönüşü ile sağlanacaktır.

Dodurga'da nüfusun geri dönüş olasılığının artırılmasında halkın sosyal yapısının göz önünde bulundurulması, istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak çözüm önerileri sunulması önemlidir. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda göçü tetikleyen en önemli nedenlerin başında ekonomik sorunlar ve su erişiminde yaşanan kısıtlılıklar gelmektedir. Bu nedenle yakın turizm bölgeleri ve tarım bölgeleri fırsat olarak görülmüş ve göç gerçekleşmiştir. Ancak yerleşim yakınında bulunan ve Dodurga'dan en çok göç edilen Fethiye, Ölüdeniz, Karadere ve Kumluca'da yapılan faaliyetleri incelediğimizde, Fethiye ve Ölüdeniz bölgesinde gerçekleşen turizm faaliyetlerinin de Karadere ve Kumluca bölgesinde gerçekleşen tarım faaliyetlerinin de mevsimlik olduğu ve kısıtlı sürelerde gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla buralara göç etmek de devamlı istihdam sağlamada yeterli gelmemekte, bu faaliyetler dışında kalan zamanlarda kişiler ya işsiz kalmakta ya da yeni ek işler bulmaya çalışmaktadır. Gerçekleşen görüşmelerde Dodurgalıların imkan yaratılması durumunda geri dönüşlerinin gerçekleşeceği, şu an Dodurga'da yaşayanların ise buradan hiçbir şekilde ayrılmak istemediği öğrenilmiştir.

Dodurga'ya geri dönüşün artırılmasında istihdamın sağlanması ve ekonomik refahın artırılması önceliklidir. Antik uygarlıklardan itibaren çok çeşitli dönemlerin izlerini barındıran kültürel varlıklara sahip olması ve doğal özelliklerinin çeşitliliği sayesinde pek çok turizm, ziraat, eğitim, sanat ve kültür faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği Dodurga'da, bu değerlerin korunması, geliştirilmesi ve yaratıcı yaklaşımların kalkınma için aracılık edeceği, istihdam yaratacak öneriler geliştirilmelidir.

Dodurga gerek bölge gerekse ülke içinde yüksek turizm potansiyeli barındırmaktadır. Ancak bu potansiyel çevre yerleşimlerinin aksine deniz turizmine yönelik değil, kültürel ve kırsal turizme yöneliktir. Mahalli sınırları Akdeniz'e dayansa da yükseklik farkı deniz turizminin yapılması için elverişli değildir. Buna karşın kültürel ve doğal zenginlikleri sayesinde turizmin çeşitli dalları için oldukça fazla çeşitliliğe sahiptir.

Seydikemer ve Fethiye bölgesi Yörük-Türkmen kültürüne sahip olduğundan çeşitli yaylalar ve şenlikler önemli yere sahiptir. Geleneksel olarak her sene Boğalar mahallesinde gerçekleşen "Uluslararası Beşkaza Yaylaları Yörük-Türkmen Kültür Şenlikleri" ile yörük kültürü tanıtılmakta insanlar bir araya gelmektedir. Dodurga halkı yaylak-kışlak geleneğini artık sürdürmemektedir. Ancak bu şenliklere katılımların sağlanması kültürel değerlerin sürdürülebilmesi için önemlidir. Alternatif turizm etkinlikleri olarak Dodurgalıların küçük baş hayvanlarını otlattıkları etraftaki dağlarda toplantıların, yemeklerin düzenlenmesi ve bunların geleneksel olarak sürdürülmesi de düşünülebilir. Bu sayede halkın bir araya gelmesi, geçmişte yaşamış atalarının kültürel değerlerini devam ettirmesi ve gelecek kuşaklara aktarabilmesi sağlanacak, bunun yanı sıra iletişimlerinin güçlenmesi için de bir fırsat yaratılacaktır. Ayrıca bahar ve yaz aylarında etraftaki dağlara doğa gezileri düzenlenmesi planlanabilir. Yaylalarda geçmişte barınma amacıyla kullanılan kıl çadırlar, alacıklar ve saz evler turistlerle birlikte kurulup, konaklama ihtiyacı buralarda giderilebilir. Aynı zamanda geleneksel müzikler ve oyunlar sergilenmesi, geleneksel yemeklerin pişirilmesi gibi etkinliklere turistlerin katılımı sağlanmalıdır. Bu sayede Dodurga'nın sosyokültürel değerlerinin korunması aynı zamanda turistlerin bu kültürü deneyimlemesi sağlanacaktır. Ancak dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri turizm ihtiyaçları için yeni yapı yapılmasına kesinlikle gidilmemesidir. Doğada konaklama ihtiyacının geçmişte olduğu gibi kıl çadır, alacık ya da saz ev gibi geçici çözümler ile giderilmesi önemlidir.

Dodurga arazileri çok çeşitli bitki ve hayvan türlerine sahiptir. Farklı türde kuşlar ve kelebeklerin yaşam alanı olan bölgede gözlem alanları belirlenerek Dodurga'dan düzenlenecek yürüyüşler ile günübirlik kamplar gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra turistlere kır bitkileri hakkında bilgiler verilip, kır bitkileri toplama günleri düzenlenebilir. Bu tür faaliyetler turizm faaliyetlerini çeşitlendirecek, yeniden canlanmaya katkıda bulunacak ve istihdam yaratacaktır.

Dodurga'da eğitim seviyesinin ve bilinç düzeyinin artırılması da yapılacaklar arasında öncelikli olmalıdır. Mümkünse her bireyin okuma-yazma öğrenmesi sağlanmalıdır. Okuma yazma bilenlerin ise MEB'e bağlı programlar ile eğitimlerine devam etmeleri teşvik edilmelidir.

Kadınların sosyal hayata ve kalkınmaya katılımı neredeyse yarısı kadınlardan oluşan ülkemiz ve Dodurga için hayati değer taşımaktadır. Kadınların iş gücüne ve meslek edinmesine öncelik verilmelidir. Meslek edinme kursları açılmalı, girişimcilik eğitimleri ile desteklenmelidir. Bunun yanı sıra halkın tamamına kültürel varlıkların korunması, doğal varlıkların korunması, vandalizm, girişimcilik, turizm çeşitleri, sürdürülebilirlik, geleneksel yapı, tarım ve hayvancılık, çağdaş ve geleneksel sanatlar, yerel zanaatlar gibi çeşitlendirilebilecek pek çok konuda eğitimlerin sağlanması gerekmektedir. Eğitim programları başta tatil günlerini kapsayacak şekilde düzenlenip, Dodurga dışında yaşayanların eğitime katılmaları sağlanabilir. Eğitimlerin tek sefer

olmaması ve devamlılık göstermesi gerekmekte, geri dönüşler arttıkça tatiller dışında da eğitim programları sunulmalıdır.

Dodurga'da bilinç düzeyini artıracağı, aynı zamanda yerleşimi canlandıracağı ön görülen diğer uygulama ise hem Dodurgalı hem de diğer ulusal ve uluslararası sanatçıların, zanaatkarların ve akademisyenlerin uygulayacağı atölye çalışmaları ve düzenleyeceği etkinlikler olabilir. Bu çalışmalar ve etkinlikler tasarım, geleneksel sanatlar, görsel sanatlar ya da performans sanatlarının tüm dalları ile ilgili olabilir. Bu çalışmalara ilgi duyan herkesin katılımının yanı sıra Dodurgalıların katılım sağlaması, sosyokültürel etkileşimi karşılıklı olarak artıracak, yerleşimde canlılık yaratacak, yeni fikirler ve eserler doğuracaktır. Bu etkinlikler öncesinde medya sektörünün çalışmaları ile tanıtımlarının yapılması, etkinlikler sırasında ve sonrasında alınan görseller ile çeşitli kısa filmlerin hazırlanması sağlanabilir. Bu etkinlikler için atıl kalan kamusal yapıların değerlendirilmesi düşünülmelidir. Gözlükuyu'da bulunan köy odası, Hisar'da bulunan Asar Okulu ve Kızılca'da bulunan betonarme Kızılca okulunun restorasyon ve renovasyon çalışmaları yapılmalı, eğitimler ve etkinlikler için kullanılabilir duruma getirilmelidir.

Dodurga'da Kızılca, Gözlükuyu, Seki, Hisar ve Bel'de kütüphane ihtiyacının da giderilmesi gerekmektedir. Atıl yapılardan bazıları kütüphane olarak yeniden işlevlendirilebilir. Bu yapıların internet donanımları sağlanmalı, çeşitli okuma ve çalışma alanları sunulmalıdır. Kütüphane olarak belirlenen yapıların bahçelerinin de aktif kullanılması sağlanmalıdır. Bahçelerde açık hava film gösterimleri, tiyatro, dans gibi performans gösterileri gibi çeşitli etkinlikler yapılabilir. Kitap okuma günleri belirlenip toplu okuma saatleri gerçekleştirilebilir. Bu sayede halkın kültürel gereksinimlerinin önemli bir kısmı Dodurga içinde karşılanmış olacaktır.

Tarım ve hayvancılık faaliyetleri ise ülkemizin kalkınmasındaki en temel güçlerdendir. Dodurga'nın bağlı bulunduğu Seydikemer özellikle örtü altı tarım başta olmak üzere tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştiği ve ülke kalkınmasında üretim gücü ile dikkat çeken bir ilçedir. Bu nedenle ilçe merkezine yakın yerleşimlere ve Dodurga'ya komşu olan Karadere, Kumluova gibi yerleşimlere tarımda istihdam sağlama amacıyla göç olmaktadır. Dodurga ise bağlı bulunduğu ilçenin aksine dağlık bir arazi yerleşimine sahip olmasıyla tarım arazilerinin kısıtlılığı ve sulama sıkıntısı gibi nedenlerle tarımsal üretimde sorunlar yaşamaktadır. Zaten fiziksel koşulları nedeniyle sorunlar yaşanan yerleşimde zamanla artan göç de tarımsal üretimi gerçekleştirebilecek insan gücü bulunamamasına neden olmuş, pek çoğu atıl kalan tarım alanlarında gerçekleşen faaliyetler çok sınırlı kalmıştır. Dodurga'da tarım ve hayvancılık faaliyetleri fiziksel koşulların çok elverişli olmamasından dolayı tek başına istihdam yaratma ve kalkınmayı sağlama noktasında zorlayıcı olabilir. Ancak tarım ve hayvancılık faaliyetleri çok çeşitlidir ve desteklenmesi durumunda kalkınmanın sağlanmasında oldukça önemli itici güç olacaktır. Dodurga'nın arazi, toprak yapısı ve sulama sorunu tarım ürünlerini kısıtlasa da burada bulunan zeytinlikler, sınırları içinde ve çevresindeki yoğun orman varlığı ve arazi koşulları, doğru değerlendirildiğinde çok kıymetlidir. Zeytinliklerin korunması için 1939 tarihli Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan 3573 sayılı "Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun" günümüzde halen yürürlükte olup dünyada çok değerli bir besin kaynağı olan zeytinin korunması için kilit rol oynamıştır. Zeytinliklerin öneminin vurgulanması, halkın bilinç düzeyinin zeytin yetiştiriciliği ve ürün elde etme konusunda verilecek eğitimler ile

artırılması, zeytin ile ilgili tüm ulusal ve uluslararası desteklerden yararlanılması kilit rol oynamaktadır. Zeytinliklerin korunması ve istihdam yaratmadaki rolünün artırılması için zeytinin önemi yapılacak tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları ile artırılmalıdır. Gözlükuyu'da atıl bulunan okul yapısı zeytincilik uygulamalı eğitim merkezi ve zeytin müzesi olarak yeniden değerlendirilebilir. Eğitim merkezinde teorik bilgilerin yanı sıra geleneksel ve modern üretim teknikleri öğretilmeli, burada uygulamalı eğitimler ile üretilen zeytin ürünlerinin satışı da yapılmalıdır. Eğitim merkezi başta Dodurga halkı olmak üzere zeytincilik ile ilgili bilgilenmek isteyen herkese hizmet vermelidir. Geleneksel üretimler doğrultusunda Dodurga'da geçmişte zeytinyağı üretmek için kullanılan taş değirmenlerin restorasyonları gerçekleştirilerek geleneksel yöntemler ile üretimler sağlanabilir. Taş değirmenlerin yeniden kullanılması turizmi de canlandıracaktır. Ayrıca zeytinliklere sahip ailelerin arazilerinin bakımını yapmaları teşvik edilmeli ve yeni dikim yapmaları için ücretsiz zeytin fidesi desteği sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra zeytin toplama zamanlarında hem iş gücü elde edilmesi hem de turizm çeşitliliği sağlaması açısından "zeytin toplama günleri" adında dönemsel etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bu etkinliklerde turistlerin zeytin toplanmasına katılımı sağlanıp, katılımcılara zeytin ile ilgili kısa eğitici bilgiler verilebilir. Ayrıca Dodurga'dan elde edilen zeytinyağları için Dodurga'nın kimliğini yansıtan ambalajlar tasarlanıp, zeytinyağlarının iç ve dış pazarda satışı sağlanabilir.

Dodurga'daki diğer tarımsal üretimler için kilit rol oynayan su sorunu ise acilen giderilmelidir. Su temininin sağlanması ile tarım ürünleri çeşitlenecek, verim artacaktır. Ancak susuz yetişebilen, ya da su ihtiyacı az olan bitkilerin üretimi ile ilgili bilgilendirmelerin yapılması ve eğitimlerin verilmesi de önemlidir. Su ihtiyacı tamamen giderilse bile halkın tarımsal üretim çeşitliliğine sahip olduğunu bilmesi gerekir. Dodurga'da az su ihtiyacı olan lavanta, kekik, biberiye gibi pek çok bitkinin üretimi gerçekleştirilebilir. Bu bitkileri yetiştirmek isteyen kişilere ücretsiz fide desteği sağlanabilir. Bu bitkilerin üretim basamaklarının eğitimler ile desteklenmesi ve üretimlerin denetlenmesi ile elde edilecek ürün miktarı ve kalitesi artacak, elde edilen gelir yükselecektir.

Dodurga'da tarım arazilerinin korunması ve hiçbir şekilde konut yapılmasına izin verilmemesi de öncelikli konular arasındadır. Tarla, bağ, bahçe, zeytinlik gibi arazilere sahip ailelerin bu arazileri etkin kullanması, bakımlarını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Toprak sahibi olmayan aileler için ise yerleşimde ve yakın çevresinde devlete ait arazilerin bir kısmı tarım arazisi olarak bu ailelere etkin kullanmak koşuluyla verilebilir. Hisar ise sit alanı üzerine kurulu olduğundan burada arazi dağılımlarının tarla vasfında olduğu görülmektedir. Hisar'da yerleşim alanlarında bulunan tarla vasıflı arazilerde toprak altında bulunması olası ve toprak üstünde bulunan eserlere zarar verme potansiyeli olduğundan ekim-dikim yapılması kısıtlanmalı, sit alanı dışında bulunan arazilerin ise etkin kullanımı sağlanmalıdır. Sit alanı içerisinde tarım arazisi bulunan ailelere ise yine devlet tarafından tarım arazisi sağlanmalı, bu arazilerin düzenli tarımsal faaliyet içinde olduğu ve bakımlarının yapıldığına dair denetimler gerçekleştirilmelidir.

Orman varlığı ise Dodurga'da arıcılık faaliyetleri için oldukça değerlidir. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde Dodurga'da arıcılık faaliyetlerinin geçmişte yoğun olarak gerçekleştirilmiş olduğu ancak günümüzde gerek genç insan gücü bulunmaması gerekse destekler konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarından arıcılığın yalnız birkaç aile tarafından az sayıda kovan ile etkin şekilde gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Bunun için güncel desteklerden halkın haberdar olması, arıcılık ile ilgili eğitimlerin verilmesi önemlidir. Aynı zamanda devletin ücretsiz kovan ve arı desteği vermesi arıcılığa karşı ilginin artmasına neden olacaktır. Zeytincilik gibi arıcılık da turizme entegre edilebilir. Bal üretim aşamalarına turistlerin katılımı sağlanırsa, uygulamaların yerinde deneyimlenebilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca Dodurga ve çevresinde üretilen ballar için özgün ambalajlar tasarlanıp satışı gerçekleşmelidir. Bunun yanı sıra bal üretim süreçlerinde elde edilen görseller ile çeşitli filmlerin, videoların üretilmesi, tanıtım faaliyetleri için etkili olacaktır.

Hayvancılığı yaygınlaştırmak ve istihdam yaratmak için ise Dodurga'da koyun, keçi gibi küçük baş hayvancılık ve kümes hayvancılığının yetiştirilmesine destek verilmesi gerekmektedir. Dodurga'da tarım ve hayvancılığı yaygınlaştırmak ve kalkınmanın bir ayağı haline getirmek Dodurga'ya genç nüfusun geri dönüşü ve onların iş gücü sayesinde olacaktır. Ancak gençlerin tarım ve hayvancılık yapmaya ilgisinin artırılması eğitimler, tanıtım ve reklamlar, verilecek maddi ve fiziksel destekler ile sağlanabilir. Bu nedenle tarım ve hayvancılığa yönelik tüm desteklerin artırılması, gerek duyulduğu taktirde sürdürülebilirliği sağlamak için tekrar destek sağlanması, üretimlerin denetlenmesi ve arazilerin etkin şekilde korunması ve kullanılması önemli görülmektedir.

Gerçekleşen faaliyetlerin Dodurga'ya gelen turistler tarafından kısa süreli deneyimleyebilmesi turizmi çeşitlendirecektir. Bunun yanında planlı zaman dilimleri içinde uzun süreli olarak tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katılım sağlanacak bir sistemin oluşturulması hem bu faaliyetlerde uzun süreli bulunmak isteyenler için fırsat yaratırken hem de bu işlerde çalışacak genç insan gücü elde edemeyen halkın iş gücünü büyük oranda hafifletecektir.

Kırsal yerleşik hayatta meydan etrafında şekillenen ticaret birimleri Dodurga'da geçmişte zaman zaman var olsa da günümüzde bulunmamaktadır. Yerel halk ve ziyaretçiler ihtiyaçlarını ancak Karadere ve Eşen gibi daha gelişmiş yerleşimlerden ya da Fethiye ve Seydikemer ilçe merkezlerinden karşılayabilmektedir. Bu durum yaşamın canlanması için engel oluşturmaktadır. Gerek yerel halkın geri dönüş olasılığının artırılması gerekse Dodurga'nın canlanması ve kalkınması için gereksinim duyulabilecek ticaret birimlerinin oluşturulması çok önemlidir. Ayrıca Dodurga'da üretilen ürünlerin, sanat ve zanaat eserlerinin ulusal ve uluslararası pazarda yer bulabilmesi ve satışının devamlılığı ise üretimlerin sürebilmesi için zorunludur. Bunun için öncelikle servis birimlerinden oluşan Dodurga'daki atıl yapı stoğunun bir kısmı bakkal, manav ve kasap gibi ticari birimlere ayrılmalıdır. Bu birimler meydan gelişimi gösteren Gözlükuyu, Seki ve Hisar'da meydan etrafındaki ve yakınındaki atıl konutların ve servis birimlerinin yeniden değerlendirilmesiyle, Bel'de ise atıl okul yapısının geleneksel üretimlerin ve geleneksel yemeklerin satışının yapıldığı bir ticaret birimi olarak yeniden değerlendirilmesi ile oluşturulabilecektir. Ayrıca Kızılca, Gözlükuyu, Seki ve Hisar'da yerel pazarlar kurulması halkın ve ziyaretçilerin üretimlere erişimini kolaylaştıracaktır. Bu sayede hem kültürel sürdürülebilirlik hem de ekonomik sürdürülebilirlik desteklenecektir. Fiziksel satışların yanı sıra kurulması önerilen kooperatif bünyesinde online satış platformu açılması ve mevcut bulunan ulusal ve uluslararası satış platformlarına kaydolunması ürünlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacak, pazar olanağını artıracaktır.

Dodurga'da fiziksel koşullar nedeniyle çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Ayrıca Dodurga'ya bağlı yerleşimlerin birbirinden farklı özellikler göstermesi nedeniyle her yerleşimi kapsayıcı genel fiziksel düzenlemelere ek olarak yerleşim özelinde fiziksel düzenlemeler yapılması da gerekmektedir. Özellikle ulaşım ve su sıkıntısı bunlardan başlıcalarıdır.

Su problemlerinin çözüme ulaşması fiziksel olarak alınması gereken kararların başında gelmektedir. Dodurga yıllarca içme ve sulama suyu konusunda büyük problemler yaşamış, su erişimi yerleşimlerde toplu halde bulunan su kuyuları ya da bireysel bahçe kuyuları ile sağlanmıştır. 2022 yılında ise Dodurga'nın Gözlükuyu, Ada ve Hisar yerleşimlerinde su hattı çekilmiş ve düzenli erişim sağlanmıştır. Ancak Kızılca, Seki, Bel ve Sakızlı yerleşimlerinde su temini hala haftanın belirli günleri gelen tankerlerin merkezi su depolarına su takviyesi yapılması ve kuyulardan elde edilen sularla sağlanabilmektedir. En kısa sürede Dodurga'daki tüm yerleşimlerde yaşanan su sıkıntısının giderilmesi, evlerin içlerine kesintisiz su temin edilmesi önemlidir.

Su problemlerinin çözüme kavuşmasının önemi kadar ulaşım problemlerinin çözüme ulaşması da fiziksel olarak alınması gereken kararlara öncülük edebilir. Toplu ulaşım imkanına sahip olmayan Dodurga'da Fethiye ya da Seydikemer ilçe merkezine gidebilmek ancak özel araçlar ile sağlanabilmektedir. Ulaşım olanaklarının çok kısıtlı olması gerek Dodurga'da yaşayan geneli yaş ortalaması yüksek olan nüfus için, gerekse hem kendisi hem de çocukları için il ve ilçedeki olanaklara sahip olmak isteyen genç ve orta yaş nüfus için büyük zorluklar getirmekte, Dodurga dışında yaşayan yerli halkın yerleşime dönmesini de engellemektedir. Bu nedenle çoğunlukla birbirinden farklı ve dağınık olan yerleşimlerin her biri için toplu taşıma imkanları sunulmalıdır.

Ulaşımda otopark düzenlemesi de Hisar için oldukça önemlidir. Antik kenti gezmek isteyen ziyaretçiler araçlar ile antik kent kalıntılarına kadar gidebilmektedir. Ancak araçların park edildiği alan önemli arkeolojik eserlerin içinde olup alanda bulunan eserlere zarar verebilecek konumdadır. Hisar'ın sokak dokusu oldukça dar, engebeli, organik yapıda ve pek çoğu Antik Likya döneminde kullanılan yollardır. Araçların antik kente girişi Hisar'a girilmeden önce sınırlandırılmalı ve bir otopark çözümü getirilmelidir. Hisar'da yerel halkın sahip olduğu yapıların pek çoğunda zaten evin önüne kadar araç girişi yapılabilecek sokak genişliği yoktur. Evlere daha çok taşlık ve engebeli patikalar ile ulaşılabilmektedir. Bu nedenle evlerinin önünde araç girişi bulunan sakinlerin de araçlarını otoparkta bırakmaları önerilebilir. Bunun yerine bisiklet, elektrikli bisiklet, iki veya üç tekerlekli elektrikli motosiklet gibi sürdürülebilir küçük ulaşım araçları tercih edilebilir.

Antik kentin gezisi sırasında ziyaretçilerin kaybolmalarını önlemek amacıyla Likya Kültür Rotası işaretleri yenilenmeli ve artırılmalıdır. Likya Kültür Rotasını yürüyen ziyaretçiler rotanın Fethiye ve Antalya arasındaki başlangıç noktalarında bu bilgilere kendi araştırmaları ya da bilgilendirme ofisleri ile sahip olmakta ve işaretlerin ne anlama geldiğini bilerek rotayı yürümektedir. Ancak bu konuda bilgisi olmayan ziyaretçiler için bu işaretlerin tanımlamaları ve anlamları otopark alanında görünebilir noktalarda bulunmalı, antik kenti ve Hisar'ı gezmeye gelen ziyaretçiler için Likya Kültür Rotası ve işaretleri ile ilgili bilgilendirme tabelaları oluşturulmalı ve Likya şehirleri ve kültür rotası genelinde ve Hisar özelinde bir bilgilendirme ofisi kurulmalıdır. Bu ofisin oluşturulmasında sürdürülebilirlik ve geleneksel dokuya uyum kriterleri göz önünde

bulunmalıdır. Hisar gerek arkeolojik sit alanı olmasıyla gerekse doğal yapısı ile yeni yapılaşmaya uygun olmadığından yeni yapı ihtiyaçları modüler yapım sistemleri ile çözülmelidir. Taşınabilir ahşap ya da çelik konteynırlar ile yeni yapı çözümleri sunulabilir.

Dodurga'da ziyaretçilerin ihtiyaçlarını giderebilecek tuvaletlerin eksikliği de giderilmelidir. Bunun için Gözlükuyu, Seki, Kızılca ve Bel yerleşimlerinde bulunan camilerin tuvaletleri onarılıp düzenlenebilir. Gözlükuyu'da bulunan okul bahçesindeki tuvaletler de onarılarak kullanım sağlanmalıdır. Sakızlı ve Ada yerleşimleri ise küçük yerleşimler olup Sakızlı, Bel'e, Ada ise Gözlükuyu'ya çok yakın mesafede bulunmaktadır. Sakızlı ve Ada'da cami bulunmamaktadır. Bu yerleşimler için halka açık bir tuvalet önerilmemektedir. Hisar'da bulunan Asar Cami'de ise tuvalet birimi yoktur. Hisar'da Kate Clow öncülüğünde bir bahçe içerisinde yer alan eski ahşap konut tuvaleti onarılmış olsa da su tesisatı olmadığından ve bu tuvaletin çağdaş yaşam koşullarına uymadığı düşünülmektedir. Hisar'da otopark alanı içerisinde bir ıslak hacim birimi yapılması önerilebilir. Bu ıslak hacim içerisinde tuvalet ve lavabolara ek olarak özellikle yürüyüş yapanların ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir duş birimi ve soyunma kabini de düşünülmelidir. Islak hacim çözümlerinde yine konteynırlardan faydalanılabilir. Konteynır ile uyumlu yağmur suyu depolama birimi ve konteynır üzerine yerleştirilecek güneş panelleri ile su ve elektrik ihtiyaçları sürdürülebilir sistemler ile çözüme kavuşturulmalıdır.

Kırsal yerleşimlerde sosyokültürel özelliklerin sürdürülebilirliği açısından insanların buluşma ve sohbet etmesine olanak tanıyan meydan oluşumları da ayrı bir öneme sahiptir. Dodurga'da büyük meydanlar olmasa da Kızılca, Gözlükuyu, Seki ve Hisar'da insanların toplandığı, gölgelik yapabilecek büyük bir ağaç altında küçük oturma birimlerinin olduğu ve insanların toplandığı alanlar bulunmaktadır. Kızılca, Gözlükuyu ve Seki'de oturma birimlerinin mevcut düzenlerinin korunarak onarım gerekenlerin onarılması gerekmektedir. Ancak Hisar'da gerçekleşecek uygulamalar daha hassastır. Hisar'da taşıyıcı olarak kullanılan antik yapı sütunları üzerine yerleştirilen bir platform üzerine oturma birimlerinin yerleştirildiği görülmektedir. Antik yapılardan birine ait olduğu düşünülen sütunların zarar görmesinin engellenmesi gerekmektedir. Bu nedenle üzerine binen yükün azaltılması platform altına yerleştirilecek taşıyıcı dikmeler ile sağlanabilir.

Hisar'da yer alan kalıntılara ait parçaların etrafa dağılmış şekilde olması ve bu eserlerin bitkiler ile kaplanması algılanmasını zorlaştırdığı gibi eserlere zarar vermektedir. Bunun için öncelikle eserlerin içlerindeki ve yakın çevresindeki bitkilerin temizlenmesi önerilmektedir. Ancak bitki temizleme çalışmaları titizlikle yapılmalı, yalnızca eserlere zarar veren ve görülmesini tamamen engelleyen bitkilerin kaldırılması düşünülmelidir. Eserlerin görülebilmesi için tüm bitkilerin yok edilmesi Dodurga'nın doğal yapısını bozacak bir uygulama olduğundan düşünülmemelidir. Ayrıca üniversitelerin arkeoloji, sanat tarihi ve mimarlık gibi bölümlerinin katkıları ile eserlerin olası dijital görselleştirme çalışmaları yapılabilir. Bu görselleştirme çalışmaları eserlerin önlerinde bulunabilecek monitörlerde yer alabilir. Ayrıca eserlere dair kısa bilgilendirme yazıları ve seslendirmeleri yine bu monitörler aracılığıyla ziyaretçilere sunulabilir.

Dodurga'nın deprem riskinin yüksek olması da gerçekleşecek çalışmalar için kilit rol oynamaktadır. Olası depremler sırasında can ve mal kayıplarının yaşanmaması için

yapıların mutlaka güçlendirilmesi ve onarımlarının yapılması gerekmektedir. Devamlı ya da dönemsel olarak kullanılan yapıların yanında kullanılmayan ancak kırsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturan geleneksel yapıların güçlendirilmesi ve onarılması da önem taşımaktadır. Yapıların güçlendirilmeleri ve onarımları ile ilgili projelerin uzmanların denetimlerinden geçmesi ve uygulama aşamasında bu denetimlerin sürdürülmesi yaşanabilecek olumsuzlukları en aza indirebilir. Yapıların güçlendirilmeleri ve onarımlarında ihtiyaç duyulacak bütçenin hali hazırda kısıtlı bütçeye sahip olan halkın bütçesinden karşılayabilmesi gerçekçi bir senaryo değildir. Bu nedenle ulusal ve uluslararası çeşitli hibe ve destekler ile yapıların güçlendirilmesi ve onarılması sağlanabilir.

Definecilik ve tarihi eser kaçakçılığı ise ülkemizde çok ciddi bir suçtur. Yıllarca ülkemizin sahip olduğu eserlerin kaçırılmış olduğu bilinmektedir. Milat öncesine dayanan tarihi ile Dodurga kültürel mirasımızın çok önemli unsurlarını barındırmaktadır. Ancak Dodurga'da günümüze dek herhangi bir kazı yapılmamış olduğundan tarihi ile ilgili bilgiler sınırlı kalmış, yüzeyde bulunan eserler de çok iyi korunamamıştır. Ayrıca Dodurga'nın Likya Kültürel Rotası üzerinde bulunması yılın her mevsiminde bu rotayı yürüyen ziyaretçileri ağırlamasına neden olmaktadır. Dodurga halkı ile yüz yüze gerçekleşen görüşmelerde "kimi ziyaretçilerin eserlere ait bazı küçük parçaları çantalarına alarak götürdüklerine şahit oldukları ya da terk edilmiş yapıların içlerinde kaçak kazıların yapıldığı ve buna müdahale edemedikleri" bilgisine erişilmiştir. Dodurga'nın kalkınmasında önemli bir basamak olan kültürel varlıklar ve korunmasının vatandaşlık görevi olduğu bilinciyle hareket etmesi gereken halkın definecilik ve kaçakçılık faaliyetleri ile karşılaşması durumunda izlemesi gereken yolları iyi bilmesi oldukça önemlidir. Bu bilinçlenmenin sağlanması için halka yönelik eğitimlerin acilen gerçekleşmesi gerekmektedir.

Gerek Dodurga halkının gerekse ziyaretçilerin güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra kültürel varlıkların güvenliğinin sağlanması için Dodurga özelindeki tüm yerleşimlerinde köy korucusu benzeri yerel bir güvenlik birimi kurulmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Bu güvenlik birimlerinin yerleşimin fiziksel, toplumsal ve kültürel yapısının içinden gelen kişilerden seçilmesi, bunlara yönelik eğitimlerin gerçekleştirilmesi ve oluşturulacak uzman ekibin güvenlik birimlerini de düzenli olarak denetlemesi önerilmektedir.

Genel olarak Dodurga'daki çalışmalar için çeşitli disiplinlerin katkıları ile Dodurga'ya yönelik markalaşma çalışmalarının yapılması, yaratıcı sektörlerin her birinin çalışmalara dahil edilerek çalışmaların çok yönlü ele alınması, Dodurga'da bulunan doğal ve kültürel değerlerin tanıtılması, korunması, kalkınmaya aracılık etmesi ve çağdaş yaşam koşullarına erişilmesi noktasında önemli bir çerçeve sunacaktır.

Dodurga'da halkın gelir düzeyini artıracak ve istihdam yaratacak fikirler üretilmesi önemlidir. İstihdam sağlanacak sektörler doğru belirlendiğinde Fethiye ve Ölüdeniz gibi Dodurga yakınında dönemsel gerçekleşen deniz turizminde çalışan ve yoğunluğu belirli dönemler ile sınırlı olan Karadere ve Kumluova gibi tarım sektöründe bulunan genç nüfusun kısa vadede Dodurga'ya dönüşü kolaylaşabilir.

4.9. Çalışma Alanına Yönelik Eylem Planı

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda çalışma alanına dair bir eylem planı oluşturulmuştur (Ek 43). Eylem planı ile ulaşılmak istenen hedeflerde belirlenen eylemlerin kimler tarafından üstlenileceği, hangi süre aralığında gerçekleştirilebileceği ve finasal kaynağın nereden sağlanabileceği belirlenmiştir. Eylem planında belirlenen politikalar "P", belirlenen hedefler "H", belirlenen eylemler "E" kısaltmaları ile gösterilmiş ve "P.1, H.1.1, E.1.1.1" şeklinde ardışık düzen ile numaralandırılmıştır. Yapılması planlanan eylemlerde zaman aralıkları ise "Kısa, Kısa ve Devamlı, Orta, Orta ve Devamlı, Uzun, Uzun ve Devamlı" olarak belirlenmiştir. "Kısa" zaman dilimi, 12 ay içerisinde başlayıp bitirilmesi gereken eylemlerin süresini; "Kısa ve Devamlı" zaman dilimi, 12 ay içerisinde başlayıp devamlılık gerektiren eylemlerin süresini; "Orta" zaman dilimi 60 ay içerisinde başlayıp bitirilmesi gereken eylemlerin süresini; "Orta ve Devamlı" zaman dilimi 60 ay içerisinde başlayıp devamlılık gerektiren eylemlerin süresini; "Uzun" zaman dilimi 120 ay içerisinde başlayıp bitirilmesi gereken eylemlerin süresini; "Uzun ve Devamlı" zaman dilimi ise, 120 ay içerisinde başlayıp devamlılık gerektiren eylemlerin süresini temsil etmektedir. Finansal kaynaklar ise "Dış" ve "İç" olarak ayrılmıştır. İç kaynaklar finansal olarak Dodurga'nın kendi iç finansal birikimiyle oluşturacağı kaynakları belirtirken, geri kalan tüm kaynaklar dış kaynak olarak değerlendirilebilir. Sorumlu paydaşlar ise Dodurga ve yakın çevresinde öncelikli görev üstlenecek paydaşları belirtmektedir. Bu paydaşlar; Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB), Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Sağlık Bakanlığı (SAB), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), Muğla Valiliği (MV), Seydikemer Kaymakamlığı (SK), Muğla Büyükşehir Belediyesi (MBB), Seydikemer Belediyesi (SB), Fethiye Belediyesi (FB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Meslek Odaları (MO), Üniversiteler (ÜNİ), Dodurga halkı (DH) ve Seydikemer Belediyesi bünyesinde koruma ve kalkınma çalışmalarının yürütülmesi için kurulması önerilen disiplinlerarası uzmanlardan oluşan ekip (UZM) olarak çeşitli kısaltmalar ile belirtilmiştir.

5. SONUÇLAR

Kentlerden yaşam biçimi, kültürel yapı, demografik özellikler ve ekonomik çeşitlenmeler bakımından ayrışan kırsal yerleşmeler doğal peyzaj özellikleri ve mekansal özellikler bakımından da kentlerden ayrışmaktadır. Bu farklılık, kırsal ve kentsel alanların sosyal, ekonomik ve çevresel dinamiklerinin özgün niteliklere sahip olabileceğini göstermektedir. Endüstrileşme ile başlayan süreçte kırsaldan kentlere doğru yönelen yoğun göç, pek çok kırsal yerleşimde nüfusun geçmişe göre ciddi oranda azalmasına neden olmuştur.

Nüfusu azalan kırsal yerleşimlerde yerel faaliyetler, gelenekler, el sanatları ve gastronomi gibi somut olmayan değerler, yerde yaşayanların azalmasıyla birlikte yitirilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Somut kültürel miras öğeleri ise fiziki aşınma, bakım eksikliği, kaçak kazı ve vandalizm gibi faktörlerle ciddi tahribata ve kayıplara uğramaktadır. Bu değerlerin sürdürülebilir korunması, yerleşimlerde yaşama potansiyeli taşıyan nüfusun geri dönüşünün teşvik edilmesi ve koruma bilincinin halka yayılması ile mümkündür.

Her kırsal yerleşimin doğası, coğrafi konumu ve toplumsal dokusu farklıdır; bu nedenle başarı şansı yüksek kırsal kalkınma stratejileri, yerel özgünlükler temelinde detaylı analizler ve bağlamsal çözüm önerileri geliştirmelidir. Teknolojik altyapı, kültürel ve sosyal hizmetler ile ekonomi odaklı asgari standartların sağlanması için devlet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve özel sektör iş birliğinin ve ulusal-uluslararası fonların etkin kullanımı büyük önem arz etmektedir.

Çalışmada, Dodurga'da bulunan farklı yerleşim birimlerinin fiziksel, tarihî ve kültürel durumları analiz edilerek her bir yerleşim için özgün planlama ve koruma önerileri geliştirilmiştir. Zeytinlikler, arıcılık, küçükbaş hayvancılık gibi yerel üretim biçimlerinin canlandırılması, geleneksel yapıların korunması, kadınların ve gençlerin ekonomik yaşama katılımının sağlanması, kültürel ve doğa temelli turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi başlıklar altında çok yönlü kalkınma modeli sunulmuştur. Eğitim, tanıtım, markalaşma, yapı ölçeğinde güçlendirme ve sosyal yaşam alanlarının desteklenmesi de çalışmanın önemli bileşenleri arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Dodurga özelinde ortaya koyduğu bulgular; antik dönem kalıntılarının, Osmanlı dönemine ait sarnıçların, ahşap ambarların, geleneksel dokumacılığın ve zeytinciliğin turizm, eğitim, kültür ve sanata yönelik yeni işlevlerle bir arada yaşatılabileceğini göstermiştir. Bu bileşenlerin dijital haritalama, marka oluşturma, hibe programları ve yerel yönetişim mekanizmalarıyla desteklenmesi; modelin uygulanabilirliğini ve yaygınlaşmasını güçlendirecektir.

Çalışmanın sınırlılıkları arasında tek bir vaka analizi olması ve önerilerin etki ölçümlerinin henüz yapılmamış olması yer almaktadır. Önerilen modelin benzer ölçekli farklı kırsal yerleşimlerde de irdelenerek karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılması, ayrıca uzun dönemli sosyal etkilerin, ekonomik sürdürülebilirliğin ve ekolojik denge hassasiyetlerinin izlenmesi için zaman içindeki verilerinin toplanması da önemlidir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, farklı coğrafi ve sosyo-kültürel bağlamlarda modelin esnekliğini sınayacak karşılaştırmalı araştırmalar; yenilikçi finansal kaynakların

ve mekanizmalarının modele dahil edilmesi; dijital dönüşümle kültür mirasının artırılmış gerçeklik ve uzaktan erişim çözümleriyle desteklenmesi; model çıktılarının yerel ve bölgesel kalkınma planlarına dahil edilmesi süreçlerine odaklanılabilinir.

Sonuç olarak, kırsal yerleşimlerin yeniden canlanması ancak yerel dinamiklerin merkeze alındığı, disiplinlerarası iş birliğini ve yaratıcı sektörleri bütünleştiren katılımcı yaklaşımlarla mümkündür. Bu çalışma, kültürel yaratıcılık perspektifini ve atıl yapı stokunun yenilenmesini birleştiren pratik bir yol haritası sunarken, yerel aktörlerin dönüştürücü bir güç olarak konumlandırmanın önemini vurgulamaktadır. Kırsalda yaşanan nüfus kaybını tersine çevirmek, kültürel ve ekolojik dirençlilik inşa etmek, yerel ve ulusal refahı yükseltmek için önerilen model, tüm paydaşların sahiplenmesi halinde uzun vadeli sürdürülebilir bir başarı elde edeceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

Abafita, J., Mitiku, F., Ryang, K.K. 2013. Korea's Saemaul Undong (New village movement): A model for rural development in Ethiopia? *Korean Journal of International Agriculture,* 25 (3): 217-230.

Açıkel, M. Ve Kaynakçı Elinç, Z. 2020. Antalya'da Geleneksel Tahıl Ambarları. İçinde: Koçakoğlu, B., Çakılcı, D. (Eds). Antalya Kitabı 3 Antalya'da Doğa ve Medeniyet, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Palet Yayınları, Konya, ss.387-405.

AFAD. 2023. Türkiye afet haritaları. https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari [Son erişim tarihi: 16.02.2023]

Akın, G., N. Akın, N ve Z. Eres, Z. 2003. Kırsal mimarlık envanteri fiş örnekleri ve kullanım kılavuzu. İçinde: Başgelen, N. (Ed). TÜBA-TÜKSEK Türkiye Kültür Envanteri Kılavuzu. TÜBA Yayınları, İstanbul, ss. 53-72.

Akkurnaz, S. 2007. Anadolu'daki dor düzenli tapınaklar. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Menderes Üniversitesi, Aydın, 186 s.

Akyüz Levi, E., Taşçı, B. 2017. Ege'de kırsal mimari araştırmaları: Bayındır köyleri. *Megaron,* 12 (3): 365-384.

Anonim 1: https://www.egeyedonus.com/blog/icerik/birgi-gizli-hazine [Son erişim tarihi: 22.01.2023]

Anonim 2: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir/gezilecekyer/birgi-cakiraga-konagi [Son erişim tarihi: 22.08.2024]

Anonim 3: https://www.erolsasmaz.com/?oku=2246 [Son erişim tarihi: 02.07.2023]

Anonim 4: http://www.birgiotel.com/ [Son erişim tarihi: 29.10.2023]

Anonim 5: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/ [Son erişim tarihi: 18.09.2024]

Anonim 6: http://www.odemis.gov.tr/birgi [Son erişim tarihi: 27.05.2024]

Anonim 7: https://www.facebook.com/birgielsanatlarievi/ [Son erişim tarihi: 27.05.2024]

Anonim 8: https://www.efeleryolu.com/ [Son erişim tarihi: 18.03.2023]

Anonim 9: https://dogadernegi.org/onemli-doga-alanlari/ [Son erişim tarihi: 22.01.2023]

Anonim 10: https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263742/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullanma-kosullari.html [Son erişim tarihi: 22.01.2023]

Anonim 11: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mugla/gezilecekyer/Sidyma [Son erişim tarihi: 18.02.2023]

Anonim 12: muglabel.gov.tr [Son erişim tarihi: 22.01.2023]

Anonim 13: https://nisanyanyeradlari.com [Son erişim tarihi: 07.01.2023]

Anonim 14: https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu [Son erişim tarihi: 07.01.2023]

Anonymous 1: https://www.experiencealula.com/ [Son erişim tarihi: 22.01.2023]

Anonymous 2: https://www.unesco.org/en/alula/about [Son erişim tarihi: 27.05.2024]

Anonymous 3: https://www.unesco.org/en/alula/documentary-heritage [Son erişim tarihi: 27.05.2024]

Anonymous 4: https://whc.unesco.org/en/criteria/ [Son erişim tarihi: 02.01.2023]

Anonymous 5: https://whc.unesco.org/en/list/1293/gallery/ [Son erişim tarihi: 05.01.2023]

Anonymous 6: https://www.vision2030.gov.sa/ [Son erişim tarihi: 02.03.2023]

Anonymous 7: https://www.rcu.gov.sa/en [Son erişim tarihi: 26.01.2023]

Anonymous 8: https://tourism-villages.unwto.org/en/villages/alula-old-town/ [Son erişim tarihi: 07.02.2023]

Anonymous 9: https://www.experiencealula.com/en/discover-alula/alula-old-town-village/the-oasis [Son erişim tarihi: 07.02.2023]

Anonymous 10: https://borghipiubelliditalia.it/borgo/ostana/#1480496816106-48a7f6ef-54ab [Son erişim tarihi: 08.08.2023]

Anonymous 11: https://www.comune.ostana.cn.it/ [Son erişim tarihi: 08.08.2023]

Anonymous 12: https://www.visoaviso.it/ [Son erişim tarihi: 08.08.2023]

Anonymous13:https://www.domusweb.it/en/architecture/2016/02/29/crotti_de_rossi_forsans_lou_pourtoun.html [Son erişim tarihi: 09.01.2024]

Anonymous 14: https://libroaperto.comune.ostana.cn.it/museo-etnografico-di-ostana [Son erişim tarihi: 12.01.2023]

Anonymous 15: https://www.domusweb.it/en/architecture/gallery/2020/05/05/mizoun-de-la-villo-mountain-house-is-part-of-ostanas-rebirth.html [Son erişim tarihi: 07.02.2023]

Anonymous 16: https://www.fao.org/giahs/giahsaroundtheworld/designated-sites/asia-and-the-pacific/rice-terraces-systems-in-subtropical-china/en/ [Son erişim tarihi: 13.05.2023]

Anonymous 17: https://www.globaltimes.cn/page/202212/1282484.shtml [Son erişim tarihi: 06.11.2023]

Anonymous 18: http://www.longjitour.com/spots/show_1.html [Son erişim tarihi: 05.11.2023]

Anonymous 19: https://www.sixthtone.com/news/1007529 [Son erişim tarihi: 05.11.2023]

Anonymous 20: https://tourism-villages.unwto.org/en/villages/dazhai/ [Son erişim tarihi: 04.04.2023]

Anonymous 21: https://china-phototour.com/dazhao-village-yao-ethnic-people/ [Son erişim tarihi: 04.04.2023]

Anonymous 22: https://tr.hotels.com/ho472685/longsheng-dazhai-tian-ranju-inn-guilin-cin/ [Son erişim tarihi: 06.04.2023]

Anonymous 23: https://sp.booking.com/index [Son erişim tarihi: 06.04.2023]

Anonymous 24: https://www.thingstodopost.org/where-to-eat-in-longsheng-county-the-best-restaurants-and-bars-101995 [Son erişim tarihi: 05.04.2023]

Anonymous 25: https://en.unesco.org/biosphere/lac/yungas [Son erişim tarihi: 13.08.2023]

Anonymous 26: https://whc.unesco.org/en/list/1459/ [Son erişim tarihi: 16.10.2024]

Anonymous 27: http://jujuyyungas.com.ar/ [Son erişim tarihi: 13.10.2023]

Anonymous 28: https://www.vivijujuy.com.ar/turismo/caspala/ [Son erişim tarihi: 21.01.2024]

Anonymous 29: https://www.argentina.travel/es/news/el-encanto-de-caspala-elegido-entre-los-mejores-pueblos-del-mundo [Son erişim tarihi: 13.09.2023]

Anonymous 30: https://www.lanacion.com.ar/sociedad/caspala-el-pueblo-jujeno-que-tiene-todo-listo-para-los-turistas-nid2155295/ [Son erişim tarihi: 15.09.2023]

Anonymous 31: https://www.unwto.org/tourism-villages/en/villages/caspala/ [Son erişim tarihi: 11.09.2023]

Anonymous 32: https://www.jujuyalmomento.com/caspala/inauguraron-un-centro-cultural-caspala-n120416 [Son erişim tarihi: 22.09.2023]

Anonymous 33: http://www.turismocomunitariojujuy.travel/ [Son erişim tarihi: 18.010.2024]

Anonymous 34: https://primaria-rasinari.ro/ [Son erişim tarihi: 05.03.2023]

Anonymous 35: https://www.romania-insider.com/romanian-region-among-this-years-20-european-destinations-of-excellence [Son erişim tarihi: 05.03.2023]

Anonymous 36: https://www.sibiu-turism.ro/Itineraries-The-cheese-route.aspx [Son erişim tarihi: 05.10.2024]

Anonymous 37: https://www.unwto.org/tourism-villages/en/villages/rasinari/ [Son erişim tarihi: 04.03.2023]

Anonymous 38: http://zambetsisanatate.ro/2015/08/28/rasinari-si-cisnadioara-culoare-medievala-pe-trasee-cicloturistice/ [Son erişim tarihi: 09.07.2023]

Anonymous 39: https://www.romanian-journeys.com/atractie-turistica-romania/muzeul-civilizatiei-populare-traditionale-astra [Son erişim tarihi: 09.07.2023]

Anonymous 40: https://acupofsibiu.com/rasinari-vilage-home-of-emil-cioran-and-octavian-goga/ [Son erişim tarihi: 09.07.2023]

Anonymous 41: https://stradacetatii.ro/2022/10/povestea-bisericii-cuvioasa-paraschiva-din-rasinari-o-adevarata-catedrala-episcopala-a-marginimii-sibiului/ [Son erişim tarihi: 09.07.2023]

Anonymous 42: https://www.calameo.com/read/0012967022220ddb667ea [Son erişim tarihi: 08.02.2023]

Anonymous 43: https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5728/) [Son erişim tarihi: 22.07.2024]

Anonymous 44: https://tourism-villages.unwto.org/en/villages/birgi/ [Son erişim tarihi: 30.08.2023]

Anonymous 45: https://fr.wikipedia.org/wiki/Sidyma [Son erişim tarihi: 30.12.2024]

Aran, K. 2000. Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları. Tepe Yayınları, İstanbul, 224 s.

Arıöz, Ö. ve Yıldırım, K. 2012. Türkiye'de Çimento Sektöründeki Belirsizlikler ve Türk Çimento Sektörünün Swot Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2): 173-190.

Ashworth, G. J. 2013. Heritage and local development: A reluctant relationship. In Rizzo, I. and Mignola, A. (Eds.), Handbook on the economics of cultural heritage. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, pp 367-385.

Aydemir, Ç. 2022. Sürdürülebilir köy tasarım rehberi modeli; Hisarardı Köyü örneği. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 225 s.

Bean, G. E. 1997. Eskiçağda Likya Bölgesi. Kökten, H. (çev.). Arion Yayınevi, İstanbul, 267 s.

Behrwald, R. 2000. Der Lykische Bund: Untersuchungen zu Geschichte und Verfassung. Rudolf Habelt Publ. Bonn, 269 p.

Bennett, D., Reid, A., Petocz, P. 2014. Creative workers' views on cultural heritage and sustainability. *Journal of aesthetics and culture,* 6 (1): 24476.

Benndorf, O. and Niemann, G. 1884. Reisen in Lykien und Karien (Reisen im südwestlichen Kleinasien I). WIEN, Viyana, 386 p.

Bilgin Altınöz, A. G. 2022. Çok katmanlı kentteki tarihsel katmanlaşmayı çözümlemek: Kent arkeolojisi. In Peker, A. U., Şahin Güçhan, N. (Ed.), Topluma Adanmış bir Yaşam, Prof. Dr. Ömür Bakırer Armağanı. ODTÜ Basım İşliği, Ankara, ss.107-123.

Bonenberg, W. 2020. Village regeneration through cultural creativity polish case study. In: Charytonowicz, J., Falcão, C. (Eds). Advances in human factors in architecture, sustainable urban planning and infrastructure. AHFE 2019, Advances in Intelligent Systems and Computing, Springer, (966) :418-426. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20151-7_39

Boran, B. S. 1945. Toplumsal Yapı Araştırmaları. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 249 s.

Bozkurt, N. 2009. Sarnıç. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 1. baskı, İstanbul, TDV İSAM Yayınları, İstanbul, (36):158-159.

Bozyiğit, R. 2020. Seydikemer İlçesi (Muğla) topraklarının özellikleri ve kullanımı üzerine bir değerlendirme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (18): 695-706. https://doi.org/10.31590/ejosat.702654

Bronner, S.J. 2006. Building tradition, control and authority in vernacular architecture. In Asquith, L. and Vellinga, M. (Eds.), Vernacular architecture in the twenty-first century. 23-45. Taylor and Francis Publ., New York, pp. 23-45.

Cengiz, T. 2003. Peyzaj değerlerinin korunmasına yönelik kırsal kalkınma modeli üzerine bir araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Köyü örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 316 s.

Cerisola, S. 2018. A new perspective on the cultural heritage-development nexus: The role of creativity. *Journal of Cultural Economics,* 2019(43): 21-56.

Chipiez, C. 1890. Likya kaya mezarı ve tahıl ambarı karşılaştırmalı çizimi. https://yikaroglu.wordpress.com/tag/likya-kaya-mezarlari [Son erişim tarihi: 11.04.2023]

CORINE. 2023. CORINE Land Cover. https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover

Cormack, S. 2004. The space of death in Asia Minor. Borchhardt, J. And Krinzinger, F. (Eds). Wiener Forshungen zur Archaologie, Band 6.

Council of the European Union. 2014. Conclusions on cultural heritage as a strategic resource for a sustainable Europe. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=planjo:20140523-025

Çekül Vakfı. 2012. Anadolu'da Kırsal Mimarlık. https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/AnadoludaKirsalMimarlik-Ekitap.pdf

Çevik, N. 2021. Lykia Kitabı: Arkeolojisi, Tarihi ve Kültürüyle Batı Antalya. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara. 576 s.

Çorapçıoğlu, K., Çakır, S, Aysel R.N., Görgülü H.C., Kolbay, D., Seçkin N.P., Ünsal E. 2008. Kırsal Alanda Yöresel Mimari Kimlik Rehber Kitap, Kitap 2, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, İstanbul, s.60.

Dardaine, S., Frézouls, E. 1985. Sidyma : Étude Topographique. *Ktèma,* no 10, p.211-217.

Dardaine, S., Longepierre, D. 1985. Essai de typologie des monuments funéraires de Sidyma (époques lycienne et romaine). *Ktèma,* no 10, p.219-232.

Davulcu, M. 2009. Sakarya yöresi kırsal yerleşmelerinde konut mimarisi ve ustalık geleneği üzerine bir inceleme. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi,* 17 (2): 687- 706.

Demir, Ü. 2021. Türk sinemasında 1950'lerden günümüze göç ve kimlik ilişkisi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (4): 722-737.

Duymaz, A. Ş. 2009. Teke Yöresi Sarnıçları. XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, ss. 225-234, 14-16 Ekim, Denizli.

Echavarria, K. R., Samaroudi, M., Dibble, L., Silverton, E., Dixon, S. 2022. Creative experiences for engaging communities with cultural heritage through place-based narratives. *Journal on Computing and Cultural Heritage,* 15 (2): 1-19.

Eken, G., Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D.T., Lise, Y. (Ed). 2006. Türkiye'nin önemli doğa alanları-Cilt1. Doğa Derneği, Ankara, 473 s.

Ekinci, Z. 2005, Anadolu Türk Evi geleneğinde Birgi örneği ve Sandıkoğlu Konağı: Bir konağın kurgusu. YEM Yayınları, İstanbul, 91 s.

Eldem, S.H. 1954. Türk Evi plan tipleri. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 236 s.

Ercilasun, A.B. ve Akkoyunlu, Z. 2020. Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 996 s.

Erdem, M. 2012. Kırsal yerleşim peyzaj kimlik özelliklerinin tespiti, korunması ve geliştirilmesine yönelik değerlendirme matrisi önerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 368 s.

Eres, Z. 2008. Türkiye'de planlı kırsal yerleşmelerin tarihsel gelişimi ve erken Cumhuriyet Dönemi planlı kırsal mimarisinin korunması sorunu. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 669 s.

Eres, Z. 2013. Türkiye'de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. İçinde: Eyüpgiller, K.K. ve Eres, Z. (Ed.), Prof. Dr. Nur Akın'a Armağan - Mimari ve Kentsel Koruma. YEM Yayınları, İstanbul, ss. 457-469.

Eres, Z. ve Akın, N. 2016a . Türkiye kırsal mimarlık mirasının belgelenmesi: Tarihsel süreç, yeni yaklaşımlar. İçinde: Eres, Z (Ed.), Mimari ve arkeolojik koruma kültürü üzerine yazılar. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, ss.197-216.

Eres, Z. 2016b . Türkiye'de geleneksel köy mimarisini koruma olasılıkları. İçinde: Eres, Z. (Ed.), Mimari ve arkeolojik koruma kültürü üzerine yazılar. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, ss.235-256.

Eroğlu, E. 2015. Türkistan'dan Uzak Diyara Beşkaza Fethiye ve Seydikemer. Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara, 170 s.

Eröz, M. 2011. Türk Köy Sosyolojisi Meseleleri Yörük - Türkmen Köyleri. İstanbul *Journal of Sociological Studies*, (6): 119-154.

European Commission. 2010. Green Paper-Unlocking the potential of cultural and creative industries. Bruselas, 20 p. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1cb6f484-074b-4913-87b3-344ccf020eef/language-en

European Commission. 2012. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions - Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52012DC0537

European Commission. 2015. Directorate general for research and ınnovation, Getting cultural heritage to work for Europe. Report of the Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage. https://ec.europa.eu/newsroom/horizon2020/items/24387

Fellows, C. 1840. An account of discoveries of Lycia: Being a journal kept during a second excursion in Asia Minor. London, 542 p.

Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası. 2021. 2020 yılı Fethiye ve Seydikemer sosyoekonomik raporu. Fethiye.

https://www.ftso.org.tr/dokuman-merkezi?q=2020

Florida, R. 2002. The rise of the creative class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life. Basic Books Publ., New York, 434 p.

Fuentes, J. M. 2010. Methodological bases for documenting and reusing vernacular farm architecture. *Journal of Cultural Heritage*, 11 (2): 119-129.

Fuentes, J. M., Gallego, E., García, A. I., Ayuga, F. 2010. New uses for old traditional farm buildings: The case of the underground wine cellars in Spain. *Journal of Land Use Policy*, 27 (3): 738-748.

Gander, M. 2016. Lukka, Lycians, Trmmili in Ancient Near Eastern Sources. In: İşkan, H., Dündar, E. (Eds). From Lukka to Lycia: The Land of Sarpedon and St. Nicholas. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 80-98.

Gençsoylu, Z, 2009, XVII. ve XVIII. Yüzyıllar-da Birgi Kazası, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 144 s.

Geray, C. 1985. Türkiye'de Köysel Yerleşme Düzeni: Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Giliberto, F., Labadi, S. 2022. Harnessing cultural heritage for sustainable development: an analysis of three ınternationally funded projects in MENA countries. *International Journal of Heritage Studies,* 28 (2): 133-146.

Giglitto, D., Ciolfi, L., & Bosswick, W. 2022. Building a bridge: opportunities and challenges for ıntangible cultural heritage at the intersection of institutions, civic society, and migrant communities. *International Journal of Heritage Studies,* 28 (1): 74-91.

Gouvea, R., Kapelianis, D., Montoya, M. J. R., Vora, G. 2021. The creative economy, ınnovation and entrepreneurship: an empirical examination. *Creative Industries Journal,* 14 (1): 23-62.

Görmüş, S., Atmış, E., Artar, M., Özkazanç N. K., Günşen H. B., Cengiz, S., Tekebaş, S. 2015. Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). *Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları,* No: 20.

Güçlü, Y. 2000. Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinde doğal ortam insan ilişkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 398 s.

Güler, K. 2016. Türkiye'de nüfusunu yitiren kırsal yerleşimlerin korunması için bir yöntem önerisi: Ödemiş-Lübbey Köyü örneği. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 326 s.

Halaçoğlu, Y. 2011. Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2761 s.

Halaçoğlu, Y. 2014. 18.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun iskân siyaseti ve aşiretlerin yerleştirilmesi. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 37-42.

Hani, U., Azzadina, I., Sianipar, C. P. M., Setyagung, E. H., Ishii, T. 2012. Preserving cultural heritage through creative industry: A lesson from Saung Angklung Udjo. *Procedia Economics and Finance*, (4): 193-200.

Hasol, D. 1995. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. Yem Yayınları, İstanbul, 522 s.

He, Y., Zhang, J. 2022. Branding for the sustainable development of cultural heritage in Zhejiang Province. 7th International Conference on Financial Innovation and Economic Development (ICFIED 2022), pp. 1359-1362, Atlantis Press.

ICOMOS. 2008. The ICOMOS Charter On Cultural Routes. Québec, 11 p. https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomostuzukleri&dil=tr

ICOMOS. 2010. Heritage at risk ICOMOS World Report 2008-2010 on monuments and sites in danger. In Machat, C., Petzet, M., Ziesemer, J. (Eds). Hendrik Bäßler Verlag Publ., Berlin, 213 p.

İnce, G. Ç. ve Yılmazoğlu, M. U. 2019. Muğla İli'nin olasılıksal deprem tehlike analizi, 8. Uluslararası Geoteknik Sempozyumu, 13-15 Kasım, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

İplikçioğlu, B. 2016. Lycia as a Roman Province. In: İşkan, H., Dündar, E. (Eds). From Lukka to Lycia: The Land of Sarpedon and St. Nicholas. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 60-67.

İskenderoğlu, A. 2019. Terra Rossa oluşumlarının CBS uygulamaları ile değerlendirilmesi, Akseki (Antalya) örneği. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi,* 11 (1): 271-282.

Janssen, J., Knippenberg, L. 2008. The heritage of the productive landscape: Landscape design for rural areas in the Netherlands, 1954–1985. *Landscape Research,* 33 (1): 1-28.

Kargiglioğlu, Ş., Temür, E. 2022. Muğla Gastronomi Haritası, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5 (3):1203-1215.

Kaymas, S. 2020. Yaratıcı endüstriler, kültür temelli girişimcilik ve eleştirel ekonomi: Politik kör noktayı yeniden düşünmek, *İnsan ve İnsan Dergisi,* 7 (26): 93-113.

KEA European Affairs. 2006. The economy of culture in Europe. Bruxelles, 355 p.

Keen, A. G. 1998. Dynastic Lycia: A political history of the Lycians and their relations with foreign Powers. Brill Publ., Leiden, 268 p.

Keleş, R. 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Yayınları, Ankara, 251 s.

Korkut, T. (Ed). 2015. Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu. T.C. Seydikemer Kaymakamlığı Yayınları, Ankara, 514 s.

Köppen-Geiger. 2006. Köppen-Geiger İklim Sınıflandırması.

https://koeppen-geiger.vu-wien.ac.at/present.htm

T.C. İç İşleri Bakanlığı. 2009. Köy Kanunu Tasarı Taslağı. https://www.icisleri.gov.tr/strateji/basbakanliga-sunulan-ayrimcilikla-mucadele-ve-esitlik-kanunu-tasari-taslagi-ve-koy-kanunu-tasari-taslagi

Kuban, D. 1995. The Turkish Hayat House. Eren Yayıncılık, İstanbul, 280 s.

Kut, E., Yörür, N., 2016. Terk edilmekte olan köyler üzerine bir araştırma: Ödemiş Lübbey Köyü. *Ege Mimarlık Dergisi,* 26 (94) : 36-39.

Kut Görgün, E., Yörür, N. 2018. Kırsal yerleşmelerde özgün dokunun korunmasında bir araç olarak köy tasarım rehberleri: Ödemiş Bademli örneği. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (17): 25-47.

Landry, C., Bianchini, F. 1995 . The creative city. Demos, London, 60 p.

Liang, X., Coscia, C., Dellapiana, E., Martin, J., Zhang, Y. 2022. Complex social value-based approach for decision-making and valorization process in Chinese World cultural heritage site: The case of Kulangsu (China). *Land,* 11 (5): 614.

Lin, Y., Lai, H., Yang, R., Wang, M., Xu, Q. 2023. Place-making and emotional mechanisms in the reconstruction of urban village: A case study of innovative and creative spaces in Huangpu Village, Guangzhou. *Tropical Geography*, 43 (2): 320-329.

Liu, Y., Lin, Y. 2017. Revitalize the world's countryside. *Nature*, 548: 275-277.

Lu, Y., Qian, J. 2023. Rural creativity for community revitalization in Bishan Village, China: The nexus of creative practices, cultural revival, and social resilience, *Journal of Rural Studies*, 97: 255-268.

MacDonald, D., Crabtree, J. R., Wiesinger, G., Dax, T., Stamou, N., Fleury, P., Gutierrez Lazpita, J., Gibon, A. 2000. Agricultural abandonment in mountain areas of Europe: Environmental consequences and policy response, *Journal of Environmental Management*, 59(1): 47-69.

McIntosh, I. S. 2018. Political pilgrimage during China's cultural revolution: The case of Dazhai. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*, 6 (2): 38- 49.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. 2023. İklim sınıflandırması haritası.

https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx

Moise, G., Popescu, A., Bratu, I. A., Răducuță, I., Nistoreanu, B. G., Stanciu, M. 2023. Can we talk about smart tourist villages in Mărginimea Sibiului, Romania?. *Sustainability*, 15(9): 7475.

MTA. 2023. Muğla maden haritası. https://www.mta.gov.tr [Son erişim tarihi: 16.02.2023]

Mutlu Danacı, H. 2012. Yöresel mimari ve kültürel peyzaj analizi: Antalya Elmalı örneği. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 224 s.

Nowicka, K. 2022. The heritage given: Cultural landscape and heritage of the Vistula Delta Mennonites as perceived by the contemporary residents of the region. *Sustainability,* 14 (2): 915.

Oliver, P. (Ed.). 1997. Encyclopedia of vernacular architecture of the world. Cambridge University Press, Cambridge, England, 2384 p.

Oliver, P. 2002. Gereksinim ve Süreklilik. (Çev). Tağmat, T. S., *Mimarlık Dergisi,* 304: 33-34.

On Birinci Kalkınma Planı. 2019. "Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf.

Onur, D., Zorlu, T. 2017. Yaratıcılık kavramı ile ilişkili kuramsal yaklaşımlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 6 (3): 1535-1552.

Onur, F. 2019. An Investigation around Kragos in Lycia: The question of Sidyma and Kalabatia, *ADALYA,* (22): 259- 296.

Owen, S. 1998. The role of village design statements in fostering a locally responsive approach to village planning and design in the UK. *Journal of Urban Design,* 3 (3): 359-380.

Owen, S., Bishop, J., O'Keeffe, B. 2011. Lost in translation? Some issues encountered in transferring village design statements from England to Ireland. *Journal of Urban Design*, 16(03): 405-424.

Öter, N. 2008. Muğla Sarnıçları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 218 s.

Özan Boydak, M., Polat, H., Gündüzalp, S., Yaraş, Z. 2015. Eğitim kurumlarında SWOT analizi. *Turkish Journal of Educational Studies,* 2 (1): 1-28.

Özcan, K., Koç San D. 2011. Kültürel miras yönetimi: Birgi bütünleşik sit alanları için bir model, *BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi*, 13(2): 97-111.

Özcan, K. 2013. Tarihi Kentlerde Kültürel Mirasın Korunması Birgi Deneyimi, *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12 (98): 46-58.

Özdemir, G., 2015. Köy Tasarım Rehberleri ve Denizli Örneğinde Kırsal Peyzaj Planlama Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın, 132 s.

Pletsan K., Aksakova, N., Voropayeva, T., Ziakun, A., Poberezhets, H. 2021. The role of creativity in the historical and cultural heritage preservation. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research,* Special issue (11/02-XXIV) :175-180.

Richards, G. 2009. Creative tourism and local development. In: Wurzburger, R., Pattakos, A., Pratt, S. (Eds) Creative Tourism: A global conversation. Santa Fe: Sunstone Press, Santa Fe, pp. 78-90.

Roders, A. P., Van Oers, R. 2011. Editorial: bridging cultural heritage and sustainable development. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 1(1): 5-14.

Sasaki, M. 2010. Urban Regeneration through cultural creativity and social ınclusion: Rethinking creative city theory through a Japanese Case Study. *Cities*, (27): 3-9.

Sasaki, M. 2013. Case study window - cultural cluster, capital and cityscape: The cultural economy of Japanese creative cities. In Young, G. (Ed.), The Routledge research companion to planning and culture. Routledge, New York, pp 203-220.

Saygı, G., Hamamcıoğlu Turan, M. 2008. Alaçatı'da Yöresel Bir Konutun Yeniden Kullanım Seçeneklerine Eleştirel Bir Bakış. *İTÜ A-Z Dergisi*, 5 (1): 31-53.

Serdaroğlu, Ü. 2004. Lykia-Karia'da Roma dönemi tapınak mimarlığı. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 218 s.

Schuler, C. 2016. Lycia and the Lycian League in the Hellenistic Period (4th - 1st century BC), In: İşkan, H., Dündar, E. (Eds). From Lukka to Lycia: The Land of Sarpedon and St. Nicholas. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 46-59.

Sillar, B. 2013. The building and rebuilding of walls: Aspirations, commitments and tensions within an Andean community and the archeological monument they inhabit. *Journal of Material Culture*, 18 (1), 27-51.

Silva, A., Braga, J. L., Mota, C., Brás, S., Leite, S. 2022. The impact of the culture-heritage relationship for tourism and sustainable development. In Carvalho, J. V. D., Liberato, P., Peña, A. (Eds.), Advances in Tourism Technology and Systems. Springer, pp 411-425.

Solík, M., Klementis, M. 2015. Mimicry of cultural production for the majority: Development tendencies of mainstream culture. *European Journal of Science and Theology*, 11 (6): 93-105.

Song, L. 2005. Nongye xue Dazhai yundong shimo (The beginning and end of the campaign of learning from Dazhai in agriculture). Hubei People Press, Wuhan.

Spratt, T.A.B. and Forbes, E. 1847. Travels in Lycia, Milyas and the Cibyratis. London, 332 p.

Stanciu, M., Antonie, I., Danciu, C., Tulbure, A., Bratu, I., Gaspar, E., Moise, G., Sava, C., Vlad, I. 2023. Sustainability of extensive farming practices: Pastoralism and traditional use of medicinal plants, case study on the Mărginimea Sibiului Area, Romania. *Animal Plant Journal*, 2023 (33): 40–51.

Tacoli, C. 1998. Rural-urban interactions: A guide to literatüre, *Journal of Enviroment and Urbanization*, (10 /1):147-166.

Taguchi, M., Santini, G. 2018. Better Food Systems For Better Rural-Urban Linkages. *Rural*, 21(04/18): 7-9.

Takmer, B. 2010. Stadiasmus Patarensis için Parerga (2) Sidyma I. Yeni yazıtlarla birlikte yerleşim tarihçesi. *Gephyra*, 2010 (7): 95-135.

T.C. Resmi Gazete. 1924. 442 Sayılı Köy Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3

T.C. Resmi Gazete. 1956. 6831 Sayılı Orman Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6831&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3

T.C. Resmi Gazete. 1971. 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1380&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 1983. 2872 Sayılı Çevre Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 1985. 3194 Sayılı İmar Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3194&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 1990. 3621 Sayılı Kıyı Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3621&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 2003. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4915&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 2006. 5488 Sayılı Tarım Kanunu.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5488&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 2012. Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15988&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

T.C. Resmi Gazete. 2021. Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği.

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=38529&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

Tekin Bellibaş, N.E. 2022. Likya arkeolojik peyzajı: Korumaya bölge ölçeğinde yaklaşmak. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 530 s.

Tok, H. K. 2017. Köy Tasarım Rehberleri: Kaş Bezirgan Köyü, Camiyanı ve Cevizdibi mahalleleri önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 118 s.

Tuncer, B., Aydoğdu, M. 2022. Fethiye ve Seydikemer ilçelerinin entegre kırsal turizm analizi. 4. Coğrafya Eğitimi Kongresi, ss. 309-326, 07-09 Ekim 2022, Karabük Üniversitesi, Karabük.

TÜİK. 2023. 2022 yılı eğitim durumu verileri. İstatistik veri portalı.

https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 [Son erişim tarihi: 23.12.2023]

TÜİK. 2024. 1970-2023 yılları arası nüfus verileri. İstatistik veri portalı.

https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 [Son erişim tarihi: 23.12.2023]

Türk Patent ve Marka Kurumu. 2020 a. Seydiler Kilimi. Mahreç İşareti.

https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/38680

Türk Patent ve Marka Kurumu. 2020 b. Fethiye Kaya Halısı / Fethiye Kayaköy Halısı/ Fethiye Halısı. Mahreç İşareti.

https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/38672

Tütengil, O. C. 1977. Yüz Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları. Gerçek Yayınevi, İstanbul, 192 s.

UNCTAD. 2008. Creative Economy Report 2008. The challenge of assessing the creative economy towards informed policy-making.

http://unctad.org/en/pages/PublicationArchive.aspx?publicationid=945

UNESCO. 2010. Managing Disaster Risks for World Heritage. UNESCO, 66 p. https://whc.unesco.org/en/managing-disaster-risks/

UNESCO. 2011. Recommendation on the Historic Urban Landscape. Paris, 7 p. https://whc.unesco.org/en/hul/

UNESCO. 2019. Culture 2030 Indicators. UNESCO.

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562/PDF/371562eng.pdf.multi

United Nations. 2011. Culture and development: resolution / adopted by the general assembly, 65/166. https://digitallibrary.un.org/record/699170?v=pdf

United Nations. 2016. Sustainable Development Goals. https://sdgs.un.org/goals

Von Luschan, F., 1889. Reisen in Lykien, Milyas und Kibyratis-II. WIEN, 248 p.

Valcanover, M., 2020. Ostana e Topolò: Hardware, software e welfare nelle comunità di ritorno. *ARCHALP*, (4): 79-85.

Yıldız, N., 2025. Yazarın Dodurga'da çekmiş olduğu fotoğraflar referans alınarak eskiz çizimleri.

Yılmazçoban, M., Akça, H., Güneş, Ç. 2014. Birgi Kültür Yolu Projesinin incelenmesi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1): 53-66.

Zavadskas, K. E., Antucheviciene, J. 2007. Multiple criteria evaluation of rural building's regeneration alternatives, *Building and Environment*, 42 (1): 436-451.

Zhao, C. 2007. Socio-spatial transformation in Mao's China: Settlement planning and dwelling architecture revisited (1950s–1970s). PhD Thesis, Ketholieke Universities Leuven, Belgium.

Zhu, G., Li, X., Zhang, Y. 2021. Multi-stakeholder involvement mechanism in tourism management for maintaining terraced landscape in important agricultural heritage systems (IAHS) sites: A case study of Dazhai Village in Longji Terraces, China. *Land*, 10 (11): 1146. https://doi.org/10.3390/land10111146

7. EKLER

Ek 1. Kızılca Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="2">Envanter no:
48.Y.11.01
Coğrafi konum:
36º25′02.21″K 29º13′40.52″D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Kızılca
-
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="2">Köy
-
9-10
5 (Devamlı), 22 (Dönemsel)
600 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük hızla bozulmaktadır. Geleneksel yapıların korunması sağlanmalıdır.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="2">Tepe</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="2">Yamaç</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>Konutlar, servis birimleri (ahır, samanlık)</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="2">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek kat, İki kat</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="2">Sürekli</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="2">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>Sofalı</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="2">Orta Asya (Geçmiş), Avrupa Ülkeleri (Günümüz)</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>-</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="2">Orta Asya (Geçmiş), Avrupa Ülkeleri (Günümüz)</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>Cami, Okul</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="2">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>☐ su ☐ kanalizasyon ■ elektrik☐ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="2">Patara özel çevre koruma bölgesi tampon bölge içinde, Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, orman varlığı, zeytinlikler</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="4">Antik dönemlere dair tarihsel izlerin yanı sıra, geçmişte yaşayan halkın Rumlardan oluşması ve sonrasında halkın Yörük-Türkmenlerden oluşması nedeniyle Rum ve Türk kültürüne dair veriler, tarihi kalıntılar, devşirme malzeme kullanımı</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="4">D400 karayolundan Dodurga-İzzettin-Boğaziçi mahalleleri bağlantı yoluna yakın konumda bulunmaktadır. İzzettin ve Boğaziçi mahalleleri ile Eşen mahallesine yakındır. Yerleşimde ulaşım sağlamak için herhangi bir toplu taşıma olanağı yoktur. Arazi yapısı taşlık ve eğimlidir.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="4">Yerleşimdeki geleneksel yapıların bir kısmının ve arazilerin son on yıl içerisinde satışında hızlanma olduğu öğrenilmiştir. Bu yapıların bir kısmı koruma durumunda olmadığından yıkılmış yerine çağdaş sistemler ve çağdaş malzemeler ile yeni yapı yapılmıştır. Yeni yapıların tamamının yazlık olarak dönemsel kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca yerleşimde devamlı ya da dönemsel olarak kullanılan geleneksel konut sayısı oldukça azdır. Bu konutlarda kullanıcı gereksinimlerinin yanlış karşılandığı, plan ve biçimleniş değişimlerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca yine geleneksel yapılarda yapısal onarımlarının da yanlış malzeme ve yanlış sistem ile yapılmış olduğu görülmektedir.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="4">Yerleşimde herhangi bir meydanlaşma görülmemektedir. Yalnızca Kızılca Cami karşısında bulunan ağaç altında bulunan oturma birimleri sosyal ortam sayılabilecek niteliktedir. Sokak dokusunun bir kısmı kilitli beton parke döşemeli iken, bir kısmının toprak ve çakıl taşı olduğu görülmektedir. Yapılar büyük oranda tek katlı olsa da iki katlı örneklere de rastlanmaktadır. Plan tipi açık sofalıdır.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="4">Geleneksel yapılarda yapım sistemi kagirdir. Tüm geleneksel yapılarda doğal taş malzeme kullanıldığı, yapılardan bazıları toprak sıvalıyken, geri kalanının sıvalı olmadığı görülmektedir. Geleneksel yapı yapma konusunda halkın bilgisi olsa da ustalık seviyesinde değildir. Ayrıca Dodurga genelinde genç ve orta yaş insanların Fethiye, Seydikemer ve Eşen gibi daha büyük yerleşimlere göç etmiş olması bu konuda çalışabilecek insan gücünü de ortadan kaldırmıştır. Ancak bölgede geleneksel yapıların büyük bölümü taş malzeme ile inşa edildiğinden usta temini konusunda fazla sorun yaşanmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="4">Kızılca'da su sağlama olanağı oldukça kısıtlıdır. Kişiler kendi mülki sınırları içinde kuyulardan su temin etmeye çalışmaktadır. Ancak kuyuların uzun süredir kuru olduğu öğrenilmiştir. İçme suyu haftanın belirli bir günü gelen su tankerlerinin su depolarına su temini ile sağlanmaktadır. Ancak özellikle bayram ve tatil günlerinde dönemsel olarak konutlarını kullananlar geldiğinde su miktarı ihtiyacı karşılayamamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="4">Kızılca'daki alan araştırmalarında 166 Ada 2 Parsel numaralı arazi üzerinde yer alan konut yapısının üst kat çıkış merdiveninde üzeri Grekçe olduğu düşünülen büyük boyutlu bir taş parçasına rastlanmıştır. Ayrıca halk ile gerçekleşen görüşmelerde Kızılca yerleşim alanı karşısında yer alan tepede toplu Likya mezarlarının bulunduğu öğrenilmiştir. Yerleşim antik Likya kentlerini birbirine bağlayan kentlerin güzergahı üzerindedir.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="4">Kızılca'da yaşamını sürdürenlerin temel geçim kaynağı devletin sağladığı yaşlılık, emeklilik, dul ve yetim aylıklarıdır.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="4">Köyde devamlı yaşayan kişi sayısı 9-10 kişi ile sınırlı olup, bu kişilerin çoğu yaşlıdır. Sosyal herhangi bir olanak bulunmayan ve yıllardır su temininde sorun yaşayan köylülerin çevre beldelere ve ilçelere göç ettiği öğrenilmiştir. Bir kısmı ata yadigarı olarak gördükleri konutlarını dönemsel olarak tatil günleri kullanmaktadır. Bunun dışında son on yılda Kızılcalıların mülklerini büyük oranda yabancılara satmış olduğu öğrenilmiştir. Komşuluk ilişkilerinin köyde yaşayan az sayıda insan içinde sürdüğü ve iyi olduğu söylenebilir.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="4">Kızılca'da gerçekleştirilen saha çalışmalarında konut yüzeyinde, üzerinde yazıt olduğu düşünülen bir taş parçasının kullanılmış olduğu görülmüştür. Ayrıca edinilen bilgilere göre Kızılca ve yakın çevresinde daha önce Rumların yaşadığı öğrenilmiştir. Günümüze dek Kızılca ile ilgili yapılmış bir bilimsel çalışma olmamasından dolayı yerleşimin değerinin yeterince anlaşılmadığı düşünülmektedir. Ayrıca kullanılmayan geleneksel yapıların hızla bozulduğu ve önemli yapısal sorunlarının olduğu gözlenmiştir. Kızılca'nın yıllar içinde nüfus kaybetmesindeki en önemli sorunun su erişiminde yaşanan zorluklar olduğu düşünülmekte ve acilen bu sorunun giderilmesi gerekmektedir. Yerleşimde geleneksel yapıların korunması için çalışmalar yapılması gerekmekte ve Kızılca'da arkeolojik çalışmaların yapılması ile önemli bulgular elde edilebileceği düşünülmektedir.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td rowspan="2">Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="2" rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 2. Ada Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="3">Envanter no:
48.Y.11.02
Coğrafi konum:
36º24′37.71″ K 29º12′24.77″ D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Ada
-
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="3">Mezra
Birkaç konut ve eklentileri
4-5
2 (Devamlı)
400 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük kısmen bozulmuş.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="3">Düzlük</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="3">Düzlük</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>Servis birimleri (ahır, samanlık)</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="3">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek katlı</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="3">-</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="3">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>Sofalı</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>-</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>-</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="3">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>■ su □ kanalizasyon ■ elektrik□ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="3">Patara özel çevre koruma bölgesi tampon bölge içinde, Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, orman varlığı, zeytinlikler</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="5">Halkın Yörük-Türkmen olması nedeniyle Türk kültürüne dair veriler</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="5">Dodurga’nın merkez yerleşimi kabul edilen Gözlükuyu’ya yakın konumda bulunmaktadır. Yerleşimde ulaşım sağlamak için herhangi bir toplu taşıma olanağı yoktur.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="5">Yerleşimdeki geleneksel yapıların bir kısmı yanlış onarımlar geçirerek yapısal ve mekansal özgünlüğünü yitirmiştir. Özgün haliyle kalan yapıların çoğu servis birimi olan ahırlar, samanlıklar vb. dir. Ancak yapıların pek çoğu kullanılmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="5">Yerleşimde herhangi bir meydanlaşma, sosyal donatı vb. görülmemektedir. Sokak dokusu kilitli beton parke döşemedir. 2 adet konut devamlı kullanılmaktadır. Bunlar iki katlı olup özgünlüğünü yanlış onarımlar ile yitirmiştir. Tek katlı olan üç adet geleneksel konutun ise kullanılmadığı görülmüştür.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="5">Geleneksel yapılarda yapım sistemi kagirdir. Bu yapılarda doğal taş malzeme kullanıldığı, yapılardan bazıları toprak sıvalıyken, geri kalanının sıvalı olmadığı görülmektedir. Geleneksel yapı yapma konusunda halkın bilgisi bulunmamaktadır. Ancak Fethiye-Seydikemer bölgesinde geleneksel yapıların büyük bölümü taş malzeme ile inşa edildiğinden usta temini konusunda fazla sorun yaşanmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="5">Ada’da şebeke suyu bulunmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="5">Dodurga’nın diğer yerleşimlerine benzer şekilde bulunduğu bölge daha önce farklı uygarlıkların yaşamış olduğu bir bölgedir. Ancak buradaki saha çalışmalarında antik bir buluntuya rastlanmamıştır. Ada’nın girişinde sıklıkla Gözlükuyu’dan definlerin gerçekleştiği mezarlık alanı bulunmaktadır. Bu mezarlığa Osmanlı döneminden beri definlerin yapıldığı öğrenilmiştir. Bu alan içerisinde tarihi mezarlıkların olması muhtemeldir. Ada çevresinde zeytin ağaçları bulunmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="5">Emekli aylığı, zeytinliklerden elde edilen gelirler.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="5">Ada’da devamlı yaşayan kişi sayısı 4-5 kişi ile sınırlıdır.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="5">Ada’da gerçekleştirilen saha çalışmalarında oldukça az sayıda konut ve yardımcı servis biriminin olduğu görülmüştür. Burada bulunan yapıların pek çoğu kullanılmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td rowspan="2">Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="3" rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 3. Gözlükuyu Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="3">Envanter no:
48.Y.11.03
Coğrafi konum:
36º24′02.80″ K 29º12′20.84″ D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Gözlükuyu
-
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="3">Köy
-
15-20
13 (Devamlı), 33 (Dönemsel)
500 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük kısmen korunmuş.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="3">Yamaç yerleşimi</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="3">Yamaç</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>Konutlar, servis birimleri (ahır, samanlık)</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="3">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek kat, İki kat</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="3">Sürekli</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="3">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>Sofalı</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>Köy Odası</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>Cami, Okul, Sağlık Evi</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="3">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>■ su □ kanalizasyon ■ elektrik□ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="3">Yerleşim alanı Patara özel çevre koruma alanı içinde, Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, orman varlığı, zeytinlikler</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="5">Halkın Yörük-Türkmen olması nedeniyle Türk kültürüne dair veriler barındırmaktadır. Ayrıca Osmanlı döneminde inşa edildiği düşünülen tamamı ahşap özgün caminin eski olduğu gerekçesi ile yıkıldığı öğrenilmiştir. Bunun yanı sıra Ada ile ortak kullanılan mezarlık alanında Osmanlı döneminden beri definler yapılmaktadır. Bu mezarlık alanında tarihi mezar taşlarına rastlanma olasılığı yüksektir.</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="5">Gözlükuyu Dodurga'nın merkezi kabul edilmektedir. Yerleşimde ulaşım sağlamak için herhangi bir toplu taşıma olanağı yoktur. Arazi yapısı eğimlidir.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="5">Yerleşimdeki geleneksel yapıların bir kısmının çağdaş malzemeler ve yanlış yapım sistemleri ile onarıldığı görülmektedir. bu sebeple bazı geleneksel yapıların özgünlüğünün yok olduğu söylenebilir. Ancak geleneksel yapıların pek çoğu yapısal nedenlerle kullanılmamaktadır ve fiziksel eskime devam etmektedir. Bu yapıların doğru malzeme ve doğru sistemler ile onarılması sayesinde özgünlükleri korunabilecektir.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="5">Yerleşimde cami ve sağlık evine yakın konumda cami önünde küçük bir meydanlaşma görülmektedir. Burada bulunan çınar ağacı altında bulunan oturma birimleri sosyal donatı sayılabilecek niteliktedir. Sokak dokusunun bir kısmı kilitli beton parke döşemeli iken, bir kısmının toprak ve çakıl taşı olduğu görülür. Yapılar büyük oranda tek katlı ve iki katlıdır. Yerleşimdeki yüksek katlı tek yapı ise camidir.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="5">Geleneksel yapılarda yapım sistemi kagirdir. Tüm geleneksel yapılarda doğal taş malzeme kullanıldığı, yapılardan bazıları toprak sıvalıyken, geri kalanının sıvalı olmadığı görülmektedir. Geleneksel yapı yapma konusunda halkın bilgisi olsa da ustalık seviyesinde değildir. Ayrıca Dodurga genelinde genç ve orta yaş insanların Fethiye, Seydikemer ve Eşen gibi daha büyük yerleşimlere göç etmiş olması bu konuda çalışabilecek insan gücünü de ortadan kaldırmıştır. Fethiye-Seydikemer bölgesinde geleneksel yapıların büyük bölümü taş malzeme ile inşa edildiğinden usta temini konusunda fazla sorun yaşanmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="5">Gözlükuyu'da şebeke suyu bulunmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="5">Yerleşim Dodurga'nın diğer yerleşimleri gibi Likya kentlerini birbirine bağlayan güzergah üzerinde yer almaktadır. Arkeoloji disiplininin gerçekleştireceği çalışmalar ile çeşitli buluntulara rastlanabilir. Bunun yanı sıra Patara özel çevre koruma bölgesinin çalışma sınırları Gözlükuyu'yu da kapsamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="5">Gözlükuyu'da yaşamını sürdürenlerin temel geçim kaynağı zeytinliklerden elde edilen gelirlerdir. Ayrıca az sayıda kişinin arıcılık ve hayvancılıkla uğraştığı bilinmektedir.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="5">Köyde devamlı yaşayan kişi sayısı 15-20 kişi ile sınırlı olup, bu kişilerin çoğu orta yaşta insanlardan oluşmaktadır. Ayrıca burada bulunan birkaç çocuk vardır. Bu çocuklar Gölbent'te bulunan okullara taşımalı eğitim ile gitmektedir. Konutların çoğu dönemsel olarak kullanılmaktadır ve komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu görülmektedir.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="5">Gözlükuyu'da gerçekleştirilen saha çalışmalarında geleneksel konutların önemli bir kısmının nasıl onarılacağının bilinmemesi ve onarım maliyetlerinin yüksek olması gibi nedenlerle onarılmadığını ve kullanılmadığı öğrenilmiştir. Bunun yanı sıra gereksinim duyulan ekler için çağdaş malzemeler ve yapım sistemleri kullanılmış ve onarımlar özgün malzemeler ile gerçekleşmediğinden yeni yapı görünümüne bürünmüştür. Ayrıca Gözlükuyu'nun yıllar içinde nüfus kaybetmesindeki en önemli sorunun sosyal ve kültürel olanakların kısıtlılığı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ihtiyaçların karşılanabileceği ticari birimlere sahip olunmaması, iş olanaklarının kısıtlı oluşu gibi faktörler de genç nüfusun çevre ilçe ve beldelere göç etmesi ile sonuçlanmıştır.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td rowspan="2">Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="3" rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 4. Seki Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ			**Envanter no:** 48.Y.11.04 **Coğrafi konum:** 36º24′06.91″K 29º13′16.61″D
Ad: **Eski ad:** **İli:** **İlçesi:** **Köyü:**	Seki - Muğla Seydikemer (2018 öncesi Fethiye) Dodurga (günümüzde mahalle)	**Yerleşme türü:** **Alt yerleşme türü:** **Nüfus:** **Hane sayısı:** **Yükseklik:**	Köy - 12-14 8 (Devamlı), 40 (Dönemsel) 600 m.
Özgünlük durumu:	Özgünlük korunmalı, bozulmalar başlamış	**Coğrafi konum:**	Tepe
Doku türü:	Toplu	**Topografik konum:**	Yamaç
Özgün yapı türleri:	Konutlar, servis birimleri (ahır, samanlık)	**Ormanla ilişki:**	Orman köyü
Özgün kat sayısı:	Tek kat, İki kat	**Yerleşme sürekliliği:**	Sürekli
Özgün çatı biçimi:	Kırma çatı (kiremit)	**Demografik süreklilik:**	Göçer (Yörük-Türkmen)
Plan tipolojisi:	Sofalı	**Göç veren bölge:**	Orta Asya
Seçkin yapılar:	-	**Göç veren yer:**	Orta Asya
Kamusal yapılar:	Cami	**Mülkiyet durumu:**	Köylüye ait
Alt yapı:	☐ su ☐ kanalizasyon ■ elektrik☐ telefon	**Özellikli doğa:**	Yerleşim alanı Patara özel çevre koruma alanı sınırında, Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, yerleşimin güney arazileri ise çalışma sınırı içinde, orman varlığı, zeytinlikler
Tarihsel izi:	Antik dönemlere dair tarihsel izlerin yanı sıra, geçmişte çevrede yaşayan halkın Rumlardan oluşması ve sonrasında halkın Yörük-Türkmen olması nedeniyle Rum ve Türk kültürüne dair kültürel veriler, Seki mezarlığında antik yapı kalıntılarına dair parçalar		
Yerel konumu ve genel özellikleri:	Seki'ye ulaşım ancak köy yolları ile olmaktadır. Biri Kızılca içinden geçilerek devam edilen dağ yolu, diğeri ise Gözlükuyu'ya geldikten sonra doğuya doğru ilerlenen yoldur. Yerleşime toplu taşıma olanağı bulunmamaktadır. Seki bir tepe üzerine kurulmuş olup arazi özelliği taşlıktır.		
Mimari özgünlük durumu:	Seki'de geleneksel yapıların bir kısmı yanlış onarımlar yapılarak özgün değerlerinden bir kısmını kaybetmiştir. Ancak geleneksel yapılardan pek çoğu hala ayaktadır ve özgünlük seviyesi yüksektir. Bu yapıların ise pek çoğu kullanılmamaktadır. Bu yapıların doğru şekilde onarılması ve korunmasının sağlanması gerekmektedir.		
Doku ve plan özellikleri:	Yerleşimde bir meydanlaşma görülmese de Seki Cami karşısında bulunan ağaç altında bulunan oturma birimleri sosyalleşmeyi sağlayan birimlerdir. Köyde ikamet edenler zaman zaman burada toplanıp sohbet etmektedir. Sokak dokusunun büyük bir kısmı kilitli beton parke döşemelidir. Yapılar büyük oranda tek katlı olsa da iki katlı örneklere de rastlanmaktadır. Plan tipi ise açık sofalıdır.		
Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:	Geleneksel yapılarda yapım sistemi kagirdir. Tüm geleneksel yapılarda doğal taş malzeme kullanıldığı, yapılardan bazıları toprak sıvalıyken, bazılarının ise sıvalı olmadığı görülmektedir. Geleneksel yapı yapma konusunda yaşlı halkın bilgisi vardır ancak genç ve orta yaşlı halkın bu konuda çok bilgisi olmadığı öğrenilmiştir. Fethiye-Seydikemer bölgesinde geleneksel yapıların büyük bölümü taş malzeme ile inşa edildiğinden usta temini konusunda fazla sorun yaşanmamaktadır.		
Su sağlama olanakları:	Seki'de su sağlama olanağı kısıtlıdır. Kişiler kendi mülki sınırları içinde bulunan su kuyularından ve yerleşim girişinde bulunan toplu su kuyularından temin etmeye çalışmaktadır. Ancak kuyu suları yeterli gelmemektedir ve pek çoğu artık kurudur. İçme suyu haftanın belirli bir günü gelen su tankerlerinin su depolarına su temini ile sağlanmaktadır. Ancak özellikle dönemsel olarak konutlarını kullananlar geldiğinde su miktarı ihtiyacı karşılayamamaktadır.		
Tarihsel iz ve özellikli doğa:	Seki Likya Kültür Rotası'nın bir parçasıdır. Burada bu döneme dair izlerin bulunması muhtemeldir. Ayrıca saha çalışmalarında Seki mezarlığı içinde sütun parçalarına rastlanmıştır. Bu parçaların varlığı daha öncesinde geçmiş uygarlıklara dair bir yapı ya da yapı topluluğu olduğu fikrini artırmaktadır. Aynı zamanda sahip olduğu fauna ve flora özellikleri Seki'yi diğer Dodurga yerleşimleri gibi üstün kılmaktadır.		
Geçim kaynakları:	Seki'de yaşamını sürdürenlerin temel geçim kaynağı devletin sağladığı yaşlılık, emeklilik, dul ve yetim aylıklarıdır. Aynı zamanda bazı kişiler zeytinliklerden de gelir elde etmektedir.		
Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:	Köyde devamlı yaşayan kişi sayısı 12-14 kişi ile sınırlı olup, bu kişilerin neredeyse tamamı yaşlılardan oluşmaktadır. Sosyal herhangi bir olanak bulunmayan ve yıllardır su temininde sorun yaşayan köylülerin yakın beldelere ve ilçelere göç ettiği öğrenilmiştir. Ancak göç etmelerine rağmen konutlarını satmamışlar ve dönemsel kullanmaya devam etmektedirler. Seki'de pek çok kişi birbirinin akrabasıdır ve sosyal ilişkileri kuvvetlidir bu sebeple komşuluk ilişkilerinde önemli sorunlar yaşanmadığı belirtilmektedir.		
Gözlem ve değerlendirme:	Seki'de gerçekleştirilen saha çalışmalarında halkın yere bağlılığının çok yüksek olduğu gözlenmiştir. Bayram ve tatil günlerinde Sekililer konutlarını kullanmaktadır ve mülkiyet satışına kesin şekilde karşı çıkmaktadırlar. Halkın büyük bölümü yapılarını düzenli olarak onarmaktadır. Ancak geleneksel yapıların onarımlarında hem yapısal hem de mekansal yanlış uygulamalar mevcuttur. Bazı geleneksel yapıların yeni yapı görünümünde olduğunu söylemek mümkündür. Yere bağlılığı yüksek Seki halkının köylerinden göç etmesinin en önemli sebebinin ise çözülemeyen su sorunu olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda sosyal ve kültürel donatıların eksikliğinin de giderilmesi önemlidir. Bunun yanı sıra halktan edinilen bilgiye göre Seki'de çeşitli yapı kalıntıları vardır. Bazı yapı parçalarına saha çalışmaları sırasında rastlanmıştır. Seki'de arkeolojik çalışmaların yapılması ile önemli bulgular elde edilebileceği gibi, mevcutta bulunabilecek tarihi kalıntılar da korunabilecektir.		
Hazırlayan:	Tuğba ÖKSÜZ	**Fotoğraf klasörü:**	-
İlgili yayın:	-		
İlgili yayın env.:	-	**Çizim No:**	- **Tarih:** 18.04.2024

Ek 5. Hisar Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="2">Envanter no:
48.Y.11.05
Coğrafi konum:
36º24′29.60″ K 29º11′26.50″ D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Hisar (eskiden köy,günümüzde sokak)
Asar, Dodurga Hisar, Sidyma
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="2">Köy
-
18-20
10 (Devamlı), 25 (Dönemsel)
600 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük büyük oranda korunmuştur.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="2">Tepe</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="2">Yamaç</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>Cami, Konutlar, servis birimleri</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="2">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek kat, İki kat</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="2">Sürekli</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="2">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>Sofalı</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="2">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>Köy odası</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="2">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>Cami, Okul, Dini eğitim yapısı</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="2">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>■ su □ kanalizasyon ■ elektrik□ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="2">Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, orman varlığı, zeytinlikler</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="4">Likya kentlerinden Sidyma üzerine kurulu Hisar’da gerçekleşen çalışmalar aslında yerleşimin tarihinin M.Ö.2. yüzyıla dayandığını göstermektedir. Yerleşim Bizans, Roma, Menteşeoğulları ve Osmanlı dönemlerinde de yerleşim özelliğini korumuştur. Hisar’da çok sayıda Likya mezarı olmasının yanı sıra Bizans ve Roma dönemi eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca Hisar’ın günümüz sakinleri Yörük-Türkmen’dir. Saha çalışmaları sırasında Yörüklerin yerleşik hayata geçişte inşa ettikleri bilinen yöre halkının küleme adını verdiği dairesel planlı taş evlerin kalıntılarına ulaşılmıştır.</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="4">Hisar’a Gözlükuyu’ya gelip kuzeybatı yönünde ulaşılabileceği gibi, Sakızlı’ya gelip kuzeydoğu yönünde hareket edilerek de ulaşılabilir. Toplu taşıma olanağı bulunmayan yerleşim arkeolojik sit alanı üzerine kurulmuştur.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="4">Geleneksel yapıların pek çoğu çevrede bulunan taşlar ve tarihi yapı kalıntıları ile inşa edilmiştir. Cumhuriyetin erken dönemlerinde inşa edilmiş olan Asar Cami cephesinde Roma dönemine ait olduğu bilinen çeşitli yazıtlı taşlar ve sütun parçaları rahatlıkla görülebilmektedir. Asar Cami korunması gereken kültür varlığı olarak tescillenmiştir. Ancak camiye ek olarak Hisar’da konutlarda, ahırlar ve depolar gibi servis birimlerinde, bahçe duvarlarında ve sokaklarda dahi tarihi yapı kalıntılarına dair taşların bulunduğu görülmektedir. Arkeolojik sit alanı üzerinde olduğundan geleneksel yapıların büyük oranda korunmuş olduğu, ancak bazı yapılarda yanlış onarımların yapıldığı görülmektedir.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="4">Hisar’ın yerleşim dokusu kırsal yapılar, tarihi yapılar ve antik mezarlar içiçe geçtiğinden karmaşıktır. Sokakların bir kısmı kilitli beton parke döşenmişken, büyük kısmı içerisinde ve çevresinde etrafa dağılan tarihi yapı parçalarının görülebildiği toprak dokudur. Konutların pek çoğu açık sofalı ve basit planlıdır.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="4">Geleneksel yapılarda yapım sistemi kagirdir. Tüm geleneksel yapılarda doğal çevrede bulunan doğal taş malzemenin yanı sıra Bizans ve Roma dönemlerine de tarihlenen yapıların kalıntılarına ait taşların kullanıldığı görülmektedir. Burada bulunan yapıların onarımlarının titizlikle ele alınması gerektiğinden uzman yardımı alınması gerekmektedir. Hisar’da yeni yapı yapmak ise arkeolojik sit değeri koşulları gereğince yasaktır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="4">Hisar’da su temini şebeke suyu ile sağlanmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="4">Kültürel ve doğal değerleri yüksek olan Hisar’ın dikkatle ele alınması gerekmektedir. Çevrede bulunan dağlar ve tepeler dikkat çekicidir. Bu dağlar ve tepelerin bazıları şehrin kale kalıntılarına, oyularak oluşturulmuş Likya mezarlarına ve çeşitli tarihi yapı kalıntısına ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Hisar ve çevresi önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde yer almaktadır. Bu sebeple hem doğal hem de kültürel değerleri ile korunması gereken bir yerleşimdir.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="4">Emekli aylığı, yaşlılık aylığı gibi aylıklara ek olarak son yıllarda artan ev pansiyonculuğu Hisar’da ikamet edenlerin temel gelirlerindendir. Bunun yanı sıra hayvancılıkla uğraşan birkaç hane ve arıcılıkla uğraşan bir hane bulunmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="4">Uzun yıllar halkın sosyalleşebileceği bir alan olmamıştır. 2022 yılında ise Kate Clow ve yurt dışından oluşan bir grup gönüllü ile köy odasının onarımları gerçekleştirilmiş ve burası küçük toplantıların yapılabildiği bir kültür merkezi haline dönüştürülmüştür. Hisar sakinlerinin komşuluk ilişkileri iyidir. Sakinlerin mülkiyetlerinin neredeyse tamamı tarla vasfındadır, yapı ruhsatları bulunmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="4">Hisar’ın yalnız arkeolojik sit alanı olarak ele alınmasının yeterli olmadığı aynı zamanda ye kentsel sit olarak ya da yapılar tekil olarak tescil altına alınıp korumaya alınması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü 2. Ve 3. Derece arkeolojik sit alanlarında yapılar için izin verilen müdahale ölçütleri yeterli denetim olmadığı sürece işe yaramayacaktır. Hisar’ın sahip olduğu kültürel değerinin bilinirliği arttıkça her geçen gün turist artışı meydana gelmektedir. Bu turistlerin barınma gereksinimlerini köylüler ev pansiyonculuğu ile karşılamaktadır. Ancak bu gereksinimlerin karşılanması sırasında konutlarının daha iyi bir görünüme kavuşması arzusuyla konut sahiplerinin yanlış onarımlar yaptığı görülmüştür. Hisar’da gerçekleştirilecek müdahaleler için acilen bir rehber hazırlanması gerekmektedir.
Ayrıca saha çalışmaları sırasında definecilerin yapı içlerinde ve yapı kenarlarında açmış olduğu çukurlara rastlanmıştır. Bu çukurların bir kısmı tekrar kapatılmamış, üzerine konulan tahta parçaları ile gizlenmeye çalışılmıştır. Acilen kaçak kazı yapılan bu yerlerin kapatılması, halkın bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Tarihi yapı kenarlarında veya terk edilmiş konut ve servis birimlerinde görülen bu çukurlar burayı gezmek isteyenler için de sağlık ve güvenlik riski oluşturmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td>Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td><td rowspan="2"></td><td colspan="2" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 6. Sakızlı Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="3">Envanter no:
48.Y.11.06
Coğrafi konum:
36º23′18.91″ K 29º09′57.13″ D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Sakızlı
Sakızlı
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="3">Mezra
-
15-16
12 (Devamlı), 5 (Dönemsel)
800 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük neredeyse yok olmuştur.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="3">Tepe</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="3">Yamaç</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>-</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="3">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek kat, İki kat</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="3">Sürekli</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="3">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>-</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>-</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="3">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>-</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="3">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>☐ su ☐ kanalizasyon ■ elektrik☐ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="3">Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, Bütünleşik kıyı alanları planına göre kıyıları 2. Derece öncelikli bölge, orman varlığı, zeytinlikler, tarım terasları</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="5">Likya Kültür Rotasının en fazla yürünen güzergahlarından biri Alınca-Bel rotasıdır. Bu rota Sakızlı'dan da geçmektedir. Ayrıca Sakızlı ve Bel ormanlık alanlarında arkeolojik eserler bulunmuştur.</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="5">Sakızlı, Bel yerleşimine oldukça yakın konumda olup aslında mezra niteliğinde bir yerleşim birimidir. Ancak gerek deniz kenarında bulunması gerekse rotayı yürüyenlerin Sakızlı'dan geçmesiyle zaman içerisinde yeni yapılar yapılmaya başlanmıştır. Bu yapıların çoğu müstakil konutlar ve havuzlu villalardan oluşmakta ve günlük kiraya verilmektedir.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="5">Sakızlı'daki yapılarda birkaç servis birimi dışında geleneksel mimari özgünlük neredeyse tamamen yitirilmiş durumdadır.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="5">Geleneksel yerleşim dokusu yerini yeni yapılara bırakmıştır.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="5">Sakızlı'da bulunan yapıların pek çoğu son 20 yılda betonarme sistem ile inşa edilmiş konutlardan oluşmaktadır. Malzeme ve usta temini ise daha çok Karadere'den sağlanmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="5">Şebeke suyu bulunmamaktadır. Su temini tankerlerin haftanın belirli bir günü doldurduğu su deposundan sağlanmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="5">Yerleşimin arazilerinde çeşitli arkeolojik eserlere ve yapı kalıntılarına rastlanmıştır. Ancak tarihsel iz ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Tarihsel geçmişi hakkında sınırlı bilgiler olmasına rağmen sahip olduğu fauna ve flora çeşitliliği dikkat çekici olup özel doğa koruma bölgesi içindedir. Kıyıları ise nesli tükenmekte olan deniz kaplumbağalarının üreme alanlarındandır.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="5">Tarım, zeytincilik ve pansiyonculuk faaliyetleri Sakızlı halkının temel geçim kaynaklarıdır.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="5">Halkın sosyalleşebileceği bir alan bulunmamaktadır.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="5">Sakızlı'nın kontrolsüz turizm baskısı ile karşı karşıya olduğu bu nedenle her geçen gün hızla yeni yapı yapıldığı gözlenmiştir. Halkın bu konuda bilinçlendirilmesi çok önemlidir.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td rowspan="2">Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="3" rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 7. Bel Kırsal Yerleşim Envanter Fişi

<table>
<tr><td colspan="3">KIRSAL YERLEŞİM ENVANTERİ</td><td colspan="2">Envanter no:
48.Y.11.07
Coğrafi konum:
36º22′51.24″ K 29º10′17.16″ D</td></tr>
<tr><td>Ad:
Eski ad:
İli:
İlçesi:
Köyü:</td><td>Bel
Bel
Muğla
Seydikemer (2018 öncesi Fethiye)
Dodurga (günümüzde mahalle)</td><td>Yerleşme türü:
Alt yerleşme türü:
Nüfus:
Hane sayısı:
Yükseklik:</td><td colspan="2">Köy
-
40-45
22 (Devamlı), 4 (Dönemsel)
800 m.</td></tr>
<tr><td>Özgünlük durumu:</td><td>Özgünlük yok olmuştur.</td><td>Coğrafi konum:</td><td colspan="2">Tepe</td></tr>
<tr><td>Doku türü:</td><td>Toplu</td><td>Topografik konum:</td><td colspan="2">Yamaç</td></tr>
<tr><td>Özgün yapı türleri:</td><td>-</td><td>Ormanla ilişki:</td><td colspan="2">Orman köyü</td></tr>
<tr><td>Özgün kat sayısı:</td><td>Tek kat,İki kat</td><td>Yerleşme sürekliliği:</td><td colspan="2">Sürekli</td></tr>
<tr><td>Özgün çatı biçimi:</td><td>Kırma çatı (kiremit)</td><td>Demografik süreklilik:</td><td colspan="2">Göçer (Yörük-Türkmen)</td></tr>
<tr><td>Plan tipolojisi:</td><td>-</td><td>Göç veren bölge:</td><td colspan="2">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Seçkin yapılar:</td><td>-</td><td>Göç veren yer:</td><td colspan="2">Orta Asya</td></tr>
<tr><td>Kamusal yapılar:</td><td>Cami, Okul</td><td>Mülkiyet durumu:</td><td colspan="2">Köylüye ait</td></tr>
<tr><td>Alt yapı:</td><td>☐ su ☐ kanalizasyon ■ elektrik☐ telefon</td><td>Özellikli doğa:</td><td colspan="2">Aydın-Muğla -Denizli çevre düzeni planında önemli doğa alanları koruma bölgesi içinde, Bütünleşik kıyı alanları planına göre kıyıları 2. Derece öncelikli bölge, orman varlığı, zeytinlikler, tarım terasları</td></tr>
<tr><td>Tarihsel izi:</td><td colspan="4">Likya Kültür Rotasının en fazla yürünen güzergahlarından biri Bel’den geçmektedir ayrıca Bel’in ormanlık alanlarında arkeolojik eserler bulunmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Yerel konumu ve genel özellikleri:</td><td colspan="4">Bel deniz kenarında bulunmaktadır ancak yükseklik farkından ötürü deniz turizmine elverişli değildir. Deniz turizminin yoğun olarak yapıldığı Fethiye Ölüdeniz’e kuzeyden ve Karadere’ye ise güneyden ulaşım sağlayabilmektedir. Bel’e Sakızlı yerleşimi oldukça yakın konumdadır.</td></tr>
<tr><td>Mimari özgünlük durumu:</td><td colspan="4">Özellikle Likya Kültür Rotası oluşturulup, Bel’e ziyaretlerin başladığı 2000’li yıllardan itibaren geleneksel yapıların yerini yeni yapılar almıştır. Yerleşimde kalan geleneksel yapı ancak birkaç tane servis biriminden (ahır, samanlık gibi) ibarettir.</td></tr>
<tr><td>Doku ve plan özellikleri:</td><td colspan="4">Yerleşim asfalt yol boyunca lineer şekilde ilerlemiştir.</td></tr>
<tr><td>Yapı sistemi özellikleri,malzeme temini ve usta sorunları:</td><td colspan="4">Bel’de bulunan yapıların pek çoğu son 20 yılda betonarme sistem ile inşa edilmiş konutlardan oluşmaktadır. Malzeme ve usta temini ise Karadere’den sağlanmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Su sağlama olanakları:</td><td colspan="4">Şebeke suyu bulunmamaktadır. Su temini tankerlerin haftanın belirli bir günü doldurduğu su deposundan sağlanmaktadır.</td></tr>
<tr><td>Tarihsel iz ve özellikli doğa:</td><td colspan="4">Yerleşimin arazilerinde çeşitli arkeolojik eserlere ve yapı kalıntılarına rastlanmıştır. Ancak tarihsel iz ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Bel’in güneydoğusunda ise Osmanlı dönemine tarihlenen tonozlu ve dikdörtgen planlı bir su sarnıcı bulunmaktadır. Tarihsel geçmişi hakkında sınırlı bilgiler olmasına rağmen sahip olduğu fauna ve flora çeşitliliği dikkat çekici olup özel doğa koruma bölgesi içindedir. Kıyıları ise nesli tükenmekte olan deniz kaplumbağalarının üreme alanlarındandır.</td></tr>
<tr><td>Geçim kaynakları:</td><td colspan="4">Tarım, hayvancılık, zeytincilik ve ev pansiyonculuğu Bel halkının temel geçim kaynaklarıdır.</td></tr>
<tr><td>Sosyal durum ve mülkiyet ilişkileri:</td><td colspan="4">Bel halkının sosyalleşebileceği bir alan bulunmamaktadır. Komşuluk ilişkilerinin geçmişte iyi olduğu ancak evlerde yapılan pansiyonculuk faaliyetlerinin artması ile kişiler arası rekabetin de arttığı ve bu nedenle komşuluk ilişkilerinin zayıfladığı öğrenilmiştir.</td></tr>
<tr><td>Gözlem ve değerlendirme:</td><td colspan="4">Sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler ile oldukça nitelikli olabilecek Bel, maalesef geleneksel dokusunu kaybetmiş ve yerini niteliksiz yapılara bırakmıştır. Bel’de bulunan yapıların çoğu kırsal yerleşimlerde alışkın olduğumuz yapı boyutlarında olmasına rağmen 144 Ada 9 Parsel numaralı arazide bulunan yapı gerek dört kata çıkan kat yüksekliğiyle gerekse kapladığı inşaat alanı ile kırsal dokuya uyumsuz boyutlara ulaşmıştır. Bel’de yeni yapı yapmaya belirli sınırlamalar getirilmesi ve bir rehber hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca pansiyonculuk faaliyetlerinin resmi kurumlarca onaylanıp sürdürülmesi, kayıt altına alınması ve belirli kurallar çerçevesinde yürütülmesi daha nitelikli hizmet verilmesini sağlayabilir.</td></tr>
<tr><td>Hazırlayan:</td><td>Tuğba ÖKSÜZ</td><td rowspan="2">Fotoğraf klasörü:</td><td colspan="2" rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın:</td><td>-</td></tr>
<tr><td>İlgili yayın env.:</td><td>-</td><td>Çizim No:</td><td>-</td><td>Tarih: 18.04.2024</td></tr>
</table>

Ek 8. Kızılca Yapı Türü Paftası

Ek 9. Ada Yapı Türü Paftası

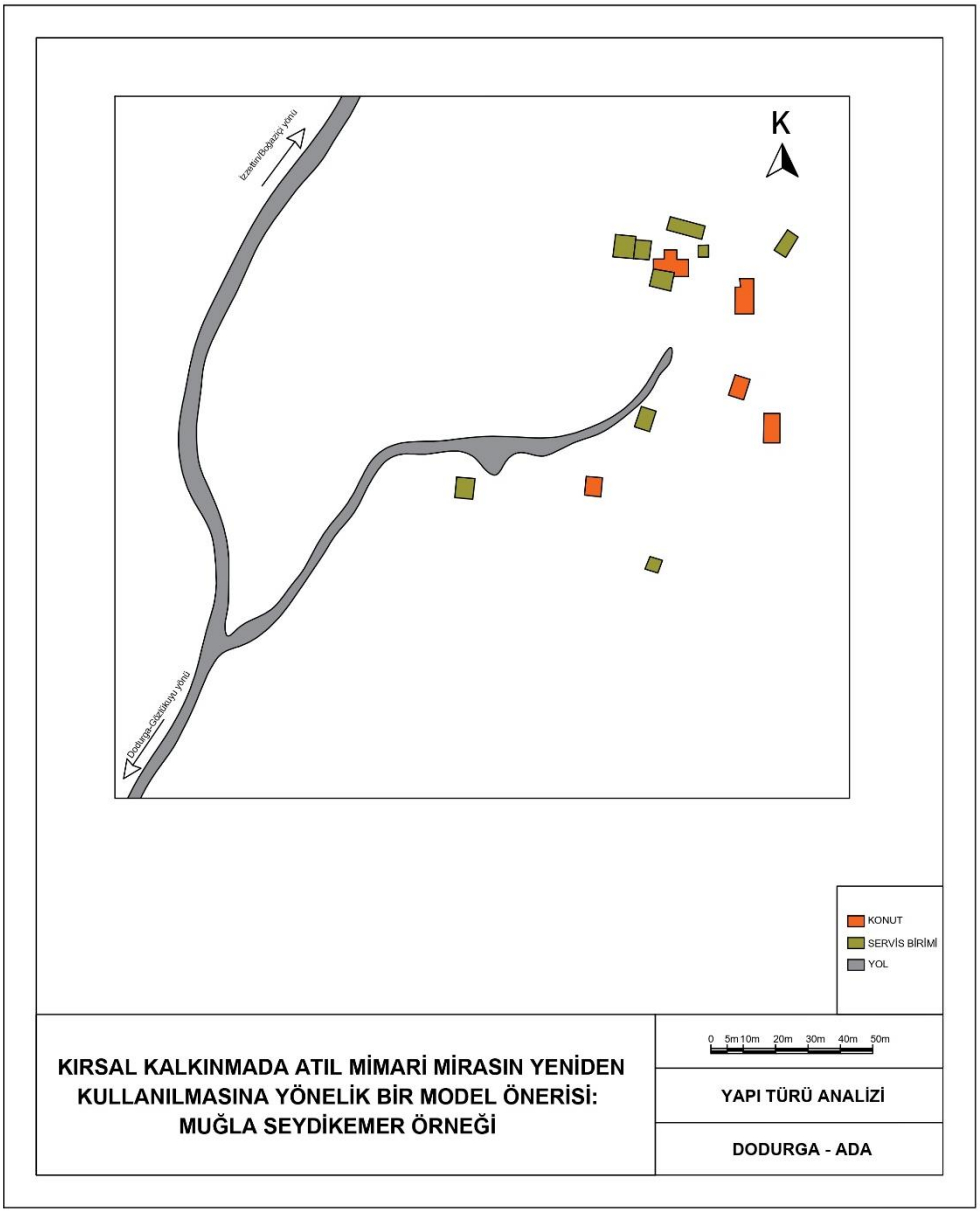

Ek 10. Gözlükuyu Yapı Türü Paftası

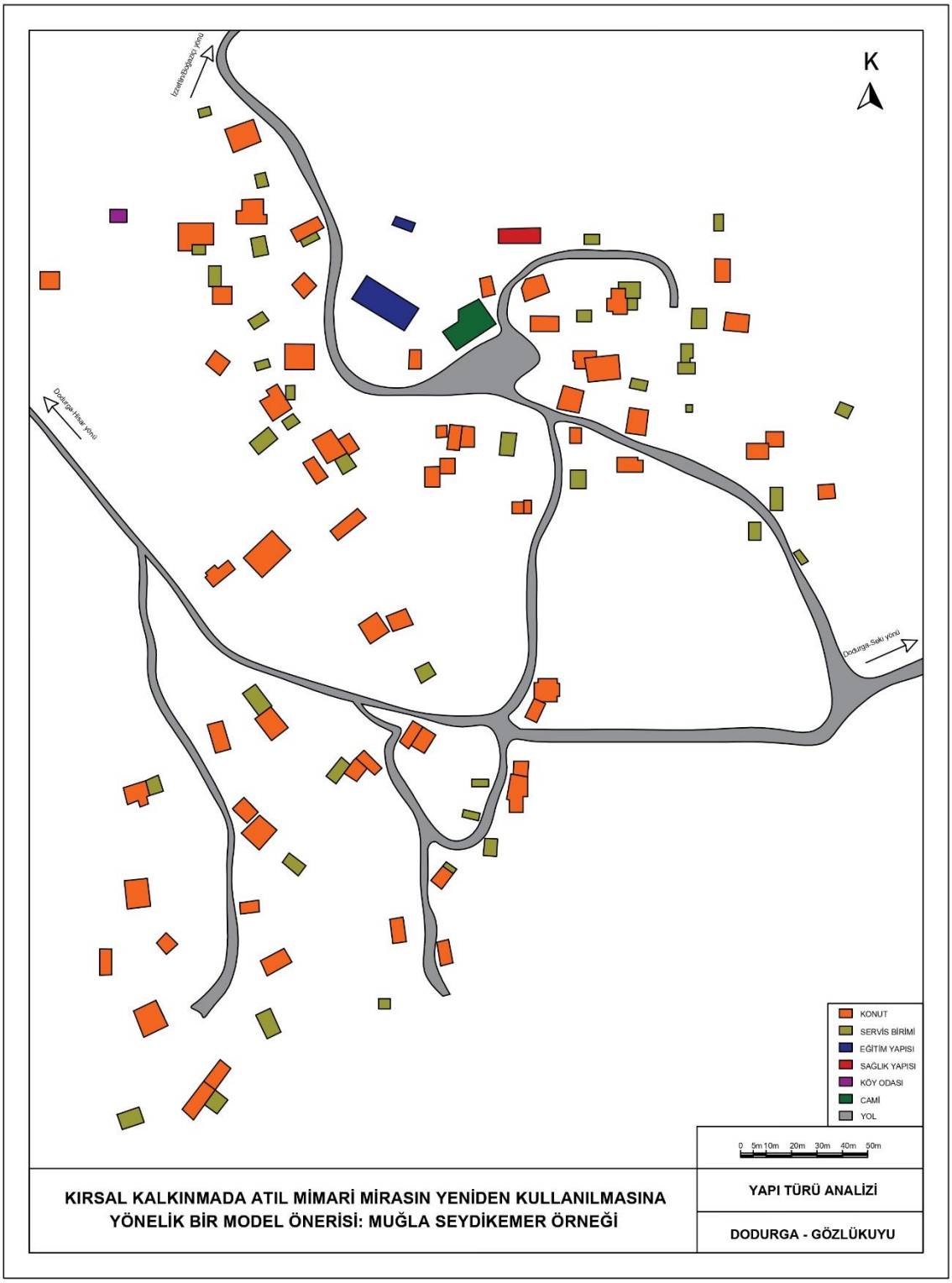

Ek 11. Seki Yapı Türü Paftası

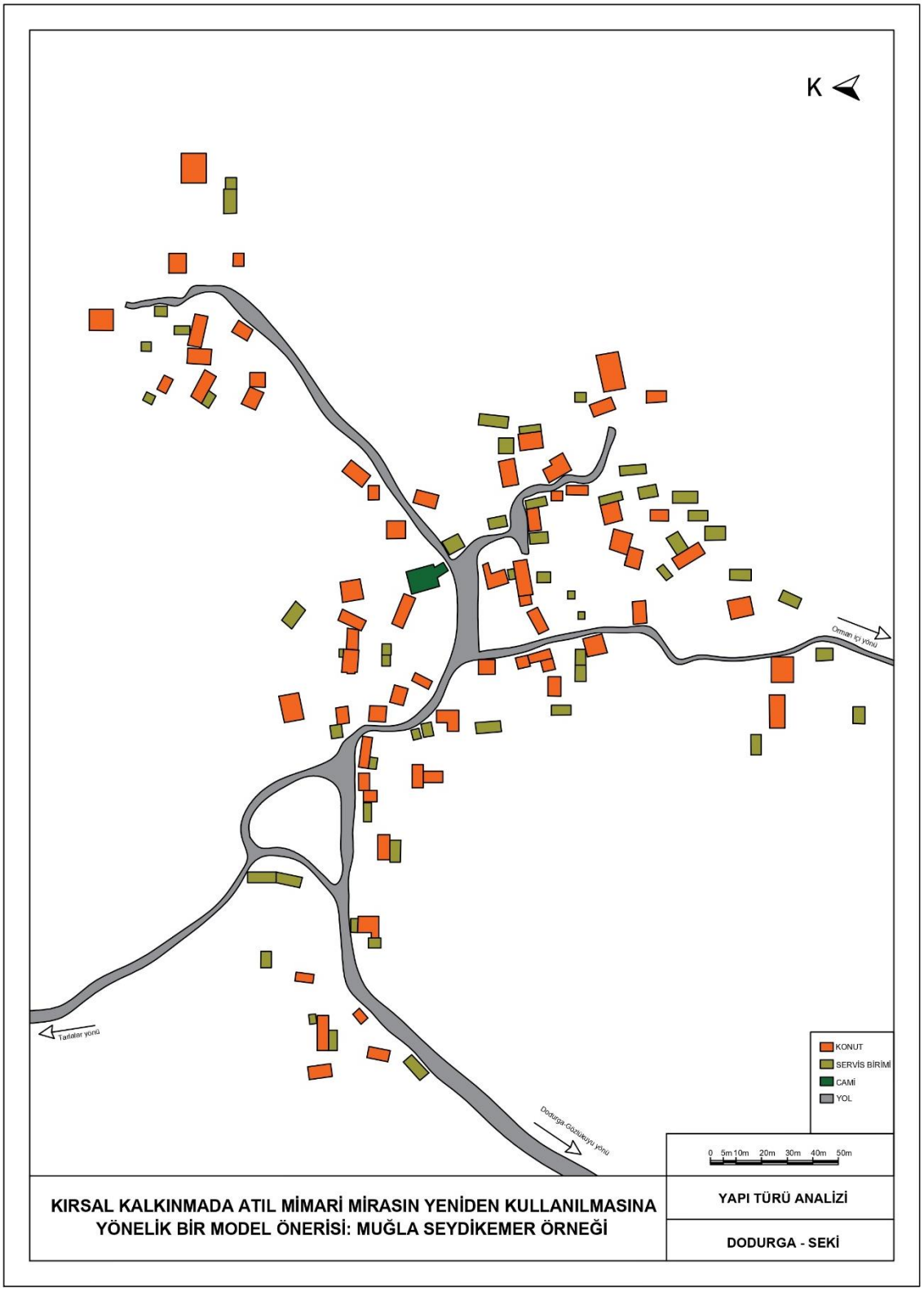

Ek 12. Hisar Yapı Türü Paftası

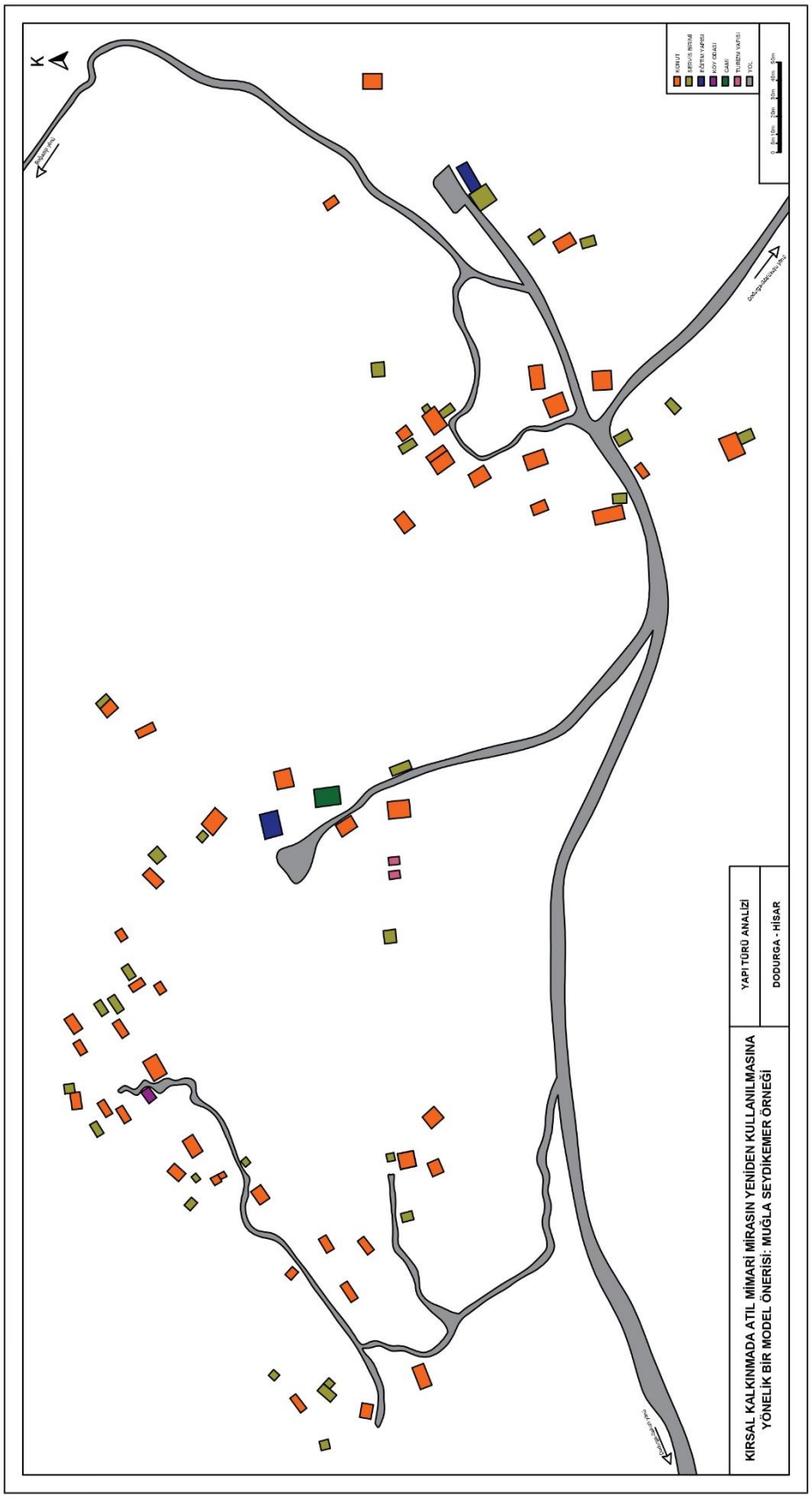

Ek 13. Sakızlı Yapı Türü Paftası

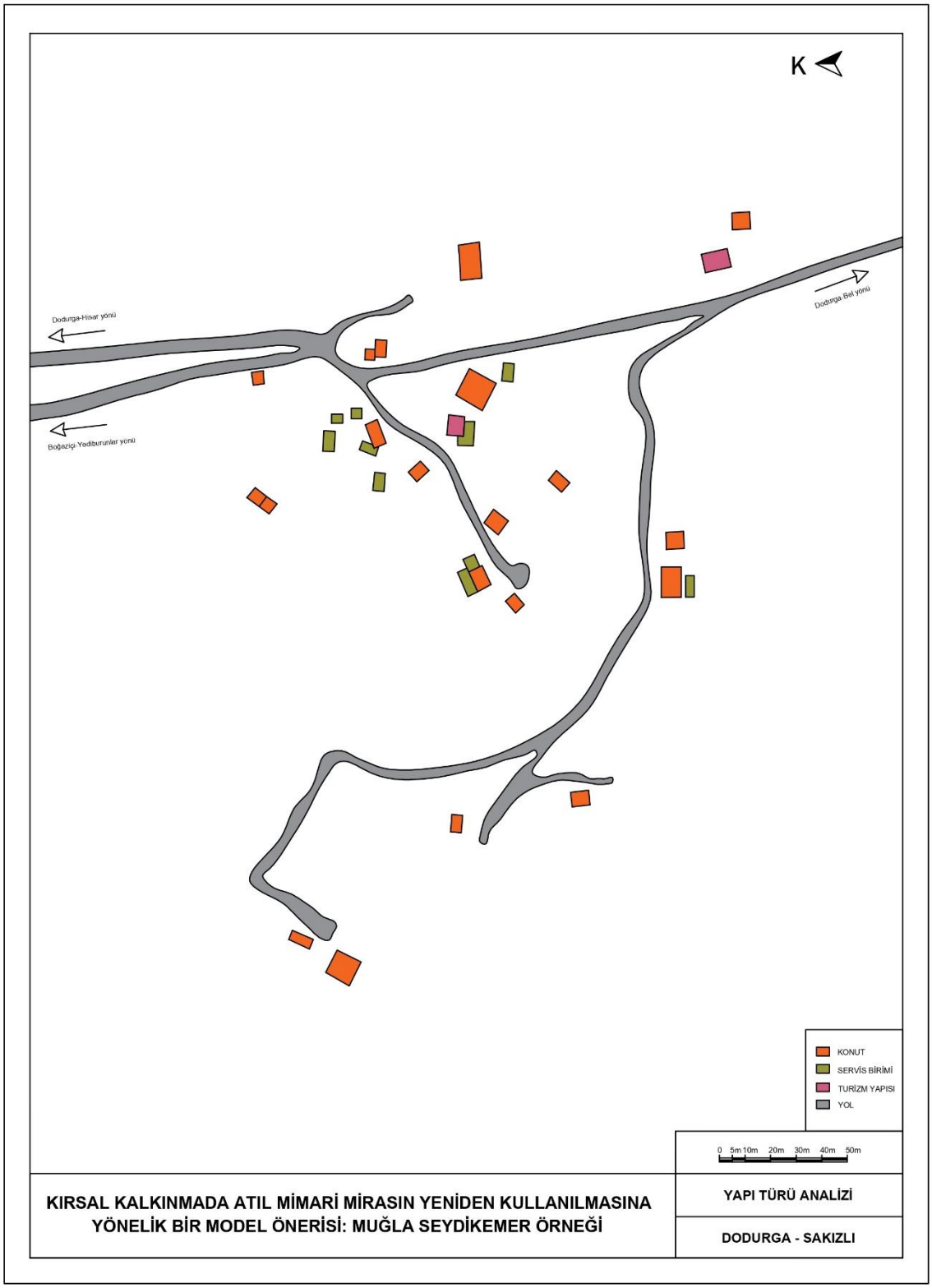

Ek 14. Bel Yapı Türü Paftası

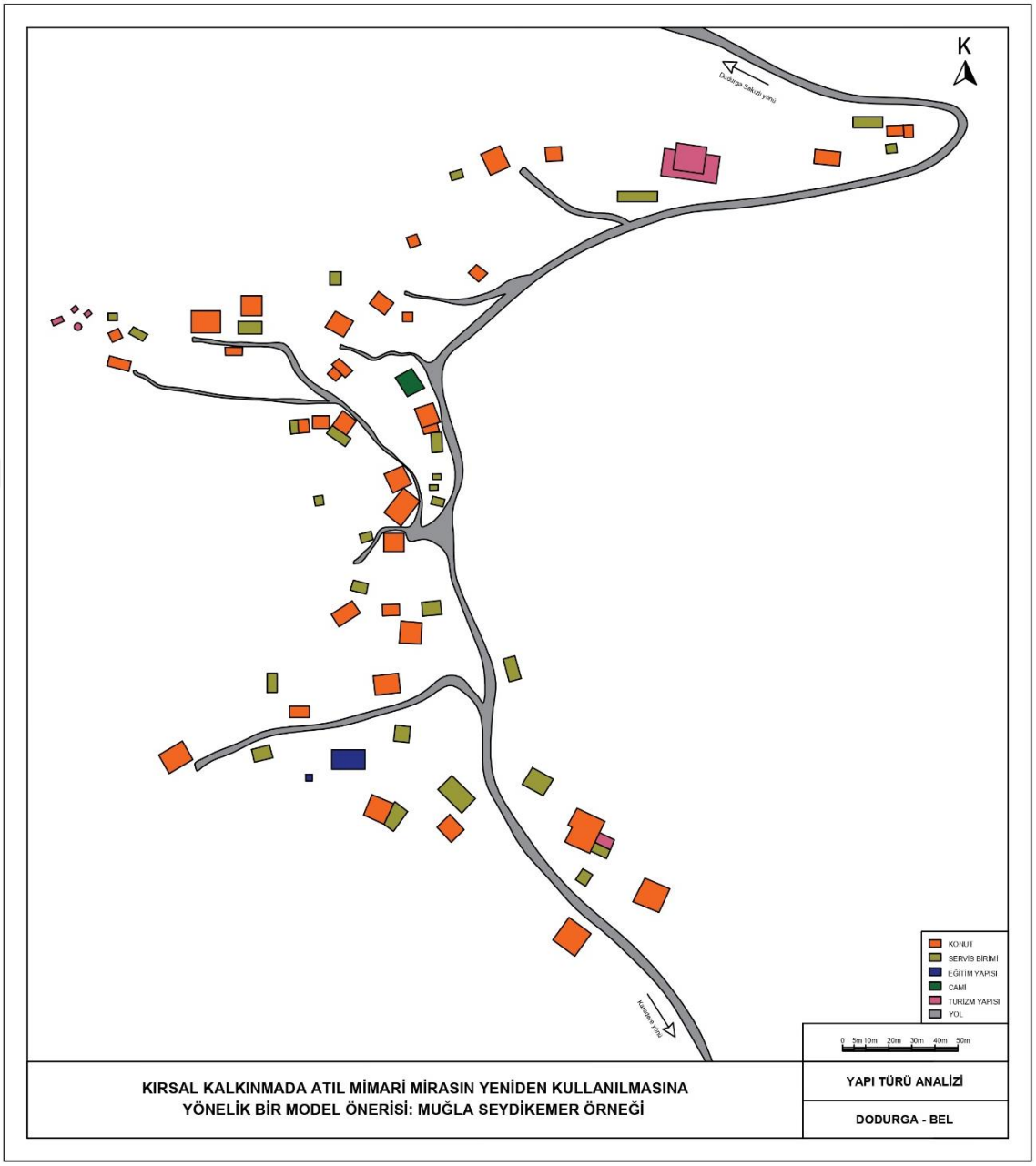

Ek 15. Kızılca Kat Sayısı Paftası

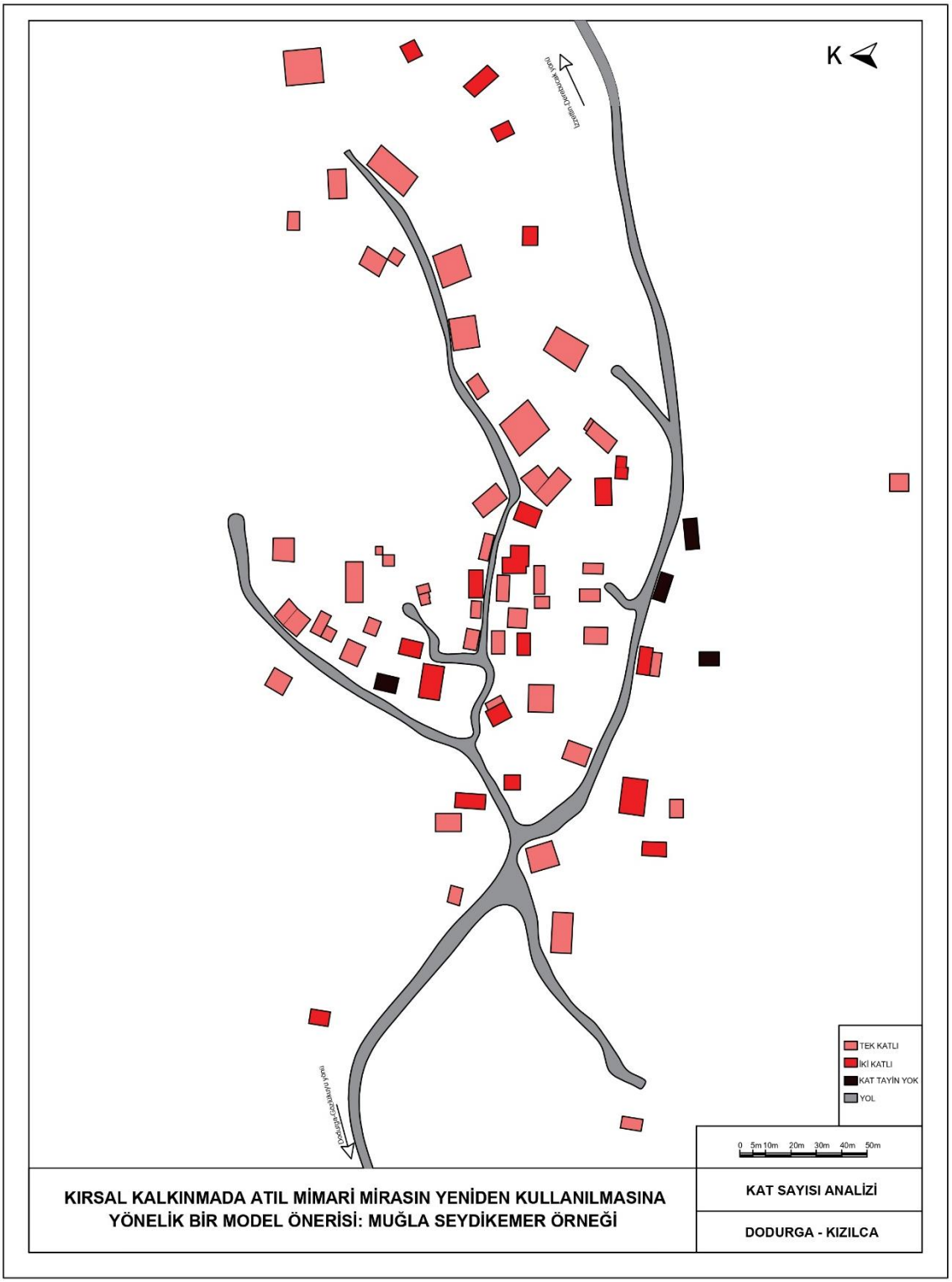

Ek 16. Ada Kat Sayısı Paftası

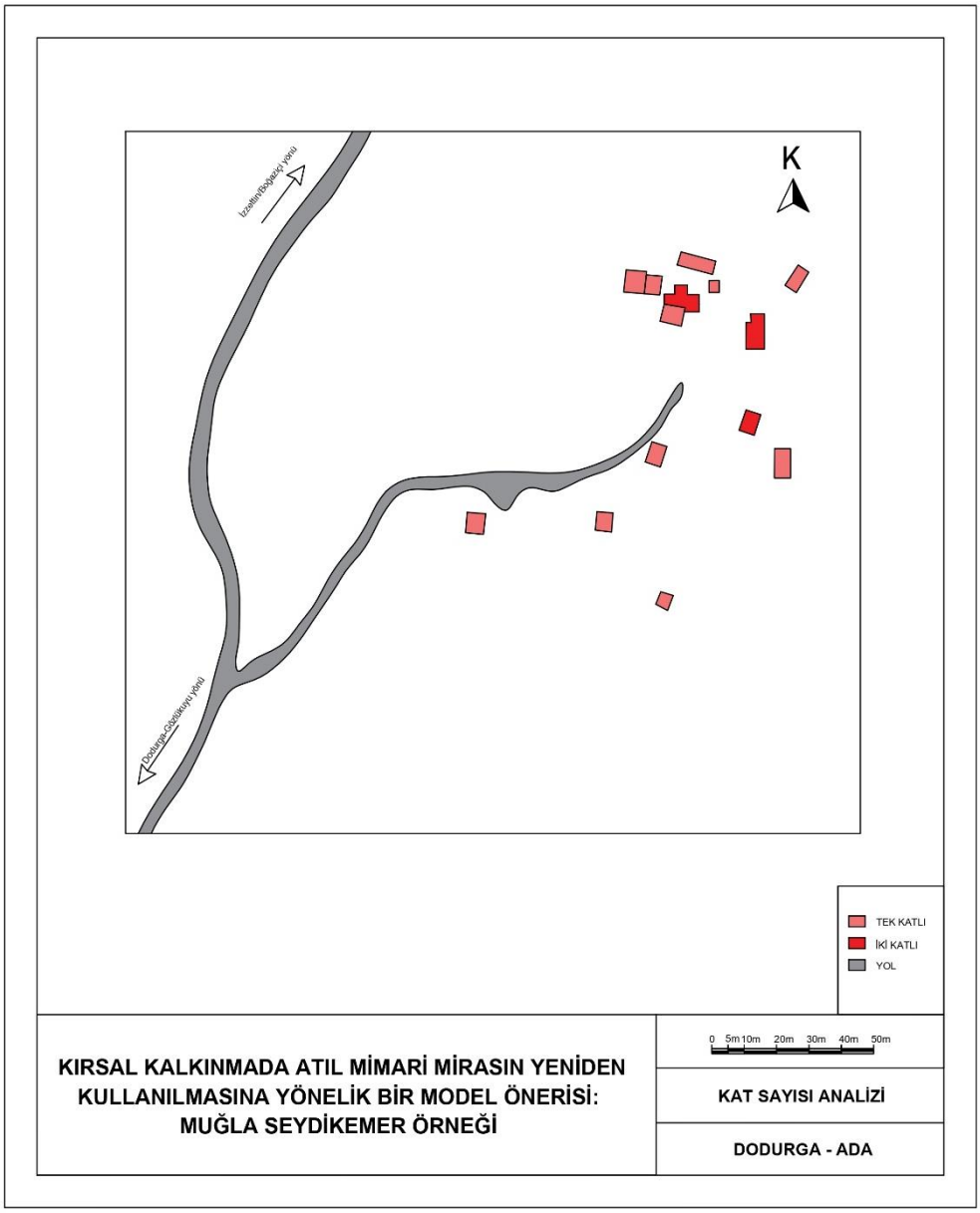

Ek 17. Gözlükuyu Kat Sayısı Paftası

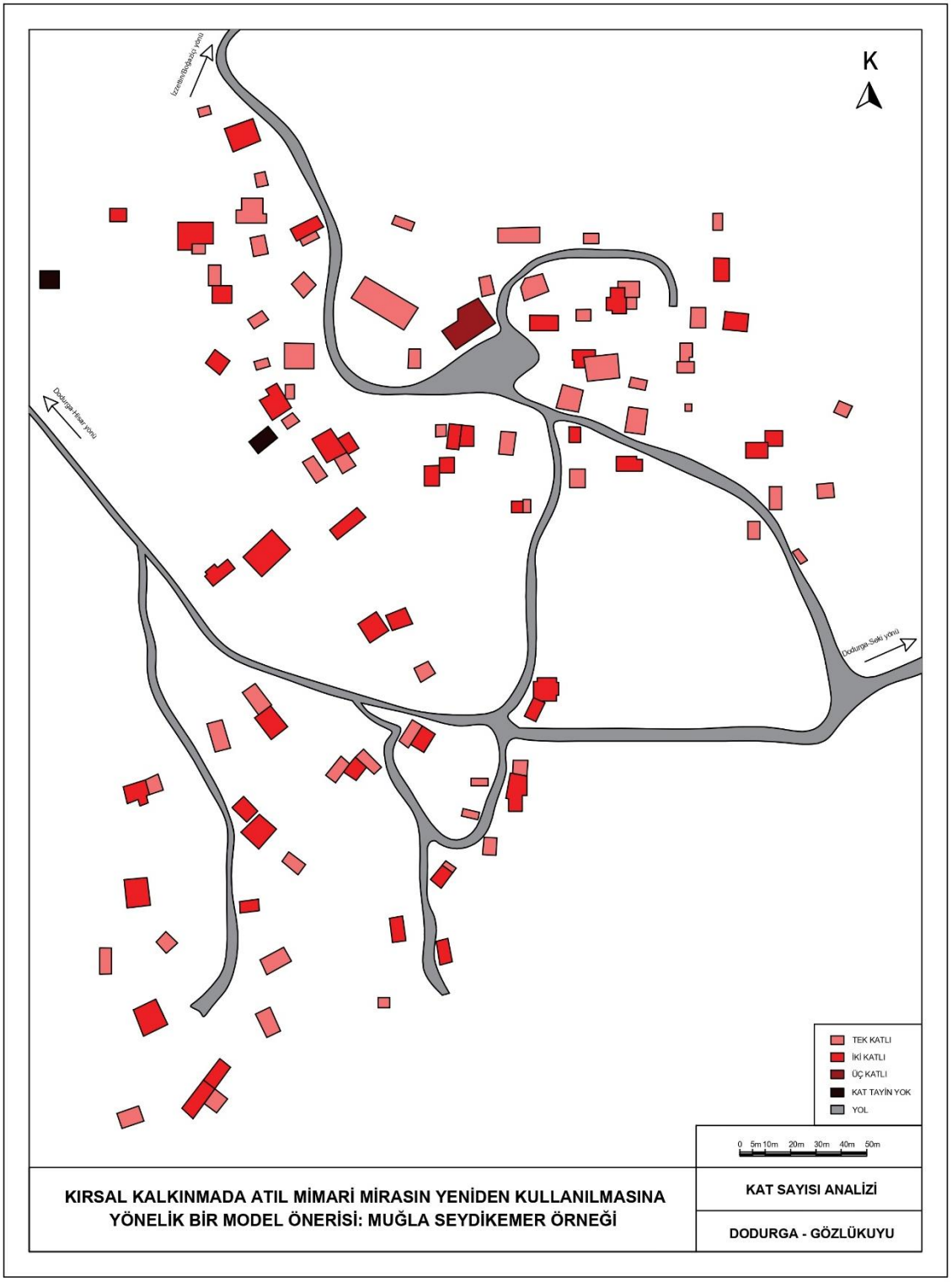

Ek 18. Seki Kat Sayısı Paftası

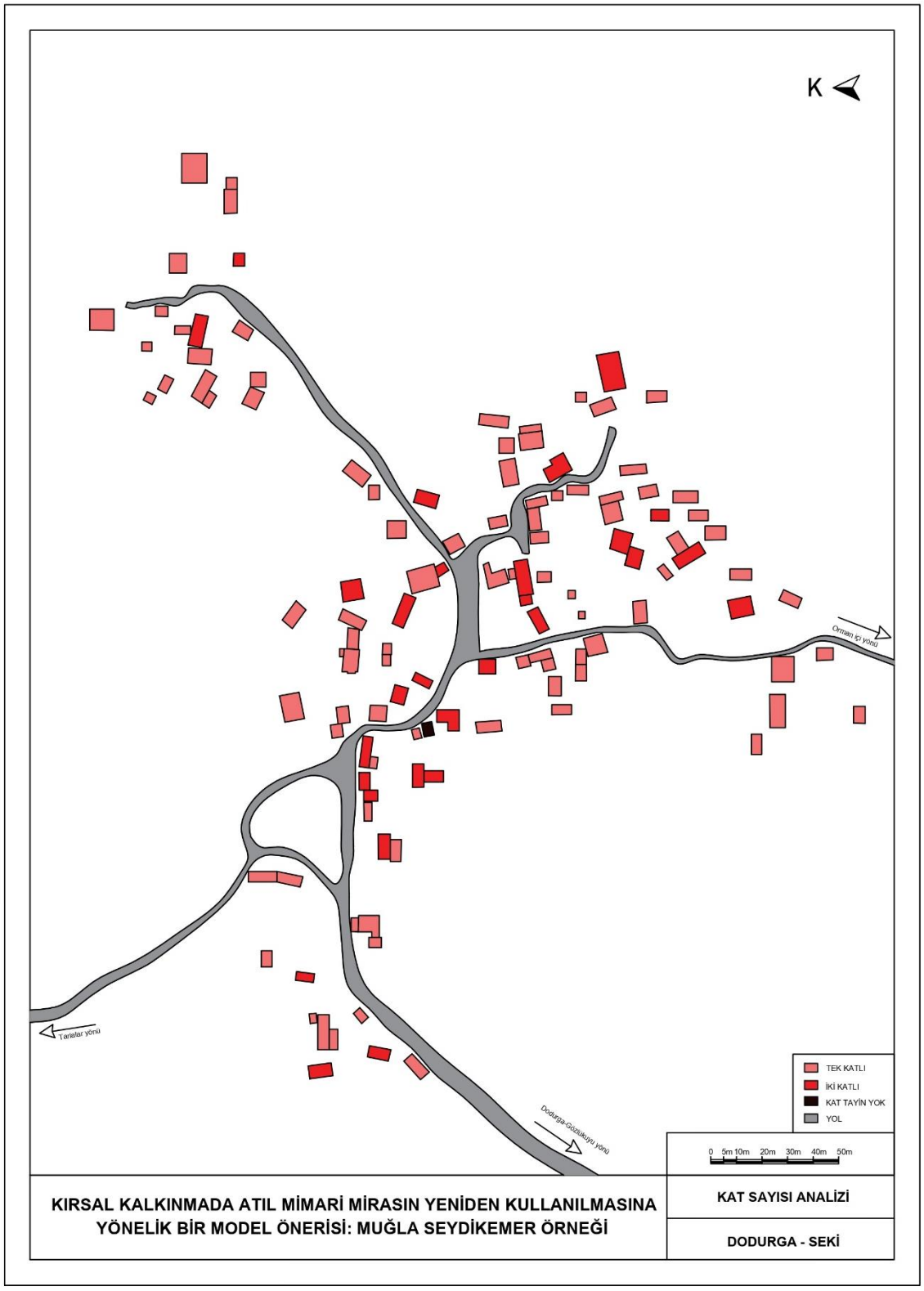

Ek 19. Hisar Kat Sayısı Paftası

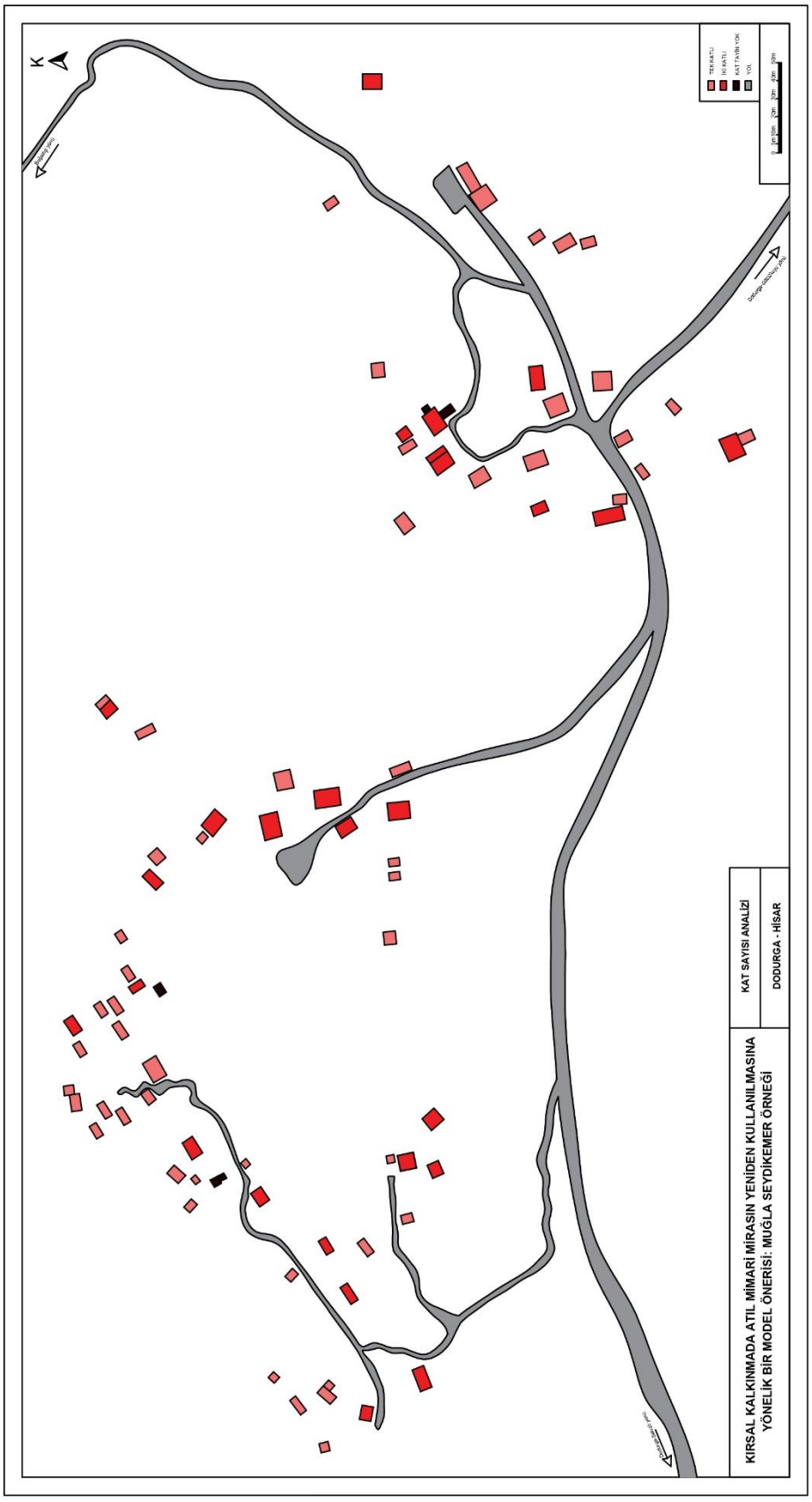

Ek 20. Sakızlı Kat Sayısı Paftası

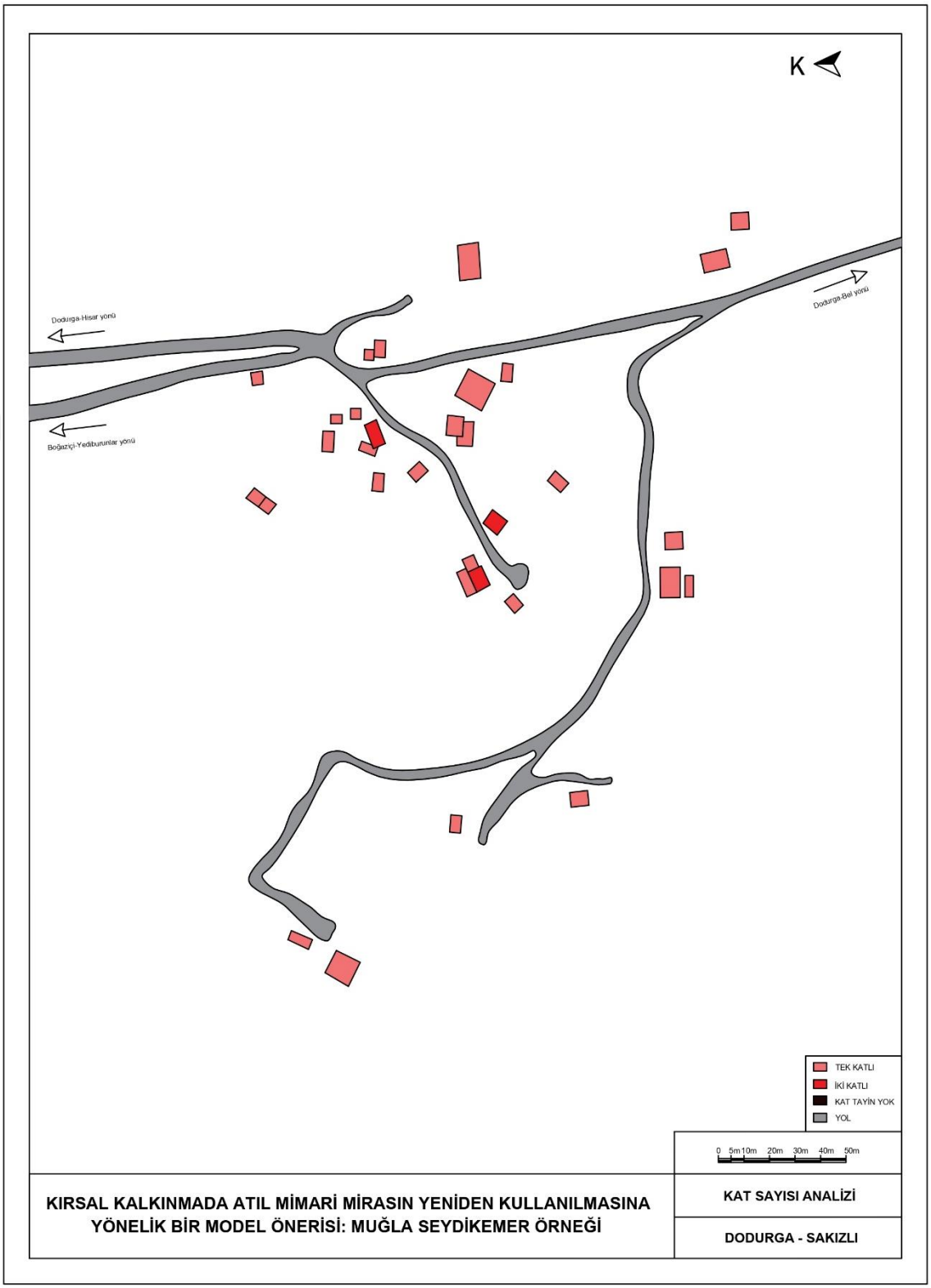

Ek 21. Bel Kat Sayısı Paftası

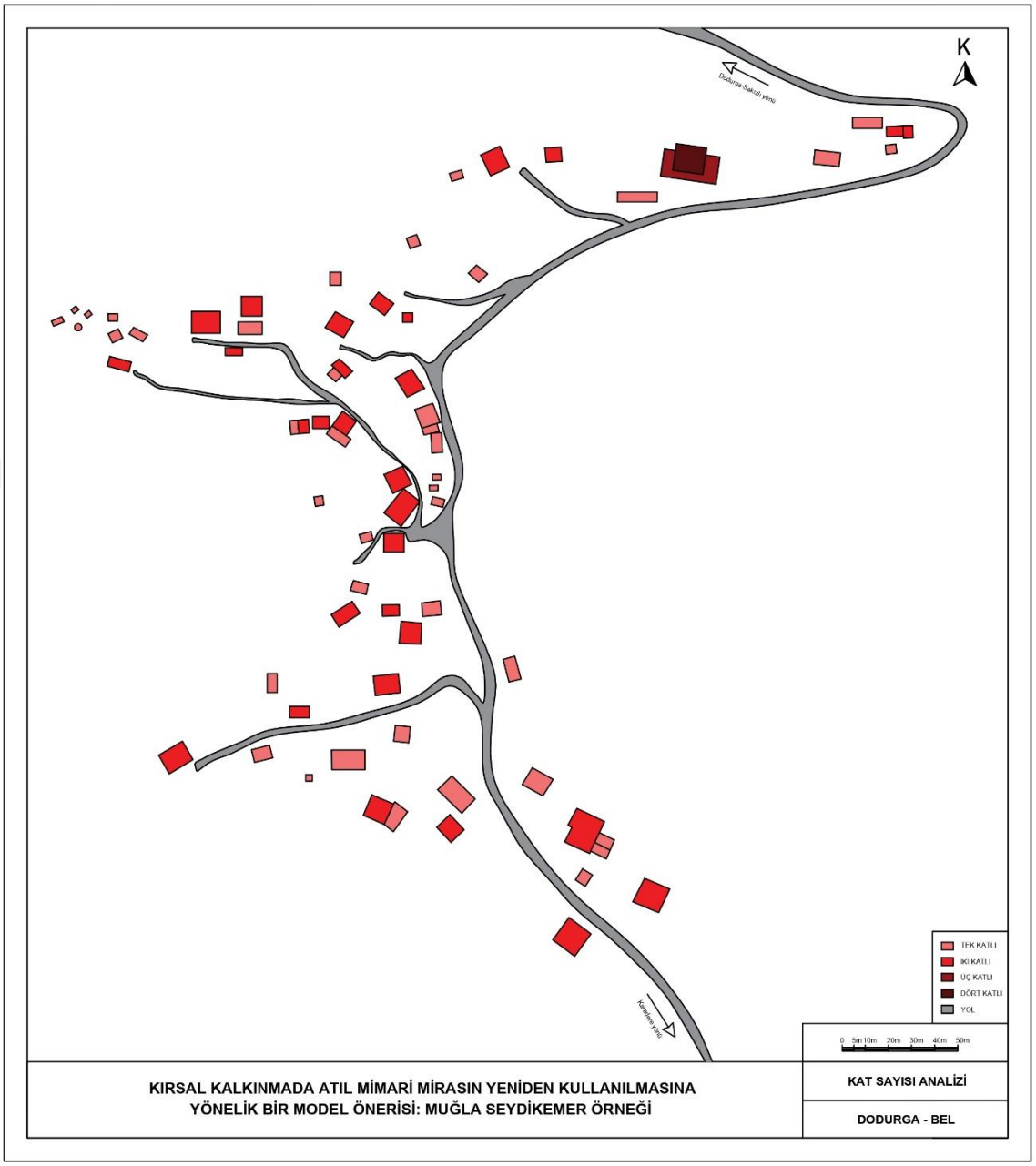

Ek 22. Kızılca Yapı Malzemesi Paftası

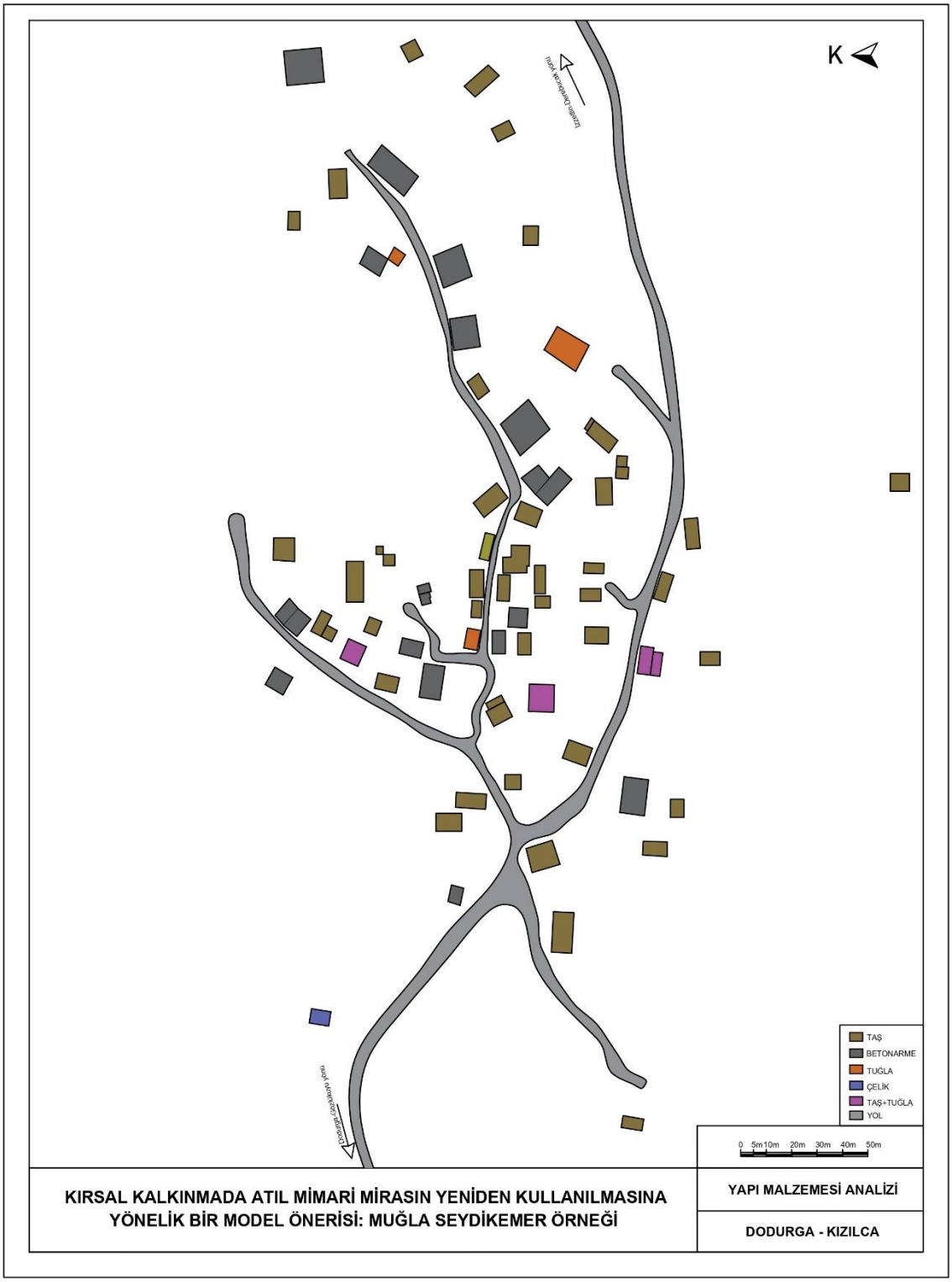

Ek 23. Ada Yapı Malzemesi Paftası

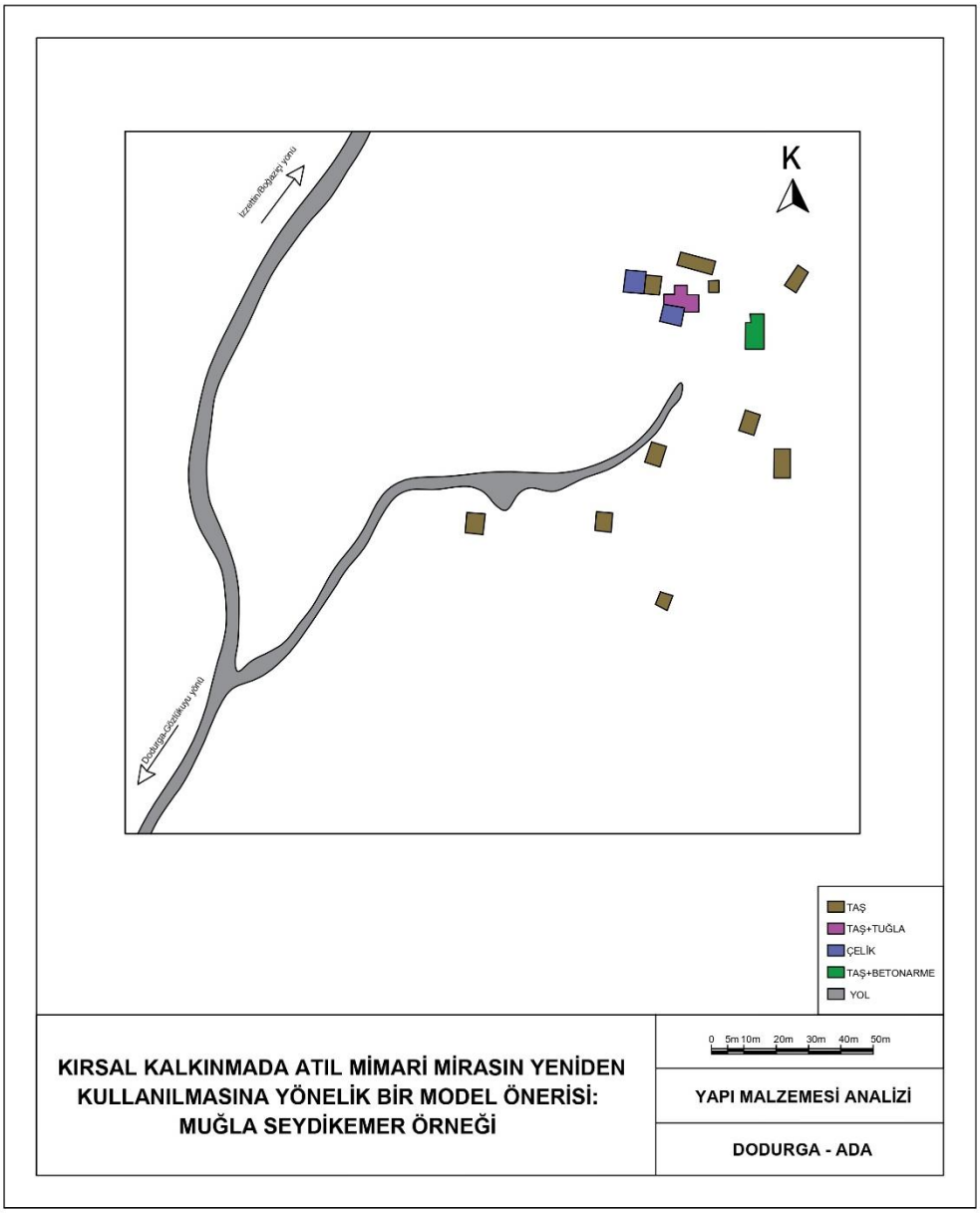

Ek 24. Gözlükuyu Yapı Malzemesi Paftası

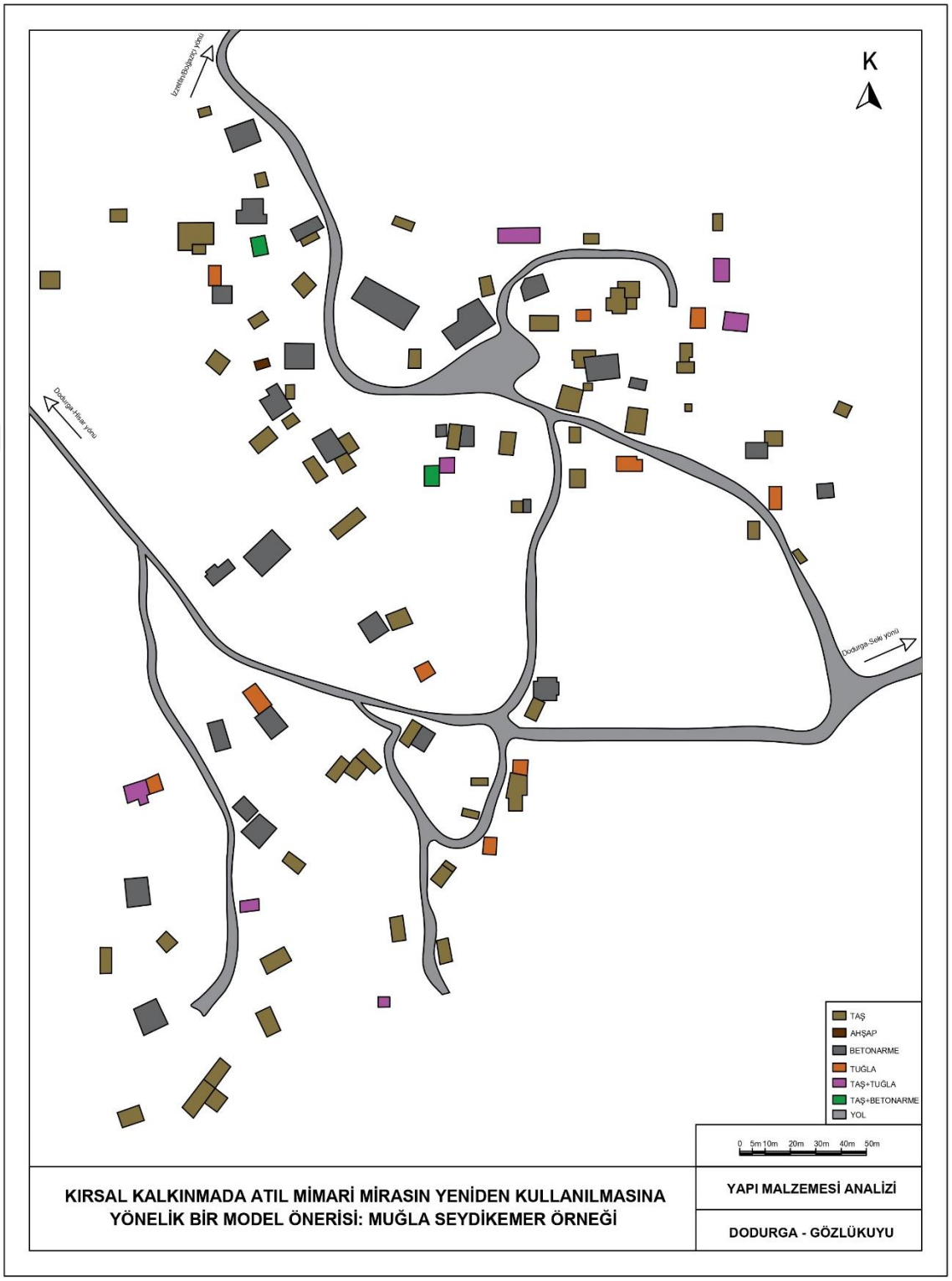

Ek 25. Seki Yapı Malzemesi Paftası

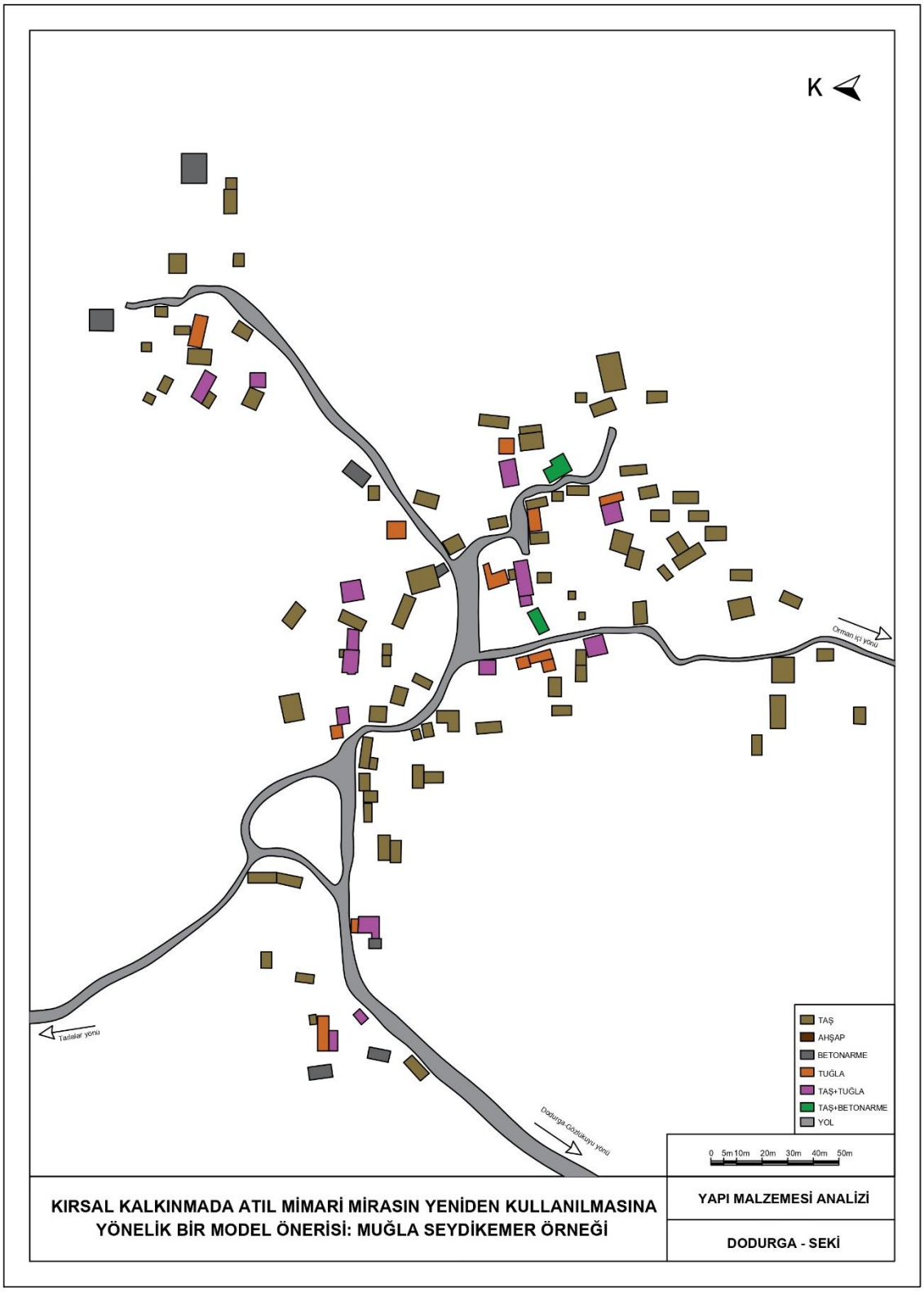

Ek 26. Hisar Yapı Malzemesi Paftası

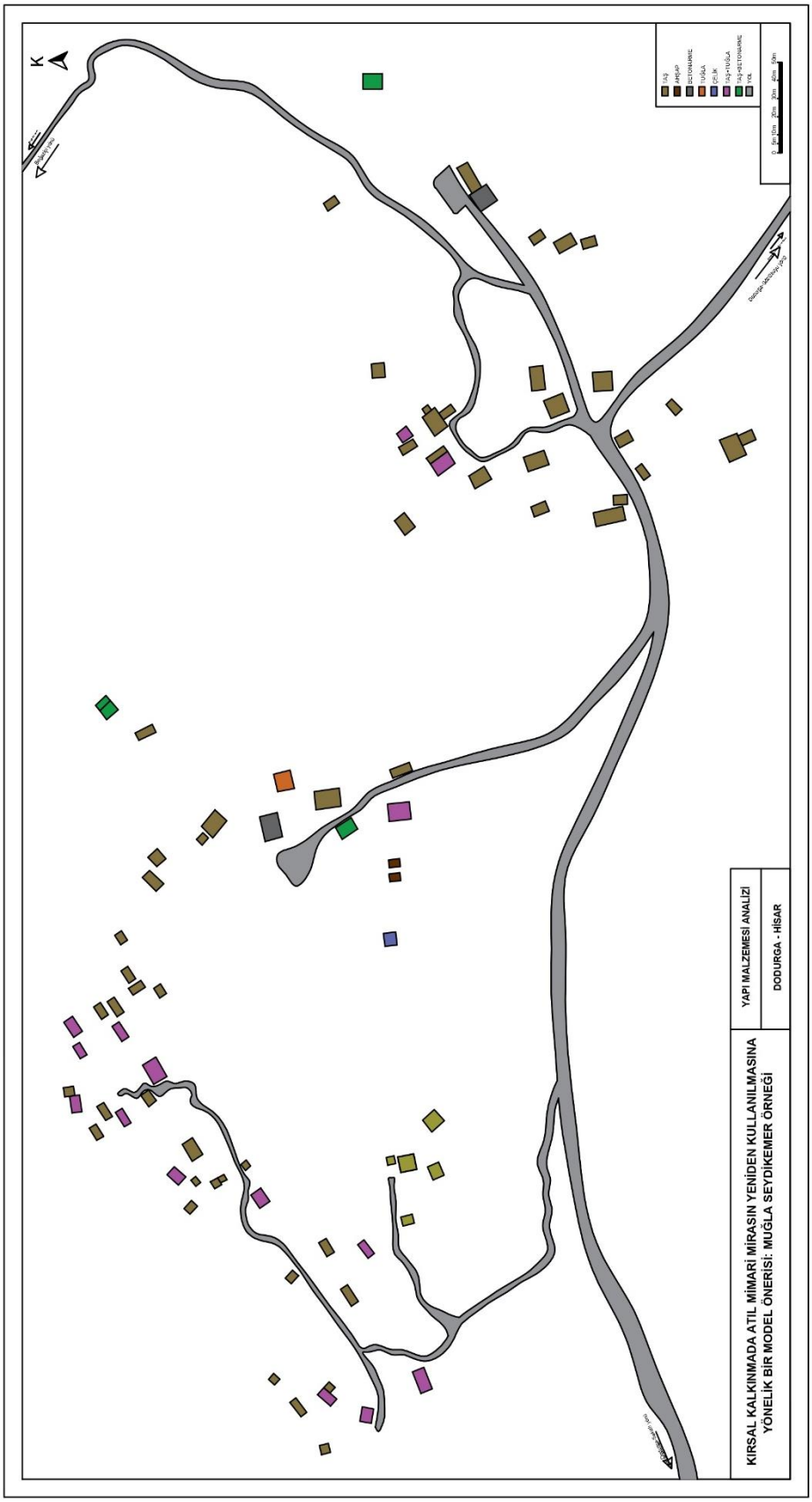

Ek 27. Sakızlı Yapı Malzemesi Paftası

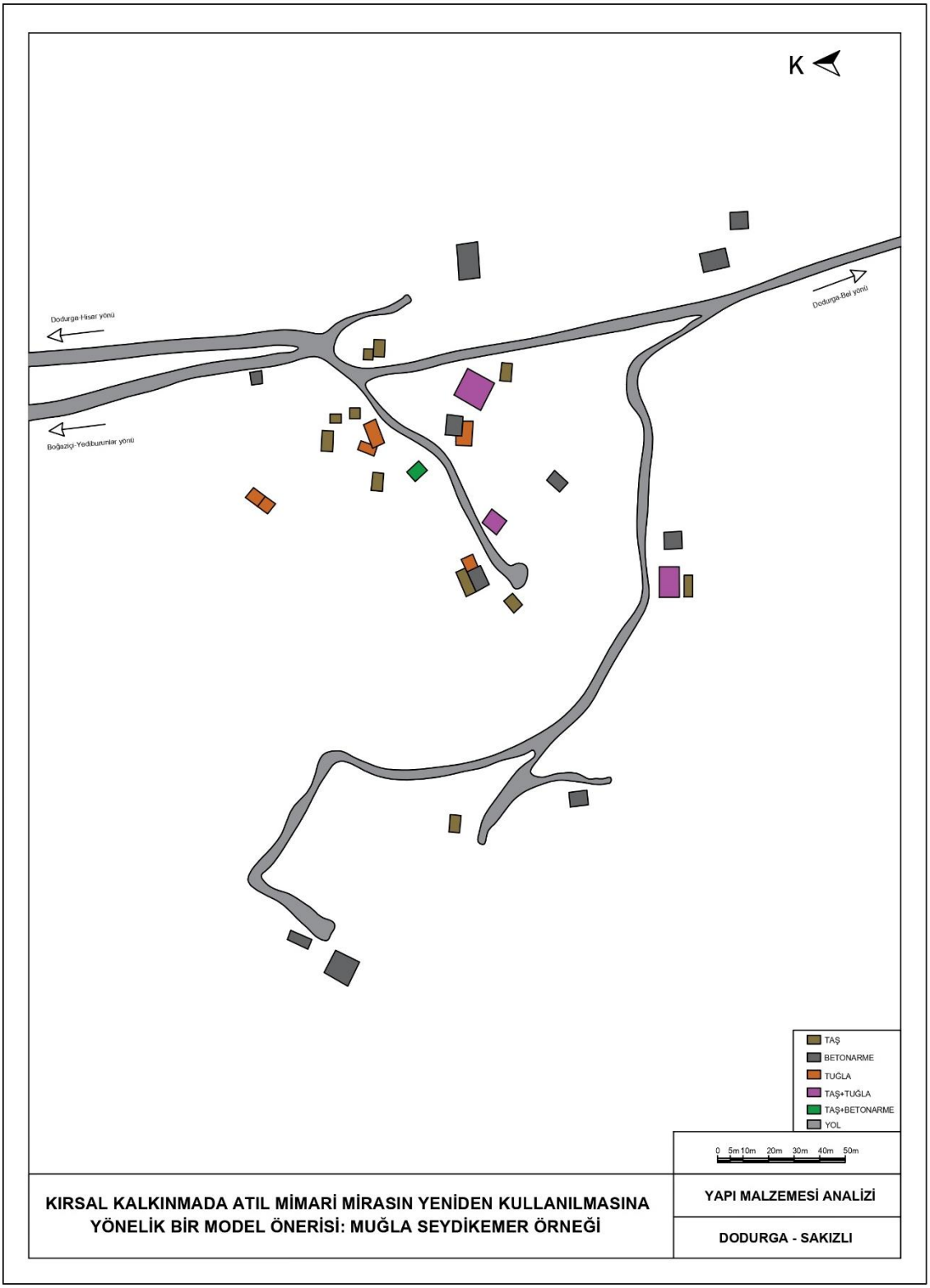

Ek 28. Bel Yapı Malzemesi Paftası

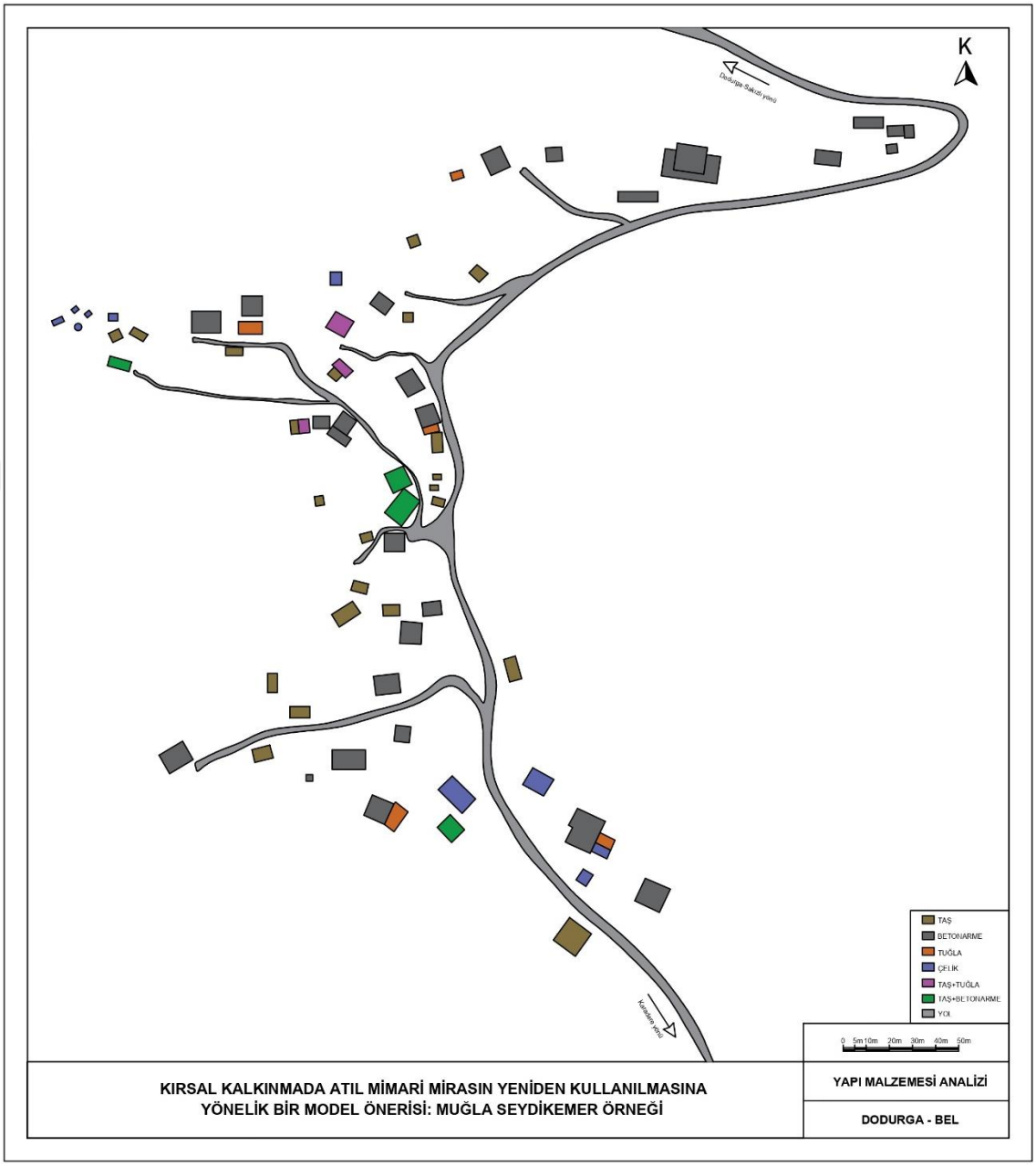

Ek 29. Kızılca Yapı Kullanım Durumu Paftası

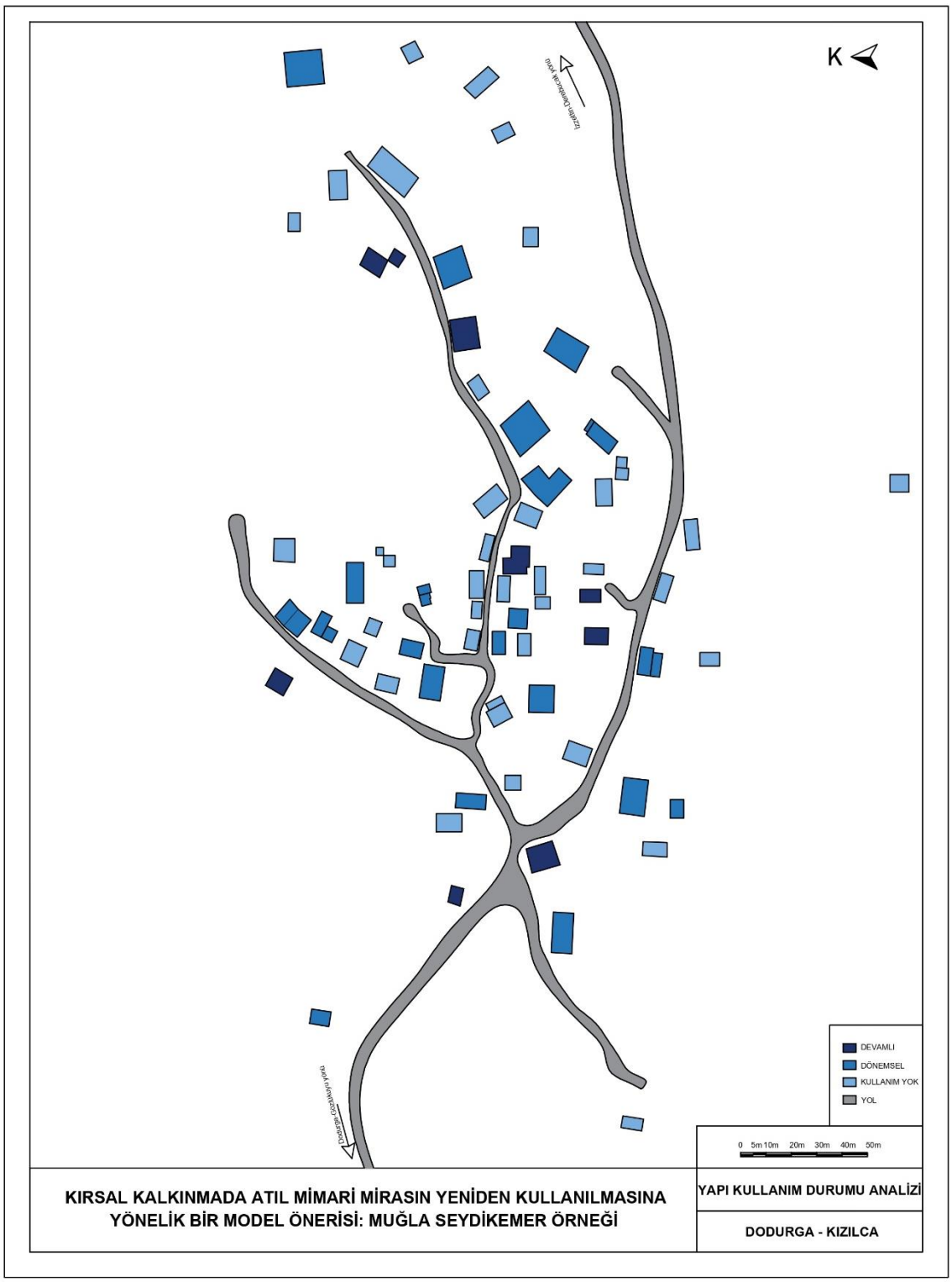

Ek 30. Ada Yapı Kullanım Durumu Paftası

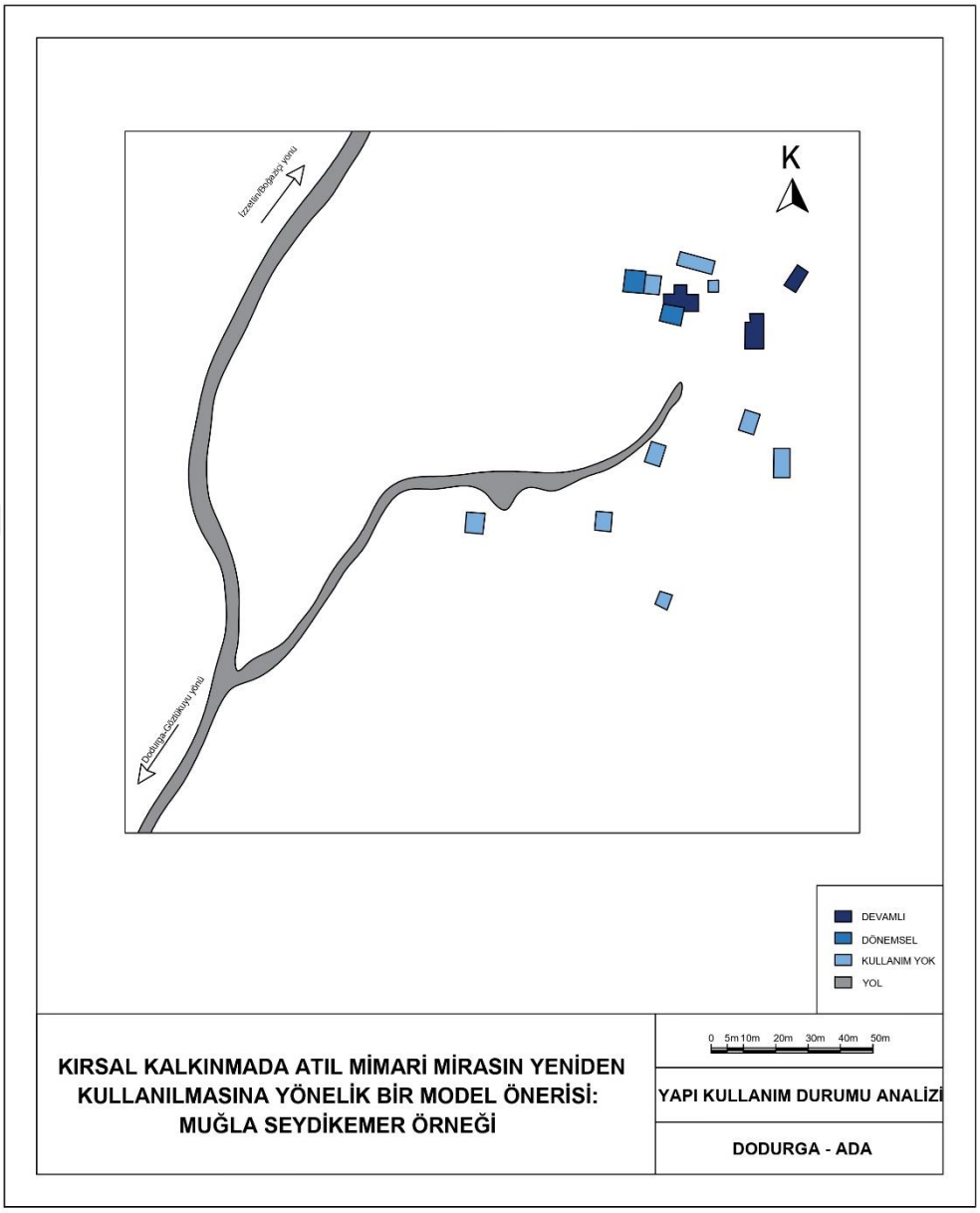

Ek 31. Gözlükuyu Yapı Kullanım Durumu Paftası

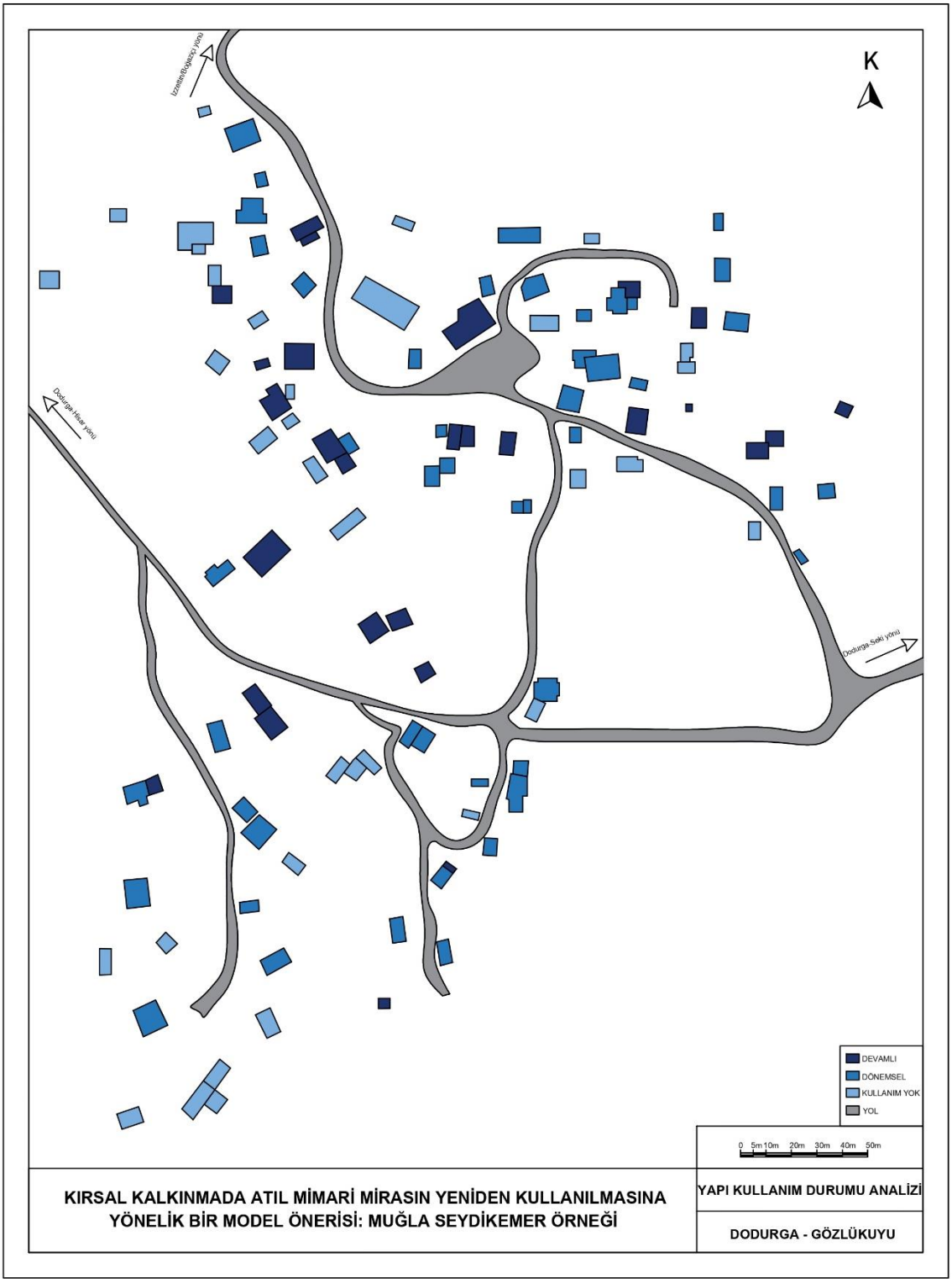

Ek 32. Seki Yapı Kullanım Durumu Paftası

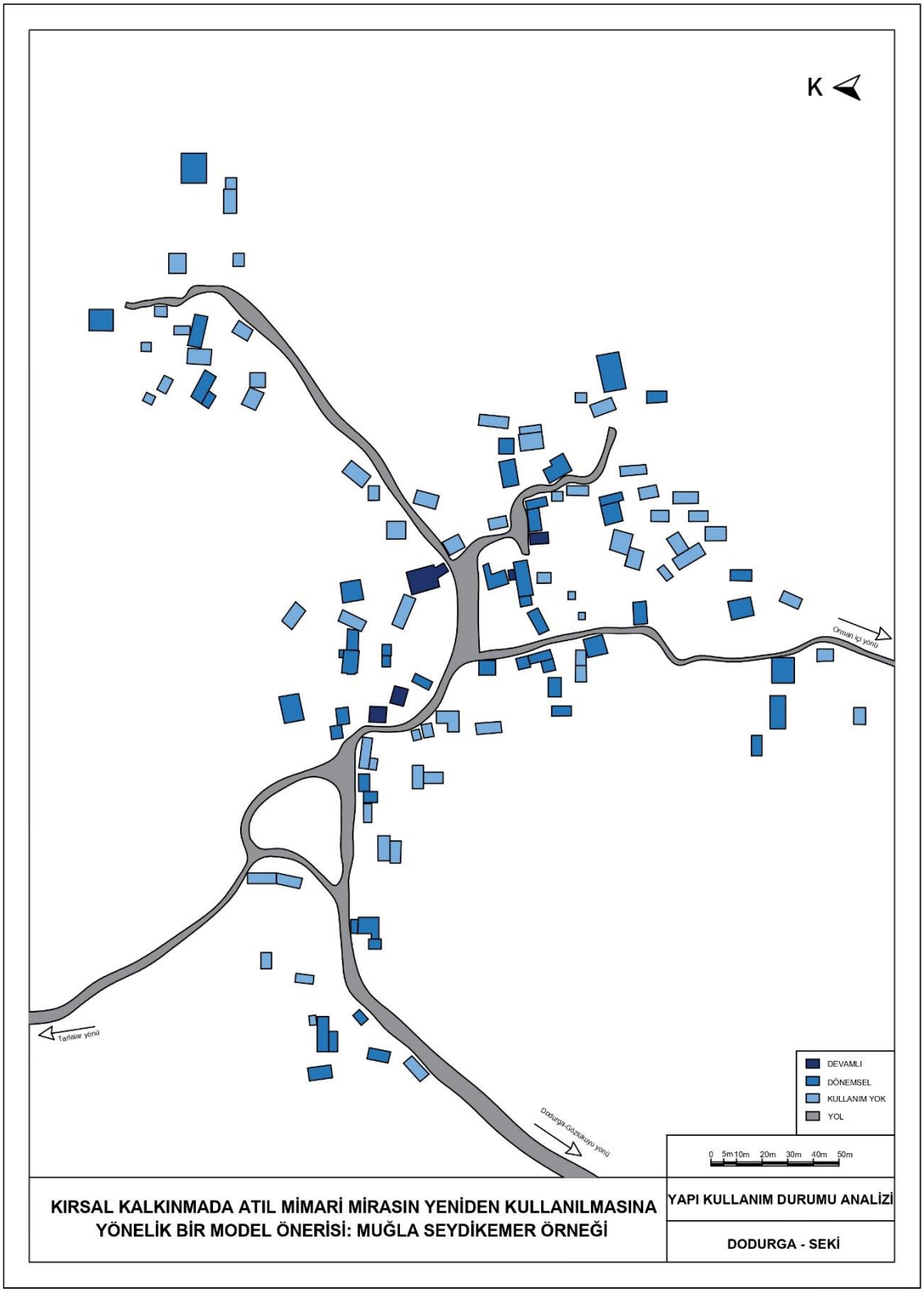

Ek 33. Hisar Yapı Kullanım Durumu Paftası

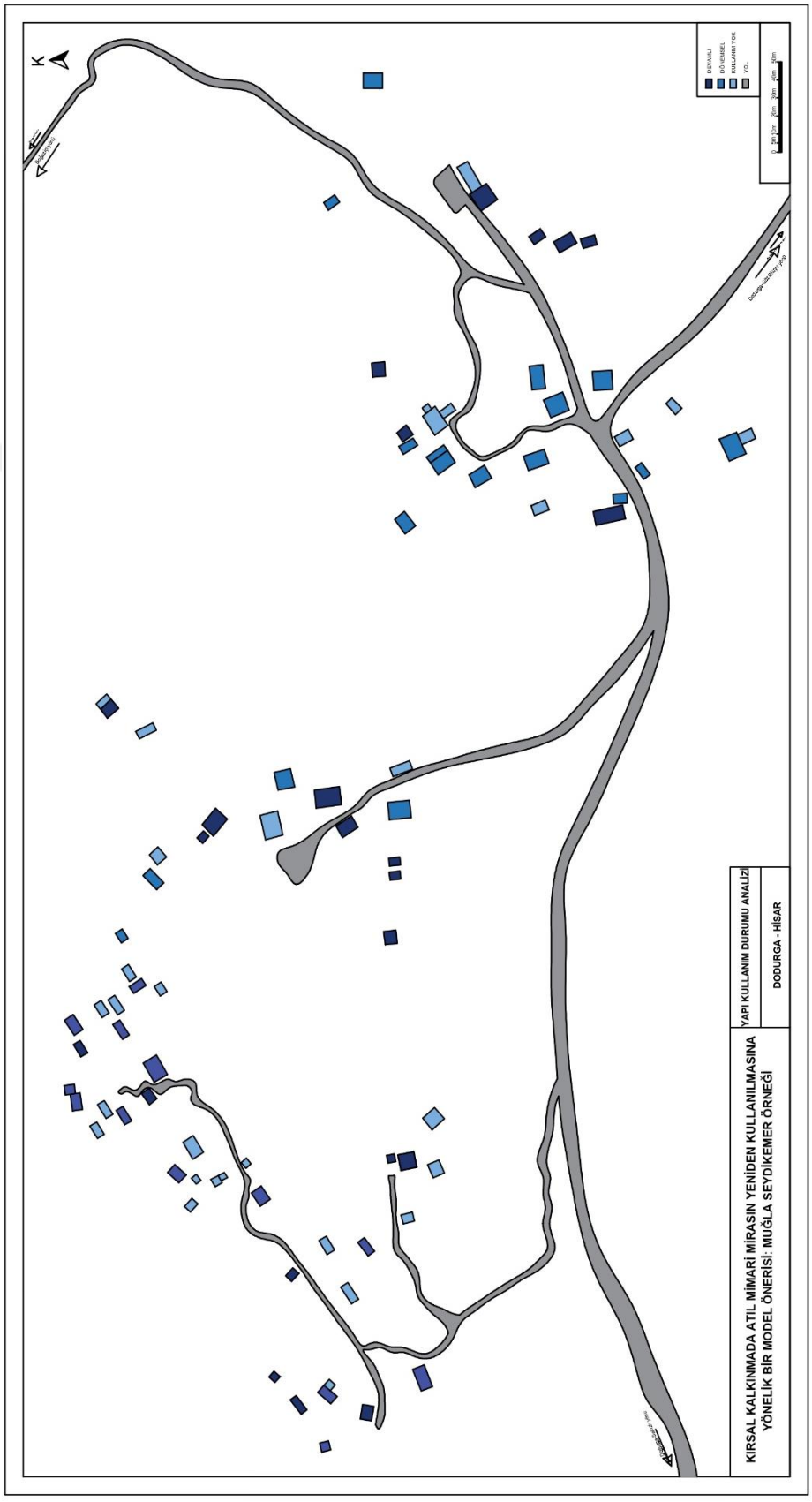

Ek 34. Sakızlı Yapı Kullanım Durumu Paftası

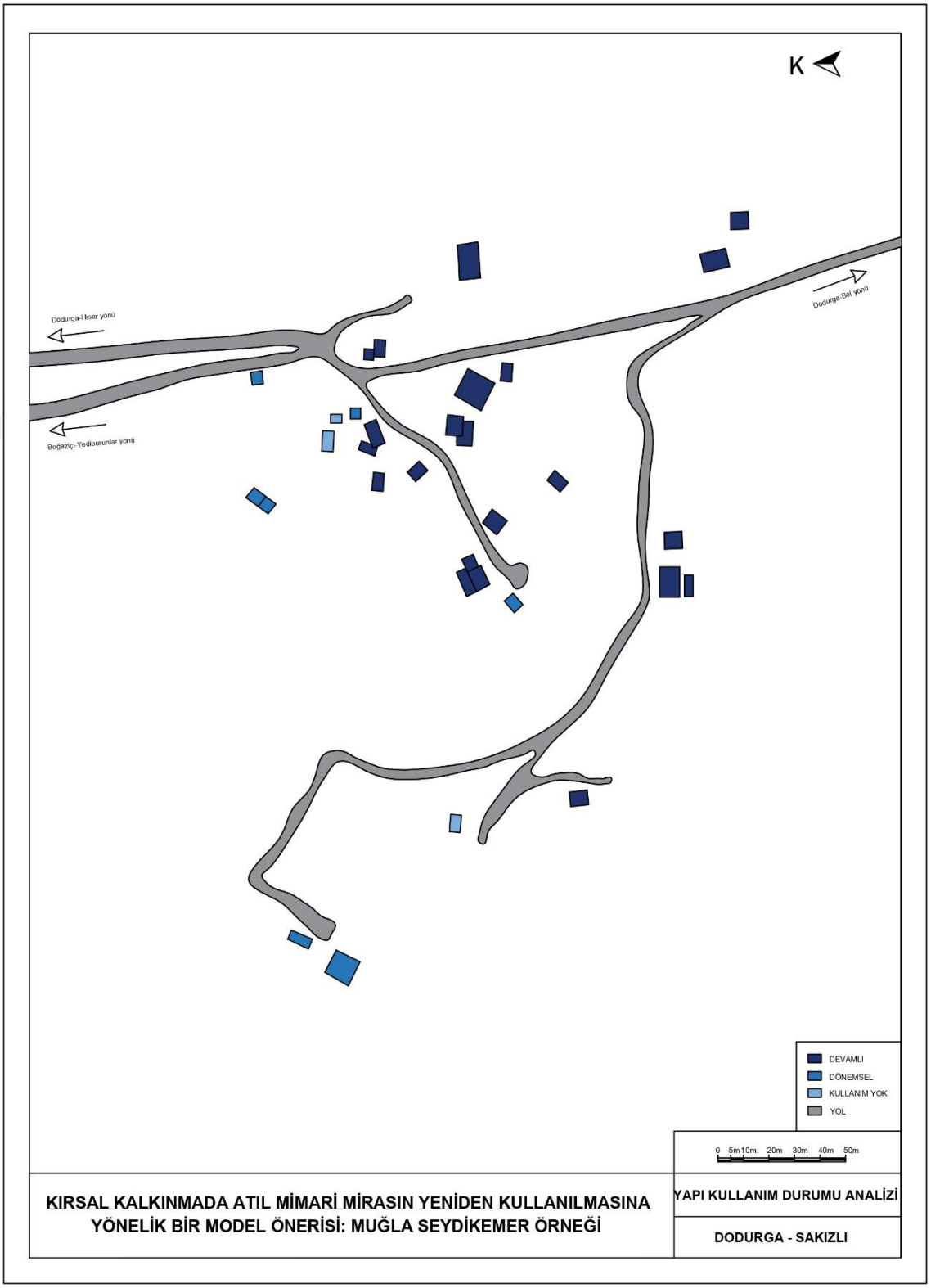

Ek 35. Bel Yapı Kullanım Durumu Paftası

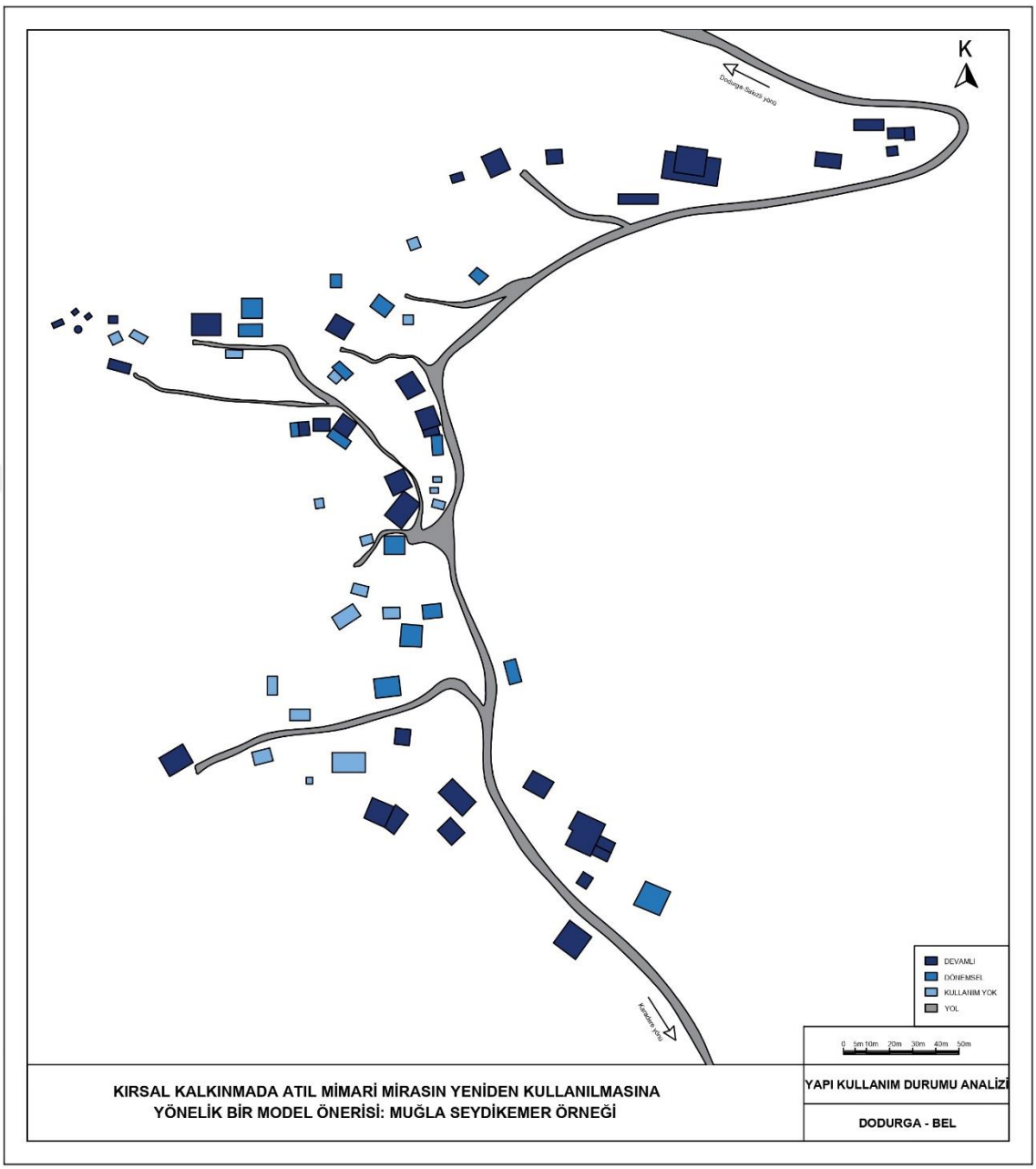

Ek 36. Kızılca Yapı Fiziksel Durum Paftası

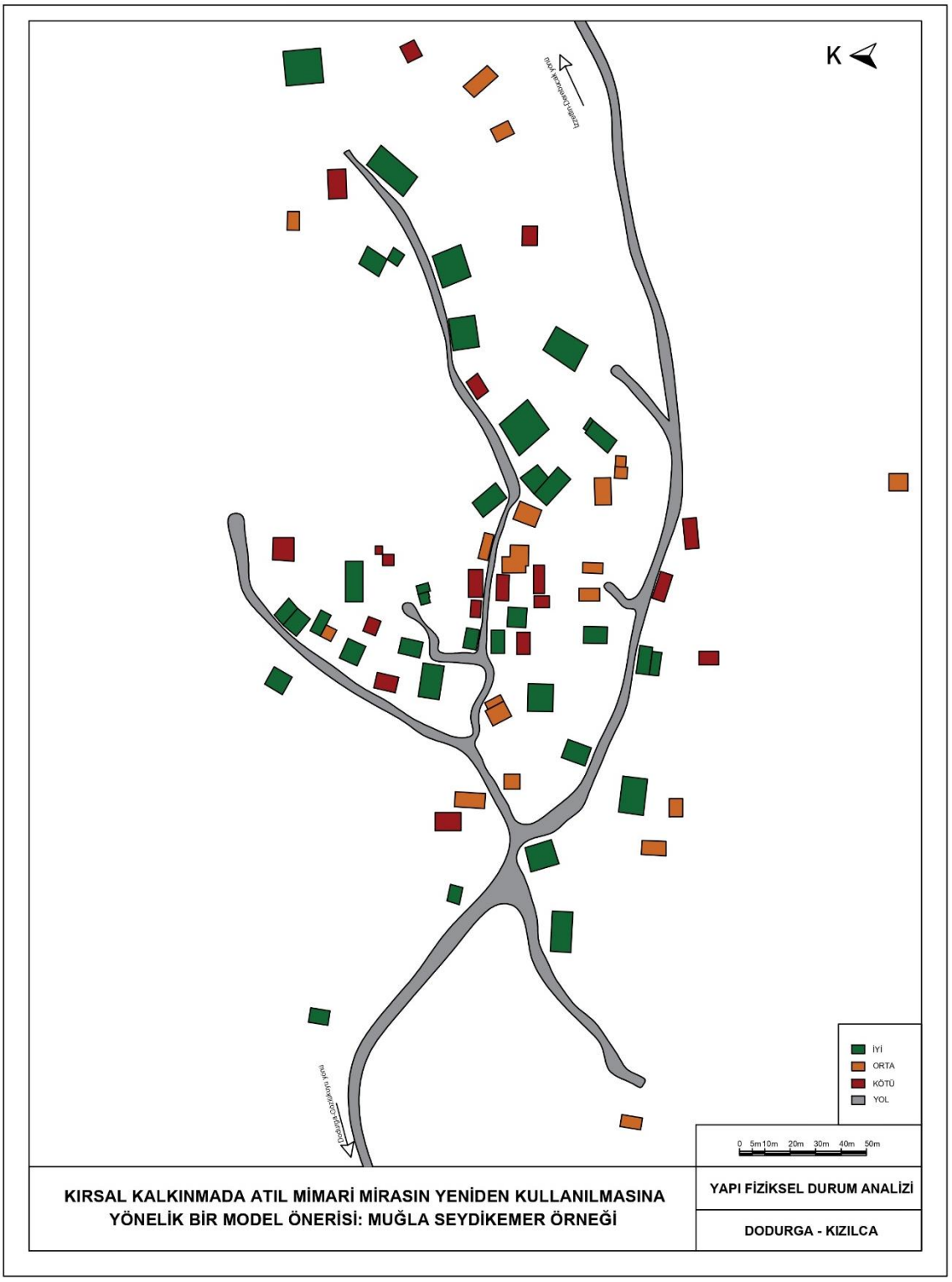

Ek 37. Ada Yapı Fiziksel Durum Paftası

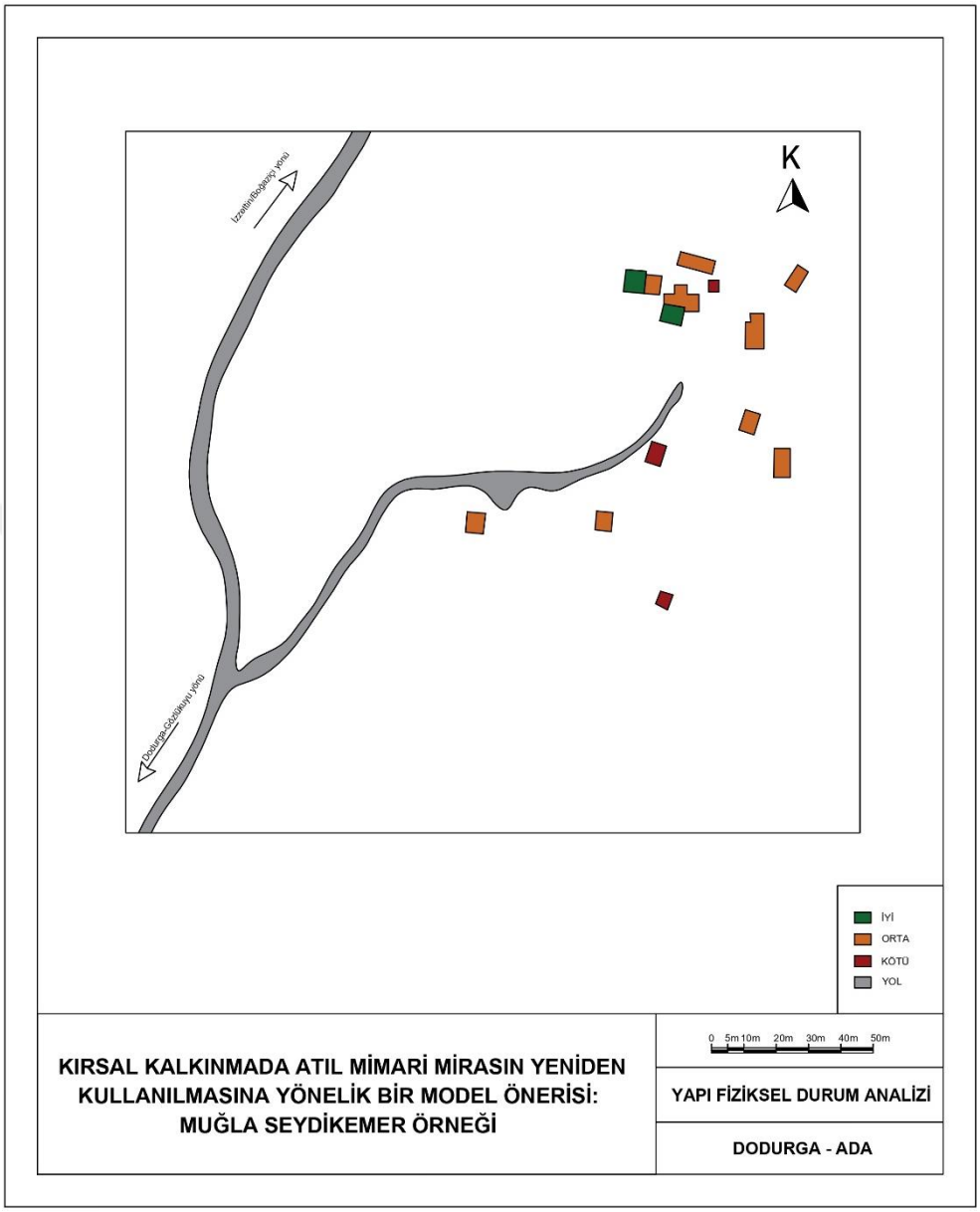

Ek 38. Gözlükuyu Yapı Fiziksel Durum Paftası

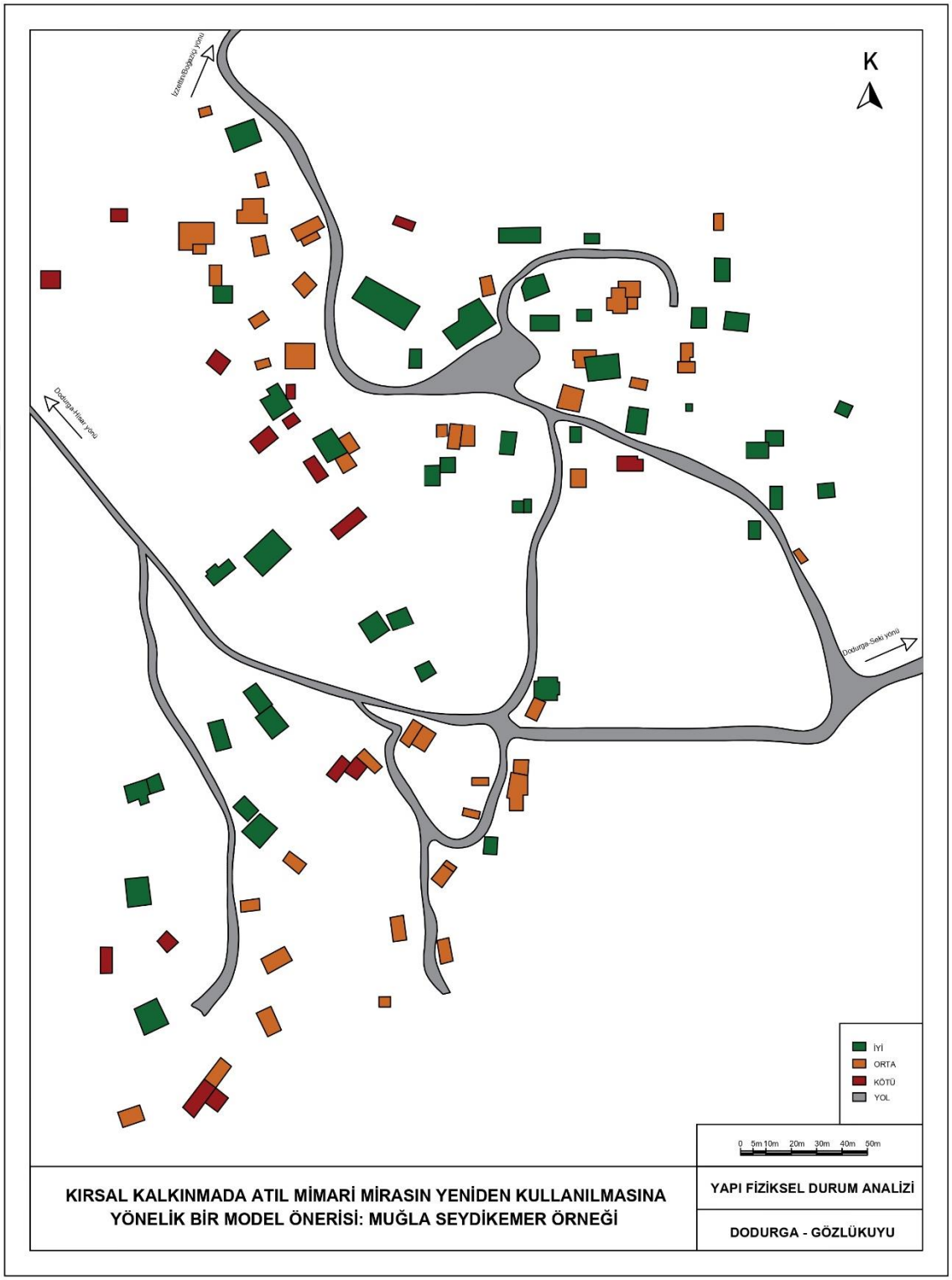

Ek 39. Seki Yapı Fiziksel Durum Paftası

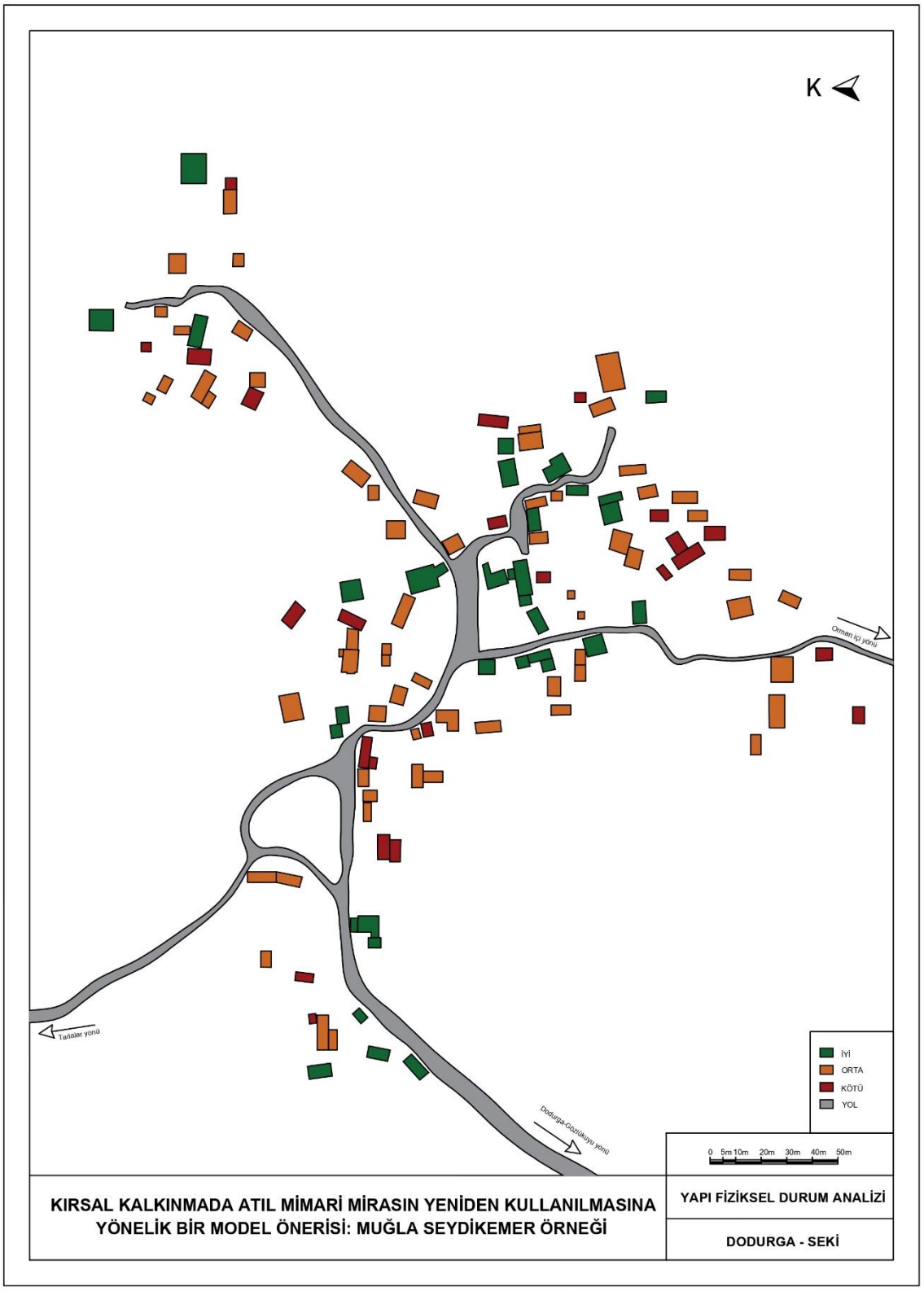

Ek 40. Hisar Yapı Fiziksel Durum Paftası

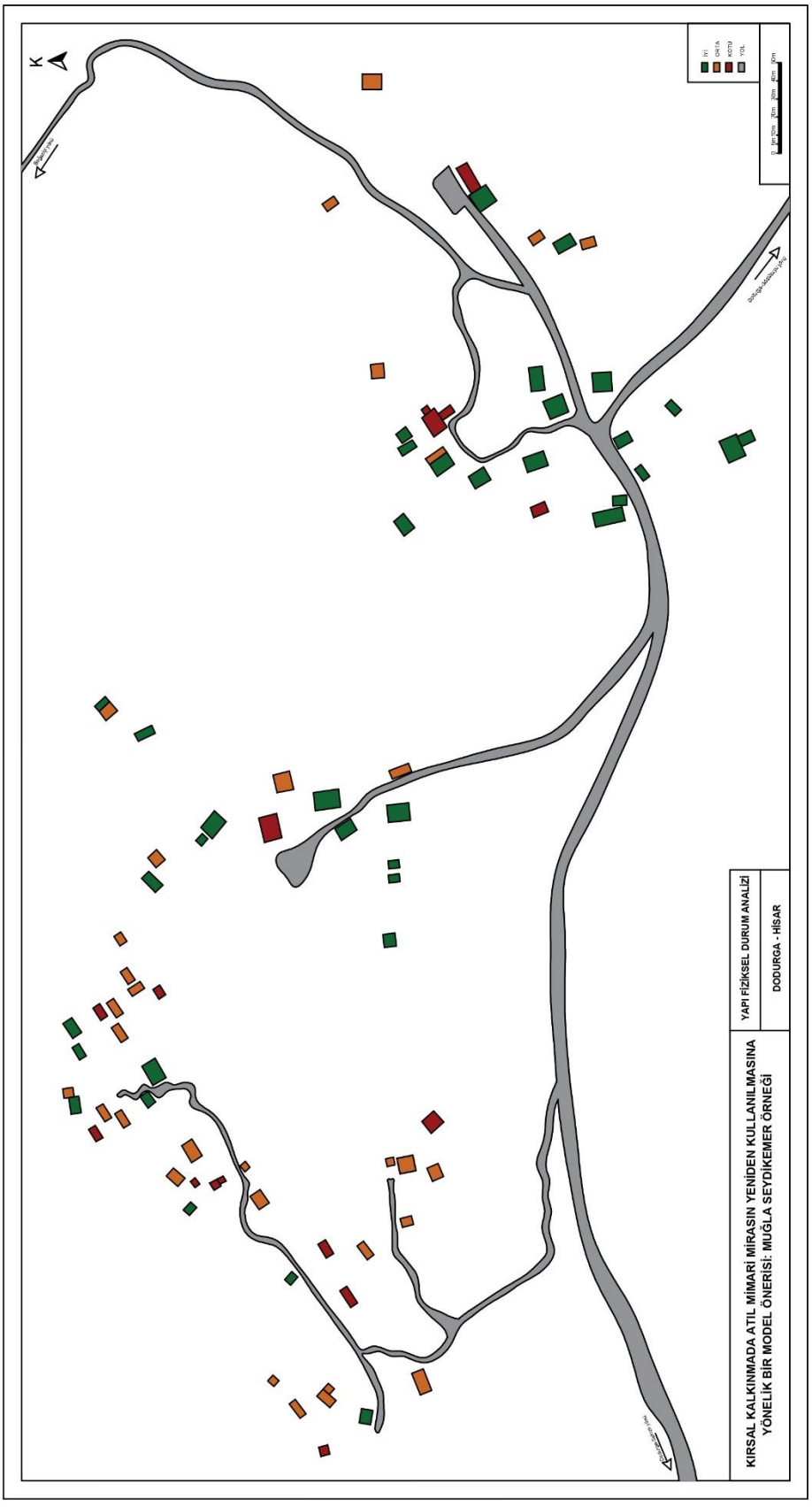

Ek 41. Sakızlı Yapı Fiziksel Durum Paftası

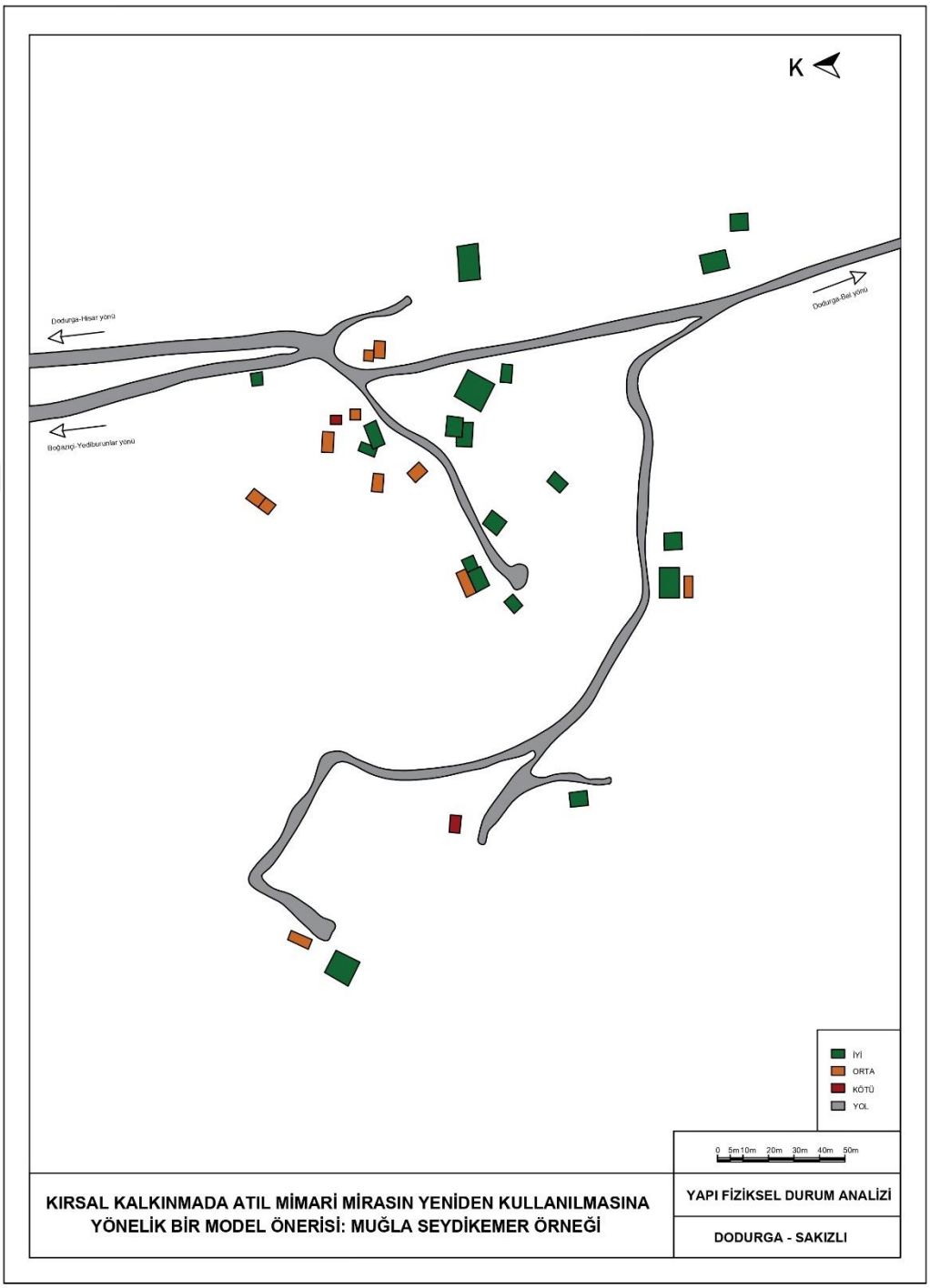

Ek 42. Bel Yapı Fiziksel Durum Paftası

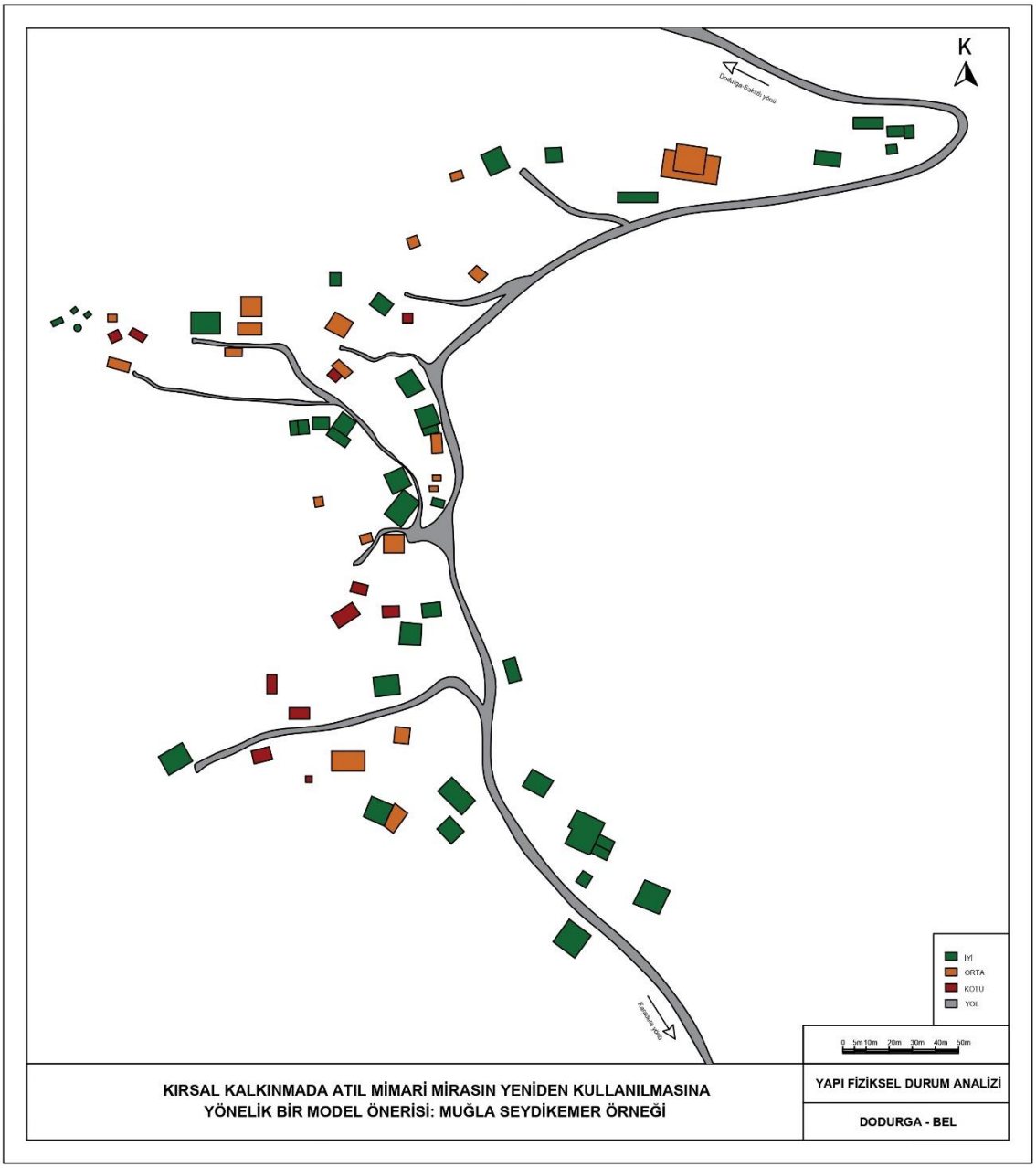

Ek 43. Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.1. Kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir korunması ve yönetilmesi			
H.1.1. Koruma uygulamalarının gerçekleştirilmesi amacıyla yönetim sisteminin ve yasal çerçevenin oluşturulması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.1.1. Muğla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (KVKK) tarafından, daha önce İzmir 2 Numaralı KVKK'nun arkeolojik sit olarak tespit ve tescil işlemlerini gerçekleştirdiği Hisar'ın da içinde yer aldığı alanın yeniden ele alınması aynı zamanda buranın mevcut mevzuat doğrultusunda kentsel sit olarak da tespit ve tescilinin yapılması. Kentsel sit değeri uygun görülmemesi halinde özgün yapıların tekil olarak korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tespit ve tescil çalışmalarının gerçekleşmesi	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.2. Kızılca, Gözlükuyu ve Seki yerleşiminde özgün yapıların tespit ve tescil çalışmalarının yapılması	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.3. Dodurga'da bulunan belirlenmiş ve belirlenecek sit alanları ile Dodurga için Koruma Amaçlı İmar Planlarının (KAİP) hızla hazırlanması ve KAİP kararlarının uygulamaya geçirilmesi	Kısa ve Devamlı	KTB, ÇŞB, ÜNİ, SB, MO, STK	Dış
E.1.1.4. Dodurga'da bulunan Yörük-Türkmen yaşantısının ilk yerleşik hayatını yansıtan külemelerin (taş evlerin) tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesi	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.5. Dodurga'da bulunan tahıl ambarlarının tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesi	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.6. Dodurga'da bulunan taş değirmenlerin tespit çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesi	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.7. Dodurga ve yakın çevresinde bulunan tarihi su sarnıçlarının tamamının tespit ve tescil çalışmalarının gerçekleşmesi, daha önce tescili gerçekleşmiş olanların kontrolünün yapılması	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.8. Dodurga'da anıt ağaçların tespit edilmesi ve tescili	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.9. Tarihi mezarların tespit edilmesi ve tescili	Kısa	KTB	Dış
E.1.1.10. Özgün kırsal dokuya zarar veren yeni yapılaşmanın engellenmesi	Kısa	ÇŞB, KTB, TOB, SB	Dış
E.1.1.11. Dodurga'da gerçekleştirilecek çalışmalar için tüm paydaşlar arasında bağlantıların kurulması, çalıştayların ve toplantıların düzenlenmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.1. Kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir korunması ve yönetilmesi			
H.1.1. Koruma uygulamalarının gerçekleştirilmesi amacıyla yönetim sisteminin ve yasal çerçevenin oluşturulması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.1.12. Dodurga'da gerçekleşen tüm çalışmalarda paydaşların işlerin tüm süreçlerini izleyebileceği ortak bir veri tabanının oluşturulması (Bu veri tabanı Seydikemer'de gerçekleşecek ve gerçekleşmekte olan tüm koruma ve miras yönetimi ile ilgili çalışmalar için oluşturulabilir)	Orta ve Devamlı	KTB, SK, SB, UZM	Dış
E.1.1.13. Dodurga'daki tüm koruma çalışmalarında projelendirmeden uygulama ve denetleme aşamalarına kadar tüm sürece etkin şekilde katılacak, çalışmaların denetlenmesini sürdürecek ve danışmanlık verecek farklı disiplinlerdeki uzmanlardan oluşan bir ekip kurulması (Bu ekip Seydikemer Belediyesi içinde kurulup Seydikemer'de koruma ve miras yönetimi konularındaki tüm çalışmalarda görev alabilir)	Kısa ve Devamlı	MBB, SB	Dış
H.1.2. Doğal mirasın korunması ve yönetilmesi konularında projelerin oluşturulması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.2.1. Doğal mirasın korunması hakkındaki projeler için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Kısa ve Devamlı	TOB, ÇŞB, ÜNİ	Dış
E.1.2.2. Atık yönetimi ve geri dönüşümü hakkındaki projeler için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Uzun ve Devamlı	ÇSB, SB, ÜNİ	Dış
E.1.2.3. Yenilenebilir enerji kaynakları hakkındaki projeler için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Uzun ve Devamlı	ÇŞB, SB, ÜNİ	Dış
E.1.2.4. Doğal miras alanlarının GIS veri tabanına işlenmesi ve durumunun takip edilmesi	Orta ve Devamlı	ÇŞB, TOB, UZM	Dış
E.1.2.5. Anıt ağaçlar önüne bilgilendirme levhaları yerleştirilmesi	Orta	KTB, SB, UZM	Dış
H.1.3. Kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi konularında projelerin oluşturulması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.3.1. Kültürel mirasın korunması hakkındaki projeler için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Kısa ve Devamlı	KTB, ÜNİ, SK, SB	Dış
E.1.3.2. Dodurga halkının koruma çalışmaları ile ilgili uluslararası ve ulusal proje desteklerinden yararlanabilmesi için teknik destek sağlanması	Kısa ve Devamlı	UZM	Dış
E.1.3.3. Uygulamalarda kullanılmak üzere geleneksel yapı malzemelerinin temin yerlerinin belirlenmesi	Orta ve Devamlı	KTB, ÇŞB, TOB, MBB, SB	Dış
E.1.3.4. Seydikemer'de ve yakın çevresinde bulunan geleneksel yapı ustalarının ve çırakların belirlenmesi, bilgilerinin oluşturulacak olan ortak veri tabanına işlenmesi ve onarımlar sırasında görevlendirilmesi için usta, çırak havuzu oluşturulması	Orta ve Devamlı	SB, UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.1. Kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir korunması ve yönetilmesi			
H.1.3. Kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi konularında projelerin oluşturulması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.3.5. Kültürel mirasın GIS veri tabanına işlenmesi ve durumunun takip edilmesi	Orta ve Devamlı	KTB, UZM	Dış
E.1.3.6. Yapı sahiplerine bakım ve onarımlar için ücretsiz danışmanlık hizmetinin verilmesi, usta temininin sağlanması	Orta ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.1.3.7. Dodurga'nın tamamında yüzey araştırmalarının yapılıp tüm kültürel katmanların ortaya çıkartılması	Uzun	KTB, ÜNİ	Dış
E.1.3.8. Dodurga'nın somut olmayan kültürel değerleri hakkındaki projeler için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Kısa ve Devamlı	SB, ÜNİ	Dış
E.1.3.9. Dodurga'da bulunan külemelerin (taş evlerin) restore edilmesi, döneminin yaşayış biçimini ortaya koyacak biçimde geleneksel ve sanal sergileme teknikleriyle sergilenmesinin sağlanması	Orta ve Devamlı	KTB, UZM	Dış
E.1.3.10. Dodurga'da bulunan tahıl ambarlarının restorasyonlarının gerçekleştirilerek depolama kullanımının devamlılığının sağlanması	Orta ve Devamlı	KTB, UZM, DH	Dış
E.1.3.11. Dodurga'da bulunan taş değirmenlerin restorasyonlarının gerçekleştirilmesi, geleneksel yağ çıkarma uygulamaları için kullanılmaya devam edilmesinin sağlanması	Orta	KTB, UZM, DH	Dış
E.1.3.12. Dodurga ve yakın çevresinde bulunan tarihi su sarnıçlarının restorasyonlarının gerçekleştirilmesi, acil durumda etkin kullanılmak üzere bakımlarının yapılması	Orta	KTB	Dış
H.1.4. Kültürel ve doğal mirasın korunması konularında halkın bilinç düzeyinin artırılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.4.1. Dodurga'nın doğal mirasının önemi, korunması ve yasal çerçevesi hakkında Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.1.4.2. Dodurga'nın arkeolojik mirasının önemi, korunması ve yasal çerçevesi hakkında Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.1.4.3. Dodurga'nın kırsal mimari mirasının önemi, korunması, yasal çerçevesi ve müdahale yöntemleri hakkında Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.1.4.4. Dodurga'nın somut olmayan kültürel mirasının (SOKÜM) önemi, korunması ve yasal çerçevesi hakkında Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.1. Kültürel ve doğal mirasın sürdürülebilir korunması ve yönetilmesi			
H.1.4. Kültürel ve doğal mirasın korunması konularında halkın bilinç düzeyinin artırılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.1.4.5. Dodurga'da geleneksel sabun üretimi ve aromatik yağ üretimlerinde kullanılan bitkilerin tanınması ve kullanılması amacıyla tıbbi ve aromatik bitki, zeytincilik, geleneksel sabun ve aromatik yağ üretim teknikleri vb. konularda Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB, UZM, ÜNİ, MEB	Dış
E.1.4.6. Dodurga'da geleneksel yapı ustaları ve çırakların yetiştirilmesi amacıyla geleneksel yapım teknikleri, geleneksel yapı malzemeleri, geleneksel mekan organizasyonu vb. konularda Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	KTB, UZM, ÜNİ, MEB	Dış
E.1.4.7. Dodurga'da geleneksel el sanatlarının devam etmesi ve zanaatkarların yetiştirilmesi amacıyla geleneksel ip halı ve kilim dokumacılığı, geleneksel hasır halı ve kilim dokumacılığı vb. konularda Dodurga halkına yönelik eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	KTB, UZM, ÜNİ, MEB	Dış
E.1.4.8. Vandalizm, kaçak kazı, tarihi eser kaçakçılığı vb. konularda halkın bilinç düzeyini artırmak ve müdahale yöntemleri hakkında bilgilendirmek amacıyla eğitimlerin verilmesi	Kısa ve Devamlı	KTB, MV, MBB, SB	Dış
P.2. Fiziksel çevrenin düzenlenmesi ve çağdaş yaşam koşullarına uyumlanması			
H.2.1. Ulaşım ve alt yapı düzenlemelerinin yapılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.2.1.1. Dodurga'ya ulaşılan karayollarının iyileştirilmesi	Kısa	UAB, MBB, SB	Dış
E.2.1.2. Seydikemer ve Fethiye'den Dodurga'nın yerleşimlerine ulaşımı sağlayacak toplu ulaşım hattının oluşturulması	Orta	MBB, SB	Dış
E.2.1.3. Seydikemer'in tüm antik kentleri ve ören yerleri arasında gezi rotası oluşturulması ve oluşturan rotalar arasında bağlantı sağlayan eletrikli araçların sağlanması	Orta ve Devamlı	SB	Dış
E.2.1.4. Hisar'da 1. ve 2. Derece arkeolojik sit alanları dışında ekolojik bir otopark yapılması	Orta	KTB, MBB, SB	Dış
E.2.1.5. Hem kara yolu hem de yerleşim sınırlarında bulunan Likya rotası üzerine Dodurga yönlendirme levhalarının eklenmesi	Orta	SB	Dış
E.2.1.6. Özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde Kızılca, Seki, Sakızlı ve Bel yerleşimlerinde içme ve kullanma suyu alt yapısının oluşturulması	Kısa	MBB, SB	Dış
E.2.1.7. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde bahçe sulama vb. kullanımlar için yağmur suyu depolama sistemlerinin oluşturulması, depolama alanları kurulması	Orta	ÇŞB, TOB, SB	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.2. Fiziksel çevrenin düzenlenmesi ve çağdaş yaşam koşullarına uyumlanması			
H.2.1. Ulaşım ve alt yapı düzenlemelerinin yapılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.2.1.8. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde internet ve telefon alt yapısının oluşturulması	Kısa	UAB, MBB, SB	Dış
E.2.1.9. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde kanalizasyon alt yapısının oluşturulması	Orta	ÇŞB, KTB, SB	Dış
E.2.1.10. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde elektrik alt yapısının düzenlenmesi	Kısa	ETKB, KTB, SB	Dış
E.2.1.11. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde güneş enerjisi vb. yenilenebilir enerji sistemleri oluşturulması	Orta	ETKB, ÇSB, KTB, SB	Dış
E.2.1.12. Dodurga ve yakın çevresinde güvenlik alt yapısınının geliştirilmesi, gece görüşlü güvenlik kameraları yerleştirilmesi (Arkeolojik sit alanı olarak belirlenen alanlarda, tarihi eser ve yapıların bulunduğu alanlarda diğer alanlara göre daha yoğun miktarda olmak üzere), düzenli kontrollerin gerçekleştirilmesi	Kısa ve Devamlı	MBB, SB	Dış
E.2.1.13. Meralarda hayvanlar için içme suyu alanlarının oluşturulması, yalakların bakımlarının gerçekleştirilmesi	Orta	TOB, SB	Dış
E.2.1.14. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde bahçe ve tarlalarda damlama sulama veya yağmurlama sulama gibi sistemlerin alt yapılarının oluşturulması	Orta	KTB, MBB	Dış
H.2.2. Fiziksel çevrenin çağdaş fiziki yaşam koşullarına uyumlanması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.2.2.1. Kamusal donatılarda eksik olanların tamamlanması, arızalı olanların tamir edilmesi, değiştirilmesi	Orta	MBB, SB	Dış
E.2.2.2. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde meydan, park, çocuk oyun alanları vb mekanların tasarım ve uygulama projeleri için üniversiteler ile iş birliği sağlanması	Orta	MBB, SB, UZM	Dış
E.2.2.3. Dodurga'nın tüm yerleşimlerinde özgün dokuya zarar vermeyecek şekilde meydan, park, çocuk oyun alanları vb mekanların uygulamalarının gerçekleştirilmesi	Orta	MBB, SB	Dış
E.2.2.4. Geleneksel yapıların çağdaş koruma ilkelerine bağlı kalarak gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmalarının yapılması (ıslak hacim, tesisat vb. gereksinimlerinin çağdaş koruma ilkeleri ile günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi)	Orta	KTB, UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.2. Fiziksel çevrenin düzenlenmesi ve çağdaş yaşam koşullarına uyumlanması			
H.2.2. Fiziksel çevrenin çağdaş fiziki yaşam koşullarına uyumlanması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.2.2.5. Atıl kamusal yapıların ıslak hacim, tesisat vb. gereksinimlerinin günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi (geleneksel yapı olması halinde çağdaş koruma ilkelerinin gözetilmesi)	Orta	SB, UZM	Dış
E.2.2.6. Su kuyularının ve çeşmelerin bakım ve onarımlarının yapılması, işlevsel hale getirilmesi	Kısa	SB	Dış
E.2.2.7. Gözlükuyu'da bulunan sağlık biriminin bakım ve onarımlarının yapılması, düzenli sağlık personeli sağlanması	Kısa	SAB	Dış
E.2.2.8. Hisar, Seki ve Kızılca'da atıl durumda olan yapılardan bazılarının onarılarak sağlık birimi olarak işlevlendirilmesi ve düzenli sağlık personeli sağlanması	Orta	KTB, SAB	Dış
E.2.2.9. Yerleşim özellikleri ve tarihi vb. bilgilerinin yer aldığı tanıtım levhalarının oluşturulması, sanal sergileme birimleri ile interaktif olarak erişim sağlanması	Orta	KTB, UZM	Dış
E.2.2.10. Arkeolojik eserlerin ve yapı kalıntılarının olduğu alanlarda bitki temizliğinin yapılması	Kısa	KTB, UZM, DH	Dış
E.2.2.11. Mezarlık alanlarının düzenlenmesi	Orta	SB, DH	Dış
E.2.2.12. Dodurga ve yakın çevresinde güvenlik alt yapısınının geliştirilmesi, gece görüşlü güvenlik kameraları yerleştirilmesi	Kısa ve Devamlı	MBB, SB	Dış
P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.1. Yerleşimin yeniden canlanmasına yönelik yerel halk ile ön çalışmaların gerçekleşmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.1.1. Dodurga dışında yaşayan Dodurgalıların yerleşimde yeniden yaşaması için kapsamlı çalışmaların yapılması	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.3.1.2. Yerleşimde bulunan geleneksel yapıların yeniden kullanım olanaklarının belirlenmesi	Kısa	KTB, SB, UZM	Dış
E.3.1.3. Dodurgalıların yerleşime olan aidiyet duygusunun ve yerleşime geri dönme isteğinin artırılmasına yönelik yerleşimin korunması, ekonomik yapı ve istihdam olanakları, yapılacak işler, destek ve hibeler, danışmanlıklar vb. konular hakkında bilgilendirici etkinliklerin gerçekleştirilmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM	Dış
E.3.1.4. Yerleşimde yeniden yaşamak isteyen Dodurgalıların belirlenmesi	Kısa	SB, UZM	Dış
E.3.1.5. Yerleşimde yeniden yaşamak isteyen Dodurgalıların geleneksel yapıları hangi işlev ile kullanma isteğine sahip olduklarının belirlenmesi	Kısa	UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.1. Yerleşimin yeniden canlanmasına yönelik yerel halk ile ön çalışmaların gerçekleşmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.1.6. Yerleşimde dışarıda yaşayan Dodurgalıların dönemsel olarak kullandığı yapıları devamlı ya da dönemsel olarak farklı bir işlev ile kullanılma olasılığının belirlenmesi	Kısa	UZM	Dış
H.3.2. Kültür, sanat ve turizme yönelik çalışmaların gerçekleşmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.2.1. Turizm gelişim planının yapılması	Orta	KTB, SB	Dış
E.3.2.2. Yerleşimde yaşamak isteyen ulusal ya da uluslararası zanaatkar, ressam, heykeltraş, yazar, müzisyen, bilim insanı vb. kişilerin belirlenmesi	Orta	UZM	Dış
E.3.2.3. Yerleşimde yaşamak isteyen ulusal ya da uluslararası zanaatkar, ressam, heykeltraş, yazar, müzisyen, bilim insanı vb. kişilerin işlevsiz kalan yapıları hangi işlev ile kullanma isteğine sahip olduklarının belirlenmesi	Orta	UZM	Dış
E.3.2.4. Dodurgalılar ile Dodurga'ya kültür, sanat ve turizm alanında yatırım yapmak isteyen yatırımcıların bir araya getirilmesi ve iş birliği sağlanması	Orta	UZM	Dış
E.3.2.5. Dodurga'da kullanılmayan konutların ve servis birimlerinin turizme yönelik konaklama ve ticari birimler için yeniden işlevlendirilmesi	Orta	KTB, SB, UZM	Dış
E.3.2.6. Gözlükuyu'da bulunan okul yapısının onarılıp, zeytin müzesi ve zeytincilik eğitim merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesi	Orta	KTB, MEB, SB, UZM	Dış
E.3.2.7. Gözlükuyu'da bulunan geleneksel köy odasının, Hisar'da bulunan geleneksel okul yapısının ve Kızılca'da bulunan okul yapısının onarılması, etkinlik ve eğitimler için yeniden işlevlendirilmesi	Orta	KTB, SB, UZM	Dış
E.3.2.8. Kızılca, Gözlükuyu, Seki, Hisar ve Bel'de atıl yapılardan birer adetinin kütüphane olarak yeniden işlevlendirilmesi, bahçelerinin ise film gösterimi, dans vb. performanslar için düzenlenmesi	Orta	KTB, MBB, SB, UZM	Dış
E.3.2.9. Dodurga'nın tarihini, katmanlarını ve kimliğini ortaya koyan bir müze oluşturulması	Orta	KTB, SB, UZM, DH	Dış-İç
E.3.2.10. Geleneksel atıl yapılardan bir kısmının sanat, zanaat atölyeleri olarak yeniden işlevlendirilmesi	Orta	KTB, SB, DH	Dış
E.3.2.11. Hisar'da hem yerleşim hakkında hem de Likya Kültür Rotası hakkında bilgilendirme yapılabilecek bir turizm ofisi oluşturulması	Orta	KTB, SB	Dış
E.3.2.12. Turizm ihtiyaçları çerçevesinde yerleşimlerde içinde tuvalet, lavabo, duş ve soyunma kabinlerinin bulunduğu ortak ıslak hacimlerin oluşturulması	Orta	KTB, SB	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.2. Kültür, sanat ve turizme yönelik çalışmaların gerçekleşmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.2.13. Yörük-Türkmen kültürünün yaylak-kışlak geleneğinden hareketle doğa gezileri düzenlenmesi, geziler sırasında konaklama ihtiyacının kıl çadır, alacık ve saz evler gibi geçici birimler ile giderilmesi	Orta ve Devamlı	UZM, DH	İç
E.3.2.14. Dodurga ve çevresindeki Osmanlı dönemi su sarnıçları arasında kültürel bir gezi rotası oluşturulması	Orta	KTB	Dış
E.3.2.15. Dodurga ile deniz turizminin yapıldığı Karadere Plajı ve Ölüdeniz Plajı arasında bir gezi rotası oluşturulması	Orta	KTB, ÇŞB, TOB	Dış
E.3.2.16. Üniversitelerin çeşitli bölümlerinin (arkeoloji, sanat tarihi, heykel, resim, mimarlık, peyzaj mimarlığı, iç mimarlık, bitki koruma, bahçe bitkileri, tarla bitkileri vb.) tatil dönemlerinde sanatsal, kültürel ve eğitim faaliyetlerinin yerleşimde gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması	Orta ve Devamlı	SB, UZM, ÜNİ	Dış
E.3.2.17. Dodurgalı sanatçı ve zanaatkarlar ile diğer sanatçıların beraber ürün ortaya koyduğu etkinliklerin ve eğitimlerin düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	MBB, SB, UZM, DH, MO, STK	Dış-İç
E.3.2.18. Çeşitli turizm faaliyetlerinin (ekoturizm, agroturizm, çiftlik turizmi, kültürel turizm, gastronomi turizmi vb.) teşvik edilmesi, desteklenmesi ve danışmanlık sağlanması	Kısa ve Devamlı	KTB, UZM	Dış
E.3.2.19. Dodurga'da rehberlik yapmak isteyen halktan kişilerin tespit edilmesi ve rehberlik eğitimlerinin verilmesi	Kısa ve Devamlı	UZM, ÜNİ, MEB	Dış
E.3.2.20. Çeşitli kültür, sanat ve spor festivallerinin, etkinliklerinin düzenlenmesi için iş birliklerinin sağlanması	Orta ve Devamlı	MBB, SB, UZM, STK, MO	Dış
E.3.2.21. Geleneksel yapı uygulamalarının yerinde uygulamalı olarak öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinlikler düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış-İç
E.3.2.22. Geleneksel el sanatlarının yerinde uygulamalı olarak öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinlikler düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış-İç
E.3.2.23. Geleneksel mutfak kültürünün yerinde uygulamalı olarak öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinlikler düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış-İç
E.3.2.24. Geleneksel sabun üretimi ve aromatik yağ üretiminin yerinde uygulamalı olarak öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinlikler düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış-İç
E.3.2.25. Geleneksel Yörük-Türkmen yapılarının yerinde uygulamalı öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinlikler düzenlenmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış-İç

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.3. Gıda, tarım ve hayvancılığa yönelik yapının kurulması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.3.1. Dodurga ve yakın çevresine yönelik nitelikli tarımsal ve hayvansal ürünlerin belirlenmesi, bu ürünlerin piyasada rekabet gücünü artıracak yan ürünlerinin saptanması ve üretiminin desteklenmesi	Kısa ve Devamlı	SB, UZM, DH	Dış
E.3.3.2. Çiftçilerin organik tarım uygulamalarına yönlendirilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB	Dış
E.3.3.3. Zeytinciliğin geliştirilmesi ve halkın zeytinciliğe teşvik edilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB	Dış
E.3.3.4. Arıcılığın geliştirilmesi ve halkın arıcılığa teşvik edilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB	Dış
E.3.3.5. Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve halkın tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine teşvik edilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB	Dış
E.3.3.6. Keçi, koyun, inek yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve halkın küçükbaş ve büyükbaş hayvancılığa teşvik edilmesi	Kısa ve Devamlı	TOB, SB	Dış
E.3.3.7. Tarımsal ve hayvansal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik, yerleşimlerin ve tarım arazilerinin dışında, işletmelerin oluşturulması, var olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi	Orta ve Devamlı	TİB, TOB	Dış
E.3.3.8. Organik tarım, zeytincilik, arıcılık, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, hayvancılık vb. hakkında mesleki eğitimlerin düzenlenmesi	Kısa ve Devamlı	MEB, MBB, SB, ÜNİ	Dış
E.3.3.9. Tüm tarım ve hayvancılık uygulamalarına yönelik ulusal ve uluslararası hibe ve destekler konusunda halkın bilgilendirilmesi ve ücretsiz danışmanlık sağlanması	Kısa ve Devamlı	UZM	Dış
E.3.3.10. Gıda, tarım ve hayvancılık uygulamalarının yerinde uygulamalı olarak öğrenilmesi için ziyaretçilere yönelik eğitim ve etkinliklerin oluşturulması	Orta ve Devamlı	TOB, UZM, DH	Dış
E.3.3.11. Dodurgalılar ile Dodurga'ya gıda, tarım ve hayvancılık alanında yatırım yapmak isteyen yatırımcıların bir araya getirilmesi ve iş birliği sağlanması	Orta	UZM	Dış
H.3.4. Spor ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.4.1. Dodurga'da yapılabilecek doğa sporlarının ve rekreasyon faaliyetlerinin belirlenmesi	Orta	GSB, ÇŞB, TOB	Dış
E.3.4.2. Dodurga'da doğa sporlarına ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik alt yapının oluşturulması	Orta	GSB, ÇŞB, TOB, SB	Dış
E.3.4.3. Dodurga'nın çeşitli noktalarında kamp alanlarının belirlenmesi	Uzun	GSB, ÇŞB, TOB, SB	Dış
E.3.4.4. Dodurga içinde ve çevresinde yürüyüş ve bisiklet güzergahlarının oluşturulması	Orta	GSB, SB	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.4. Spor ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.4.5. Kuş, kelebek vb. doğa gözlem alanlarının oluşturulması	Orta	ÇŞB, TOB, MBB, SB, UZM	Dış
E.3.4.6. Ulusal ve uluslararası spor organizasyonları düzenlenmesine yönelik iş birlikleri gerçekleştirilmesi	Uzun ve Devamlı	GSB, MBB, SB	Dış
H.3.5. Markalaşma çalışmaları ve üretilen ürünlerin satışı ve pazarlanması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.5.1. Markalaşma, satış ve pazarlama ile ilgili halkın teşvik edilmesi, ücretsiz danışmanlık verilmesi	Orta ve Devamlı	UZM	Dış
E.3.5.2. Markalaşma, girişimcilik, satış ve pazarlamaya yönelik eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, ÜNİ	Dış
E.3.5.3. Dodurga'daki özgün el sanatları, gastronomi ve geleneksel üretim değerlerinin saptanması ve markalaşma potansiyeli bulunanların coğrafi işaret olarak tescil edilmesi	Kısa	SB, UZM	Dış
E.3.5.4. Üretilen ürünlerin pazarlanması için kooperatiflerin kurulması	Orta	DH	İç
E.3.5.5. Kooperatifler için ürün satışı yapılabilecek mekanların belirlenmesi	Orta	SB, UZM	Dış
E.3.5.6. Kooperatif web sitesi kurulması ve kooperatif ürünlerinin satıldığı online satış platformu oluşturulması, ulusal ve uluslararası online satış platformlarına üye olunması	Orta ve Devamlı	UZM, DH	Dış
E.3.5.7. Kooperatifçiliğe yönelik eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	Orta ve Devamlı	SB, UZM, MEB, ÜNİ	Dış
E.3.5.8. Kızılca, Gözlükuyu, Seki ve Hisar'da üreticilerin ürünlerini satabileceği yerel pazarların kurulması	Orta ve Devamlı	SB, DH	Dış-İç
E.3.5.9. Bel'de bulunan okul yapısının geleneksel mutfak ve geleneksel üretim satış birimi olarak yeniden işlevlendirilmesi, onarılması ve düzenlenmesi	Orta	SB, UZM	Dış
E.3.5.10. Gözlükuyu, Seki ve Hisar'da meydan etrafında bulunan atıl yapılardan bir kısmının manav, kasap, bakkal gibi ticari birimler olarak yeniden işlevlendirilmesi, onarılması ve düzenlenmesi	Orta	KTB, SB, UZM	Dış
H.3.6. Dodurga'nın tanıtımının yapılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.6.1. Dodurga'da bilimsel, kültürel ve sanatsal etkinlikler, festivaller, özel günler vb. çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi, bu etkinliklerin yazılı, görsel, işitsel ve sosyal medya yoluyla duyurulması	Orta ve Devamlı	MBB, SB, UZM	Dış
E.3.6.2. Dodurga'nın doğal ve kültürel değerlerinin tanıtılmasına yönelik web sitesi kurulması ve güncel tutulması	Orta ve Devamlı	MBB, SB, UZM	Dış

Ek 43 (devamı). Dodurga'ya yönelik eylem planı

P.3. Yerleşimin canlanması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal yapının kurulması			
H.3.6. Dodurga'nın tanıtımının yapılması			
Eylemler	Zaman	Sorumlu Paydaş	Kaynak
E.3.6.3. Dodurga'nın doğal ve kültürel değerleri ile ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli sergilerin açılması	Orta ve Devamlı	KTB, TOB, ÇŞB, MBB, SB	Dış
E.3.6.4. Dodurga'nın doğal ve kültürel değerlerinin tanıtılmasına yönelik çeşitli dillerde oluşturulan kitapçık, broşür, belgesel, haber, metin vb. görsel, işitsel ve yazılı materyallerin yerel, ulusal ve uluslararası medya aracılığıyla yayınlanmasının sağlanması	Orta ve Devamlı	KTB, TOB, MV, SK, MBB, SB	Dış
E.3.6.5. Dodurga ile ilgili bilimsel çalışmaların artırılması	Kısa ve Devamlı	ÜNİ, MO, KTB, ÇŞB,TOB	Dış
E.3.6.6. Dodurga ile ilgili ulusal ve uluslararası projelerin hazırlanması	Kısa ve Devamlı	SB, ÜNİ, STK	Dış

ÖZGEÇMİŞ

Tuğba ÖKSÜZ

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Doktora 2019-2025	Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık A.B.D., Antalya
Yüksek Lisans 2016-2019	Selçuk Üniversitesi – Hacettepe Üniversitesi (ortak) Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı A.B.D., Konya
Lisans 2005-2009	Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Konya

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Araştırma Görevlisi 2018-2019	Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Antalya
Öğretim Görevlisi 2015-2018	KTO Karatay Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Konya
İç Mimar/Yönetici 2013-2015	Kreatif İç Mimarlık Konya
İç Mimar 2011-2013	Mustafa Mermer Mimarlık Konya
İç Mimar 2010-2011	Promim Mimarlık Konya

İç Mimar/Proje Danışmanı 2009-2010	Bürotime Ofis Mobilyaları Konya

ESERLER

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

Öksüz, T., Kaynakcı Elinç, Z. (2022). The effect of user requirements on spatial formation in horse shelters, ZfWT Journal of World of Turks, 14(3):359-376 Doi: 10.46291/ZfWT/140322

Izadpanah, S., Kaynakcı Elinç, Z., Söyek Abay, B., Küçükköseler, T. (2020). Türkiye'deki İçmimarlık Eğitiminde Staj Uygulamalarının Değerlendirilmesi, International Journal of Engineering, Design and Technology 2(1): 1-9.

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler

Öksüz Küçükköseler, T. (2015). Vernaküler mimarlık bağlamında günümüzde kerpiç kullanımı, IFAS International Fine Arts Symposium November 12-15 2015, Konya.

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler

Küçükköseler, T., Köse Doğan, R. (2015). Çocuk ergonomisi ve çocuk mobilyası, 3. Ulusal Mobilya Kongresi Nisan 2015, Konya